[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

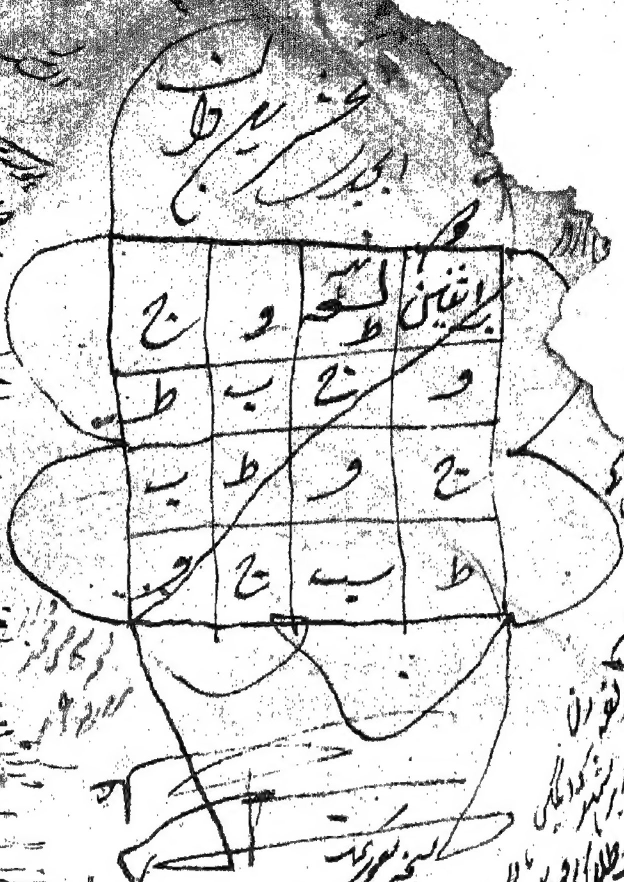

ب ط و ح
و ح ب ط
ح و ط ب
ط ب ح و

سپاس منشی زمین و زمان را که نامش کهکشان لوح آسمان

که از منشآت صحیح عبارات فصیح سهل محال ممتنع الاشکال ... سلطان علم ... عبدالرحیم ...

الفوائد ... معدن ...

شرح نیسان علم و دریافت افشان شاعر عربی ... العدیل میرزا محمد حسن متخلص بقتیل ...

بفرمایش عبدالرحمن خان ولد حاجی محمد روشن خان بکلکته ... الطباع ...

M.A.LIBRARY, A.M.U.
PE4676

بسم الله الرحمن الرحيم

أشرع بحمد محمود الذي أعطانا أنحاء الآلاء والنعم وأسال إلينا ينابيع الجود والكرم أي خلقنا

شروع میکنم بستایش ستوده که دادمارا اقسام نعمتهای ظاهر و باطن را و جاری ساخت بسوی ما چشمهای بخشش و کرم را یعنی آفرید مارا

وهيأ لنا الأغذية اللذيذة الكثيرة ليذوق بها اللسان والألبسة النفيسة المتلونة ليتزين

ومهیا کرد برای ما غذاهای خوش مزه بسیار را تا بچشد از آنها زبان و لباسهای پاکیزه رنگارنگ را تا زینت یابند

بها الأبدان ومعهما القصور الرفيعة الوسيعة للسكونة والارتياح والحدائق المنضرة المخضرة

از آن لباسها بدنها و با آن هردو کوشکهای بلند کشاده برای سکونت و آرام و نیز مهیا ساخت باغهای تر و تازه سرسبز

لإرواء العيون وتفريح الأرواح فجعلنا أغنياء بإعطاء النقود لقضاء الحاجات وصاننا

برای سیراب کردن چشمها و راحت دادن روحها پس گردانید مارا مالداران از بخشش نقدها برای کار برآری حاجتها و نگهداشت مارا

ليلاً ونهاراً من كل الصدمات والآفات وشرفنا بتشريف العلوم لحصول التفوق على سائر المخلوقات

شب و روز از هر آسیبها و آفتها و بزرگی داد مارا بدادن علمها برای حصول برتری بر تمام آفریدگان

والمشاركات وجعلنا مميزاً بين المرارة والحلاوة بتوديع الحواس والمدركات ثم أمرنا بالعبادة وفرض

و شریکان و گردانید مارا تمیز کننده درمیان تلخی و شیرینی از سپردن حواس و قوت مدرکه پس حکم کرد مارا بعبادت و فرض گردانید

علينا تأدية الصوم والصلوة ونبهنا بإرسال الرسول عن فوائد الحيوة والممات فأحمده حمداً كثيراً

بر ما گزاردن روزه و نماز و آگاه کرد مارا بفرستادن پیغامبر از فائدهای زندگانی و مرگ پس ستایش میکنم آن خدا را ستایش بسیار

وافياً خارجاً عن حد التقرير وأشكره شكراً مفرطاً موفوراً متجاوزاً عن حصر التحرير هو الله العزيز

و تمام بیرون از حد بیان و سپاس میکنم سپاس گزاردنی زائد بسیار گذرنده از حیطهٔ نوشتن او است خدای غالب

القدیرُ العفوُّ الرحیمُ هو اللهُ الاحدُ الصمدُ السمیعُ العلیمُ هو الذی احسن الینا احساناً

توانا بخشنده مهربان اوست خدای یگانه بی‌نیاز شنوا دانا اوست خدای که احسان کرد بسوی ما احسان کردنی

غیرَ محصورٍ ومَنَّ علینا امتناناً غیرَ موفورٍ لا اله الا هو المعبودُ المسجودُ ولیس القائمُ الدائمُ الا هو

بی نهایت و منت نهاد بر ما منت بسیار نیست معبودی مگر آن پرستیده مسجود و نیست قائم همیشه مگر او

العزیزُ الحمیدُ المحمودُ هو محسنٌ منعمٌ مکرمٌ بکلِّ حالٍ ونحن المجرمون المذنبون النادمون بقبح الاعمال

غالب ستوده شکر کرده شده اوست احسان کننده نعمت دهنده بخشش کننده بهر حال و ما گنهکاران عاصیان پشیمانیم به بدی اعمال

هو سلطانٌ اکبرُ السلاطین مالکُ الارض والسماء ونحن عبادٌ احقرون قابلون للعدم والفناء

آن پادشاه بزرگترین پادشاهان مالک زمین و آسمان است و ما بندگان حقیرترین کائنیم قبول کنندگان نیست بودن و فنا شدن

ما ادّینا شکرَ عشرٍ من عشرِ الوفِ احسانه بساعةٍ من الساعات وما جمعنا بضاعاتِ السعادات

نگزاردیم سپاس دهم حصه از ده هزار احسانهایش در ساعتی از ساعات روز و شب و نه گرد آوردیم مایه‌های نیکی را

بصرفنا الاوقاتَ فی الضلالات لا سبیلَ لمغفرةِ ذنوبنا یومَ الدین دونَ الطافه ولا باعثَ علی عفو

از گزاردن وقتها در گمراهیها نیست راهی برای بخشش گناهان ما روز قیامت بجز لطفهایش و نیست سببی بر عفو

جرائمنا غیرَ اعطافه انا قمینون بالملائم المستوعبة عند انفسنا بالتحقیق ونحن حریّون بمکافاة

عصیان ما سوای بخششهایش ما سزاواریم بملامتهای گوناگون نزدیک خود ما بتحقیق و ما لائقیم برای پاداش

الاعمال التی تنسب الینا بنظر التدقیق ایا مولای انت کریمٌ جلیلٌ ویا ملجای انت رحیمٌ ولطفک

اعمالیکه نسبت کرده شده اند بسوی ما بنظر تامل ای مولای من تو بخشنده بزرگ و ای پناه من تو مهربانی و لطف تو

جزیلٌ لا ملاذَ لنا غیرَ دهلیزک فی الحیوة وبعدها ولا مفرَّ دونَ عتبتک فی دار الدنیا

بسیار است پناهی نیست ما را بجز دهلیز تو در حیات و بعد ممات و جای گریز نیست سوای آستانه تو در دنیا

والعقبی العجزُ احسنُ بجنابک لاصحاب الخطاء لانک انت الیقُ باجابة الدعاء والتضرعُ احری بمحضر بارگاهک

و آخرت عجز نیکست در درگاه تو برای صاحبان خطا برای این که تویی سزاوارترین برای قبول دعا و عاجزی بهتر است بارگاه تو باید

العفو لانّ عندک اصحابَ القصور عند العذر مستحقٌ للصفح والعطاء **نظم** سبحانک یا من

عفو از آنکه بتحقیق نزد تو صاحبان قصور وقت عذر سزاوارانند برای گذشتن و بخشش — پاکی است سزا ای آنکه

خلق الشمسَ صبحاً سبحانک یا من جعل اللیلَ لباساً لا تحسب اوصافک سرّاً وظهوراً ما تحصر الاؤک وهماً وقیاساً

آفرید آفتاب روشن پاکی است برای تو ای آنکه گردانید شب را پرده شمار کرده نمیشود صفتهای تو نه پوشیده و نه ظاهر احاطه کرده نمیشوند نعمتهای تو از روی گمان و قیاس

نعت بزبان ترکی کوپ توق وا اوسرو قوتوق نی سزاوار اول قوتلوق جناب ایرور کیم انی
بہت بندگی اور بہت غلامی کی لائق وہ مبارک جناب ہی کہ او

تنگری تعالی اوزی ساوچی قیلدی و بارچہ فاضل لار و عالم لار و آدزکالیشی لار نی انی امت ایلدی سبحان اللہ
خدای بزرگ نے ایلچی پیغمبر کیا اور تمام فاضلون و عالمون اور آدمیون کو اوسکی امت کیا سبحان اللہ

اول اولوغ حضرت خضر کور کور لسام کیم منی ہدایت ینگ یول کورگوچی ایرور سعادت منگ زلی
اوس بزرگ درگاہ کا دیکھنی والا ہو لیکن کہ میری ہدایت کی راہ کا دیکھلانی والا ہی اور سعادت کی منزل کا

خضر دور تیری کیم شک نینگ سوشوزلیقی نی زایل قیلگوچی دوراتی روان تقریر بارو ہر کیم عرب نی
خضر ہی جو کچھ کہ شک کی دریا عن دور کرنیوالا ہی اوسکی روان تقریر ہی اور جو کچھ کہ عرب کی

اولوغ فصیح و بلیغ لار نی تیل بستہ قیلدی انی تحریر بار کیشی لار نی کونگل لار ینینگ پریشانلیغ نور نی لوک
بڑی فصیحون اور بلیغون کو بی زبان کیا اوسکی تحریر ہی آدمیونکی دلونکی محفل مین نور کی شمع

انی معرفت یا نلیق ابلادی کونگل لار نی رحمت و باغیر لار نی طراوت انی سیسیون لیقی باغیشلادی
اوسکے معرفت نی روشن کی اور جانونکو راحت اور جگرون کو طراوت اوسکی دوستی نی بخشے

توقوز کیم بارچہ نیمہ لار دین رفیع ایرور انی رفعت قدر کور رتبہ اوزی حضیض غم کیچہ دہ یلدوز
نیہ آسمان کہ تمام چیزون سے بلندی اوسکی رفعت قدر دیکہ کر اپنی پستی پر رات مین ستارون کی

لار یاس لاردین ینغلار و بو قویاش و بو آی کیم بارچہ یاروغ لیق لار دین یاروغ راق لار انی آلین ینگ
آنسوون سی روتا ہی اور یہہ آفتاب اور یہہ مہتاب کہ تمام روشنیوں سی روشن ترین اوسکی پیشانی کے

نور انی قولونی ایستار اوچماغ بستانیدہ اول ایچون ہر میوہ برماق غہ قادر ایرور حوض کوثر و سلسبیل انی
نور کی غلامی چاہتی ہین بہشت کی باغ مین اس واسطی ہر میوہ کے دینی مین قادر ہی اور حوض کوثر اور سلسبیل اوسکی

وضو قیلماق ایچون تولہ تور بلبل شاخ منبر غہ انی [illegible] اوقیماق ایچون چیچاک نینگ
وضو کرنی کی واسطی پر ہی بلبل شاخ کے منبر مین اوسکی [illegible] کی واسطی پہولون کے

عمامہ نی اینکا کوچی دورور سرو انی بوی نینگ قیس کور غورمان مین قمری نی تیلبہ قیلگوچی
عمامی کو چاہنی والی ہی اور سرو اوسکی قد کی دیکھتی ہی قمری کو دیوانہ کرنی والا

تور نسترن و نسرین ایچرہ انی خلق نینگ شمیم ایرور و انی [illegible] انلانگوچی لار نی یونت لار ینینگ
ہی اور نسترن اور نسرین مین اوسکی خلق سے شمیم ہی اور اوسکی رکاب کی سوار ہونی والونکی منزلون کے

گردنی آت نسیم دُورا اُو شُول والاجناب بارلیم بارچه بدعت و ستم ظلمین لاربی آنی ذو الفقار
گرد کا گھوڑا نسیم ہی وہ برتر جناب ہی کہ تمام بدعت اور ظلم کو اوسکی ذوالفقار نے

برق کوندوردی و کفر یول نینگ قرنغولیقی آنی ہدایت نینگ مشعل نی تالق اوچرادی آنی ایرکان اوز
برق کی جلایا اور کفر کی راہ کے تاریکی کو اوسکی ہدایت کے مشعل کی روشنی نی اوڑایا اوسکا ہی

ایلکی نی تیلاندی و آنی اوزی حبیب دیب قواندی کوک تینگ شفقی اوشول ایچون معراج[illegible]
پاس بلایا اور اوسکو اپنا حبیب کہہ کر خوش ہوا آسمان کی جتنی اوسکی واہی معراج کی راتین ہیں

بولدی و کتہ کتہ باعی لاربی نخوت بو قدر یدین خجالت ساری ایچنده غرق بولدی آنی براق
ہوئین اور بڑی بڑے باغیوں نے نخوت اوسکی قدر سے خجالت کی دریا مین غرق ہوئین اوسکا براق

آت دوروانی قنبر قول ایردی نظم رسالت کوک نی یلدوزدور محمد + جہان قیلدی ضیا دین پر محمد
کھوڑا ہی اور اوسکا قنبر غلام ہی پیغمبری کی آسمان کا ستارہ ہی محمد جہان کو بکی روشنی سی پر محمد

قرنغو اوی نکلیغ بو جہان بار + تو مک بو اوی اول شاہ زمان بار +
تاریک گھر کے مانند یہ جہان ہی شمع اس گھر مین وہ شاہ زمان ہی

منقبت

در ہ غربہ کوکب ولایت وامامت و لآلی متلالی برج سعادت و ہدایت اینواح ساطعہ شمسات بلندی برج
و آثار لامعہ ذروات ارجمندی و پاک گہری مصابیح لائحہ ایادین فضل و احسان یواقیت مشرقہ سموط بر و امتنان
انعطاف معلقہ ارواح حدیقہ رضا و تسلیم و اثمار متزینہ شعب شجرہ صبر جمیل عظیم اخلاق مفاتیح حق شناسی و بیداری
و وانح الانوار خدا پرستی و شب بیداری مفاتیح کنوز برآمد حاجات جہان و مقالید اقفال حصول مرادات
دوران احمدہ منقوفہ اصابت و استواری و دعائم سطوح صیانت و پایدار مخصوص انجم نام بلند و اسم معارک
فیروزی ابد پیوند انوار جباہ جود و کرم ولوامع صدود حسن شیم و علوم مشارع سالک حق و یقین منہج سبل دین مبین
جناب گرامی مآب حضرت امیر المومنین امام المتقین علی مرتضی مصطفی علیہ الصلوۃ والسلام وابناء طیبین واولاد ابرار وحب الاعظم
اوبندگیا جیاد و نوابغ خیر و سعادت و اعناق شوامخ عفت و صداقت بعقود جواہر حسن نیت فلا انرملا ایبہ صفائی طینت
ایشان رونق یافتہ و صنائع منشرہ دنیا و آخرت قرون طویلہ رصانت و متانت ماشطہ بعنایت ایشان بوجوہ حیرات
رواج یافتہ و حسن مبادین مثوای عفاریت عبدہ اوثان قابل تعمیر مساجد و معابد ملیم مصقلہ ایشان ذو وجہ رسیدن بفیض کبرو
بغایات احسن ضبط قبول و امر صبوب خیو وجاہ سبحہ مرد ومدیح دست سعی ایشان فرمودہ ہنراوار خطاب و نبطر کرم تعظیم از جناب کبریای شانند
و شایان بمقتدا انا حرب لمن حاربکم از زبان رسول ایشان مسند حکومت الجلوس مسمت بانو ریشان رونق تازہ و تطور
معجزات و کرامات رابر قوت و قدرت ایشان نارشش بی اندازہ نسائم مرد حہ سرور انفراد نتیجم ازاہرت صد اعانت دم
جان پرور عیسی دانایان تمرہ منفحہ طرب آرا و تفریح انوار منتظر جنبش لب ارشاد معجز بنیاد ایشان تیرو آن ریحہ نجات دو جہان سبز گیاہ خضر راہ
قصور جنان نظم برہنما ختم شد ختم سعادت + ایتہا تازہ و مجدد شد دت + زایشان تیرو شدی روزی ایمان + شجاعت بہرہ در از زور ایشان

تعریف اصحاب جو بیلا اونچ بیل اور بوبنا او بسیط کی اور بہول کہ باغ آداب سالک کی رونق سکون
وہ بہار شاداب ہین کہ جسکا باحسن ثابت لبید کی کوئی باغبان نہین الا احد اور خو صبا اور شمال اور نسیم او بسیط خلق اور
پہول باغ ہین خاطر کو کہلا دین اونکی نعت ہی کہ جنہین پیغمبر نی اپنا احباب کیا جہانتک فقرا ربی کہ نہر مین ترقی رونق
سنت کی جتنی اونکی وہ خزان بتان والی ہین او جتنی درخت کہ زمین سی رواج احکام شریعت کی اوگی اونکی وہ جڑہ
بتہانی والی ہین اگر وہ بلبل اور قمری کی طرح گلزار سرو بہشت سعادت کی عاشق نہی تو کیون آواز اونکی زمزمون نغمہ
موعظت کی سامعین نی او سوقت کان کا نوسنا اور اگر نہرکی بانکی مانند کیا ریون مین حق و انصاف کی
روان نہی تو کیون تماشائیون نی اوسوقت کی اس سیر یعنی زیارت سی اونکی آنکہو کو ٹہنڈک پہنچائی اگر وہ مستحق علو
رتبہ نہو تی تو کیون نسیم صبح کی طرح عنایت ایزدی اونکی ترقی مدارج کی گلزار کو کہلاتی او جو وہ برسر باطل ہوتی تو کیون
منقبت خدا کی اونکی نہال طاعت کی بو دہی اپنی زمین خاطر مین تہلاتی آو کی سعی کی مشورت نی جب خار زار شرک کو جڑ سی
کاٹ کیا تب ہر ایک کا پانون اونکی راہ مین پڑا اور جب اونکی عدالت کی ہلچون نی بدعت کی گڑہون اور نالون کو پاٹ
بہر دیا تب سبکا قدم ثبات و یقین اوس زمین پر گڑا اگر اونکی قدم میدان اطاعت دین مین سبکی آگی نہ بڑہتی تو شایان نزول
آیہ کریمہ السابقون السابقون حضرت حق سی نہوتی او زبان رسول سی کسوطی اصحابی کالنجوم کہی جاتی اگر اونکی مشعل ہی
سی کی روشنی سی ظلمت کفر کو کہوتی پیشوائی اگر نصیب اونکی ہوئی تو بنی کی ہو دین او صدارت اگر پائی تو ضراعت کسنی
ادنی سی کی دنبالہ دوی مین **نظم** وہ ہین معدن فضل و علم و کمال ز وہ ہین منبع بخشش بی زوال ز جہان
اونکی ہی عدل و احسان سی پر ز صدف جیسی ہو در غلطان سی پر ز **آغاز مدعا** اما بعد فقیر پر تقصیر خواجہ
امام الدین معروف بہ **خواجہ امامی** غازہ طراز چہرۂ شاہد این بیان است کہ چون این خاکسار بمقدار از شرف
سعادت تلمذ حضرت پیر و مرشد برحق مسجود طائفہ خیر مطلق قبلہ قبلہ پرستان و کعبہ ارباب ایقان جناب
مرزا محمد حسن متخلص **قتیل** لسط الله ظلال افاداتہ علی روس المستفیدین الی الزمان الطویل در تحریر نثر روز
گردید اکثر رقعات کوتہ حکایت طویل جلیدۂ خامۂ اعجاز شمامہ ملا زمان ممدوح مستطیع انتباہ از صحت و سقم عبارات و فوائد اصطلاحات
تعلیم طریق وصل پیوند الفاظ و فقرات و حسن و قبح ترکیبات و اجتناب از اغلاط و دیگر مذموبات و تحفظ مقام نشست و برخاست
اصطلاحات و محاورات کہ تمسک بسیاری از قصیدہ بنائۂ کاملان ضبط این مدارج تواند شد مع دیگر حالات زمانہ
و احکامات بزرگانہ و استفسار بعضی مآرب و جواب بعضی مطالب میرسید و ہرگاہ بعد حصول فراغ از تحریر نثر بضرورت
سیر روزگار دانگی نواح مغرب صورت بست و چند سال بذریعہ پابند) قیام مضافات ضلع آتا وہ اتفاق افتاد
خطوط طویل منتہی بر آداب بار و بانیف اصحاب دوری کار و طریقہ تلاش و سلیقہ معاش و دیگر لوازم و ضروریات و نیو
صفات عبودیت و فوائد صبوری و درستی عزیمت و استقلال طبیعت کہ دلیل راہ تہذیب اخلاق و عزیزی در آفاق
تو انگفت با دیگر وقائع غریبہ و سوانح عجیبہ و حکایات موافق مقام و ممتحنات نیک انجام قدر افزای ساعات ہمت آیات
بوده است آمود می شد از انجا کہ این ہی سرو پا از ابتدا مرتبہ و صحوا آخر رقعہ کوتہ حکایت و خط طویل را بنا بہ نشان نزول سورہ

سوره اخلاص و سوره رحمان شمرده [illegible] به ترتیب [illegible] اعزاز [illegible] اکنون مسدلت [illegible] دست بریده شدن یک جزو [illegible]
شوق خاطر تجدید مطالعه و تکرار استفاده [illegible] کردن آن بر اجزای ساده [illegible] انی چند مدت دراز
دست این آرزو و تامل کرده [illegible] حصول [illegible] شوق بدین مراد نرسید آخر [illegible] دو سه دو [illegible]
بعهد حکومت تاج الامرا اشرف الوزرا [illegible] ... الملک نواب غازی الدین حیدر خان بهادر
شهامت جنگ دام اقباله و زاد اجلاله که بزرگ و کوچک [illegible] عاطفتش بمراد دلها دست [illegible] و بحصول اطمینان [illegible]
بزرگان [illegible] این مهم فراغت دست داده و ازین سبب اجزای کتاب جمع [illegible] عربی و ترکی و فارسی
و هندی نتیجه طبع جناب ممدوح بشمول نظم ضروری المقام است در خطبه هم رعایت این [illegible] الا [illegible] بکار رفت یعنی حمد بزبان
عرب و نعت بزبان ترک و منقبت بزبان فارسی و [illegible] اصحاب بزبان هندی [illegible] طراز تحریر پذیرفت و [illegible]
مکاتیب نام نسخه معدن الفوائد قرار یافت [illegible] آن فایده بردارند و دعای خیر [illegible]

آغاز مکاتیب — رقعه

[illegible] خواجگان عالیشان مقدسه [illegible] باقت نشان سلمکم الله تعالی
بعد اشتیاق لقای شریف که [illegible] تحریر گوناگون [illegible] شاهد [illegible] فشاری [illegible] پوشیده نماند که تا امروز
جانکه [illegible] دولت جناب عالی دام اقباله [illegible] افزا بود و آن قطعه زمین سوای مقام محصوری نامی [illegible] دعای عمر و دولت
آنصاحب [illegible] بکم ربیع الاول بجای [illegible] و اگر [illegible] آنهم که مسافت آن [illegible] مثل [illegible]
گرده [illegible] ربیع الاول [illegible] صاحب [illegible] ماه گذشته تا چهارم ربیع الثانی که امروز است شمار نمایند و هنوز [illegible]
[illegible] بعضی [illegible] بحال [illegible] ملکهنو [illegible] می دهند و بعضی بتاریخ نوزدهم [illegible] عند [illegible] بحدت
والده [illegible] نوشته بود [illegible] رسیده و قتیکه می آید [illegible] مکتوب [illegible] صاحب [illegible] نو تازه [illegible] راجه [illegible]
راجه [illegible] که عامل این پرگنه بود [illegible] مقید شد و [illegible] سواران چار طرف برای آوردن زمینداران و اهل معامله
رفته اند [illegible] شود [illegible] آنجا نمی آیند و انتظام این ضلع صورت نمی بندد [illegible] آفتاب کرم [illegible]
ایضا یکی از اخبار تازه اینست که [illegible] نام زمینداری بود که بحسب ظاهر رجوع بعامل سرکار داشت و در معامله [illegible]
لیکن در باطن [illegible] زمینداران [illegible] قطاع الطریق بوده است و درین روزها صاحب [illegible] شده در [illegible]
تماشای رقص [illegible] سواران رسانیدند [illegible] غافل [illegible] رسیدند و [illegible]
[illegible] گرفتار کرده آوردند [illegible] اینست که [illegible] در رفاقت او [illegible]
[illegible] سواران [illegible] نزدیک رسیدند [illegible] اراده [illegible]
[illegible] بطرف قلعه دیگر متوجه شدند [illegible] مشغول [illegible]
[illegible] می آیند [illegible] آدمی نیست برای خود [illegible]
[illegible] کرده [illegible] حضور اقدس [illegible] صاحب سلام برسد و [illegible] صاحب [illegible]
[illegible] آسایش [illegible] باقی تمام [illegible] آفتاب کرم صاحب [illegible]

رقعه ۲ ... و همگونه عارض فتوت سلمکم الله تعالی لفافه خطوط دیروز که پانزدهم شهر حال بود به مطالعه در آمد
... به حضور ... دل نگردید ... سلیقه و شعور شما باید که مرضی بزرگان شما ... آباد ...
... جانب امین صاحبان ... ایشان مقتضی آن نیست که فرزندان ... عمل نکنند لکن نزد من ...
... القیاد حکم حضور ... اطاعت عامل ... کار انحراف ... یعنی ... از حکم ولی نعمت است لا بد ... از حضور ارشاد ...
بجا آرید این نیابت ... شماست البته ... چندی از کار تحصیل ... آگاه خواهید شد و پریروز که چهارشنبه بود ...
خانصاحب ... شدم ... خود ... دریافت کردم که اسباب خانصاحب همه روانه شده بود و خود هم ... رخصت ...
رفته بود ... شاید یک پاس ... خود هم روانه شدند یعنی دیروز که پنجشنبه و تاریخ پانزدهم بود خانصاحب ...
روانه ... شدند و دیگر اینکه من این وقت تنگ فرصت بودم ازین سبب بهمین اکتفا ورزیده شد بعد ازین خطوط طول ...
از تفصیلات ... که وقت روانگی خود ... دولت و اقبال تشریف برند شما ... کار ... فرمایند
زیاده ... رقعه ۳ معدن الفصاحت ... ارشاد سلمکم الله تعالی عنایت نامه والد ماجد شما یوسف علیخان
... حبیب خاص ... رسانید چون عبارتش عربیت معلوم نیست که مطلب آن ... شما شده باشد ...
آن چندان متعلق نبود لیکن غور نکرده باشید و الا از کجا معلوم می شد انشاء الله العزیز بعد یاد کردن رساله قانون
مجدد شما نیز عبارت عربی خوب دلخواه خواهید نوشت محنت شرط است معلوم نیست که از یاد کردن ابواب مزید فیه فراغت
یا خیر بعد از ابواب مصادر است وقتیکه مصادر یاد می شود از حرف مطلق ... بفهماند نحو آن هم ... خواهید گرفت
قاضی صاحب ... مرزا اشرف نوشته بودند البته سوای ... صفات حمیده هم دارد و دیگر ...
اینکه بروز جمعه که ... ذیحجه است ضیافت جناب عالی در سرکار مرشدزاده خود ما قرار یافته لیکن ...
چاشت کرده مرخص خواهند شد ازین جهت ... که دل می خواست نماند از حضور ... شما حکم رسیده بود و ... گمان
نبود که اول روز تشریف می آرند دیروز یک پاس روز بر آمده عرضداشت جناب عالی متضمن تعیین یوم و وقت ...
بالجمله چون آنجا هم خانه شماست ... وقت ... چاشت ... خواهم کرد شما را خواهم طلبید آغا صادق صاحب
و مرزا ابو الحسن صاحب خیلی سعی ... کرده این ... و سوای ایشان مرزا احمد داماد ... خانصاحب ... گفته است که من
کربلا را ندیده ام و خانصاحب هم گفته اند که یکبار این را همراه خود ببرید بپاس خاطر صاحبان از حضور رخصت طلب خواهیم کرد اگر عرض
من پذیرا شد ... والا مجبوریست و باعث ... رخصت آمد آمد جناب عالی بروز جمعه است هر چند ... ازین خبر ...
... لیکن چه کنم که چنین امور تعلق ... دارد زیاده خیریت الحاصل اگر مناسب ... شما را می طلبم والا ...
رقعه ۴ کوکب برج شرافت و سعادت ... بهارستان اهلیت و شادت گوهر ... قیمت صدف قابلیت ...
و یاقوت شاهوار معدن فصاحت و خوش بیانی فارس مضمار انشا پردازی و مقدمة الجیش معرکه فقره طرازی عندلیب
خوش آواز شاخسار بلاغت را حسن صوت آموز و طوطیان شیرین مقال هند خوش کلامی از وی بهره اندوز یعنی
سکه آرای نقد نکونامی و رنگ بر روی طراز تصویر خجسته سرانجامی عارج معارج بلند مقامی ... امامی سلمه الله تعالی الصمد

الحمد لله که ابر سیاه کلک عنبر سلک نماد سنبلستان تسوید عبارات بر مرغزار زبان که منشیان بلاغت

نشان زمانه و عبارت آرایان دهر کار خود بکار بردند نرگس شهلای این بوستان تا گل سبزه برق نگردد از

کمال بخشی می بارد و [illegible] طینت آن گل [illegible] که ابر بهار فضل بی زوال [illegible] انواع

فقرات رنگین شکفانیدن ریاحین [illegible] مضامین رنگین [illegible] باشد [illegible]

آبی بروی کار می آرد آفرین صد آفرین [illegible] حال اصلاح تقریر حقیر اینست که تحریر عبارات رنگین مسجع سفیداب [illegible]

رنگ کار را با لعل خون جگر که مراد از فکر است یکجا نموده کاغذ ساده را از رشک ورق مرقع چمن سازند و شناوران

دریای این صناعت را بی مدد کشتی و ملاح ازین بحر تا آنسر رفته اند و بورطه حیرت در آمده بلکه با این

قامت کوتاه می باید که نظمی بوستان کشتی گاه براعت که بلندی قد نازان بوده در راه رفتن خود را

می بینند [illegible] روان [illegible] آمده [illegible] دستگاهان [illegible] دعوی عدیم البدل [illegible]

که [illegible] می خندند [illegible] غیرت بر جگر گذارند لیکن تا لب دهن یاران [illegible] مصنوعات [illegible]

نکرد [illegible] جان پرور فقرات حلاوت آمیز از نی خامه جادو طراز محال است [illegible] لذت شربت

روح نواز مضامین طرب انگیز [illegible] از بیان خاص که در یک سوده احوال [illegible] انداز [illegible]

احمد است چیزی بنام کولی [illegible] و امیدوار آن جان [illegible] رسیده [illegible] که [illegible] لذت [illegible]

آشنا نموده [illegible] تحریر برکار زند لازم که جواب این رقعه بر طبق تمنای منتظران بهمین نسق تحریر نمایند و از مطالعه آن

ابواب بهجت و نشاط بر روی احباب بگشایند **رقعه ۵** خواجه خواجگان ذو المجد و العلا عارف [illegible]

در زمین [illegible] سلمکم الله تعالی بعد اشتیاق که ما فوق آن متصور نباشد واضح باد که مکتوب بلوازم مرقوم [illegible]

بصحابت آدم جالینوس زبان بقراط دوران حکیم الحکما خواجه محمد خان صاحب رسیده نشاط بر نشاط افزود [illegible]

صاحب من این خط نفهم است که بشما نوشته می شود در نهایت [illegible] دو خط صاحب رسیده است خط در [illegible] جناب عالی [illegible]

[illegible] دو خط سوای [illegible] فرستادم سبب اینست که در خانه تاج الدین حسین خان نوشته با ایشان [illegible]

که [illegible] صاحب [illegible] نمایند [illegible] معلوم نیست که سوای این دو خط هم [illegible] سید [illegible]

[illegible] لیکن [illegible] مسوده [illegible] فرستاده شد حالا دو مسوده [illegible]

[illegible] یا یازده رقعه دیگر [illegible] باشد [illegible] احوال [illegible] نوشته بودم خدا داند رسید یا نرسید این بود

که جناب عالی روزی نشسته بودند [illegible] علیخان [illegible] سید که خواجه پادشاه خان را مدتی است که [illegible]

نمی بینم جناب عالی فرمودند که ایشان بلشکر نمی آیند طرف [illegible] عرض کرد که در شهر هم ندیده ام خود بدولت [illegible]

فرمودند که من با ایشان [illegible] خان [illegible] لا اعلم [illegible] مورد عتاب [illegible] ارشاد شد استغفر الله [illegible]

ایشان با من علاقه روحانی دارند و من هم با ایشان همین علاقه دارم آدمی بلیاقت خواجه پادشاه خان کجا پیدا می شود

از فتوت و مروت و امانت و دیانت و صدق کلام و اکل حلال هرچه بگویید بر ایشان ختم است [illegible] هزار سال مثل ایشان

یکی از ... [illegible] بعد از آن تا دیروز که خواجه محمد خان صاحب و دیگر خواجه وزیر خان صاحب و بخشی صاحب
و قاضی صاحب [illegible] مرحوم ... [illegible] فرزندان ایشان مثل آفتاب روشن در هند است و من بزرگ و کوچک
ایشان را [illegible] من بعد دیگر انگشت نمای [illegible] و تبدیل رنگ ایشان در انفعال یعنی گاهی سرخ شدن و گاهی
زرد شدن و گاهی کبود شدن [illegible] بیان کرده بودند که هیچ تماشای این [illegible] شاد شدند که این تبدیل لون هم
از سبب صدق و [illegible] زیاده خیریت این گفتگو از منزل سوم [illegible] اتفاق افتاده رقعه هشتم این
بهارستان [illegible] احوال [illegible] بعد اشتیاق [illegible] و نیکم شهر جمال [illegible] مکتوب شما در جواب [illegible]
نوشته بودم که بتاریخ [illegible] غلام حسین خان صاحب [illegible] رسیده بود [illegible] عبارت این خط [illegible] خط دوم
[illegible] فارسی [illegible] لایق پسند اهل زبان بوده است آفرین صد آفرین [illegible] عبارت قدری شکل
[illegible] محاوره [illegible] رسیده بود چون بتامل نظر کردم من خودم غلط کرده بودم شما همه خوب نوشته بودید [illegible]
از مقام [illegible] روانه شده ایم الی یومنا هذا سه قطعه [illegible] صاحب روانه شده و تا [illegible] بستم [illegible] خط [illegible]
[illegible] خان صاحب [illegible] از میر محمد تقی صاحب گرفته باشید و خط [illegible] و نیکم مولوی [illegible] صاحب [illegible] صاحب خواهند
جناب لویس صاحب [illegible] از بنارس اراده فیض آباد کرده بودند چون [illegible] دریافت نمودند که در راه بنارس فیض آباد
رسیده اند مسافر [illegible] همین جا آمدند [illegible] تاج الدین حسین خان صاحب
همراه بوده [illegible] کوچ و فوج [illegible] جناب عالی [illegible] اقبال روانه [illegible] شدند البته [illegible] روز [illegible] خواهد رسید
و خط سوم همین خط [illegible] که بتاریخ [illegible] روز [illegible] نوشته می آید [illegible] انگریز [illegible] خط غلام حسین خان صاحب
روانه خواهد شد تمام شد این قصه بعد از این بشنوید که [illegible] بمرتبه یقین رسیده است که [illegible] رسیده باشد
در راه تلف شد یا فرصت [illegible] بعضی موانع دست [illegible] بی تکلفی نه نوشته اند [illegible] اتحاد [illegible] حالی
که میانه من و قاضی صاحب است شکوه را نمی گذارد که راه بخاطر یابد اگر خط [illegible] مطلب ضروری [illegible]
گرفته [illegible] انچه از اراده خود خصوص تحصیل وجه معاش و خدمت [illegible] الدین و دیگر بزرگان نوشته بودید [illegible]
توفیق [illegible] گرداناد [illegible] کثرت وجه معیشت موقوف بر بخت و اتفاق است لیکن آدمی را باید که [illegible] باز نایستد [illegible]
اگر کاشته او [illegible] فهو المطلوب و الا مطعون [illegible] خواهد شد [illegible] سهام
و [illegible] طعن و ملامت خواهد بود الحاصل عزم درست با عقل صحیح شرط است همین انسان است که چنگیز و ذوالقرنین می شود [illegible]
و ولی [illegible] همین [illegible] فرمایش [illegible] که اراده خود را تابع عقل سلیم
داشته باشید [illegible] عقل [illegible] گرفتار دام ذلت و رسوائی نشود [illegible] طفل [illegible] گهواره [illegible]
و [illegible] دنیا را [illegible] هزار آفرین بر همت شما که درین عمر این اراده بخاطر دارید خدا حامی و یاور شما باد [illegible]
امداد [illegible] بعد ازین ترقی و تنزل باختیار خداست [illegible] عقل و اراده سلامت باشید [illegible] زیاده خیریت [illegible]
خواجه امام الدین سمرقندی سلمه الله تعالی مسوده صاحب [illegible] لیکن احوال این را از من دریافت نموده [illegible]

بر کاغذ دیگر صاف خواهند کرد و بعد از صاف کردن و ملاحظه این پر آوردن نقل آن نزد مکتوب الیه روانه خواهند نمود
من هم فردا می آیم باین صورت که اول میرزا جعفر صاحب را خواهم دید چرا که از روز رخصت از شهر حال ایشان را ندیده ام
بسبب شکوه که از آن دو سوای روز جمعه میرزای ممدوح رخصت و شتافتنی و هر خواسته بودم که باین هم راحوال بجمعیة آینده
کنم لیکن دل باین راضی نشد زیرا که طرف ثانی خواهش ملاقات از ته دل دارد و اینقدر بی اتفاقی خوب نیست امسال میرزا
دیده اینجا می آیم و امروز از صبح جلسه یاران نزد فقیر بود محمد اکرام خان بسلطان ان جناب عالی و محمد کامل خان
و سید محمد حسن خان آمده بودند آن هر دو صاحب هم این وقت رخصت شدند سید محمد حسن خان نشسته اند دیگر
رقعه ۸ مهر سپهر براعت نورالله مشمول اقبالکم بعد اشتیاق و ارادت مخفی نماند که قصیده میرزا ... ترکی
روح امیر علی شیر نوائی تازه می کند و بعد دهم شهر حال رسیده دل را بهجت تازه و روان را راحت بی اندازه ارزانی داشت درین
محبت نامه از سبب تعجیل بجای لفظ جائزه جابه یا از قلم شما سر زده شده بود در جناب الهی شما گمان غلطی کفر است خوب
که معنی خفقان تحریر کرده آورده اند و الا از خفقان شما اگر معنی مشهور در مرقوم که خدا نکند می بود ... رنج بر می داشتم الحمد لله که
ایران خفقان که امیرزاده های نازک طبع نازپرور را بآن تصف از محفوظ است خدا همیشه بر کران دارد و آن معروف بود
آن اقبال نشان تحریر و مطالعه کتب کمال شگفتگی بخاطر دست داد آفرین صد آفرین هر چه می کشید خوب می کشید
و برای خود می کنید روزی بکار خواهد آمد جهان را کمان این است که تحصیل علم و کسب کمال برای بهم رسانیدن منافع است
و نزد عقلا این معنی از سر غلط زیرا که از کسب فضائل تکمیل ذات و رفعت نفس هر گونه خاطر ارباب بصیرت می باشد و آنچه در خصوص
نرسیدن جواب مکتوب از طرف والد ماجد خود نگاشته اید نزد فقیر ربط کلی با صداقت ندارد و حال بیرون نیست یا خط
راقم در ڈاک انگریزی تلف شد یا جواب آن از غفلت هرکاره خاصیت عنقا پیدا کرد لیکن حیران این معامله ام بدیهی است
که خط احدی در ڈاک انگریزی تلف نمی شود اگر مکتوب الیه خط برای او دست هم بجای حرکت کند یا خط را ضایع نمی کنند
یا مکتوب الیه میرسد اگر و بهان قرب و جوار نزد و دار و دو الا هر که نوشته است پس می رسد بخلاف ڈاک جناب عالی که همیشه
در چهار خط دو خط بباد میرود و بالجمله با اینهمه از نیامدن جواب اضطراب کلی دارم امروز خط دیگر بعد عصر روانه خواهم کرد درین
عرصه مدت که تا اینجا وارد هم اگر جواب می آید بصاحب میرسد و الا بلکهنو خواهم فهمید طول این سفر باین مرتبه در وهم نبود
من این قدر که می گویم از سفر تنگ آمده ام حرف نمیزنم بلکه از بی شغلی تنگ آمده ام و الا پیش من لکهنو و صحرای لق و دق برابر
برابر است لیکن بشرطیکه امید حصول نفعی باشد و الا دیوانه نیستم که مغز استخوان بکشش آفتاب گرم نمایم و احوال فرق
اقبجه و الکمل قور زاقیجه که اتانیک پایاسیا توربتار بولدی لیکن اگر خواجه قاضی خان یوز بیک سبار سولت لازمین قور زنان این
روز بکار آن شهادت نشان از شخص بیگانه در جلدوی خدمت حاصل نموده روپیه خواهند فرستاد خوش خواهم شد
قبله و کعبه رابندگی و وزیر صاحب اسلام و نیاز و قادر ... لازینگ لی دعا و ... لاریمی سلام و دیگر احباب
یا رفاق وین لی فائده ذر رقعه ۹ آنجناب خوش چشمه طلاقت و شیرین کلام ... بعد اشتیاق دیدار
شریف مخفی نماند که دیروز که یازدهم شهر حال بود از شیخ آباد کوچ کرده ... اتفاق ...

عقلا جمع عاقل
طلاقت بمعنی فصاحت
ذلاقت بمعنی تیز زبانی

همین قدر کوچ شد لیکن فرد السلطان پور سیم آنجا بهر طرف که آب و دانه جلوه گر شد می روم درین سفر سوای
مار و کژدم و چیزی دیگر از قسم شکار نیست میرزا مهدی علی خان صاحبزاده که از بطن خاص محل است یک روز پیش از کوچ
در فیض آباد مغضوب شده بعد از لکهنو گردید سبب مغضوب شدن آنکه تنبیهی بی ضرورت سر داد و بدست خاص برادر ابی
[illegible] حسین سید سرکاره بفضل خبر عقوبت برد چون نوبت تحقیق از خودش رسید نام یکی از رفقای خود ظاهر کرد که من زده ام
او زده است شاید او را مبلغی راضی کرده باشد لیکن چون از اول بحضور دریافت شده بود تیغ ادب برو از لشکر بیرون
کردند پوشیده نماند که چند روز پیش ازین وکیل عامل سلطان پور را بر سر سوال و جوابی از لشکر رانده بودند معلوم می شود
که حالا خود باراده برق چشم سرکشان گرفتن و تهدید دیگر اشرار و اخذ نذر و نیاز از آن ضلع میروند دیگر آنکه دو مسوده دیگر
که هر دو عربی است مرقوم شد و ملفوف همین رقیمه میرسد رقعه اول که در ذکر اسپ است خیلی مختصر بود و در رقعه رقطا که زیر این رقعه
نوشته بود اصلاح بر ترجمه ندارد الفاظش همه صاف است هیچیک از آنها لغت نیست مگر دریافتن ترکیب آن قدری غور میخواهد
تا بجای خود غور بکنید هرچه دریافت میشود آنرا حواله ذهن نمائید و آنچه نخواهید فهمید من خواهم فهمانید اما رقعه دوم طویل
بوده است ترجمه آن درین کاغذ نگنجید مجبور ترجمه عبارتی که باقیمانده بود در پارچه دیگر نوشته شد هر دو کاغذ را ملاحظه
نمائید همه بخوبی حالی خواهد شد و در رقعه های فارسی بعضی عبارتها که مشتمل بر ذکر مسئله علم ریاضی است البته بفهم شما
درست نخواهد آمد زیرا که من راه اختصار پیموده ام و شرح آن طول را می خواهد انشاء الله القدیر انهم بوقت رسیدن
فقیر آسانی خواهد شد دیگر آنکه شخصی درینولا فرمایش بر فقیر کرده است که یک رقعه در تهنیت سرفراز شدن شخصی بخدمت پدر
از حضور پادشاه و تعزیت پدر او بنویسید من خود البته نوشته خواهم داد لیکن بخدمت صاحب تصدیع میدهم که صاحب
این رقعه را سرانجام نموده مسوده آن نزد من بفرستید نام خدا شهرت شما شهر بشهر رسیده است

رقعه ۱۰

بنوباوه بوستان امارت و جلالت سلمکم الله تعالی بعد اشتیاقا قبا مخفی نماند که مضمون عرضی اسمی قبله و کعبه و خط اسمی
خودم که بصحابت حسین بیگ خدمتکار رسیده امروز که پنجشنبه غره ماه عز است حالی من گردید آفرین بر همت عالی شما
که هرگز نمی آید نشستن و برخاستن حقیقت واقع [illegible] است که رو بروی بزرگان شما چندها ایستاده میماند
لیکن بنای دولت انسان همین سعی در کار خود و خدمت گزاری و رضا جوی آقاست آقای شما سرو باغ امارت اند سید
از ایستاده شدن صاحب چمن دولت زیب و زینت دارد خدا کند که شما همین ایستاده ماندن دست افتادگان [illegible]
و صلاح را که از نامی رسید بخدا که صلاح ما همه صلاح خود شماست عقل و شعور شما محل اعتماد است هر چه خواهید کرد خوب
خواهید کرد من از [illegible] بروز مولوی منیر علی و میر نصیر الدین مرید خاص شما را تا بنا که بنارس رسانید بحضور آمده ام
هنوز تاج الدین حسین خان صاحب را ندیده ام بعد ملاقات و مشورت هر چه قرار خواهد یافت نوشته خواهد شد بیت
دانا همین رای خواهد که اطاعت آقای خود پسند باید کرد لیکن خدا کند که شما را رفیق خود نماید بهر حال امور دنیا اتفاقی
هر چه بنظر رسید اینوقت در جلدی همین قدر اکتفا رفت احوال باقی بیک خدمتگار دریافت شد خدا کند که بماند عمو صاحب
شما نیز تعریف تاج گنج اکبرآباد را تمام کردند من هم از اول تا آخر دیدم کم و بیش که مناسب بود بعمل آوردم نقل آن نزد

مغضوب شدن [illegible] کسی مغضوب شدن ۱۲

ترقی [illegible] عاجز [illegible] صاحب [illegible] شما

فاضل نامی آقای [illegible] کربلا [illegible] مذکور است ۱۲

نزد صاحب هم خواهد رسید و خط سابق آقا صاحبان مخدوم رسانیده شد جواب آن در همین خط ملفوف است
دو خط که امروز آمده است جواب آن بعد ازین خواهد رسید و رقعه میر نصیر الدین بی لفافه درین خط است
مسکین مراعات نخفت و نقل خط نموده من هم برای همین لفافه نکرده ام جای که این قدر اشخاص یا بی کنید کاسه
بدو سطر امرت لال را هم یاد می کرده باشید که از هواخواهان است و مقدمات زرا هیچ حقیقت ندارد در میان
در جهانداری من قدم بقدم شما هستند وقت رخصت تا بدروازه می رسانند از نامهای کی نیاز مندی دارد تماما بر
خط شما که اسمی ایشان است و تنیکه آقا صاحبان خط خود را خواهند کرد با ایشان خواهد رسید رقعه ۱۱ منتها
طوطیان شکر خای شیرین گفتاری و قلم از کف ستان بلیغان در فن نثاری مرزا ماهی [illegible] دام کماله از رقعه
احوال خیر مآل ذهن نشین این خیرسگال گردید چرب ی بی پیرا بهر نوعیکه باشد روغن قاز مالیده راضی بدین باید ساخت
که راه عدم پیش گیرد الالاغوان این قدر خون کجا دارند که هر روز از ضیافت آن گرسنه طبع ازلی عهده بر آیند
همین قدر باید گفت که مروارید شاهوار دانهای ثریا اشخاص ضعیف البنیه که نقدی غیر از نزال و بساط نداریم خریدار
نیستیم اگر دار میرود بی بر و دالا بکلنند ناخن پیچ توکننده خواهد شد و دیگر آنکه جزو تمم بدست رستم مرسل است فهرست دن
جزو هی که بخدمت شریف است چه ضرور همانجا باشند من خودم آمده میگیرم و لفظ معرب بجای فارسی راقم نیز دیده
معلوم نیست که طرف ثانی بطور خود نوشته آورده بود یا از سیلی هم بدست خود داشت لیکن چون مردم استعداد نیز از
مسافت دور از کوچه تحقیق است تحریر او قابل اعتبار نیست صاحب اقلم بران نکشیدند و این هم دریافت نشد
که او را از ایراد لفظ معرب بجای فارسی چه فائده بود فرض کردم که هر دو یک معنی در لغت مذکور است لیکن
جایی که لفظ فصیح مستعمل یافته شود چه ضرور که آدم دنبال غیر مشهور رود و بتحقیق نامده در رقعه ملا زمان
که دو سه روز پیش ازین خلیده خامه براعت شمامه بود این عبارت مالا ازین قصها چه کار سخت متحیر شدم
زیرا که هیچ رازی از رازهای صحت و سقم زبان فارسی از آن صاحب مخفی نیست پس با وجود این
ازین قصها بجای باین قصها خیلی استبعاد دارد گمان میرود که در عالم تعجیل تحریر
اتفاق افتاده در الاین مقدمه مقدمه نیست که از صاحب کمالان پنهان بوده باشد آینده عنان
بدست بی پروائی نباید سپرد و قصه حویلی آقا صاحبان که میرزا بند و صاحب برای خود میخواهند
بازهوا له تحریر نمائید که من آن مطلب را بنسیان تفویض نموده ام و رقعه بعد مطالعه حواله تنور ......
دستی شد از نامهای قدر که عرق ریزی امکان دارد بپاس خاطر شریف بظهور خواهد رسید زیاده خیریت
بر محرومی ملازمان جناب امیر صاحب که آتش فروزی ایشان تر و خشک عالم را گرم می کند تاسف ها دارم اینوقت طعام ارسال کرده
جناب عالی از خانه خاص محل آمده بود قدری بخدمت شریف هم میرسد رقعه ۱۲ نهال بوستان حدیقه معانی و در دانه صدف
نکته دانی سلمکم الله تعالی خطی که در جواب مکتوب والد ماجد شما میرسد در خط خانگی ملفوف نموده باید فرستاد جدا از آن نیز
دو خط سرکار نوشته شود در میان خط بخدا بدینکه تفحص احوال مجلس شب پر کیفیت تر از مجلس روز است هر جا که این جهتها

سوای بعض نفر این صفحه اعتقاد می پذیرید و شبانه اتفاق می افتد روزانه خیری [illegible] که شماط بعضهای [illegible] که در لکهنو هستند
مگر [illegible] اینها هر که بهت مصرف [illegible] دلالی شهوت پرستان بی لیاقت است و صاحب عنان را [illegible] می باید
کرد [illegible] این چیزها بنوعی نشوند که قدر منزلت در این سودا از دست [illegible] الحاصل اراده این است که روز پنجشنبه از اینجا [illegible]
شما را این اراده همراه کنیم که [illegible] چند ساعت یک [illegible] گاه بر گردیم با تفاق جناب ایشان [illegible] سلطانی که نو ساخته شده است
بشما بنمائیم [illegible] پیش از روز [illegible] جناب عالی ایستاده خواهند شد زیرا که ملازمان جناب [illegible] اول روز که
هنوز [illegible] روز [illegible] تشریف خواهند آورد لهذا چنین قرار یافته که بروز پنجشنبه خیمها استاده شود
در [illegible] را درست نمایند تا روز جمعه بوقت مذکور بکار آید جناب عالی زیاده از یکپاس [illegible] نخواهند نشست باقی [illegible] سیر
خواهند [illegible] لیکن بودن شما بقول شما در مجلس [illegible] لطف محض است اگر شب می بود مضایقه نداشت [illegible]
چه ضرور که آدم [illegible] قائم نداشته باشد لیکن از بسکه دل مشتاق دیدن شماست و هنوز در آمدن فقیر بسبب بعضی
امور [illegible] توقف معلوم می شود لهذا دل همین میخواهد که روز پنجشنبه شما را [illegible] اینجا بیاریم و شب یکجا بسر بریم و بعد
طلوع آفتاب [illegible] باشد که من این امور زیاده از شما [illegible] دارم دیگر خیریت [illegible] عمو صاحب
والاقدر [illegible] و سلام نیاز [illegible] رسانید و دیگر صاحبان را نیز که پرسنده حال فقیر اند [illegible] خط [illegible] بزبان ترکی
مسوده آن اول همین باید بود و یک [illegible] برای زن نابینا سفارشی عموی شما فرستاده شد [illegible] گرفته باو [illegible]
و [illegible] رخصت [illegible] خواهید نشست از همین راه آمده شما را سوار خواهم کرد **رقعه ۱۳** [illegible]
و نهال حدیقه نکته دانی سلمکم الله تعالی بعد اشتیاق [illegible] نماند که دیروز بتاریخ [illegible] رمضان خط فرحت نمط [illegible]
[illegible] وصول [illegible] خاطر [illegible] مرقومات [illegible] ملفوف [illegible]
خلاصه [illegible] صداقت اندیش منشی محمد صادق صاحب نیز بمطالعه در آمد نوید حصول [illegible] لکهنو بعد [illegible]
[illegible] شوال [illegible] صاحب مقتضی خواهد شد رخصت خانه در ایام [illegible] برای هر کار [illegible]
یک کس [illegible] در [illegible] خود [illegible] شان
[illegible] جای [illegible] است کسانیکه [illegible] می دهند آنها هر گاه مجبور می شوند [illegible] می کنند شما خود [illegible]
کاری نکرده اید که کسی [illegible] در ایام [illegible] بیاید و تا مدت موعوده اینجا بمانید اگر پنج شش روز زیاده [illegible]
هم خواهد گذشت مخل حاضر باشی [illegible] نخواهد شد [illegible] آمدن شما برای این بسیار می خواهیم که [illegible] می کنند
شما [illegible] بیاید [illegible] صاحب [illegible] که امیر صاحب [illegible]
[illegible] وقتی می گوید که مرزا صاحب یعنی مرزا صاحب [illegible] خواجه صالح را خواجه صادق می گوید
[illegible] جواب می دهد [illegible] است [illegible]
بیائید [illegible] شام [illegible] صباح [illegible] ما که بیائیم [illegible] شما را
بیاریم خواه اول در مکان [illegible] بیائید و [illegible] خورده [illegible] قریب تر است خواه در [illegible]

خیلی خوب خود برو[ید] لیکن مناسب چنین است هم همانجا بمیرم انچه نوشته ام چنین [illegible] دو خانه صاحب کرمفرمای …
از بس نجش روز وارد شدند درین عرصه چند بار اراده برآمدن کردند ولی … [illegible] نوعیت …
و دیروز که جمعه بود هم روانگی ایشان تقرر پذیرفته بود امروز که شنبه است هم … گرم بود لیکن … حیثیت …
و فرصت بنجا بیدن نمی دهد در حالت امروز هم نمی توانند رفت آداب بندگی از طرف شما رسانیده شد …
خیلی تعریف نماز و صدقه و تمام … صاحب می کنند والده خانصاحب چندی بیمار اند و بیماری این است که
حرف نمی زنند عالم سکوت است انجام بخیر کند و سبحان علی خان قضا را لشاه کابل … شهری … شنیده باشند که آن
گلگل آتش مزاج با … بعضی … با ایشان دشمن شده تمام … که اینجا … دیگر … دیوان میر
انشاء الله خان قضا نوشته … دراینجا … که لاله … صاحب … خود نوشته اند مشار الیه …
خرج … بفیض آباد … دیوان … رفت از … این شرط طلب کرده بود که … شدن …
من هیچ جواب نداده ام باز پیغام … گردم که حالا آن دیوان … رفت … صاحب … برای نقل طلبیده ام
خواهم تا … طلبیده اینجا بنویسانم و شما اول … خواه شما … پیدا کرده دیوان را از من طلبید در مکان …
لاله موصوف گفت که رقعه … مضمون بخواجه امامی صاحب … رسید و من … که … خط … موافق
گفته مثنوی الیه رقعه بشما نوشته و … خط شان فرستاده شد شاید که رسیده باشد …

رقعه ۱۳

… بوستان سیادت عالی قدر … الشان سلمکم الله تعالی بعد … شوق … و اشتیاق … که …
مخفی نماند که دو قطعه خط صاحب … و سه قطعه … برای قبله و کعبه رسید و جواب … فرستاده شد …
… در خط حال احوال … رونق کارخشتی و … از نوشته بود دریافت شد کارخشتی که …
نیست که موجب … باشد و … خدمت … بر شفقت آقا بجال … خدمت گزار است فی الواقع محکوم …
بودن کار صاحب … نیست این … کلان … هر دو …
باشید این که … شما روان باشد این را دل من هم گوارا … برای شما زمین و آسمان
… خواهم کرد … مرقوم بود که … خود را … ادم است اگر …
بازمانده شدن برای چه بود لیکن … گفتید که این چیز … حقیقی ندارند اقبال …
که یک … بیش پادشاه می نشینند و … استاده می ماند لیکن … استاده شدن
برای شما خوب شد و من بسیار خوش شدم برای این که شما از خاندان مجد و علا … هستید و هنوز …
بزرگان هم … شما … کمان … که شاید … در سر … بالا که این استاده شدن …
کمان ضعیف هم … باقی نماند … می باید اگر چه کمان من غلط بود چرا که شما …
شنوده اید و بار با گفته اید که از نام بزرگان ما را چه فائده تامی که برای … البته … روز …
گفتند که صاحب … کرسی روبروی صاحبان عالیشان نمی نشینند … گفته … افا

این شرط‌ها مشکل است ... چه صحبت دارد ... عده ... صد آفرین بر ظرفیت ... مرد لازم که آینده هیچگونه اندیشه
محال باور ... اما میرزا ... باشید ... خواهد شد ... رتبه مشاهره برای ادبیات گذاری
کار بسته ... به فضل الهی در امر معاش سلیقه کلی دارید نصیحت در این امور به صاحب حکمت بلقمان آموختن است
... خطی به میرزا مینکا صاحب فرستاده شد رسانیده باشید حالا خط دیگر به میرزا این را هم برسانید میرزا ابوالحسن صاحب
آشنای قدیم و مهربان بحال فقیر اند ملاقات با ایشان و مربوط بودن ایشان بودن مضایقه ندارد و اینکه شما
اندیشه از طرف خانصاحب ... دارید خانصاحب هرگز نخواهند برد خانصاحب فراغت معاش شما منظور است
به هر طور که اتفاق افتد خط دیگر برای جناب ... هم نزد میر رمضان علی صاحب رسانیده خواهد شد ایشان خود برای
ملاقات میرزا مینکا صاحب رخصت خواهند داد و خطوط صاحب جابجا رسانیده شد جواب بعد از این خواهد رسید ...
در همین خط باید که ... گذاشته است ملاحظه باید کرد آقا صاحبان هنوز در ... هستند و من هم در حضور
فردا اراده ... دارم و آقا صاحبان هم یقین که فردا در ... بروند آغا صاحب مشفق خود ما از خط صاحب ...
خوش شده اند و جواب ... من تفویض کرده اند من بعد از این خواهم نوشت از حضور هم دعا در جواب کوشش
ارشاد شده رقعه ۱۵ بردل صفا منزل حضرت خواجه ... مخفی نماند که خطی پیش از این هم از آنصاحب رسیده بود
لیکن چون جد امجد ... ماجد صاحب فرموده که در سه چهار روز نزدیک است که خط دیگر هم بیاید پس
بهتر این است که بعد وصول خط دیگر جواب هر دو مکتوب یکجا نگاشته آید چون مرسوم همین است که محبت نامه فقیر هم
در لف خط ... می‌آید و مطلبی هم سوای بیان صحت و عافیت اینجا و دریافت خیر و خوبی آن نوباده بوستان
مجد و علا نبوده است من هم تحریر نپرداختم لیکن این قدر وقوع تعویق در رسیدن مکتوب بلاغت اسلوب
در خیال نبود اگرچه این هم بی سببی نبود معلوم شد که از باعث تشریف آوری خانصاحب خود ما بود
و نیز تحریر خطوط بر سبیل تواتر رسمی بیش نیست آنرا انجا باید آورد الا پیوند روحانی حاجت به تکلفات ظاهره
رسمیه ندارد آمدم بر مطلب دیگر این است که دی روز که باز هم شهر حال بود رقیمه فصاحت عنوان متضمن نوید
صحت جسمانی و یافتن تنخواه ماهی و تصرف رسیدن مبلغ مذکور و راندن حسین بیگ بدنفس اشرار الناس ...
وصول آورده مسرور و مبتهج ساخت از آدم حرامزاده خدا او را امان خود دارد ... کار خود به دست خود کرد
بهتر آن است که بنده نالایق بی حیا در خدمت باشد نوکر بیحیای بد ذات رسوا کن آقا است ابلهان
چنین کس را جواب نمی‌دهند خدا داند حالا این مرد که را چه بلا زده الا از ابتدای نوکری تا حال
مصدر چنین قصور و فتور نبود بلکه شما بارها تعریف او را پیش من کرده اید که بسیار مسکین و کم آزار و
بی زبان است و نامعتبر و سارق هم نبود لیکن معلوم شد که عصمت بی بی از اینجا دربی بوده است
و آنچه در خط سابق مرقوم بود که دیوان صاحب طریق قسمت و چندی از جانب امین ...
این است که این قاعده ایجاد طبیعت خود من بود و این نقل نقل هیچ سال بلکه بیشتر است حالا ...

رقعه ۱۶

بطمانینت خاطر تاملی در یاد کردن آن بکار برم نیز دست بخیال نمی آید و نیز تحریر آن از نجبا بطریق
قریب الفهمی نوشته نشود مفید طرف ثانی نخواهد افتاد انشاء الله العزیز بعد از این هر دو عمل را یاد کرده
و طریق تفهیم آن نیز از پیش خود اختراع نموده بصاحب خواهم نوشت تا دیوان صاحب را در فهمیدن
آن درد سری رو ندهد و من حالا قسم خورده ام که در هیچ مقدمه از امور دربار بصاحب تحریر نکنم
زیرا که هر چه در خیال من اینجا می گذرد و شما انجا همان بعمل می آرید بلکه بهتر از آن پس من از طرف خود
خجالت می کشم گویا ارسطو را نصیحت می کنم از انجمله یکی موافق ساختن تمام عمله دربار با خود و مورد عنایت
آقا بودن و دیوان صاحب را اگر چه خود شخص شریف النفس است از آن خود کردن هم وابسته تدبیر شماست
من از اینجا هیچ ننوشته بودم که چنین باید کرد و چنان حالا سوای نشان دادن غلطی لفظ که آن هم در عالم [illegible]
چیز دیگر بصاحب نوشتن خون انصاف بخشن است حق تعالی شما را این قدر دسترس بدهد که در عوض آن [illegible]
والف کیا ان با شاهی در زندان شما خدمت گذاری هر یک بظهور رسد انشاء الله کرم الهی این هم بعید نیست بر آن [illegible]
آن بوده زن شاه بیرا احاله با بوالعباس [illegible] بکنند [illegible] و خواجه کبود و فخر الدین هر دو خلع بدرجه شاه و مدار
کردند و محسن و حسن طال عمرهما بدری پوشیدند نیز بیچاره حمد الله نزد برادر کلان خود رفت خواجه عبد الله [illegible]
ظاهر نیکنند لیکن از صورتش غم و افسردگی تراوش می نماید آقا صاحبان مخدوم و آقا صاحب خود ما خوش [illegible]
و مزاج حضور اقدس قرین صحت است چون من این وقت بخانه هستم و فردا اراده حضور پر نور دارم
از طرف حضور والا بموجب حکم دعا و از طرف دیگران سلام میرسانم خط ماهر سنگه و همین خط ملفوف است
فردا من و قاضی صاحب و امیر صاحب تا حویلی نو که بهیا دل تعمیری شود خواهیم رفت تا شام انجا میمانیم
این صاحبان بخانه مراجعت خواهند کرد و من بخانه نیز انشاء الله خان [illegible] خواهم گردید رقعه ۱۶
گوهر درج علو نسب و اختر برج سمو حسب سلمکم الله تعالی بعد اشتیاقها مخفی نماند که [illegible] روز که پانزدهم
شهر حال و روز دوشنبه بود موافق قاعده مستمره عرضی معمولی با کاغذی اسمی فقیر رسیده مشعر
از حالات آن سرمایه کمالات گردید خطی که اسمی آقا صاحبان بود نیز رسانیده شد این صاحبان
بعد یکماه کامل [illegible] داخل حویلی خود شده اند من هم [illegible] روز بعد شانزده روز بخانه آمده ام
خطی که دوست آقا صاحب مختار سرکار فیض آثار صاحب عالم بهادر اسمی شان نوشته بود نیز بمطالعه
شان در آمد خاطر آن بزرگ جمع کرده باید داد در ینولا از قصص تازه این که امیر خسرو کتابی دارد
موسوم باعجاز خسروی در نسخه مذکوره صنائع شعری بسیار ذکر کرده از انجمله رقعه متضمن صنعت [illegible]
خطی نوشته یعنی هر لفظی برابر خود لفظی هم صورت خود دارد مثل این عبارت [illegible]
در و نشان چون پسته خون بسته بهر نانی بهر بابی بیابند نیابند معلوم نیست که این عبارت
نتیجه طبع امیر خسرو است یا کار قلم دیگری بالجمله تخصیص این عبارت نزد جناب عالی برده ام بسیار پسندیدند

دیگر بحکم نافذ ... صادر شد که هر کس بقدر استعداد خودش عبارتی متضمن این صنعت نوشته بیارد و یاران هر طرف
در سعی ... صاحب مجلس ... میرزا ... خان هم دو سه سطری نوشته بردند پسند طبع عالی افتاد همچنین بعضی بعضی عبارات تنها
... بعض حضار محفل ... فرستادند لاله ... لال هم دو سه عبارت نوشته برای اصلاح نزد ...
فرستاده بودند الحمد که نوشته معزی الیه از اغلاط پاک بود لیکن حضور ... پسند نشد همچنین جمعی از هندو و مسلمان عبارات تنهایی
مربوط و نامربوط از دیگران نویسانیده از نظر فیض اثر گذرانیدند بعضی بنام خود و بعضی بنام همان شخص که خود آن
خود ... است بندگان حضور را این ... که هر که عبارت باین صنعت خود نوشته بیارد زیاده از آن کس که عبارت غیر
خواهد مورد الطاف شود بلکه نویسنده آن نزد طبع و خواننده هر دو برابر اند حال این عبارت هم بعینه حال غزل
ایلچی پادشاه ایران است که هزارها غزل بر غزل آن بیچاره گفته شده بود لیکن اینجا معامله بالعکس رو داده یعنی غزلهای
شعرای هندوستان همه به از غزل او بودند و عبارت تنهایی یاران در رتبه پست از عبارتیست که نوشته شد بهر روز
جد امجد شما بود الحمد شما تکلیف تحریر نموده اند از دی روز درین فکر اند هر چه بعد ازین سرانجام می یابد نقل آن نزد آقا صاحب
خواهد رسید درین مقام مقوله من ... است که این عبارت تنها خواه خوب نوشته شود خواه بد هرگز پسند ... نیست که
مطلبی نفس باشد و دیگری درین صنعت نگاشته آید مرضی عمو صاحب شما این بود که شما هم یکروز و شب درین فکر تضییع اوقات
بکنید لیکن من نگذاشتم که مکلف شما شوم اگر درینجا تشریف می داشتند مضایقه نداشت اکنون در عالم حاضر باشی بحضور
اینقدر فرصت کجا که اوقات ضایع باید کرد مولوی حسن علی خان صاحب دام مجده نیز دو عبارت فارسی و عبارت
بزبان عربی نزد من فرستاده بودند با آنکه جناب ممدوح دعوی درین چیزها ندارند لیکن عرق ... ریخته بودند هیچ
لفظی غلط نبود من جواب رقعه ایشان متضمن تعریف این عبارت تنها بهمین صنعت تحریر در آوردم مطلب دیگر اینکه زوجه
آقا صاحب خود ما چلی بیمار است بیمار داران قطع امید از حیات آن مریضه کرده اند باید دید چند روز دیگر نفس مستعار می آرد
خدا رحم بر او کند بر خانه خرابی آقا صاحب دل می سوزد با وجود آنکه از متانت و سنگینی آثار ملال بحسب ظاهر از چهره ایشان
پیدا نیست و اختلاط با یاران بدستور است لیکن نظر بحال اطفال صغیر اندوه بسیاری بجای خود دارند زیاده خیریت حالا
بعد رسیدن خانصاحب ... بیمن یوری باید دید که صاحب بهادر در حق شما چه تجویز می فرمایند وقت رفتن شما ابرار
می برند یا همین جا می گذارند بند و بست این امر بعد رفتن صاحب والا جاه بنوعی که مناسب خواهد بود کرده خواهد شد

رقعه ۱۷

خواجه عالی قدر بلاغت آئین سلامت بپرورز که پانزدهم شهر حال بروز چهارشنبه بود عریضه شما متضمن احوال خیر اشتمال
اسمی جد بزرگوار رود و بعد آن مکتوبی بهمین اسمی راقم رسیده مخبر از ... کردید چهار روز است یا پنج که با ...
که خدمتگار جوان خوش سلیقه است نزد خانصاحب روانه نموده ام که بحضور صاحب والا جناب برسند لیکن چون از خط
خانصاحب که درین روزها آمده بود ترشح می نمود که حسب الطلب روانه ... یوری می شوند لهذا آدم مزبور را گفتم که راست
بخط مستقیم بمین یوری برود و باو تقید کرده ام که اول خانصاحب را برسد اگر آنجا باشند خط بخانصاحب بدهد والا خط
اسمی شما و خط خانصاحب ... های بسیاری ... بصاحب برساند تا شما مضمون خط وا رسیده بهر چه نوشته ام عمل

عمل بکنید صاحب من آدم همین قدر انسان کسی نخواهد آمد صاحب الاحباب که پسند صورت باور حتی هم بعد تلاش
بدست آمده طعام انگریزی را پسند و بسیاری هر روزی می پزد دو آدم با خود بطور کیا شده هم دارد دولت روشنایی بهره میخواهد
ممکن نیست که بوزده راضی شود اطلاعا نقلم آن پیش من می خواستم که خفه بردار هم روانه کنم لیکن این خبر رسید که
سبحان علی خان صاحب کابوریک ضد شکار و حقه بردار را فرستاده اند موقوف کردم حالا باید دید که خان صاحب چه می کنند
در آنجا از کار و بار دنیا نوشته بودید صورت این است که از همه بهتر بودن صاحب جال در آنجا هر جا که تشریف
بحضور صاحب والا مناقب به مناسب است و اگر این امر صورت امکان نه بندد نیابت پرگنه از بابت سررشته داری
پسندیده تر لیکن بشرطی که همراه خان صاحب ممکن باشد الحاصل چون شما تعلق بذات خان صاحب والا هر جا تشریف ببارند
همین بگویید که نیابت تحصیلداری پرگنه خود را برای شما مقرر سازند مضمون خط خان صاحب همین بود آمدن شما پرگنه خود
مرکوز خاطر دارند الحاصل بعد سه چهار روز یقین که خان صاحب آنجا به سند و امری برای صاحب قرار گیرد دیگر اینکه در خط شما
لفظ جامه گذاشتن در حق شخصی بود آن لفظ مذکور را هیچ نباید نوشت خبرهای از حقیقت از زبان عوام معتبر نیست اگر چیزی
دلالت بر علت و ضرورت او داشته باشد مضایقه ندارد والا ضرور خصوصاً عبارتیکه در وی لفظ جامه گذاشتن
و مثل آن باشد به هیچ صورت مناسب نیست هر چند این اصطلاح را کسی هیچ نداند لیکن از قرینه دریافت می تواند شد
آینده اگر همچو خبری بگوش خورد بهتر این است که ننویسید چرا که اگر اصلی دارد بعد دو روز شما هم خواهید شنید و اگر در وقع
نوشتن آن خالی از قباحت نیست و این همه اقتضای تصریح نام شخص است اگر بکنایه باشد هیچ قباحتی ندارد حالا بعد ازین را
مهاراج یا گنه کیشی یا اولوغ کیشی در ترکی می نوشته باشید یا تمام عبارت در ترکی باشد بلکه هر چیزی از گنه کیشی یا از شخص
دیگر اندکی اظهار آن قباحت داشته باشد در ترکی نوشتن بهتر است که احدی بران مطلع نمی شود و شما نام خدا سوای عربی
در فارسی و هندی و ترکی سلیقه درست دارید عربی هم اگر چند روزی با طمینان خاطر متوجه آن خواهید شد درست
خواهد شد دیگر خیریت از حضور اقدس ارفع دعا برسد حالا یک رقعه با آقا صاحبان باید نوشت بیشتر برای کسانی که
۱۸ رقعه ها نوشتید چندان ضرور نبود آنها دوست اند سلام هم خوش می شوند و والده شما نیز بعرض گوش راضی نیست
سلمکم الله یا صاحب الفضل و الارشاد بعد ازین مخفی نماند که مکتوب دلنواز مرقوم بیستم ربیع الاول شنبه ۱۲ بروز
پنجشنبه و تحمیل گرفت چشم شهر حال بود چهره افروز وصول گشته غنچه انتظار را بهار گل حصول مقصود در کنار نهاد چه عجب
که درین سفر اتفاق ورود لشکر صاحب والا جاه برگزیده خان صاحب تلطف نشان نیز افتد و طرفین را دولت تلاقی
بیکدیگر دست دهد یعنی شما خان صاحب را ببینید و خان صاحب شما را خدا کند که بوقت جمع شدن شما زود از شکوه اباد بیایید معلوم هست
که شیوه این مردم و قاعده مستمره سرکار انگریز بالخصوص این صاحب والا شان چیست آن خود بدیهی است که هر چه مقرر را
روزی می رسد اضطراب و تعجیل درین مقام مصرف ندارد لیکن چون روز اول دعوت است هر قدر که رفیقه مهمان
زودتر رسید نمود میزبان بیشتر است غزلهای مشاعره گذشته امروز والده شما می نویسند درین خط امروز نجیده
و مشاعره حال هم نزدیک است لیکن من تا امروز یک شعر نگفته ام هر چه بعد ازین می گویم امانت شما است همانجا خواهد

درین روزها طبیعت من اندکی ناساز می باشد و سبب اینکه من چون اندک انحراف طبیعت از جاده اعتدال می بینم
دو روز از طعام محروم دارم و از خلای معده سست و ضعیف و [illegible] می شوم این بار هم همین اتفاق است دیگر جمیع وجوه
بحال [illegible] رسیدن از صاحب الامناقب برای همراهی درین سفر و لذا شدن کهاران برجا شدند [illegible]
برای تصدق سر [illegible] تان با ابر و سبزه بردن بهتر است آقا هم ازین حرکت خوش می شود و چنین کس را مغز رسیده اند کمی
مداخل مردم موقوف بر قلت مصارف آنهاست همچنین کثرت آن منحصر در اخراجات شان هر قدر که آدم تنگدل واقع شده
همان قدر اوقاتش در خرابی میگذرد و فراخ دستان پیوسته با اقتدار تمام بسر میبرند مشتر همین است و ضد آن بسیار کم
اسراف است که آدم زر خود را بجا صرف بکند مثل امیرکبیر که ده بدره دینار که ده هزار باشد در عالم نشه نکته به سیل انداز
و هر قدر که بمساکین میدهد بمصرف خود آرد در داخل اسراف نیست من این قدر که برای پول شکوه آباد اضطرابی می کنم
نه ازین راه است که آن پول در نظر من حقیقتی دارد لیکن برای آنست که خاطر بزرگان را اطمینانی دست دهد آقا صاحب از
مردم و نام [illegible] اند سلام می فرمایند و آقا صاحب خود باید حضور [illegible] دعا ارشاد کرده اند و با همه [illegible] هستند و [illegible]
در خانه شما در خصوص امروز حاصل شدن خط ایشان ممتنع می نماید اگرچه ایشان درین قید نیستند که جواب خط شما بنویسند
همین که می شنوند که خطوط برای شما نوشته می شود همان وقت می نویسند لیکن چون تکلف نیست شما هم کار با صحبت ایشان ندارید
انتظار چه [illegible] مضمونی که در خط دیروزه شما بود دیروز ملاحظه نموده امروز وعده جواب آن کرده بودند لیکن من چون آن مهمی
در پیش دارم همین وقت که چار گهری روز هم گذشته است متوجه تحریر شده ام شاید خط میر صاحب تا عصر بیاید اگر پیش از لفافه درست نمودن
آمد فهو المراد و الا در خط آینده خواهد رسید رقعه ۱۹ خواجه با کمال من سلکم الله تعالی خط بهجت منظ مرقوم شانزدهم
ذیقعده سنه [illegible] هجری دیروز که نوروز هم شهر [illegible] روز جمعه بود طرف عصر رسیده جهان جهان خوشدلی باز دخت از
جمیع روی چشم براه بودیم باعث دیر رسیدن آن خط دریافت نمی شد هر قدر که تامل میکردیم این عقده دیروز از خط
صاحب حل شد که قصور هرکاره های ڈاک بود لیکن این قدر خطا بندهٔ ملازمان هم ثابت است که برای قلت مزد این بلا
بر سر مشتاقان مکاتیب نازل گردید چون خود در مکتوب مثبت خطای خود شده اید زیاده ازین چه نوشته آید بلکه این قدر تحریر
هم بی اراده و قصد اتفاق افتاد و آنچه در رقیمه حال سطری متضمن مذمت هرکاره های ڈاک و دعای بد در حق شان بود آینده
ازان اجتناب ضرور است گاه هست که خط به دست کسی نیفتد و لاصرفه و اگر در بخواند بلکه مذمت احدی در خطوط کیفیت ندارد
و اگر باشد مثل شاه میرزا اول نامی [illegible] آن قابل [illegible] باید داد بیشتر غزلها که مرسل شده بود رسیدن آن درین خط دیده
و خاطر مطمئن گردید حالا غزلهای دیگر بعد ازین خواهد رسید مجموع غزلها را تا رسیدن جناب مخدومی خان صاحب با احتیاط
تمام نگاه باید داشت هر گاه تشریف بیارند در حاشیه دیوان نقل آن بردارید و حقیقت پیشکاری همااین است که
سوای آن امر دیگر برای صاحب قرار نه پذیرد و بهتر این است که پیشکاری پرگنه خان صاحب باشد شما سعی بکنید و من
هم بجناب صاحب نوشته ام و اگر این بالفعل صورت پذیر نباشد از نیابت منشی صاحب پیشکاری پرگنه های [illegible] اینجا
بهتر است [illegible] موصوف هم در توقیر [illegible] صاحب [illegible] نخواهند کرد مردم [illegible] صاف باطن نیک نهاد مردانه من او را هم

اورا هم بسیار دوست میدارم و او هم با من محبت شدید دارد خلاصه اتفضلات صاحب کلکتر بهادر کار از روی تحریر صفا. در باب ...
چنین به ثبوت رسیده که اگر کلکتر خالی می بود بشما تفویض می شد و حالا هم توقع آنست که هرگاه کسی از تحصیلداران
مستعفی گردد یا بر سر قصوری عزل از منصب شود شما را بجای او منصوب سازند الحاصل شرف و بزرگی [illegible] باطن یا در
نیامده است این امور همه تفصیلی است و ترقی و تنزل نیز همین حال دارد روز اول خیال ترقی [illegible]
همان بازیچه اطفال است که بعض عمر نزاد او در کنار دایه نشسته خود را اعظم الشان قرار میدهند و برای کنیز و دایه و
غلام منصب های عمده که لایق امرای عظام باشد تجویز می نمایند مختصر که بر کم و بیش مشاهره و منصب خیال نکرده تا تعلق سرکار
شوند آیینه فهمیده خواهد شد باعتقاد من این بنیابت و غیره اگر کدام عهده حاضر باشد بحضور صاحب والاشان قرار گیرد صد درجه
بهتر است زیاده خیریت محسن و حسن و دیگر اطفال همه خوش و خرم اند خطهای خانصاحب سر بار میرسد خواندن [illegible]
باید فرستاد رقعه ٢٠ نهال بوستان عقل و حکمت و ستاره برج اقبال و ثروت سلمکم الله تعالی پریروز که شنبه و غره
ربیع الثانی [illegible] هجری بود عریضه شما خطی که بنام من بود در حویلی [illegible] همین که حضور باین تقریب که فردا روز مشاعره است
رسیدم بمطالعه در آمد حسب اتفاق جد امجد شما نیز آن روز صبح همین جا تشریف داشتند بلکه عموی کلان میرزا [illegible]
رتق و فاتق بودن میرزا ابو الحسن خان صاحب سرکار کلکتر بهادر و دیگر کیفیت [illegible] ایشان با شما و رفتن از شکوه آباد
[illegible] بر دیدن حضرات همه دریافت شد الحق که ابو الحسن خان آدم بی بدل و مرد صاف و درستی است و سوای این باید
که این کس خود خوب باشد زیرا که خویش صاحب صفات نیکو است طرف ثانی اگر نیکی نخواهد کرد احتمال بدی هم ضعیف است [illegible]
که مشتاق شما و همه که میرزا ابو الحسن خان هستند پس نیک رفتاری شما کار خود را کرد آفرین صد آفرین بهر حال اگر در ضلع [illegible]
بسعی و شفقت کسی بدست آید و خلاف مرضی خانصاحب باشد قبول نباید کرد در ضلع دیگر بهر طریق آنچه بدست آید باید گرفت مرا
این معنی بیقین حاصل شده که شما آنچه می گویم همین خواهید کرد پیداست که صاحب فهم درست و مالک مرتبه بلند خدا او را کاری
نمی کند که زبان یاوه گویان در حق او دراز شود اگر چه بهبود شما باختیار بخت و اتفاق است و سعی درین مقام چه می تواند کرد لیکن ما
بجای خود چنین قرار داده ایم که اگر هم ترقی بسعی کسی صورت بندد و خلاف رضای خانصاحب کرم فرما باشد قبول نیست لیکن تا وقتیکه
خانصاحب خود مستعفی نشوند و بکلی دست از نوکری کلکتر موصوف بر ندارند برای شما هر گونه ترقی که ممکن باشد چه مضایقه لیکن با دوستان
خانصاحب دوست و با اعدای ایشان دشمن باید بود صفت آدمیت همین است و بس دیگر اینکه درین شهر چیچک [illegible] هنگامه آرا
گردیده [illegible] بیگم دختر میر [illegible] صاحب سوای آن میر محمد تقی که میرزا احمد نامی منشی متخلص منسوب شده بود صاحب یک دختر
دو نیم ساله و یک پسر هشت ماهه [illegible] درین مرض مبتلا شدند و [illegible] از انها بر آورده بود دیگر بار کوچک کوچک
در دو سالی دو بار آبلهها بر آمده بود این بار که چیچک در دهه دوازده روز هر دو [illegible] از بدن علیل شد و رنگ رو سیاه
و دست و پا لنج بود اگر زنده هم می ماند بدتر از مرده شده بود از صورت او بیمارداران حتی پدر و مادرش می لرزیدند عزیز
بیچاره روز شانزدهم ازین بیماری جان بحق تسلیم کرد و عجب داغی بر دل پدر و مادر گذاشت دختر و پسرش هم دانه ها
بر آورده بودند باری آنها جان بسلامت بردند و آنچه در خصوص کلیات خانصاحب موصوف نوشته اید که اگر نزد تو صحیح باشد

بیان کرده شخصی که از طرف عامل شکوه آباد در آنجا می باشد برسان صورت این است که هیچ مخفی نیست که کاتبان کتب [illegible]
و مردم بعلمی علم آشنا از نکرده باشد لیکن هر کتاب بعد از تحصیل و اشتغال شخص محقق بمطالعه آن صحت می یابد آنچه مراد از کتاب
است که آنچه گفته شخص نسخهای دیگر باشد درین نسخه هم باشد چون هر نسخه نو که نوشته می شود از روی نسخه اصلی [illegible] خاص صاحب
نقل گرفته می شود یا از روی نسخه دیگر که از روی نسخه مملوکه خاص صاحب تصنیف نقل شده و بعد نقل معمول است که اشعار را برای
تصحیح بخدمت استادان ممدوح می آرند درین صورت خاطر جمع است که نسخه مذکوره صحیح خواهد بود و این صحت را که اشعار خواجه
موقوف بر طرف ثانی است این مردم مطلقی را چه پیدا شد این کار [illegible] شناختن قلم و صحت تعلق بماهر بودن شخص بلغت
محاوره زبان دارد حاصل اگر خریدن دیوان منظور باشد به آن شخص که در لکهنو از طرف لاله صاحب [illegible] برای صاحب
می باشد بنویسند که چهار ده روپیه نزد من برساند تا من کتاب را برسانم زیاده در خانه شما همه بزرگ و کوچک
اندرون و بیرون سلامت و خوش اند رقعه ۲۱ عندلیب گلزار فصاحت و همای آشیان بلاغت سلمه الله العزیز
شنیده باشید که درین طرف ایام صبیه جوان میرزا غازی الدین حیدر خان بهادر پسر بزرگ جناب عالی دام اقباله
بکدام مرض جانستانی عازم تماشای خلد برین گردیده و از رنج و غمی که از حسرتش بر قلب [illegible] دو والی که بیان آن
در عمر جاودان بایراد خامه نگذارد و نصیب [illegible] حاصل ازین تحریر آنکه امروز دو گهری روز بر آمده حضرت
صاحب عالم و عالمیان میرزا اسکندر شکوه بهادر دام اقباله نیز برای مادینه مراسم تعزیت بخانه مصیبت تشریف فرما
شده بودند وقتیکه سواری مبارک قریب دروازه حویلی طرف ثانی رسید آدمی [illegible] بر طبق تعلیمی که از اول یافته بود
دویده آقا خبر کرد صاحب خانه با شش برادر دیگر که شمس الدوله و نصیر الدوله و جعفر علیخان و کاظم علی خان و مهدی علیخان
و حسین علیخان باشند و بابای والد بزرگوار بروایتی با حسب اتفاق آنجا بود و تا آمده سر تسلیم خم ساخت و دو اشرفی
نذر گذرانید همچنین هر یک ازین جماعت دو دو اشرفی پیش کشیدند الا حسین علی خان بیک اشرفی اکتفا ورزید من بعد
حضرت پیر و مرشد بر حق بکهاران فرمودند که [illegible] بر زمین بگذارند تا همپایی این جماعت اندرون قدم رنجه فرمایند
و دیگران بر چشم کهاران گرفتند و حضور را بسواری [illegible] جلوه کنان تا لب فرش بردند من بعد ملازمان والا را
بر مسند جا دادند و خود بشان بقرینه دست بسته استاده شدند بندگان اقدس باشاره ابرو حکم نشستن دادند تا تعظیم
هر یک بجای مناسب زانو [illegible] کرده نشست و [illegible] حضور بر نور بر مسند صاحب خانه دو اشرفی دیگر گذرانیدند نیم گهری
مکث اتفاق افتاد بعد از آن حضور بدو کلمه مختصر که این الم را پایان نیست دل چنین می خواست که بتقریب شادی
درین خانه بیایم لیکن با مقدر ستیزه نتوان کرد حق تعالی شما را بسر فرزندان آنمرحومه سلامت [illegible] آنها را زیر سایه لطف شما
بعمر دراز رساند اقتصار نموده فرمودند که چون در تعزیت بسیار نشستن خلاف قانون است حالا رخصت می شوم شمس الدوله
از طرف برادر کلان عرض کردند که از تشریف آوردن حضور اقدس سر افتخار ما مردم بفلک الافلاک رسید آنچه پرورش
ولی نعمتان بحال غلامان و خانه زادان می بایست از حضرت والا بظهور آمد لیکن [illegible] تشریف کشیدن [illegible]
مجبوری در عالم تعزیت خلاف رسم ادب بعمل آمد سر خجالت بزمین است ارشاد شد که در عالم اتحاد این تکلفها ضرور نیست

بیت ان شاء الله العزیز باز چند با غریب نیست در بخانه وارد خواهم شد و پیشکشها خواهم گرفت این قدر مسوده بر بخانه
اینها بدست حضور را از کنار رفتن بر سیس نشاندن و خود تا بیرون دروازه بمشایعت بودند بعد آداب رخص شدند
برای اطلاع حال تعلیم شد دیگر اینکه آقا صاحب لطف نشان چند تا خربزه و یک هندوانه و چند دانه شفتالو برای شما
فرستاده اند باید گرفت و احوال وفات [illegible] میر محمد علی صاحب که چارده ساله قضا کرد دریافت [illegible] شد و بالا
شریف از بیت محمدی [illegible] شده بود معلوم نیست که بخانه طالب چه وقت رسید رقعه ۲۲ میوه درخت [illegible]
دلگشای بوستان لذا [illegible] حال [illegible] بعد شنیدنها که تقریرش زبان مقرر آنرا آباد سامان و تحریرش خامه دو زبان
با خموشی دست و گریبان می سازد پوشیده نماند که در مکتوب دلنواز صاحب لفظی دیده شد که غلط آن نزد راقم آثم چون
تلألؤ مهر جهان افروز اظهر است و آن این است که لفظ باره را که بمعنی دست برنجن در کتب نظم و نثر استعمال می‌نمایند و این
زیوریست که زنان آنرا پیش دست بآن می نمایند شما یار را با الف نوشته بودید حالانکه یار بالمعنی قدرت و توانائی از اشعار
اساتذه و منشآت ایشان یافته شده بمعنی یاره بنظر فقیر نرسیده لیکن اینهم میگویم که یار را بالمعنی غلط است صورت این است
که اگر این لفظ را در برهان قاطع و [illegible] مضایقه ندارد والا بار دیگر [illegible] نوشته باشید و بعد ازین هر لفظی
غیر مشهور باشد آنرا در کتاب [illegible] با اطمینان تمام بنویسید لغت فارسی در سرکار صاحب موجود است آری الفاظ [illegible]
والد شما صراح را همراه بردند آنجا رسیده [illegible] امروز [illegible] اینکه گرمی مقام [illegible] است و هنوز [illegible] از اینجا
شنیده نمیشود [illegible] که این ماه بتمامی رسید بعد ازین گوییم و شنویم لیکن برای مقام بهتر ازین قطعه زمینی نسبت اینجا
اگر غلط نکنم تخمیناً [illegible] بلند باشد دیگر خیریت درین قطعه زمین خیمه حضور پرنور و مرزا ابو طالب خان بهادر [illegible]
بهم چسپیده اند که اگر مرزای موصوف آهسته حرف می زنند صاحب عالم می شنوند و علی هذا القیاس از طرف [illegible]
[illegible] رفقای هر دو طرف در آن می مانند از هم متمیز نمی شوند حال [illegible] بهمین صورت
رقعه ۲۳ مرزا صاحب والاقدر مرزا آقا صاحب دام کماله [illegible] دیروز چون امیر صاحب را طمع تحصیل زر بسیار [illegible]
موافق وعده حرکت بعمل نیامد و از صبح تا وقت عصر [illegible] خاطر مرزا حاجی صاحب و والد ماجد شان که از چند [illegible]
عهد و قسم شده بود در کوتهی بود [illegible] طایفه زنان و [illegible] نغمه مردانه بود محبوب شاه حسینی [illegible] طبیعت [illegible]
همین طایفه‌های بی رنگ و بدگلو بود [illegible] که خواندنش سحر حلال است دمی چند مجلس را گرم کرد لیکن اینها در [illegible]
رحمت الله خانه خراب آتشی [illegible] هزار آب [illegible] نمیتواند نشست [illegible] شما خالی [illegible] چند ساعت گذشته است
لیکن من و مرزا حاجی در مکان جداگانه از مجلس نشسته مزه خود را حاصل کردیم تمام شد این حکایت امروز نسخه
مذکوره بتمامی رسید فردا جزو آخرین بخدمت شریف خواهد رسید معلوم نیست که جزو را امروز تمام کرده اید یا قدری
باقی است و نمیدانم خوجی [illegible] که شاگرد صاحب است مسوده خود را امروز پیش شما برای اصلاح آورده بود یا خیر
این بیچاره اعتقاد راسخی در [illegible] صاحب دارد زیاده خیریت رقعه ۲۴ منشی صاحب والاقدر سلمکم الله تعالی [illegible]
نوشته اید که ملا ظهوری باید که درس آن از خدمت صاحب استفاده نماید بشرط فرصت در یک روز تمامش را

می توانم دید و اصلاح کرد لیکن درین روزها که ضیق فرصت است دو سه روز خواهد کشید مختصر آنکه غزل عموی شما رسید
باید بمانید دو غزل او که دیروز جا دیده ام بخدمت فرستاده شد نقل آن بردارید و این کاغذ را نگاه دارید و بر کاغذ جداگانه
این دو غزل و سه غزل تازه که پیشتر بخدمت رسیده است نوشته بگذارید من از دست میرزا حاجی نجات یافته نزد شما
کاغذهای آن کاغذ و این کاغذ را خواهم گرفت و جناب آغا صاحب برای شما وقت شام شیر فالوده درست کرده اند شاید
دو گهری پیش از شام رسید احباب تا اگر بعد چراغان نفرستند بین تعجیل در طعام بکار نخواهند برد و تقریب پختن شیر فالوده این شد
که شب وقت تواضع شما گفتید که من چیز خورده ام و من از دست شستن اصرار کردم باز شما گفتید که حاجت بدست شستن نیست
قدری از شیر فالوده خواهم چشید همین حرف باعث دریافت شدن فرط رغبت طبع شریف بشیر فالوده گردید زیاده حسرت

رقعه ۲۵ یاسمین گلشن دولت و اقبال و شمع دودمان عز و جلال سلمکم الله تعالی بعد اشتیاقها واضح باد که خط
بهجت نمط ملفوف رضانامه جناب قبله و کعبه در اسعد احیان مرکز دائره وصول گردیده بحدی مسرورم ساخت که در
هزار سال بلکه زیاده هم شرحش نمیتوان داد آمدم بر مطلب همت و فطانت شما هر که شک آورد کافر است زیرا که با وجود صغر
سن و کمی زمانه در مردم اغیار رسیدید و همه را از خود ساختید و از بلیات سفر و تولد انواع آفاعی و عقارب بارش ضلع
رسیدید و با وصف قلت منصب مرجع اهالی آنجا شدید و تدین و صداقت خود را آنقدر ذهن نشین صاحب والاجاه ساختید
که او را بر سر عنایت آوردید تا اینکه تحصیلداری برای شما مقرر شد لیکن خانه صاحبان بوڑ آباد که ریونیو را قبول نکردند و منصوبه
نه قصوری در محنت شما نه فتوری در عنایت آقا بظهور پیوست از اینجا ثابت شد که هر چه هست اتفاق است دولت دنیا تعلق
باتفاق و بخت دارد همچنین افلاس بیت کز زمین را با آسمان دو روزی * نه هندت زیاده از روزی * باید که شما عجیب سلیقه و ظرف
حوصله دارید لیکن اگر چرخ بمراد شما نگردد مجبورید هر کار معنی مثبوت پیوسته باشد که پیش از وقت و پیش از قسمت کاری بر نمی آید
پس این بیابان گردی و صحرا نوردی چرا آنچه بوده است برای ترقی بود نه برای سی روپیه که زیاده ازین در خانه شما
برای شما متصور است آنچه شد شد حالا صلاح وقت فقیر و بزرگان شما همین است که بلا تامل نوکری را گذاشته اینجا بیایید
و تماشای قدرت الهی بکنید شاید درین انقلاب که دفعتاً اتفاق افتاده است چیزی مقسوم شما هم باشد و آدم غیر از
سفارش جد امجد شما ترقی نموده اند و در سرکار صاحبزادها روزشان نوروز و شبشان لیلة القدر است شما چه تقصیر
کرده اید که برای شما این قدر هم نخواهد شد و الحال در لکهنو هم صورت اول باقی نمانده رفقای انگریز و نوکران جناب عالی
همه با هم شیر و شکر اند هر کس هر جا که خواهد برود و با هر که خواهد نشیند مانعی نیست فرض کردم که اینجا هم برای شما همین سی روپیه
مقرر شده و ترقیاتی که مظنون ماست صورت نه بست بازهم سی روپیه لکهنو بر پنجاه روپیه آنجا ترجیح دارد از بزرگان و برادران
و فرزندان جدا بودن کم مصیبتی برای آدم نیست بهر حال هر چه شد شد حالا صلاحی به ازین نیست که برخیزید و بیایید حالا
شما که وقت از دست بیرون داد گر و گنهکارم حج بعد هزار اشتیاق مخفی نماند که حالا طاقت طاق شد دل مشتاق دیدار
شماست یا ما را آنجا طلبید یا خود بیایید یا مثل رعد جادو یا بشام جادو ماشهای سحر بما بدهید که هر گاه بخواهیم که اینجا بیاییم پرواز
پیدا شود زیاده خیریت خرد و کلان در خانه قرین خیریت بوده شکر الهی بر زبان و انتظار قدوم شما دارند رقعه ۲۶

رقعه ۲۶ گوهر یکدانه درج معانی و یاقوت آبدار معدن نکته دانی سلمکم الله تعالی خط محبت نمط متضمن صحبت و عافیت
بکمال اختصار رایحه بهجت که مضمون تازه سوای کوچ صاحب الامناقب برای دبدبه ... و گفتگوی حساب با دیوان
ابوالحسن خان در مقدمه خواجه صالح خان که در عرض خود برای جناب قبله و کعبه نوشته بود دیده بود ... رسیده که مسرور ...
ما امیدوار آن بودیم که ... سوای فرخ آباد دیدن صاحب ... نخواهد شد و اگر از اتفاقات کوچ هم شد ...
از سرکار تجویز خواهد شد حالا دریافت گردید که ... باید که نوکر صاحب باشند بار بار زیاده بر آن بهر صورت ...
کرده همراه باید رفت و دیوان صاحب درین امر تقصیری ندارند من خود با ایشان نوشته بودم که اگر خواجه ...
بفرخ آباد بروند نیابت شکوه آباد بنام خواجه صالح خان نامی که مرد فهمیده و کار آزموده و از ... قرابت عموی خواجه ...
می شوند قرار باید داد به دیگری تفویض نشود و اگر خواجه موصوف خود اینجا مانند برای خواجه صالح امر دیگر تجویز باید نمود
که آدم کار آمدنی است اگر مرضی شریف باشد بخدمت بفرستند تا برآمد کار ... نخواهند شد اگرچه دیوان صاحب
بمن درین مقدمه هیچ ننوشته اند لیکن آنچه بصاحب اظهار کرده اند راست است بیچاره این قدر پول از کجا بیارد که خدمت
... بکند و این هم عادت او نیست که کسی را امیدوار ... پیش او برود مصارف او از طرف او نباشد زیاده خیریت

رقعه ۲۷ ... براعت قبای قامت بلاغت سلمکم الله تعالی مسوده دیروزه دیده شد همه خوب
نوشته اید بارک الله اللهم زد و لا تنقص لیکن آن ماده عجیبه که حامل این امانت بود سخت کاذب و حرامزاده بوده ...
پس پریروز رو بروی شما دو روپیه ظاهر نمود و پیش من سه روپیه این هم تصدق سر طرفه اینکه مهدی گهات از اینجا
چهل کروه مسافت دارد ما در خط پریروز رفت و دیروز وقت ظهر اینجا رسید حیرانم که این مسافت را در دو روز هیچ ...
چالاک رونده و هیچ ماده فیل ... قطع نمی تواند کرد این قدر مسافت چگونه طی نمود اینهمه بندش بود برای فایده خود
دروغی چند بر روی هم بافت و پول از اینجا برد و دیگر ... در میان داده و ... طرف ثانی یعنی ... که نقود ... آورده بود
رخصت نمود و نتوانست که مکث بکند دست و پاچه شده اینجا آمد و جواب طلب نمود و الا بعد چهار پنج روز بطمانیت خاطر
... از بقچه خود برآورده بما میرسانید لیکن تعجیل طرف ثانی او را از رو ساخت مختصر اینکه دیروز جواب بتفصیل احوال
نوشته بدستش داده ام از همه عجیب تر اینکه وقت رخصت می گفت که خدا سلامت دارد امیدوار انعام بوده ام گفتم حالا ...
دوباره که می آیید هر دو انعام یکجا داده خواهد شد مرد که سکوت ورزیده در رفت آمدم بر مطلب دیگر این مسوده را شما ... اگر
بعد سه چهار روز یا زیاده من و شما هر دو خط برای میر موصوف که می نویسیم این مسوده را هم بخط ماهر سنگه نویسانیده داخل آن لفافه
می کنیم یا اینکه صاحب نقل این را بر داشته باز نزد من بفرستید هر گاه ماهر سنگه اینجا می آید صاف کرده من ... پیش صاحب
میفرستم و ... خط خود روانه می کنم و احوال تشریف آوری میرزا محمد صاحب دریافت شد در ضمن احوال ایشان لفظ برادر ...
فراموش کرده بودید تا دیر حیران بودم و می خندیدم آخر معلوم شد که لفظ برادر از قلم صاحب ... بود ... مشار الیه
نوشته بودید که برادر زن میر محمد تقی خود ما هستند و می بایست که چنین می نوشتید که برادر زن برادر میر تقی خود ما هستند ...
این ... زاده ارادت مریدی بحال من مهربان است من خود هنوز فارغ نشسته ام که بیایم سوای این ... نسخه معلومه را استعمال هم

رقعه ۲۶
گوهر یکدانه
رقعه ۲۷

رقعه ۲۸

پس چیزی است که ایشان قدم رنجه نمایند لیکن تقید دیگر سوای این رقعه اسمی آنصاحب نوشته ام آنرا انشاء الله بنامید
نقدی [illegible] بیعانه روزگار سلکم الله تعالی استشعار انقفار یک فیل خود در سرکار جنرل صاحب مقرر شده فیل دوم که از خانه
نواب حسین علیخان بهادر خواهد آمد معلوم نیست که برای آن دی روز حکم بر سکاهی خان رسید بالکفایه بهانقدر بیام رفت
که بالای بنگله جوالی میرزا نقی نامی از نوکران صاحبزاده مجروح شده بود خدا داند آن مرد عزیز اوای پیام کرده باشند
یا بفراموشی سپرده هر چه شود امروز شیخ الاسلام اگر بروند خوب است برکیف فیلی که از ما دشمنانست در آنجا سوای عمو صاحب شاید کسی دیگر
نمی تواند نشست آدم بر فیل دیگر اگر یک فیل باشد خواجه حاجی و خواجه عبد الله و میر عبد الله را باید نشانید و اگر دو باشد بر فیل
دیگر خواجه صالح و خواجه رحمت الله خان و میر تقی را سوار باید کرد اگر آمدن دو فیل یقینی باشد میر تقی را امید وار بکنم والا
برای او کهاران را طلب نمایم چه پالکی اینجا موجود است و این تحقیق برای این است که مبادا از اینجا یک فیل باید و کهاران
بر وقت نیایند و اگر کهاران را امروز طلبیده مقرر بکنم و فیل بیاید آنوقت جواب دادن از مروت بعید است این رقعه را
لاحظ جناب قبله و کعبه در آورده آنچه مفصل باشد محققانه بر نگارید که بر طبق تحریر صاحب چیزی بعمل آید **رقعه ۲۹** لوح عمر
زمان سلکم الله تعالی مسوده خواجه حاجی خان و اجزای میرزا اشرف علی ایشک آقاسی بدست رستم خان مرسل است
باید گرفت مسوده بصاحبش باید سپرد و اجزای مذکوره را بحفاظت تمام باید داشت تا وقتیکه آدم او بیاید اجزای مذکوره
دو جزو و شش ورق است که هیچ بسته دو ورق باشد این از برای آنست که اوراق مذکوره بسته نیست مبادا ورقی
از آدم در راه بیفتد پس شمرده باید گرفت بخدمت امیر صاحب بعد سلام واضح باد که شخصی دوای خارش درست نموده
بچند کس داده بود هر کس که مالید او را فائده کرد شخصی تمام بدنش آبله و زخم داشت در دو روز بدان صورت به شد که اثر
از زخم و آبله نماند حضور پر نور و آغا صاحب مشفق سعی کردند که داعی این دوا را بمالم مخلص تبلیغهای خود را از هم
در هوای سرد ظاهر کردم هیچ پیش نرفت آغا صاحب مجذوم چوبه در میدان نصب کرده از چهار طرف بستند و هیمه
بسیاری افروخته و داعی را آنجا فرستادند چهار آدم برای خدمت هم بودند باری بعنایت الهی دوا هم مالیده شد
و غسل هم حسب دلخواه اتفاق افتاد لیکن حال من اینست که خارش ده چند و جابجا زخم و سوزش پیدا شد یا ابو العباس
تمامش ورم کرده است امروز از ترس آنجا دوا نمالیدم و فردا هرگز این دوا را نمی مالم دیروز و امروز مالیدم بهر چه بدترش خارش
اگر قسمی است خود بخود می رود و الا یا قسمت **رقعه ۳۰** شمع دودمان ایالت سرو بوستان جلالت سلکم الله تعالی
بعد اشتیاق واضح باد که پریروز که بیست و سوم شهر حال بود خط مسرت نمط در لف عرضی آنجناب قبله و کعبه
چهره عذرای وصول گشته مطالب مرقومه را خاطر نشان ساخت از احوال تازه این که در بنولا زوجه آغا صاحب خود با
که باجتماع چند مرض بانفاس مستعار عارضی سروکار داشت بتاریخ نوزدهم صفر قضا کرده اطلاعاً تحریر در آمد
و میان نثار علی نامی که چند روز در حویلی خانصاحب معرفا بطریق مهمانان فروکش داشتند و نقل دریای لطافت صاحب
هم گرفته بودند لیکن از دیوانگی کاتب سفینه تمامی نرسید خطی اسمی صاحب از بریلی فرستاده اند معرفت مولوی حسن علیخان
پریروز بمن رسیده بود موقوف است غزلهای مشاعره گذشته امروز در خط والد شما پیچیده خواهد شد و آنچه در مشاعره حال

حال که در ربیع الاول پیش می آید دست بسته معه این خواهد رسید غزلها را یکجا بحفاظت نگاه داشت وقت رسیدن
دیوان بدست خود در حاشیه خواهید نوشت در نظر فرستادن صاحب عالیشان شما از شکوه آباد در صبح و شب
تأمل ارزید بعضی چنین می گفتند که وقت رفتن همراه خواهد برد لیکن رای نیاز صواب نیست زیرا که اگر این خطر در
سفر غزلهای یکجا نوشته شده در دیوان بوده باشد هرگاه فرستادن شود در بوته ماند همراه بردن بجا
زیرا که کاردانان نوشته از لفظ جمع مراد نامراد نظر صاحبان عالیشان انگریز اند کو یک کس در میان این فرده
نویسنده باشند و نزد بعضی فرستادن بشکوه آباد مسلم لیکن تا وقت بودن خود جدائی شما از فرط شفقت و محبت نمی پسندید
این رای به از رای اول است لیکن همین قدر مقام اعتراض است که صاحبان انگریز را با فرزند خود هم این محبت
که کار سرکار را برای خوشی خاطر خود معطل کرده نشسته او را بجائیکه باید رفت نفرستند مگر وقتیکه در بودن او پیش هم
حکمتی باشد شفقت بحال شما همین درجه است لیکن اگر حکمتی نمی بود هرگز نگاه نمی داشت ظن غالب این که شما را تفویض صاحب
خواهد نمود تا او نیز همین عنایت بحال شما داشته باشد اگرچه هر مزاجی صاحب نو از پرسش پیش می شود لیکن هر مزاج
با یکدوست خود درست می باشد شاید میانه صاحب والا مناقب عالیشان و صاحب نو که می آید دوستی زیاده از آن
باشد که هر دو را با دیگران الحاصل آدم از طرف خود مقصد بزرگی نشود که دانایان او را بنادانی رسوا کنند گویا دانای چند
خرده بزرگیرند سوای این هرچه می شود بمحبت و اتفاق تصور باید نمود شجاعت همین است که از شما بعمل می آید آفرین
پس از حضور اقدس دعا برسد رقعه ۳۱ بلاغت آفرین من صاحب کلان بروز جمعه یا دوشنبه بحضور خواهد آمد هنوز
مبهم است تا وقت معلوم خواهد شد اگر بروز دوشنبه قرار می گیرد محمد جمال باورچی را نزد شما روانه میکنم که امروز اسباب
ضروری حسب دلخواه خریده بیارد و فردا شام مشغول طبخ شود و فردا حاضر شده مواد طبخ را سر انجام دهد و شام ببرد
و اگر روز جمعه معین شد اینجا هم ضرورت طبخ واقعی خواهد شد در خصوصیت … ترابی او با پسرش که در طبخ
مشغول … باشد خواهد رسید اطلاعاً بقلم آمد رقعه ۳۲ خواجه عالی جناب من جزو دیگر بخدمت نرسد باید گرفت
جزو اول بحکم کالای … بالک بعقیر رد باید کرد چهار روپیه زر ستم گرفته دو روپیه باین کس باید رسانید دو روپیه شاه علیخان از ما … مختصر
باید داد از خان مزبور باید پرسید که خط دیروزه که در امام باره مرزاجی صاحب برده بودی بکه دادی زیاده
خیریت … مذکور گرمی بسیار کرده و دیروز خوردم امروز ترک کردم آغاجیب این وقت نشسته اند باب سهیل
باتفاق دو کس بدوازده روپیه تا اکبرآباد انفصال یافته … در این فکر است که شخص جار من هم همراه سازد
اگر امروز و فردا همراه رسید خوب ورنه همین سه کس اکتفا و زرید براه می افتد چون این کتاب هنوز رانید انداز
لهذا ابواب و فصول آن را سرخی مقید تحریر کرده ام وقتیکه خطبه و هرچه تبع آن نوشته می شود آنوقت تحریر آنها
چندان دشوار نیست رقعه ۳۳ میرزای میرزایان خواجه صاحب عالیشان خطی برای والد ماجد شما می رسد
این را در عالم تنهائی خوانده بمطالعه عموصاحب خود در آورده صبح بر نید و در خطوط خانگی همین در ذاک بطرف … می رسید
بنهار نظر دیگری بران بقصد اطلاعاً نوشته شد زیاده خیریت رقعه ۳۴ مهر سپهر عالی خاندانی سلمه الله تعالی

درین ولا شنیده شد که خانصاحب کرمفرما تاج الدین حسین خان می خواهند که از نوکری دست بردار شوند اگر این حرف
مقرون بصدق باشد و بشنوید که ایشان درین باب آورده‌اند و استعفای شان پذیرا شد شما نیز نوکری را بگذارید
مخصوص شماست بشما خواهد رسید خدا کریم است نیکنامی از دست نباید داد انجا رسیده با هم مشوره خواهیم کرد و اگر
خانصاحب باشند شما هم باشید یقین که شما پیش از نوشتن من چنین خواهید کرد من هم از طرف خود حرفی نوشتم زیاده خیریت

رقعه ۲۵ خواجه خواجگان و میرزای اصفهان سلمکم الله تعالی خطی خواجه قطب الدین صاحب سرباز میر سید شفیع
گرفته ملفوف خط خود روانه فرمایند چون خط مولوی میر علی همان جواب خط من بود و فرصت هم دست نداد لهذا خط را
ایشان بعد ازین فرستاده خواهد شد امروز بهمین اکتفا ورزیدیم و امروز بخانه میر انشاء الله خان صاحب میروم فردا پس فردا
انجا خواهم بود این بار توقع سفر نیست آینده یا قسمت

رقعه ۲۶ خواجه صاحب والاقدر منبع الکمالات من این وقت
آقا صاحبان مکرم متلطف نشان را میان صاحب یاد فرموده اند چون در عالم رفاقت هر کس محبوب است چاره ناچار
باید رفت لهذا نوشته می آید که امروز من هم شام نزد شما بلکه ازین زودتر میرسیم و شب همانجا می خواهم فردا ما و شما
و امیر صاحب و میرزا محمد صاحب بخدمت آغا صاحبان می آییم و جلسه معقولی می شود بنابر اطلاع نگارش یافت
لفظ پرستان بابای فارسی مفتوح و رای بی نقطه مکسور و سین بی نقطه ساکن و تای قرشت و الف و نون که بمعنی جای
بودن پریها در اشعار ریخته و افسانها می آید در برهان قاطع باید دید معلوم نیست که در فارسی هم صحت دارد یا ساخته
اهل هند است و از دو روز فیل کوچک از راه رفتن معذور و فیل کلان را فیلبان بی اطلاع برای آوردن نیشکر
یا چیز دیگر از قسم چاره برده شام خواهد آمد لهذا اسب برای سواری میرزا محمد صاحب میرسد و آدم بخانه میر محمد تقی خان رفته است
ایشان هم می آیند و اگر پیش از رسیدن آدم بنجاس رفته باشند بخدمت خواجه وزیر خانصاحب از طرف من التماس نمایند
که اسب خود را عنایت فرمایند میر موصوف را انجا رسانیده بر خواهد گشت زیاده خیریت

رقعه ۲۷ خواجه امامی
بوجاق مدینة العربا نجه گون ایچون بیار بنگریم فضیلت کوک فی تو یاش میرزا جعفر صاحب الی گوزنا قی فی مشتاق
بارلار ... تی تا بشو نیکیر بجناب قبله و کعبه عند الفرصة عرض باید کرد که تدبیر دو سه فیل برای سواری بعضی اشخاص
باراده شنیدن غنای میر معلوم ضرور است زیاده خیریت

رقعه ۲۸ خواجه ابوالحسن دریافت نمایند که باری کرامت
ما را دیده شما دانید که همین عموزاده من اسحق ولی الله است دیگران هم هستند بیت برسیه کمان مهر نهالی است
شاید که ملنگ خفته باشد این همه از آثار تحریر فقیر است حالا باید که اندوخته خود را بما ظاهر کنید که درین شادی صرف
کرده اید اگر خواسته باشید که بکلمات چرب و شیرین روغن قاز مالیده هیچ نرسید دست بردار نخواهم شد
و ما چه میدانیم که شما دارید یا ندارید از هر جا و بهر طور که بدست آید پول بیارید که ما را کار با فیض و سرود دست بلا و شمار البلا
بخشیدیم زیاده خیریت

رقعه ۲۹ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی فردا صبح بجناب قبله و کعبه نعیمی جد امجد خود
عرض باید کرد که پیش از سه پهر یک فیل آمده زیر تکیه استاده شود تا بر وقت محنت انتظار بلای جان نگردد من امشب
نمی توانم آمد فردا وقت سه پهر مستعد این اراده می آییم سوده از بیان حاجی گرفته باید فرستاد و چند دانه سپاری هم

رقعه ۴۰ بخواجه آقا صاحب

هم بدست رستم نفر رسید زیاده خیریت دریافت نمایند که این وقت از حضور رخصت کربلا
طلبیدم فرمودند که پس فردا نواب صاحب اول صبح اینجا می آیند فردا ضرورت تحریر وانتخاب ملاع داعی خواهد شد
ازین جهت هرگز رفتن صاحب آنجا مناسب نیست این هم برو دیگر بسیار رید هر چند رنگها ریختم قبول نکرد مجبور رخصت
برداشتم لیکن فردا وقت سه پهر آمدن صاحب برای دیدن من تردد اینجانب ضرور است پس فردا وقت نماز اگر افتاب
بر نیامده خواهد بود درین خانه تشریف خواهید برد

رقعه ۴۱ بخواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی معلوم نیست که آن
مسکین مسافر دیروز هم آمده بود اگر نیامده باشد خیر امروز هر وقت بیاید گفتگو باید کرد و اگر دیروز تا شام آمده باشد جواب
و سوالی که طی شده باشد باید نوشت و اگر این وقت هم رسیده باشد همراه رستم نزد فقیر باید فرستاد زیاده

رقعه ۴۲ بخواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی سه جزو از رقعات ترکی لاله امرت لال فرستاده اند اگر نقل نمایند
گرفته خواهد شد اجزای دیگر هم خواهد رسید و اگر درین اجزا ورق سکیر موقتیکه اینها را تمام می کنید باقی اجزا هم طلبیده
و اگر همه را دفعة واحدة می خواهید این را باید گرفت برای این قدر عرض خواهم کرد و خطیکه اسمی قاضی نجم الدین خان
شما نموده بودم بمیان ریاض الحسن طالب علم هر گاه طلب باید بآنها باید داد لفظ رایگان در برهان دیده معنی آن باید
و نسخه نقل شده از خط مولوی منیر علی دیشب نصیب باد شد لیکن مضمونش بخاطر دارم همین قدر است که قصب الذریره را شب
در آب خیسانیده صبح باید جوشانید چون نصف آید مالیده و صاف نموده باید نوشید و از زوال مونک و مرچ سرخ و
پرهیز ضرور است و غذا هر قدر که بر روغن باشد باید خورد و شما همین عبارت را با خط مولوی صاحب مقابله کنید اگر برابر آید
بمیر یوسف علیخان بگوئید که نسخه همین است والا درین کاغذ بنویسید این قدر جا برای تحریر یک نسخه کافیست

رقعه ۴۳
بر خواجه امامی صاحب مخفی نماند که دیروز در رقعه آقا صاحبان در جواب رقعه سه مرزا بندو صاحب آمده بود که بخدمت میر سید
ملاحظه باید نمود صاحب من این احوال را ذهن نشین خواجه کریم الله خان صاحب باید نمود اگر مرزای مزبور انعقاد مسلم
بعد تحقیق احوال از صاحب خانه با آقا صاحبان برسانند و آقا صاحبان هم راضی شوند چه مضایقه والا من و شما هر دو را
نقصان شان منظور نیست دیگر خیریت پوشیده نماند که فا و عین و لام میزان بیش نیست جمیع صیغهای آن هم
همین حال دارد پس آدم با شعور را باید که جمیع مصدرهای صحیح را که معتل و مهموز و مضاعف نباشند بهمین وزن حساب نمایند
و صیغها مقابل صیغها بسازد خواه از ثلاثی مجرد خواه مزید فیه مثالش اینکه هر گاه کسی بپرسد که ضربتن بر چه وزن است
تامل کنند که درین صیغه بر اصل مصدر که ضرب است تای قرشت مضموم و نون مشدد زیاده است هر گاه همین تا و نون را
بر فعل که میزان است بیفزایند صیغه ماضی جمع مونث حاضر می شود همچنین در استکمال فا و عین و لام را ملاحظه نمایند و بگویند
که استکمال بر وزن استفعال است زیرا که هر چه در استفعال بر فا و عین و لام زیاده است در استکمال بر کاف و میم و لام خواهد بود
همچنین انتظار و انتشار بر وزن افتعال است و انجماد و انقباض بر وزن انفعال است و اگر در میان افتعال و انفعال
التباس افتد مثلا لفظ انتهاض را نمی دانیم و شخصی بپرسد که انتهاض بر چه وزن است باید که بگوییم که اگر اصلش نهضت است انتهاض بر وزن
افتعال است و اگر اصلش تهضت است انتهاض بر وزن انفعال واقع شده و در باب افتعال بجای تای قرشت طای حطی و دال ابجدی می آید

همچنین اَلاَعلی هر چند صیغهٔ اَفاعل باشد که امر حاضر مونث است از باب اِفاعل و تَفاعلی بر وزن مُفاعلی که مجموع مُفاعل
مُفاعل و یای متکلم است مُفاعل صیغهٔ مفعول است از باب اِفاعل در بحث ثلاثی مزید فیه در قانون مجدد باید دید

رقعه ۴۴

پریروز خطی نوشته نزد قاضی صاحب فرستاده شد اگر دیروز روانه نشده باشد خیر والا هر دو خط امروز
یا فردا باید که روانه شود دا تفصیل دیروز خط دیگر از شما نزد فقیر رسید عرضی که برای جد امجد نوشته بود دیدم بمطالعه در آمد
امروز که نوزدهم ربیع الثانی ۱۲۶۳ هجری و روز شنبه در حضور تردد در کشش ضیافت طعام است زیرا که فردا میرزا سلیمان شکوه بهادر
عیال و اطفال خود را گرفته اینجا خواهند آمد و یک شبانه روز مع زن و بچه بسر خواهند برد اندرون و بیرون هر دو جا
صحبت رقص و سرود منعقد خواهد شد لیکن امروز بعد چارده روز نخاس میروم سبب رفتن این که چون این صحبت
روبروی طرف ثانی مقرر است دل گوارا نمی کند که تنها بدوست همزبان خود مثل نا هر سنگ آنجا رفته موجب وحشت من
نشینم اگر چه آنجا سوای من احدی نخواهد نشست لیکن من یک کس بی قلیان و آب و یار موافق چه می کنم بعد سه چار روز
که جناب عالی دام اقباله و صاحب کلان بر سبیل بدلیت یا بالاتفاق خواهند آمد البته در آن جلسه شریک خواهم شد
زیرا که این هر دو والاجناب زیاده از چار گهری نهایت یکپاس نخواهند نشست بعد از آن ما ئیم و این صحبت و این همه
آسایش اینهمه از این سبب است که میرزا جهانگیر شاهزاده را خرمی بوده است در شاهجهان آباد چون حامله شد
زنی از راه رشک در ذهن نشین شاهزادهٔ موصوف کرد که این بچه که در شکم دارد از شما نیست چون اغنیا را
خصوصاً اطفال را همین گوش است و دگر هیچ و مقدمه زن نزد صاحب عزت بسیار نازک است میرزای مرحوم
قصد کشتن او کرد و ممتاز محل که مادر شاهزاده باشد او را پنهان کرد و من بعد با حضرت ظل سبحانی و نواب قدسیه
والدهٔ حضور اقدس اعلی مشوره نموده او را روانهٔ لکهنو نزد صاحب عالم خود ما کرد که از آن آفت مصون ماند
خط ممتاز محل بنام صاحب عالم بهادر این بود که پسری که از بطن این زن متولد خواهد شد آن را شما بفرزندی خود گیرید
و نامش میرزا ... بگذارید چون حامله آمده بود بعد دو ماه و چند روز وضع حمل اتفاق افتاد لیکن بجای میرزا جهان ... دختر
پیدا شد چون این دختر اولین فرزندان شاهزاده موصوف است و سوای این زر کار را می کنند چنین بنا گذاشته شده
که هزار روپیه در مهم شادی دختره صرف باید کرد و میرزا سلیمان شکوه بهادر را با اهل و عیال و جناب عالی دام اقباله
و صاحب کلان بهادر را جد امجد مدعو باید ساخت این هزار روپیه را مادر شاهزاده مقدم الذکر فرستاده بود با این
گمان قوی که پسر متولد خواهد شد لیکن نوشته بود که این پول را در هر دو صورت بمصرف باید رسانید تمام شد
این مطلب دیگر اینکه مزاج من بفضل الهی قرین صحت است خاطر شریف جمع باید داشت این بار هم در عرضه که آنجا
جد بزرگوار نوشته اید دو جا غلطی یافته شد یکی از باعث تعجیل است چرا که همان لفظ را دو سطر پیش از این در همین خط
صحیح نوشته اید پس گمان غلطی سوای این نمیرود که در جلدی خیال نماند و آن اینست که شما در ذکر منشی محمد علی صاحب
یکجا باین صورت نوشتید که با منشی محمد علی صاحب که دوست خان صاحب هستند ملاقات شد این خود معیوب نیست
بلکه سراپا صحیح و جای دیگر نوشتید که باز از منشی صاحب موصوف ملاقات شد این غلط محض است لیکن چون

چون شما این مدارج را خوب طی کرده اید این خطا از راه جبلی نیست اتفاقی است و جای دیگر که غلطی دوم واقع شده
سبب آن عدم معرفت محال لفظ است و آن لفظ سقا که شما آن را سقه نوشته اید مخفی نماند که سقی بسکون قاف بمعنی آب دادن
آمده و ساقی اسم فاعل آن و سقّا صیغه مبالغه بر وزن فعّال چون لفظ ساقی حالا بمعنی معشوق شراب دهنده
باشخاص شراب خوار است و بمعنی آب دهنده کم استعمال می یابد لهذا صیغه مبالغه یعنی سقا باین معنی مستعمل گشته
و اینهم مصطلح شده است بشخص مسلمان که مشک بر دوش گیرد و الا کهار خانه هند و دیگر برهمنان که بر سر چاه در راه
آب بمسافران می خورانند باید که سقا گفته شوند لیکن چنین نیست پس لفظ سقا از قبیل منقول عرفی تصور باید نمود
که از معنی اصل خود برآمده زیرا که از روی لغت کهاره و برهمن هم سقا میتوانند شد بالجمله سقا از باعث شهرت عرفی لفظ
بمعنی شخص مسلمان مشک بردار بر دیگری اطلاق نمی باید زیاده خیریت دیوان ابوالحسن خانصاحب را از باعث تمادی ایام
بخاطر نمانده است که حساب صاحبان ما در هفت پنجه طاق بستن از من می پرسند من در لکهنو روبروی میرزا ... برای
تفریح طبع از شخصی رسیده بودیم بیچاره چهار روز تأمل کرده دو سر بسنگ زد و براد نرسید این حساب از روی قاعده غلط است
زیرا که موافق قانون حسابی در عددی که هفت است هفت مجموع طاقهای گنجد نه طاق مجموع طاقها چون صد هفت است
و هفت طاق هفت هفت دران گنجایش دارد هفت طاق و نه طاق و سه طاق و پنج طاق دران می گنجد
ظاهر است که درین روزها مخدوم مکرم آقا محمد صادق خانصاحب نام ایشان کنکارام گذاشته از ملفوف این
مکتوب مطالعه باید نمود

رقعه ۴۵ مخفی نماند که دیروز که هشتم شهر حال در روز پنجشنبه بود آخر روز قریب عصر خواجه عبدالله
که از سبب غریب جبلی ... بدولتخانه صاحبعالم بهادر اکثر آمدن خود برای درس عربی نزد فقیر مقرر کرده اند
آمده عرضه شما که بعید امجد خود نوشته بودند بمن دادند بعد مطالعه دریافت شد که شما بتزویج راضی نمی شوید هر چند
من در خط خود این ایما نکرده بودم لیکن بخاطر رسیده بود که شما از حجاب این گفتگو بزبان نمی آرید و نیز درین گفتگو
از من شرم خواهید کرد و مجبور بجانصاحب قبله و والد ماجد شما اشاره نموده بودم که درین خصوص ایمای بخواجه آقا
باید نمود اگر دل بخواهد با این دو دختر همسری هم نمی تواند رسید حالا که مرضی صاحب دریافت شد سعی درین امر
بیجاست اگرچه بحسب ظاهر خانه داری چیز خوب نیست لیکن در اصل خود را دانسته در بلا انداختن است هر گاه طبع
شما نمی خواهد مرا درین معامله اصرار چه ضرر در مثل مشهور است آنچه بخود نه پسندی بر دیگری مپسند فی الواقع
بهره بستن و دوباره خود را رسوا کردن هیچ لطف ندارد گو هنوز عمر شریف بآن حد نرسیده لیکن بهذه العمر
باین صورت بسر بردن هم خوب نیست چیزی ضرور خواهد شد یا کدام دختر شاه پریا یا شاه پرو یا ریحانه پری
و سبز پری فریفته شما می شود هزار آفرین بر فهم شما خوب فهمیده اید و طرفه مآل اندیشی بکار برده اید آمدم بر قصه دیگر
این مردم عجب مردم بی غیرتی هستند که بر شما فرمایش چیزها کردند و الحال بی آنکه تقاضای شدید از طرف شما
بظهور آید ادای زر قیمت آن در ضمیر ندارند درین صورت هر چه بآنها رسیده است مال بابای شان شد
زیرا که تقاضای شدید چه که ایمای طلب قیمت هم ازین طرف محال می نماید دیگر احوال این است که خانصاحب مکرم

رقعه ۴۵

مآل: معنی انجام کار

والا شان فتح الدین حسین خان صاحب صد روپیه در ربیع الاول منجمله سیصد روپیه رسانیده ولایت علی خان
بابت دیوانجنه داده بودند که مبلغ معلوم نثار علی نامی در قرض خواجه امیر خان صاحب برد و صد روپیه دیگر که در ربیع الثانی
طلب داریم هنوز صورت وصول ندارد و از این جهت که جناب ممدوح بیست و نهم ربیع الاول روانه کانپور شدند و از انجا معاً
اراده فرخ آباد دارند دو سه روز است که خطی بخدمت شان روانه نموده شد هنوز جوابش نرسیده سبحان علی خان
جواب آن هرگاه خواهد آمد نزد من خواهند فرستاد من امروز رقعه بخدمت ایشان فرستاده بودم در آن رقعه
بوده است که دیروز خط خواجه امامی آمده بود بندگی بخدمت ملازمان نوشته اند ایشان هم در جواب اسلام و اشتیاق
بشما نوشته بودند و پانزده روپیه هم رسید بعد وصول شدن نزد خواجه قاضی صاحب خواهم رسانید جناب مجمع
کتب مذکوره را خریده و صحیح نموده نزد شما خواهند فرستاد که تا آن مرد که مدبر شما می دانید که من از شما هم نازک مزاج ترم
که شما خانه داری را که لذت زندگی موقوف بر انست گوارا نکردید و دانستید که ما دام الحیوة در رنج و بلا گرفتار خواهیم
از من کی می شود که یک یک ورق این نسخ را ملاحظه نمایم لیکن در جستجوی نسخ و پسند و ناپسند رفاقت خواهم کرد
که ما مردم زن شاه پیرا او رفجه رامی گاییم بار الجا سر و دماغ تصحیح کتابهاست ده بار شجرة الامانی که تصنیف خود من
دیده ام و باز از غلط و صحیح آن اطلاعی ندارم و دیوان قتیل دو دیوانی لطافت و هفت تماشا هنوز پیش خانصاحب است
این بار که تشریف می آرند می گیرم روزی خود میفرستادند که هر سه نسخه امانت خواجه صاحب حاضر است بگیرید لیکن دریای لطافت
یکی از دوستان من برده است بعد چند روز که می آید آن هم خواهد رسید الحاصل نسخهای مذکوره را نزد خود تصور نمایند

رقعه ۲۶ خط بهجت نمط دیروز که شانزدهم ربیع الثانی سنه ۱۲۲۲ هجری روز چارشنبه بود وقتیکه در باغ بندرا
که از حضور بیان آن مرحمت شده و آقا صاحبان در ایام ورود خود باراده بیتوتت برای چند شبی گاه گاهی
وقت عصر آنجا آمده من و ناهر سنگه رامی طلبند بهیئت مجموعی نشسته بودیم میر حیدر حسین نامی که از چندی بهر الفصاحه
بخدمت قاضی صاحب می خوانند مع عرضی که اسمی جد امجد خود نوشته بود آورده به بهجود دادند به بهجو آنرا بمن رسانید
آنچه حواله قلم نموده بودید دیدم تحسین شد آقا صاحبان نیز نام خود را و ناهر سنگه هم ملاحظه نمودند الحمد لله که طرف حالی
خود بخود دلم بخواه گردید آنکه شما لب را جنبش دهید و چه قدر خوب شد که هفت روپیه آنجا گذاشتید و باقی اینجا فرستادید
کمی و بیشی وجه معاش وابسته بخت و اتفاق است آدم همان است که نان بقوت بازوی خود بهم رساند والا میانه
حیوانی که او را انسان می پرورد و آدمی زاده هیچ تفاوت نیست نان پدر خوردن سوای ایام طفولیت بکار آدم
نمی آید و بدرجه موقوف است که نان آقای شیعه بدرجهم برای بی غیرتان زن بیرت است آقای شیعه
که کسی را پرورش بکند مثل خواجه سرایان که متبنی را بفرزند پرورش می دهند و عمو و خالو و پدر زن هم ازین قبیل
بلکه مالی که بی رنج بدست آن هم قابل رد است جان من بجان شما که این سی روپیه را من سی هزار روپیه می دانم بلکه بران
سی هزار روپیه که بذلت بدست آید صد درجه ترجیح دارد تفصیل حال بعضی صاحبان دو شاله پوشش و پلاو خوردن
مناسب نیست شما حال آنها بخوبی می دانید خدا آن دو شاله و پلاو و گوشتی که بآن بزرگواران داده بود نصیب

نصیب این غلام شما کند هزار شکر که قدری اطمینان نصیب شما شد آینده هرچه حسب بخت و اتفاق رو خواهد داد فهمیده خواهد شد
یک خط طولانی متضمن عبارت رنگین سریع التفهیم بخدمت آقا صاحبان نوشته و بلفافه سپرده باز نزد من جا داده احوال خیریت آل خود
و شدت اشتیاق صحبت ایشان بقلم [illegible] رسید **رقعه ۴۷** خواجه مکرم سلمکم الله تعالی درین نزدیکی لطف نامه خانصاحب [illegible] مشتمل بر
طلب حقه بردار و خدمتگار [illegible] بود لیکن چون در خط جناب [illegible] قید خدمتگار جوان بود ازین سبب رسیدن آن [illegible]
اندکی متعذر شد و بعد العثور خرج راه کسی اراده میکند خانصاحب نوشته بودند که هرچه برای خرج درکار شود از میر رمضان علی باید گرفت
چون آدم نزد میر مزبور رفت گفت سبحان علی خانصاحب از کانپور حقه بردار و خدمتگار همین پوربی فرستادند حالا
حاجت آدم دیگر نیست ازین سبب دم بخود ماندم و با قربیگ که حامل این خط است یکروپیه [illegible] خود داده روانه طرف
نموده شد چند تا بسیاری [illegible] بهم میان حاجی حوالهٔ او کرده اند باید گرفت می خواستند که چند کلاه و حلوای [illegible] آن
هم حوالهٔ او سازند من منع کردم گفتم بعد ازین بدست کدام آدم خانگی خواهیم فرستاد چون در خط خانصاحب [illegible] مرقوم بود
که من همین پوربی میروم من هم آدم مزبور را همین پوربی فرستادم اگر خانصاحب آنجا هستند آدم نامبرده بخدمت خانصاحب
خواهد رفت این خط را خانصاحب نزد صاحب خواهند فرستاد و اگر خانصاحب بنابر ضرورتی هنوز در پرگنه تشریف دارند
نزد صاحب حاضر خواهد شد شما او را بخدمت صاحب [illegible] دودمان برسانید و این قدر دیگر عرض کنید که اگر حقه بردار سوای
آدمی که از کانپور آمده است درکار باشد بحضور برسد و الا خیر فلانی حقه بردار بهم رسانیده بود لیکن وقتیکه دریافت شد
که حقه بردار از کانپور بحضور رسیده در فرستادن او تأمل نمود و هم عرض باید کرد که فلانی حالا در جستجوی باورچی که طعام
انگریزی و هندوستانی خوب بپزد سرگرم است هرگاه بدست می آید روانه می کند و حال این خدمتگار که با قربیگ نام دارد
این است که عمرش زیاده از سی نهایت سی و دو سال نیست در پختن چند قسم نان و ساختن حلویات و مربیات هم مهارت
درست دارد لیکن نوکری در رکابداران گاهی نکرده است و نمی کند خدمتگار است و سوای این زبانش هم درست است
و پدرش مغل بود اینهمه احوال بحضور التماس باید کرد و هفت غزل که درین روزها گفته شد در یک بند بخط والد ماجد شما
میرسد و هشت غزل دیگر در دیوان ثبت است و دیوان را میر نصیر الدین صاحب برده اند ازینجهت فرستادن آنها
در خط دیگر موقوف داشته شد و آنچه شما در حق خیرات علی عرض کرده بودید که بعد وفات نواب آصف الدوله
امیر الدوله مرحوم خواست که او را ملازم خود سازد و قبول نکرد قباحت آن بخیال نرسیده باشد ظاهر است که امیر الدوله
هشت سال پیش از آصف الدوله قضا کرده بود و شاید غرض شما از امیر الدوله حسن رضا خان بوده باشد بدانید که امیر الدوله
خطاب حیدر بیگ خان بود و حسن رضا خان را سرفراز الدوله می گفتند مخالفان برین اقوال اعتراض میکنند و گوینده
متهم بکذب می سازند اینده اندکی تحقیق نموده حرف باید زد مقدمات دربار بسیار نازک میباشند اگرچه شما هنوز طفلید احوال امرای
لکهنو چه می دانید و چه ضرور که این چیزها را تحقیق بکنید لیکن در باره آنچه معلوم باشد باید گفت **رقعه ۴۸** خط [illegible] بروز که بحساب
رویت چاردهم ربیع الاول و بحساب تقویم پانزدهم و بروز سه شنبه بود باین مشتاق رسید خاطر نگران را [illegible] هزاران مسرت
فرستاد [illegible] رسیدن خطها ازین طرف [illegible] این است که والد ماجد شما میفرمودند که تا خط دیگر از انطرف نیاید ازینجا خبری [illegible]

چند روز دیگر انتظار باید کشید اگر درین عرصه خط خواجه امامی می آید خیر و الا می نویسیم و شاید که مظنون ایشان
بوده است که شما وقت روانگی زری از مهاجن قرض گرفته فرمایش صاحبان آنجا همراه برده اید حالا منتظر سرانجام
زر هستید هرگاه بدست می آید خط و هنڈوی هر دو در آنجا خواهید فرستاد معلوم نیست که این حرف تقرد ان بصدق
بود یا نه یقین که دروغ نباشد چرا که این صاحبان مافی الضمیر خود را از من پوشیده نمی دارند الملخص معلوم نیست که همین
خط صرف فرستاده اید یا زر هم آمده است من هنوز عرضه شما که اسمی جد امجد خود نوشته اید ندیده ام بعد ازین خواهم دید
نزدیک من دیدن و ندیدن آن هر دو برابر است کار بدریافت صحت و سلامت بوده است الحمد لله و المنة
که از آمدن این خط مرادی که بوده برآمد چون قاضی صاحب هنوز در نخاس می باشند و خانصاحب و عقبله در جهاونی
از باعث بعد مسافت و آخر شدن روز خط اسمی من بر ستم حواله کردند و عرضه را از سبب خوف دوری راه نزد نشان فرستادند آنوقت اینجا
نفرستادند این از دو حال بیرون نیست یا رستم وقتی نزد قاضی صاحب رسیده است که عرضه نزد خانصاحب و عقبله
بچهاونی می فرستادند یا پیش از رسیدن او خط اسمی من نزد خود نگاهداشته عرضه را روانه کرده باشند و خانصاحب
از باعث غروب شدن آفتاب فرستادنش نزد من موقوف بر امروز داشته اند یقین است که حالا بیاید چون شما هم
هیچ مطلبی در خط من باقی نمی گذارید خاطر من جمع است که در عرضه هم مطلبی سوای بندگی و سلام و دعا نبوده باشد
آمدم بر احوال دیگر تاج الدین حسین خانصاحب و میر غلام علی خان هر دو ملازم حضور پرنور شدند مشاهره خانصاحب
هفتصد روپیه و از غلام علیخان صاحب شش صد روپیه قرار یافته خانصاحب خود تکرار نکردند لیکن میر غلام علیخان صاحب گذارده
درین مشاهره ندیده عازم دکن بودند حکیم مهدی مژده اضافه و ایضاً خدمتی از خدمات مستمال نموده نگاهداشتند
باید دید لیکن هیچیک ازین صاحبان باریاب سلام حضور نیست الا اسحاق علیخان که بلافصل هر روز وقت و بی وقت حاضر
میشوند این است احوال این صاحبان مقدمه دیهات ایشان هم بفضل الهی حسب دلخواه درست شده برای انتظام
بعض امور رخصت چند روزه بکانپور خواسته بودند حکم شد که برای نگاه بروند و بنا بر ضرورت با صاحبان عالیشان
هم ملاقات بکنند لیکن با صاحب کلان لکهنو یک قلم ملاقات موقوف است برای دیوان و دریای لطافت و
تحفه شاهجهانی که نوشته اید از خانصاحب گرفته حواله قاضی صاحب کرده خواهد شد لیکن دریای لطافت برای چند روز
از دوستان خانصاحب برده است انهم بعد چند روز خواهد آمد و کتب اربعه یعنی تفسیر ملا فتح الله و ابواب الجنان
و ترجمه شرایع و حق الیقین بتلاش هم خواهد رسید هرگاه جای شرایع بدست خواهد آمد قیمت مشخص کرده برای زر نوشته خواهد شد
دیگر خیریت

رقعه ۴۹

از چهار پنج روز جواب خط شما نزد والد شما فرستاده بودم خدا داند از چه سبب روانه نشد
امروز که سه شنبه بستم جمادی الآخره است وقت عصر خطوط بڈاک فرستاده خواهد شد و دیروز وقت عصر آدم
آقا صاحبان مخدوم جواب خط شما را که آورد در جزودان نگاهداشتم در خیال من این بود که آن خط اول خود
روانه شده باشد حالا منتظر خط دیگر باید بود هرگاه بیاید این خط را در لف جوابش باید فرستاد این وقت زبانی
میر حیدر حسین نامی که از والد ماجد شما رقعهای دعای استفاده می کنند دریافت شد که خطوط بین یعنی دیروز

امروز آخر روز روانه خواهند شد این را که شنیدم خط معزّی الیها درین رقعه پیچیدم حالا مناسب این است که شما
این بار در عرضهٔ جد بزرگوار خود سلامی برای من بنویسید باقی معاف کردم آینده خواهم فهمید عوض خط اسمی من خط
طویلی بخدمت آقا صاحبان مخدوم نوشته در لفافه پیچیده بغیر تصنع نمون بفرستید در آن خط بزرگی القاب
معزی الیها و شکر الطاف شان بحال خود و خلوص و بندگی خود را بخدمت شان بعبارت دلکش بنویسید
رقعه ۵۰ مهربان طبیعتا خط اسمی امیر صاحب می رسد بکریم خان خواهید داد فردا دو روپیه هم برای آن کوزه
خواهد رسید حساب او را درست نمی دانم سه روپیه است یا دو روپیه هر چه باشد مفصل بنویسید و دیگر آنکه در رقعهٔ دیروزه
صاحب یک لفظ خلاف محاورهٔ اهل علم بود شاید نزد عوام درست باشد رقعه بجنسها می رسد ملاحظه خواهند کرد
که اصلاح هم در همان است دیگر اینکه از رفتن وزیر صاحب من بسیار خوش شدم فی الواقع مکان بی رونق می شد
من هم می خواستم که بجناب قبله و کعبه امینی عرض بکنم لیکن از بعضی موانع سکوت ورزیدم الحمد لله که خود بخود بخیال رسید رقعه ۵۱
بلبل شاخسار براعت و قمری سروستان بلاغت سلّمکم الله تعالی مسوده اصلاح نموده فرستاده شد بسیار خوب نوشته بودید
باین عمر ضعیف و جای نوچه غیر معتدبه این قدر غنیمت است لیکن مراعات مسجع که آنرا قافیه نیز گویند در بعضی جاها خوب نمی کنید
و در بعض مواقع از سبب عدم معرفت علم قافیه را صحت غلط می شود چند ورق متضمن بیان قافیه در چهار شعر بست است
و همین قدر در بابی لطافت اگر از والد ماجد خود استفاده نمایند مضایقه ندارد و اگر خواندن آن موقوف بر من باشد
این بار که می آیم جاییکه از افسانهٔ عربی شروع خوانید دو ورق بخوانید یک ورق تا کم از قافیه خوانده باشید رقعه ۵۲ مخفی نماند که خطوط
مرقومهٔ چهارم ربیع الثانی ۱۲ هجری دیروز که هفتم شهر مذکور بود بسبب جیب ربه در رسید یک پاس از شب گذشته بود که به
مطالعه در آوردم سبب دیر رسیدن خطوط بعد مرور انقدر مدت شب اینست که هر روز که از مشاعره فارغ شدم حکمی فهیم
که فیل برای سواری بنا بر ضرورتی از حضور رسیده است بالگ ار سوار شده همین جا آمدم و دیروز وقت عصر رستم را
بنجاب فرستادم چون بکید و کار دیگر هم متعلق باو بود یاد و گهری شب گذشته بیاده بود و همین آنوقت حقه خورده هنوز
قلیان نکشیده بودم که باز حضور پرنور یاد فرمودند و چار گهری دیگر آنجا در قال و مقال گذشت بعد از آنکه بیرون آمدم
لفافهٔ خطوط من سپرد سوای خط والده محمد دیگر خطوط را بخوبی حواله نظر کردم چون صاحب شما مطلب در خط اسمی فقیر
مستفسر حالات راقم شده اند من هم ابتدا بهمین تحریر می کنم این است که مزاج من همیشه گرمی نمی آرد و من پیوسته
مراعات امینی بکار می برم علاج خود را بهمین تقلیل میکنم اگر بعضی چیزها سبزه و بعضی اغذیه عادت بکنم می ترسم که مبادا معده
ضعیف تر شود و از نعمای الهی بی نصیب مانم لیکن این قدر هم نیست که اگر تب بکنم فلفل سیاه بخورم یا دیگری اغذیهٔ حارّه
مثل شنبلیله و غیر آن حال پرهیز خود این است که بیچاره مولوی مصاحب علی برعم خود خود را آتشی مزاج دانسته کاهی گرد
بادنجان و شنبلیله و دیگر چیزهای حار و لطیف نمی گشت همیشه اسفاناخ و لال ساگ و خرفه و دیگر بقول همیشه می خورد آخر
بیچاره دفعه کلوبه تیغ فالج سپرد گویا در دنیا نیامده بود پس فنای هر چیز موقوف بر قوت و استعداد که در اصل او داده است
همین که مدت سپری شد تمام شد خواه جماد باشد خواه نبات خواه حیوان باجمله من پرهیزی ندارم خاطر شریف

ف ۴ [illegible]
رقعه ۵۰
ف ۶ [illegible]
رقعه ۵۱
ف ۷ [illegible]
ف ۸ [illegible]
رقعه ۵۲
ف ۹ [illegible]
ف ۵ مستفسر یعنی پرسنده
ف ۵ نعمای جمع نعمت بمعنی نعمتها
ف ۵ شنبلیله یعنی میتهی
ف ۹ اسفاناخ [illegible] پالک کا ساگ
ف ۱۰ بقول [illegible] [illegible]

جمع باید داشت و عرض نکردن برای تنخواه بحضور عالی صاحب والا جاه کمال دانائی و دور اندیشی است من این قدر
که اشاره در خط اول کرده بودم برای آن بود که اگر از کسی بالا بالا دریافت شود مضایقه ندارد والا سوای این گفتگو کار
تنخواه چه مصرف دارد بلکه با دیگران هم گفتگو ازین قبیل مناسب نیست شاید رفته رفته بصاحب والاشان برسد
و الکار نیابت شکوه آباد هم این اقرار کرده حالا من در هیچ امری بصاحب نخواهم نوشت بخدا که انچه در ضمیر من می گذرد شما
آنجا بعمل می آرید بلکه من اینجا چارگهری با دل خود مشوره کرده و لنگاشتها بسنجیده بعد دور کردن قبایح امری قرار میدادم
و شما پیش از آنکه من بنویسم بهتر از آن کار می کنید پس مقابله با شما خطا است که تائید روح القدس همراه شما است انشاء الله العزیز
درین سفر ملاقات خانصاحب نصیب آنصاحب خواهد شد تازه اینکه چون درین روزها شاهزاده مرزا جهانگیر درین ملک
آمده است و در رضا صاحب عالم بهادر دو من شیرینی دکان کولی و چیزهای دیگر برای او بکانپور فرستاده اند میر یوسف علی خان
وکیل حضور و ناهرسنگه اتالیق شان شب رفته اند سواری هر دو بیه است دیگر توزک هیچ نیست آدم همراه دارند دل
بناهرسنگه گفته بودم که بهمین هیئت کذائی تنها بر دو پهلو تهی کرد سببش همین است که مردکه از مدتی گردن طمع به تیغ غیرت
و استغنا بریده شبی بروز می آرد ناچار میر یوسف علیخان را تجویز کردم لیکن حضور والا نظر بصغر سن میر موصوف ناهرسنگه را
هم همراه کردند تا یکروز که اتفاق ملک افتد وقت سوال و جواب پیش طرف ثانی تعلیم کرده ایشان باشند دیگر اینکه
عمارت نو که متصل کوتهی ساخته می شود هنوز مدتی باید که بتمامی رسد اگرچه ترک شهر موجب رنج روحانی است لیکن جلاوطنی برای
سلاطین و حکام هم خوب نیست تازه اینکه سابق شخصی لسن لبت دو سال رو بروی شما پیش من برای اصلاح مسودها و [illegible]
نسخهای تالیف نموده من آمده بود من سوال او را رد کرده بودم درین نزدیکها شخصی او را بخدمت قاضی صاحب
آورده چهار شش بیت را تمام کرده نهر الفصاحة شروع نموده است و مسودها را هم قاضی صاحب دیدند میگویند که مردکه
عجیب بدخو من نا تراشیده است و اصلا مناسبت با تحریر ندارد و الفاظ سهل فارسی را نمی داند تا با لفاظ عربی چه رسد
نثار علی پسر شریف بصیغه خدمتگاری ملازم او بود بیچاره دست بسته ایستاده می شد و مثل الفاظ کار می کرد اینجا
که معاینه نمودم خون از چشم من بارید گفتم این نوکری را بگذار او بمجرد گفتن هر چه گفتم بعمل آورد حالا چهار روپیه از حضور
پرنور برای او مقرر شده یک تنخواه هم یافته یک پاس روز برآمده پیش آغا صاحب آمده می نشینند وقت عصر میروند [illegible]
داخل خواصان حضور که این مرتبه [illegible] میرزا ها است خواهد شد شما شنیده اند که بر خواصان حضور مخفی نیست و عزت شما هم [illegible]
کم نمی شود رقعه ٥٣ [illegible] نمانده که امروز که [illegible] ربیع الآخره ١٢٢٨ هجری روز دوشنبه است عرضه شما محرره دوازدهم شهر مذکور مع خطهای
اینجا [illegible] در آمد و مسرور ساخت انچه احوال آن ضلع نوشته بودید همه بجا بود بقول شما همه [illegible] و تعلق [illegible] اتفاق دارند و دوستی دوستان بکار
نمی آید و دشمنی دشمنان الحاصل تاج الدین حسین خان عجب مرد با فتوت و مروت است و الله که اگر این ملک باختیار
خان موصوف می بود انچه برای برادر حقیقی خود تجویز می کرد برای شما هم میکرد اگر برای صاحب چیزی صورت
نمی بست برای برادر خود هم نمی کرد و سوای این اعتبار هم شرط است شخص منوی از مدتی در آن ضلع تحصیلدار بود
و اینجا هم در وقت [illegible] رای ازباعث قرابت [illegible] رای نامی عزت و ثروت ظاهری داشت و شما در آن ضلع [illegible]

نو وارد و با کسی سابقه ندارید بلکه صد آفرین که درهمین مدت قلیل با مردم این قدر جوشش پیدا کردید که وضیع و شریف
شما را دوست میدارند و آرزومند ملاقات می شوند انشاءالله العزیز بعد چندی شما هم بمطلب خواهید رسید و کار عمده برای
شما صورت خواهد پذیرفت خاطر جمع دارید دو ماه می شود که من از درد شانه چپ واویلا دارم حالا مجبور بعد سه
چهار روز بضرورت مسهل مغز قلوس خواهم گرفت لیکن الحمدلله که ماده فالج نیست مواد ریحی وغیره است والا هلاک
می شدم لهذا همین قدر بارچه مختصر اکتفا نموده شد والد و عموی شما در ملتان بخیر هستند امروز دو کهری روز شده
باتفاق میرزا بزرگ پسر مختار الدوله که در شب به بعضا واردکن و میرزا حاجی برای شنیدن میر علی صاحب خواهیم رفت اطلاعاً
نوشته شد زیاده خیریت رقعه ۵۴ مخفی نماند که مکتوب دلنواز شما رسیده مرقومات اطلاع داد و عریضه که برای
جد امجد خود نوشته بودید نیز بمطالعه درآوردم چه بگویم که بر دل چه گذشت لیکن چه باید کرد جای محجوبیت خط دیگر
امی منشی صاحب بموجب ایمای شریف سربازد در همین خط ملفوف است بعد مطالعه سربسته نموده بمکتوب الیه برسانید
تا تمام شد این قصه حالا بشنوید که دنیا مقام رنج و راحت است آدم اگر دو روز به طرب می گذراند دو ماه عوض آن
به تعب بسر می برد و بی حرمتی برای آدم دانا و صاحب عزت هرگز متصور نیست و معنی بی حرمتی همین است که آدم کاری بکند
که باعث بی حرمتی او بشود و اگر چنین نکند هرگز حرمت او نمیرود مثلاً اگر شما کسی را دشنام خواهید داد او هم جواب آنرا
خواهد داد یا دست و گریبان خواهد شد همین بی حرمتی است و اگر شما بکسی فحش نه دهید و دیوانه در بازار بی سبب
شما بگیرد و فحش آب کشیده بدهد حرمت شما هرگز نمیرود و مثال دیگر اینکه زید از خانه خود [illegible] برای کاری میرود و پیاده چبوتره
کوتوال در صورت او بدزدی اشتباه کرده او را بگیرد ازین چه می شود که رفته باشد این را واردات اتفاقی و بدی طالع
می گویند نه بی حرمتی پیش کاملان و هم پیش نفس خود شرمندگی نیست زیرا که مصدر فعلی نگردیده که ندامت داشته باشد
درین روزها ولد الزناهای افترای بر من کرده بود که کشته شوم یا بقید ابدی گرفتار باشم وقتی که بعضی
دوستان این احوال را بمن رسانیدند و رای شان قرار برین گرفت که ازین شهر برآییم بآنها گفتم که
در پنهان شدن و گریختن قول مفتری را قوت دادن است چون من حرکتی نکرده ام که دیگر
آن مرا بکشند یا بزندان برند پس ترسیدن چه ضرور و اگر این بلای ناگهانی باعث بر قتل من
می شود مجبورم این را هم از قبیل بیماری می دانم در مدقوق و مسلول یا مجذوم شدن آدم گناهی
ثابت نمی شود زیرا که اکثر حرامزاده ها صحیح البدن بسر میبرند و نیکوکاران مجذوم یا مدقوق یا مسلول شده
می میرند چون افترای محض بود و اصلی نداشت از آن بلیه نجات یافتم بسر شما که ازین خبر اصلاً تغیری
بهم نرسید و ترددی در خاطر نبود بعضی دوستان گفتند که بفلان و بهمان رقعه باید نوشت گفتم دل نمی خواهد
که رجوع بهر کس و ناکس بکنم صاحب عالم بهادر آدم فرستادند که شما نزد من بیائید در شهر بودن شما مناسب نیست
عرض کردم که فدوی را بطور خود باید گذاشت تا هر چه بشود ازین تحریر غرض این است که رنج و راحت و غم
و شادی برای ما و شما است تا در قید حیات گرفتاریم گاهی خوش و گاهی ملول از طرف خود مقصد فضل می باید شد

سرتنخواه بکس نرسد چون دنیا بامید است ازین مژده که صاحب والاجناب بحال شما مهربان است بسیار خوش شدیم
آفرین بر همت و جانکشی و علو همت شما و زیرکی که بفضل الهی شامل حال خواهد شد ما هم از جناب شما امیدوار فیض خواهیم بود از
اتفاق همین که از زمان شریف توقع قوی داریم که بسلوک نمایان پیش خواهید آمد من هم بعد شانزده روز پریروز از خطه پور
آمده ام و روزی که آمدم راست بخط مستقیم در راه وثاقی آقا صاحبان رسیدم شب همین جا بسر بردم صبح در مشاعره رفتم و
هم که از مشاعره برخاستم از باعث گل و لای که باران شدید باریده بود باز همین جا آمدم چون آخر شب هم باران بود از
تا این وقت هم گاهی ترشح باریک گاهی باران پرزور و شور می بارد و حالا اندکی ایستاده است هنوز همین جا هستم شام یا
فردا بخانه می آیم غزلهای مشاعره حال منظنه که امروز برای شما نوشته شود و نامه سنگه که حالا بگرو کنکارام شهرت دارد
درین سه روز باز از باعث پیس کف دستش خود بخود از دو سه جا چاک شده است و ورم هم کرده یک شب پیش ما بود دیروز باز بجای
نزد آقا صاحب مختار حضور پرنور رفته خلاصه بجدی آزار کشیده است که هیچ قلم بر نمی تواند داشت که یک سطر هم بنویسد
من باجازت او بندگی از طرف او می نویسم حالا لازم این است که شما رقعه مضمون استفسار کیفیت حال و تألم خود
از دریافت این خبر برای او بنویسید که خیلی محبت با شما دارد زیاده خیریت ایام دولت بکام باد رقعه ۵۷
مخفی نماند که خط بهجت نمط مرقومه بیست و چهارم شوال ۱۲۶۰ هجری بتاریخ بیست و ششم شهر صفر رسید سرور رسانید
بگمان ما شما در شکوه آباد بودید از خط حال دریافت شد که بعض عوارض جسمانی قطع الله اصلها مانع حرکت
گردید الحمد لله که آن بلا از سر باز گشت و بمنزل مقصود روانگی اتفاق افتاد حالا بر سر نامه خط آنچه شما نوشته اید
نوشته خواهد شد پیشتر ما را در رسیدن خطوط نزد شما تردد بود خیال می کردیم که حالا باین زودی رسیدن خطوط
صورت نخواهد بست لیکن از عبارت شما که برای عنوان جواب مکتوب خود قرار داده بما رقم نموده اید اطمینان کلی حاصل شد
یعنی زود زود خطوط از طرفین خواهد رسید در عنوان خط مشفق مکرم مخدومی تاج الدین حسین خان صاحب بصحابت
آدمی که بنابر دریافت چگونگی آقا صاحب مخدوم مخلصان آقا محمد صادق خان صاحب آمده بود بفقیر رسید در خط او
پاره از احوال صاحب هم بزبان قلم سپرده بودند از تحریر خان صاحب می تراود که صاحب والاجاه از شما راضی است
اگر دستش پیش رسید سلوک نمایان می کرد و جای شما در دل او است بشرط دستگاه یقین که باز هم یاد فرماید هرچند الخ
مقسوم شماست زیاده از آن بشما نه بدعای کسی خواهد رسید و نه سعی شما و سفارش دیگری لیکن راضی بودن
آقا از نوکر باعث مزید عزت اوست در گردن صد روپیه هرگز مناسب نبود این آدابها در عالم هیچ جا نیست
با آقا نوکر را این رفتار نمی باید عنایت اطلس برای قبا هم دریافت شد خدا مبارک کند شاید در خط
مشفق مکرم سهو القلم اتفاق شده باشد که بجای صد دو صد نوشته بودند و اطلس هم بعد ازین مرحمت شده
بعد درین یورش و هیچ خبر صحیح با ایشان نرسیده باشد با همه مطلب با اجمال یکجا حواله قلم کرده شد بهر حال هرچه شد
خوب شد آینده خدا بفضل خواهد کرد و حالا شما یک ثنک تحصیل ارشاد اید بعد ازین بشرط شمول عنایت ایزدی تحصیل از
خواهید شد خدا هرچه بدهد بعزت بدهد زیاده خیریت خرد و کلان این حویلی و آن حویلی چاق و تندرست اند دیگر

آنکه در عرضی شما این باید مرقوم بود که آخر در انحالت قصد رفتن شکوه آباد فسخ نمودم والد ماجد شما بعد مطالعهٔ این عرضی سکوت
کردند وقتیکه رقعهٔ شما نوشته فارغ شدم گفتند که برای خواجه آغا درین خط تهی ضرورست که فسخ را بجای فسخ نوشته است
باید دانست که فسخ بمعنی بدکاریست و فاعل آنرا فاسق می نامند و مرادف آن فجورست چنانچه فسق و فجور شهرت دارد و فاعل آن
فاسق و فاجر گفته می شود و زنی را که باین صفت متصف باشد فاسقه و فاجره می گویند و بجای اراده و عزیمت لفظ فسخ استعمال
می پذیرد یعنی برهم خوردن اراده و عزیمت جناب امیر المومنین صلوات الله علیه میفرماید عرفت ربی بفسخ العزائم یعنی
شناختم خدای خود را ببرهم خوردن ارادهای خود رقعه ۵۸ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی دیروز رقعه صحیح
و کامل عنبرین دریافت کردید البته رقعهای ترکی خالی از مزه نیست برای اینکه خواندن را از آن لذتی دست دهد این رقعه
نوشته شده و بیشتر این حرکت بایمای عمومی شما است آدم بر دیگر بتاریخ هفدهم ستمبر شب گذشته نکاح میر تقی
خوانده خواهد شد بجناب قبله و کعبه یعنی جد امجد خود عرض باید کرد که بروز یکشنبه رستم را برای سند خواهم فرستاد چون شنیده و نماند که
در نکاح زیاده از سه آدم که یکی از آن حاجی کربلائی صاحب هستند نخواهند بود خلاصه اینکه فردای نکاح میر موصوف
و زوجه اش زعفرانی پوشش خواهند شد و بتاریخ بست و دوم رسم ساچق بعمل خواهد آمد و فردای آن جناب ...
یعنی شب بست و پنجم مجلس عروسی مرتب خواهد شد رقعه ۵۹ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی امروز که
چهاردهم شهر حال روز پنجشنبه است پیش خیمه بطرف بهدرسه روانه شد و دیگر چیزها هم مثل کبوترخانه و باورچیخانه
و اسباب ... رفت فردا ... کوچ است لیکن رخ خیمه بطرف لکهنو نیست رخ الهآباد است مشهور این است
که برای انتظام پرگنه سلطانپور و تهدید عمال میروند شاید یکدو مقام در انجا اتفاق افتد بعد از آن بلکهنو برود ...
صحت دارد بهایت سفر تا بر ... کرده باشد کربت کرده از سلطانپور آنطرف است در هر دو صورت توقف ... هیچ جا
نخواهد شد چرا که این طرفها شکار نیست دیروز مسوده عربیه را فردا دیده ترجمه خواهم کرد بعد ازین میرسانم انشاالله
نقل طرفه این است که شخصی از ... فیض آباد وارد خانه میان آفرین شده بود از من می پرسید که سوای تو دیگر ...
نام برآورده کیست گفتم از من همه صاحبان بهتر اند گفت شخصی تعریف خواجه امامی بیگ در جناب هم نثر ایشان ...
فرموده اند گفتم من هم آوازهٔ کمال ایشان شنیده ام نه خود ایشان را دیده ام نه تحریر را گفت من دو سه رقعه
پس ... خود دارم طور ولایت به از ایشان کسی نمی نویسد لیکن آن قبله در طرز قدیم کتابی استاد اند و تمام شد نقل خدا
مبارک کند رقعه ۶۰ خواجه خواجگان سلمه الله تعالی خط مسرت نمط مرقوم دوازدهم در لفت عرضهٔ بزرگوار شما بفقیر
مشتاق رسید از مطالعهٔ آن دل بسیار خوش شد رفتن صاحب خالی از فائده نیست انشاالله العزیز هر گاه کلکتر نوی آید بار ...
ماجرای ... خواهد رفت و منظور خواهد شد خاطر جمع باید داشت این پرگنه از ازل بنام شما مقررست انجا هم یکدو کس از دوستان فقیر
خواهند بود از انجمله دو کس مختار رعیات ... آن کلکتر اند که با کنورجی پسر رای بالکرام خیلی رابطهٔ محبت دارند و حال کنورجی قسمی که
است شما خوب می دانید اگر چه کم گو است لیکن زبان را جنبش می تواند داد چرا که حال اخلاص من و شما ... و ظاهر است
بر خیریت خط ... اقا صاحبان این وقت فرستاده شد جواب بعد ازین خواهد رسید خط ... را ملفوف مرد که نسخه هم نوشته است

ملاحظه باید کرد بدنیست آقا صاحب کلان را قدری صلابت از باعث استعمال سردات در معده معلوم می شد و این
بمعده شما استسقاست لهذا طبیب ابا غذا را موقوف داشته آب گوشت بایشان می دهد رقعه ۶۱ خواجه امامی صاحب
سلمه الله تعالی دو قطعه رقیمه یکی اسمی والد ماجد شما و دوم در خصوص احوال خواجه قطب الدین صاحب موافق وعده در رقعه
امروزه صبحی که میر نصیر الدین صاحب بخدمت فرستاده باشند میرسد هر دو سر باز است ملازمان شریف خط اسمی والد خود را
بعد مطالعه بعینه در گرفته ذیل خط خانگی روانه نمایند و بخواجه قطب الدین صاحب بگویند که بعد مطالعه این خط باز اینجا روانه بعینه
نمایند و دیگر آنکه شما خوب میدانید که من خود صاحب را از دادن کتاب بمردم منع می کنم لیکن چون میر نصیر الدین صاحب از
دوستی من از برای انجا دارد شش اندرون ترکی چار شربت را از من بعجلت رسانیده می خواهند که کم مهارت در بین باید [illegible]
برای صاف نمودن ذهن و دریافتن عبارت اش نسخه قصه تصنیف شما که تحریر نموده اید میخواهند جائی اندیشه نیست
با تامل حواله باید کرد لیکن چون آدم ایشان را نمی شناسید آدم خود همراه آدم میر صاحب ممدوح کرده باید فرستاد اگرچه بی [illegible]
آدم هم بخدمت نخواهد رسید و رقعه مرا شما خوبتر می شناسید در صورت احتیاج آدم هم نیست تصنیف هم برای [illegible]
که کسی نقص بردارد الحمد لله که مردم را احتیاج تصنیف آن صاحب می افتد من کتاب را از کسی دریغ نمیکنم لیکن در دادن کتاب
غیر هر کس از این راه تامل میرود که بعضی اشخاص پایه احتیاط را ملاحظه نمی کنند برای این منع هم بالجمله میر نصیر الدین [illegible]
ترکی که تصنیف صاحب است بی تامل باید داد خواه بخوانند خواه نقل بردارد دیروز آداب کورنش از طرف شما بحضور عرض
و آغا صاحب را نیز از حضور دعا ارشاد است و آغا صاحب سلام میرسانند و میر اکبر علی هم و مزاج حضور بفضل الهی
بصحت کامله دارد رقعه ۶۲ دو روپیه برای آن زن کور سر میرسد حواله آدم امیر صاحب باید کرد که یک روپیه [illegible]
آخر جمادی الآخره دو روپیه دیگر نزد صاحب خواهد رسید و برای هدیة العزیز دو بار آدم و رقعه رفته بود و میرزا جعفر صاحب
یکبار بدربار بودند و یکبار در جواب رقعه بآدم میرزای ممدوح سپرده شد وقت بیداری خواهد داد بحمل که تا شام کتاب
اگر می آید صبحی میرسانم البته کریم خان هم دو سه گهری روز بر آمده خواهد رفت انتظار کتاب خواهید کشید و اگر نمی آید
خواهد رسید باز فرستاده می شود لیکن شما در خط هیچ ننویسید اگر خواهد آمد بر سر نامه این قدر خواهید نوشت که [illegible]
هم فرستاده شد یا پارچه علیحده داخل لفافه خواهید کرد بعد تحریر رقعه کتاب هم آمد باید گرفت رقعه ۶۳ خواجه امامی
پیاله شربت انار نزد صاحب فرستاده شد اگر شربت بآدم مولوی حسین علی صاحب داده باشید این پیاله را بخدمت
وزیر صاحب برسانید که داخل شیشه سازند و اگر نداده باشید برحیم بیگ یا حسین بیگ بگویند که بخانه مولوی حسین علی
رسانیده بیاید فردا وقت سه پهر بالای بنگله خواهید نشست اگر اتفاق شد من می آیم و شما را سوار کرده برای سیر
خواهیم برد و در مکان آقا صاحبان نیز خواهیم نشست مکان مولوی حسین علی صاحب همان خانه مولوی [illegible]
است حوالی دیگر که کرایه بود از آن دست بردار شدند رقعه ۶۴ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی در عبارت
که ترکی بود کاتب لفظ از سبب تعجیل غلط نوشته شده بود و عبارت مذکور این است که شنیدی خواجه قطب الدین
کتمغای فقط در این مقام صحت دارد یا کتمگای با کاف فارسی کتمغا نیکا برای چه دیگر آنکه فردا اول روز [illegible]

تاج الدین حسین خان واقعه روز بخانه میر سید علیخان خواهم رفت پس فردا بهایت بسفر روز اهمانجا می آیم زیاده عمر و دولت
رقعه ۶۵ نصیب باد رقعه ۶۵ خواجه امامی صاحب بمجرد دیدن این رقعه نزد فقیر بیایند و یک رقعه هم همراه بیارید که امروز در پیش
موقوف است این وقت کهاران میر صاحب برای خود می برند الا سواری میر سید چون راه تنگ است پیاده باید آمد
از اینجا من و میر صاحب و شما باتفاق بدولتخانه شما روانه خواهیم شد امروز وقت شام فرحت امده موافق طلب میر صاحب [illegible]
رقعه ۶۶ آقا صاحبان برای خواندن خواهد آمد رقعه ۶۶ مسوده اصلاح شده می رسد باید گرفت من هم سه پهر می آیم اگر اجزا اند
و قصیده بخواهد شد تحقیق خواهید کرد رحمت خدا که خیلی خوب نوشته اید دیگر این که میرزا شفیع امروز میرود و هر دو نسخه کتاب افسانه
از وی بگیرید نشود که در پریشانی حواس رسانیدن آن فراموش کند و بمیرزا آغائی باید گفت که در خط آمی غالب حسین خان خطی ملفوف
رقعه ۶۷ سربسته بست آنرا برسانید و باقی را پاره کنید رقعه ۶۷ خط فقیر و خط آقا صاحبان اسمی قاضی صاحب رسد روانه باید نمود
و یک خط دیگر است که لفافه آن معرای محض گذاشته شد این گرفته بوعیکه بست سربسته نزد خود نگاه دارید هر وقت که معلوم
میکنم و من دو سه پهری دیگر اینجا هستم بعد ازین می آیم خارش لب بر بخت تر آورده است افسانه زعفران پری تصنیف [illegible]
رقعه ۶۸ میرسد باید گرفت رقعه ۶۸ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی عرضی پسر امان علی صاحب میر سید جناب قبله و کعبه عرض [illegible]
باید کرد که یکبار نزد مرشد زاده نصیر الدوله بهادر باید برد و اگر بگویند که عرضی شخصی که نوکر حضور باشد بحضور رسانیدن خلاف دستور است جناب
قبله و کعبه آن وقت بمرشد زاده بگویند که این شخص خانه زاد قدیم و از سه پشت نمک خوار او جیاق دولت است اگر بعد ازین نگاه
نکردند فهو المطلوب الا مجبوریست عرضی را بطرف ثانی رد خواهم کرد و من امروز تماشای سبزی خورم و طعام [illegible]
رقعه ۶۹ رقعه ۶۹ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی سواری بخدمت میر سید بلا تامل سوار شده باید آمد و [illegible] عذر میرزا حاجی
پسر میرزا جعفر صاحب حواله میان حاجی کرده باید گفت که این کاغذ [illegible] بیت هر کس که رقعه فلانی بیارد با وی باید داد
رقعه ۷۰ رقعه ۷۰ خواجه امامی صاحب بدانید که در جزو دان من جزو نو را که تا دیروز دو نیم ورق از آن نوشته شده است
در میان اجزای نسخه نو تصنیف دیده و برآورده حواله رستم بکنید که همین جا خواهم نوشت ماجرا این است که امروز میرزا جعفر صاحب
خلاف عادت بنابر ضرورتی بلی صاحب طلبیده اند و الا روز جمعه بدربار نمیرفتند وقتیکه من رسیدم ایشان عازم دربار
بودند بپاس خاطر من چهار گهری نشستند آخر من خود از ایشان مرخص شده بخدمت آقا صاحبان آمدم مرضی صاحب خانها
رقعه ۷۱ این است که تا شام اینجا باشم درینصورت بیکار نشستن فائده ندارد چیزی باید نوشت رقعه ۷۱ تازه این که شخصی لغز
یعنی پهیلی بزبان هندی در حضور پر نور جناب عالی دام اقباله عرض کرده بود آن لغز بدین منوال بوده است که آن کدام
چیز است که مرکب از چار حرف است هر گاه یک حرف از آن دور نمایند همان چار بماند و اگر دو حرف محذوف شود همان چار
بماند و همچنین اگر سه حرف دور نمایند باز همان چار بماند و اگر چار دور نمایند باز چار بماند میر انشاء الله خان صاحب رقعه من
که هر چند تو متوجه این چیزها نمی شوی لیکن بپاس خاطر من ملتفت شده این لغز را دریافت کرده بنویس چون خاطر
خان موصوف عزیز است بتامل نشستم همین که اندکی فکر کردم مطلوب بدست آمد معلوم شد که پهیلی مذکور عبارت
از چادر است زیرا که هر گاه یک حرف از آن دور کرده شود چادر باقی می ماند یعنی دال هر گاه دال از چادر محذوف

چهار باقی ماند و اگر دو حرف دور شود همان چهار می ماند یعنی دال و رای مهمله ظاهر است که بعد دور کردن دال و رای
از چهار باقی می ماند که بحساب ابجد چهار می شود همچنین از دور کردن سه حرف که چهار باشد دال می ماند که بحساب ابجد چهار است
در صورت از دور کردن چهار یعنی دال که بحساب ابجد چهار است لفظ چهار باقی می ماند این نثر را مفصل در خط خانگی
هم باید نوشت و از دیوان صاحب هم باید پرسید اگر فکر ایشان کار نکند خود ذکر باید کرد **رقعه ۲۷** امروز که نهم صفر است
عرضی شما که اسمی قبله و کعبه است دیروز آمده بود بمطالعه در آوردم و آن رقعه مختصر که برای خودم بود نیز دیده شد از
استعفای خانصاحب بدمزاجی کلکتر و محنت تردد دارم باید دید که محنت شما چه ثمری آرد چون مقدمات دنیا متعلق اراده
بشری نیست اتفاقی است خدا داند چه شود از اول خود را حواله تفکر کردن چه ضرور است ما را باید که از خود کاری نکنند که مطعون
و ملوم شود و هر چه خود بخود صورت ظهور دهد این کس در آن معذور است دیگر اینکه در عرضی شما این بار دو لفظ غلط دیده شد
شاید از باعث جلدی اتفاق افتاده باشد یکی این که از دو آشنائی دارم بجای اینکه با دو آشنائی دارم و دوم همشیران بجای
همشیرگان با همشیر دیروز خطی اسمی صاحب نوشته شده بود در همین خط ملفوف است چیزی از حساب هم در آن مذکور است
رقعه ۲۳ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی از مزاج جناب قبله و کعبه هیچ اطلاع ندارم مفصل باید نوشت که در دو
چگونه بود و امروز بر چه نمط است و فقیر پس فردا که روز جمعه است اراده کانپور دارم باین صورت که اول تجاس می آیم
و از آنجا سوار شده براه خواهم افتاد می خواستم که دیروز بیایم و شب آنجا بسر نموده صبحی روانه شوم لیکن میر مددعلی نمیگذارد
چرا که شب عروسی مشارالیه فردا شب است دیگر آنکه کهٹ کهریه مولوی مصاحب علی صاحب بسیار سنگین و گرانست و
بغیر از ده دوازده کهار برداشته نمیشود اگر کدام چوپاله در سرکار باشد بخدمت جناب قبله و کعبه از طرف من عرض باید کرد
که برای هشت یا ده روز عنایت شود زیاده خیریت **رقعه ۲۴** خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی والله شما عجب کاری
کرده اند این است که وقتی که بهل برای سواری ایشان آمد آغا صاحب کرمفرما سه روپیه سکه بحساب هشت آنه یومیه خرچ
دانه و کاه گاوان و خوراک خود ها به بهلبان دادند و هر دو سپاهی خود نوکر سرکار بودند ایشان یعنی قاضی صاحب
همین که بمنزل رسیدند بهلبان را طلبیده گفتند که گاوان تو هر روز چه قدر دانه می یابند و برای کاه چه می گیری و برای
خوراک تو چه در کار است بهلبان جواب داد که صاحب تدبیر آدمهای خود بکنند آغا صاحب خرچ راه بما داده اند اگر
نمی دادند از صاحب می گرفتیم حالا که زر پیش ما موجود است از صاحب چه طور بگیریم هرگز بما هضم نخواهد شد گفتند این
هرگز نمی شود که شما از پیش خود بخورید و این دروغ می گوئی که آغا صاحب خرچ داده اند بهلبان سه روپیه از کمر خود
کشیده بایشان نشان داد باز هم قبول نکردند آخر طرف ثانی مجبور شد غرض که خرچ خوراک هر دو سپاهی
و بهلبان و گاوان بذمه ایشان بود و وقت رخصت هم یک روپیه انعام دادند بهلبان آن سه روپیه را
بآغا صاحب رسانیده این حکایت را نقل کرد آغا صاحب گفتند که اگر طبیعت ایشان این قدر در خرچ کردن
بی اندیشه بود چرا بهل بکرایه طلب نکردند خوراک سپاهیان و بهلبان هم مضایقه نداشت خرچ گاوان و انعام
چه ضرور بود بهل مال ایشان بود الحاصل اینجا تجویز شده بود که آنچه از ایشان خرچ شده است بخدمت شما

رقعه ۵ شما که قائم مقام پدر بزرگوار خود هستید رسانیده شود لیکن من منع کردم گفتم در عالم اتحاد و انعام مضایقه ندارد
پوشیده نماند که خط شما امروز که غرهٔ صفر است رسید لیکن چون من از دیروز باز بحضور آمده ام و نشنیده و کهری بر یکپاس
نزده بودند که بهوا ... بس این خط و عرضه که برای جد امجد خود نوشته بودید پیش من آوردند نمیدانم که هرکاره خط دیروز
امروز رسانید یا دیروز ظن غالب اینکه دیروز آورده باشد خلاصه این عرضی جواب همان خطوط است که بیست و چهارم
محرم ازین طرف رفته بود زیرا که بیست و هفتم شما این خطوط را نوشته اید الحاصل مضامین مرقومه ذهن نشین شد لیکن
فرستادن خط متضمن وفات مرحومه مغفوره اسمی میرزا ابوالحسن خان دیوان وقت تحریر خط تعزیت از خاطر من رفته بود
حق این است که اگر من نمی نوشتم سوای بزرگان شما که از طرف من ممنوع بودند خود هم مناسب است دیگری چگونه نوشت
آنچه از وفور الطاف آقای قدردان ملک خصال در حق خود نوشته آید یک سر مو کذب و سخن آرائی دران گنجایش ندارد
اگر صفات حمیده صاحب والا مناقب ظله العالی گوش ساسمان رانی نوخت رفتن شما که دوامی و ... الحمد لله که رفتن
شکوه آباد اصلی نداشت و این شهرت بنا بر مصلحت بود شیر و شکر در همین عمله که خاطر ما را خوش کردند با قربیک خود یقین است
که مورد عنایت باشند باورچی باین صفت که طعام انگریزی و هندوستانی هر دو خوب بپزد بغیر ازین که بیست روپیه
مشاهره برای او قرار گیرد راضی برفتن این پوربی نمی شود و حق بجانب اوست چرا که اگر جائی او دو باورچی نوکر کرده شود
هر یک کم از ده در سفر نمی گیرد پس این بیچاره که یک آدم پیش خدمت هم خواهد گذاشت در سفر چگونه کم از بیست روپیه
خواهد گرفت خلاصه آن باورچی که اول مقرر کرده بودم بعظیم آباد رفت و خوب شد که رفت برای اینکه بسیار بد رو بود
لائق امرا نبوده است و حقه بردار معقولی بدست آمده بود و هنوز هم هست لیکن پنجاه ساله بلکه از پنجاه هم متجاوز است خانصاحب
پسند نکردند بهر کیف شما خود بجناب صاحب والا مناقب عرض بکنید که اگر مشاهره باورچی مع تنخواه خدمتگارش بیست روپیه
مرکوز خاطر والا باشد من باین صفت شخصی که هر دو طعام خوب بپزد بدست آورده روانه خدمت عالی سازم یا دو
جدا جدا باهر هر صناعت بده ده روپیه راضی کرده بفرستم آنچه نوشته ام بحضور عرض کرده هرچه فرمایند باید نوشت
زیاده خیریت رقعه ۶ ستاره اوج معانی و مهر برج نکته دانی سلمکم الله تعالی خط دیگر اسمی عمو صاحب شما در جواب خط
ایشان که امروز معرفت سبحان علیخان صاحب رسیده است میرسد این را هم مکرم خان باید داد بهتر این است که هر دو
اسمی ایشان در خط خود پیچیده با آدم مذکور بدهید و بروز دستار دو و ... شمشیر و ... را در مکان ... خان صاحب
با قلیان بدر و سوزنی صاحب خانه دو دو دستار و یک پاپوش از دیگر ... دو بخواهد حاجی خان باید گفت که مسوده
خود را حواله حامل رقعه نمایند بار دیگر شاه علی ... نباید داد مرد که سخت خر است در باغ مرزا حاجی پسر مرزا جعفر رو برو ... کس
سید ادگفتم پیش خود نگذارد که جلنبر موقع را درست نمی فهمد من برای آمدن نمی سکنم لیکن هنوز در حضور کارها است معلوم نیست
که مفردات را تا کجا حفظ کرده بود در مصادر چند ورق باقی است خط آقا صاحب نیز فرستاده شد باید گرفت آن خط اول جزو نزد قاضی صاحب
روانه کرده باشید یا نه در همین خط که جواب این عرضی خواهد بود روانه خواهید کرد خلاصه خط آقا صاحبان هم در خط خود خواهید
زیاده خیریت رقعه ۷ خواجه تاشی صاحب دریافت نمایند که دو خط متضمن سفارش امیر علی پسر سید مشارالیه را

رقعه ۵
رقعه ۶
آدمان خم آدم
موقع درست ...
رقعه ۷

هر دو خط ارسال باید نمود و باید گفت که هر دو خط را بمطالعه درآورده همین وقت در خانهٔ خود پیش سرشان بصمغ بگیرد و سر باز

نگاه ندارد و در میان خط اسمی میرزا باقر صاحب کاغذ کوچکی دیگر است که تتمهٔ آن خط است آن را نیز باحتیاط تمام در خط خود گذاشته

بند بکنند تا نشود که کاغذ مذکور بیفتد و خبر ایشان [illegible] و هر حال صاحب شنوند که این مرد عزیز روز اول بمن گفته بود که صاحب خط تو

بدهند من سوای نوکری بکسی تصدیع اخراجات نخواهم شد این قدر خرج پیش خود دارم پریروز زبانی صاحب دریافت شد

که گری گدائی بسته اند با سه که من از فرستادن چنین آدم سخت خجالت می‌کشم و کار این گونه مردم گاهی درست نمی‌شود [illegible]

میشود که کسی بپاس خاطر کسی یکبار بطریق خیرات چیزی بدهد رحمت خدا بر خواجه قطب الدین که عزت خود و آبروی مرا نگاه داشت

خلاصه این است که در خط اسمی میرزا باقر صاحب مجبوری چیزی نوشته ام از دل خبر نداشتم که گدائی می‌روند و الا جواب صاف

داده می‌شد حالا که وعده کرده بودم ایفای آن ضرور افتاد من هم بعد دو روز می‌آیم غزلی امروز هم گفته ام فردا با غزل دیگر

بخدمت خواهد رسید **رقعه** مخفی نماند که خط مسرت نمط مرقوم بیست و هشتم جمادی الاولی ۱۲۴۷ سنه هجری امروز که پنجم جمادی الاخری

موافق سنین مرقومه در روز دوشنبه مشهور بروز بنی امیه در شیعیان است رسیده مطالب مندرجه را حرف بحرف

ذهن آشنا ساخت عرضه که بجناب قبله و کعبه نوشته اید نیز بنظر درآمد لیکن خط اسمی خانصاحب لطف نشان مراد [illegible]

زیرا که جناب ممدوح پریروز وقت عصر بخیر روانهٔ منزل مقصود شدند خط مذکور ملفوف همین رقعه است بعد مطالعه پاره

باید کرد مخلص و ماهر سنگه از پریروز بخدمت آقا صاحبان مخدوم بوده ام ملازمان ماهر سنگه صاحب که حالا [illegible]

صبحی با [illegible] دولت صاحب عالم بهادر خود مارشند بخدمت ایشان احتیاج عذر عدم تحریر نیست لیکن چون شما

نوشته اید البته چیزی میگویم یا می‌نویسم رای صاحب والاقدر ممدوح عجب محبتی با شما دارند بعد صد خط هم اگر یک جواب بر

خط صد و یکم از طرف ایشان خواهد رسید و گله هم نخواهند کرد آنچه در مقدمه قبول نکردن [illegible] و تأمل در [illegible]

تفویض قلم نموده بود برای باعث سرور خاطرم شد رحمت خدا هزار آفرین همین مناسب بود بکفایت ده روپیه خود را

در زبان زد مردم ساختن چه ضرور با اگر کهاران جناب ممدوح با تأمل انجا می‌بود باز هم ممکن نبود که شما پول صرف نکنید در این قدر

مدت هرچه در تنخواه کهاران می‌دهید همین قدر آنجا صرف می‌شد اگرچه جد امجد شما میفرمایند که خواجه امامی آنجا [illegible]

خود را بطمانینت بسر برد ما بر تنخواهش کار نداریم لیکن آنچه شما قرار داده اید همان نیکوتر است یعنی هرچه بعد مصارف ضروری

بماند آنجا باید فرستاد احوال آنجا هر قدر که بود باظهار خانصاحب والامناقب مقدم الذکر دریافت شد وقت سواری

جناب قبله و کعبه را هم دیده رفته اند لیکن مطالب مذکوره مفصل از زبان خانصاحب مع ساطت من دریافت فرموده بود

هنوز مشاهرهٔ مولوی حسین علی خانصاحب مزین بدستخط خاص نگردیده و امر امانت هم مفوض نگشته مگر در تمام شهر

همین خبر است که یکصد و پنجاه روپیه مشاهره قرار یافت و عهدهٔ امانت عدالت یافتند باید دید تا چه بظهور آید میر اکبر علی خان وکیل

پریروز رگی کرده بودند خون بسیاری برآمد و تب شدید داشتند امروز از دیروز و دیروز از پریروز بهتر بودند از طرف

صاحب سلامی و بندگی تقدر مرتبه بهر یک از این جماعت رسانیده خواهد شد این مرتبه خطی بجناب آقا صاحبان مخدوم

باید نوشت بر طویل و مختصر موقوف نیست هر قدر که امکان داشته غزلهای مشاعرهٔ حال در شقهٔ جد امجد شما ملفوف

موقوف خواهند شد پیش خود نگاه باید داشت تا وقتیکه دیوان نزد صاحب برسد و تولیها برای صاحب بای دیوان عیب
ذلی و الایچی هر دو روانه شد خانصاحب مخدوم عنایت خواهند کرد و ده روپیه از دیوانصاحب گرفته همراه خرج خود نیز [illegible] فرستاده باید
که به دو حق بیچاره رسانیده شود زیاده خیریت. **رقعه ۹۷** مخفی نماند که در روزیکه روز جمعه هجدهم شعبان بود خط مسرت نمط
دستور در لفافه عرضی اسمی جناب قبله و کعبه متضمن صحت و سلامت و آمدن خانصاحب شفیق از پرگنه و مهمان شما بودن تا مدت
یک شب در انجا و عنایت صاحب بالاجاه و طلبیدن پولها برای چهره و نوید تازه که خداوند کارساز زود شدن منصب ظهور جلوه
رسیده مسرور ساخت دعوت خانصاحب مع خدمه و رفقا از واجبات بود انچه عمل می آرید بجا و پسند طبع هست و موسم
که از گل صد برگ بدماغ شما رسیده است مشام گوش ما مردم مشتاق است هنوز گل در باغ آرزوها را معطر می کند و عذریکه
در خصوص عدم ارسال مبلغ تنخواه در عرضی نوشته بود بیجا نبود خوشا از رنگ در ضیافت دوستان شفیق مصروف [illegible]
رفتن شکوه آباد خانه خراب هم غباری در دل می شکست الحمد لله که این بلا از سر باز شد آن اخبار تازه این که روز غره شعبان
غلام حسن خانصاحب جد تاج الدین حسین خان صاحب برحمت الهی پیوستند اگرچه از مدتی آفتاب لب بام بوده اند لیکن خوب
همه صاحبان ماتمی عمل آورده اند شما نیز خطی متضمن این تعزیت بخدمت خانصاحب نوشته ارسال دارید که رسم دنیا همین است
و عذر بی خبری خود نیز ازین واقعه بنویسید تمام شد این مطلب بیشتر نوشته بودم که مادر من با بیبی قبله و کعبه مع فرزندان و
وانتقال خانگی در حویلی نو تعمیر اقامت گرفته و خبر است که زوجه میر عبدالله نیز همانجا برود و خواجه عبدالله هم شاید همانجا رفته بوده
حالا حقیقت حال برین منوال است که هفته اینها باشتیاق عمارت نو و طمع هوای خوش در انجا مانده بعد پنج شش روز که برای
دو سه روز برای فرستادن کشتی نیاز خضر یکبار در یا خرد و کلان انجا آمدند بعد حصول فراغت ازین مهم والده میان کلو
با اولاد امجاد خود بجای خود مراجعت نمود و دیگران خود را از رفاقت شان در دزدیدند گفتند که ما مجبوریم آن مکان [illegible]
نمی رسید تا وقتیکه آنجا خانه ها جدا جدا طیار نشود ما حویلی را نمیگذاریم قبله و کعبه ازین حرف ترا بدند گفتند که خوب است همین جا [illegible]
بعد ایام بارش عمارت مختصری برای خود میسازم این قدر مبلغ از کجا بیارم که برای هر یک جدا خانه عمارت [illegible]
بعد برشکال باید دید بالفعل خود تنها و والده میان کلو مع فرزندان انجاست و دیگر وضیع و شریف از اناث و ذکور [illegible]
کوچک و بزرگ همین جا می باشند مرضی قبله و کعبه این بود که بعد تعمیر پذیرفتن جمیع امکنه بعد برشکال منتقل است انجا
بروند روزی نواب شمس الدوله بهادر در خلوت گفتند که برای خدا از و دیگر همانجا بروید زیرا که طبیعت [illegible]
مبادا انجا خطر بکند [illegible] که ایشان خود در شهری باشند انجا هم سیر گاهی ساخته اند که گاه گاهی مع متعلقان و عیال [illegible]
یکدو روز بسر می برند و از شخصی نقل کردند که بیچاره حویلی ساخته بود ولیکن هنوز از باعث نحوست ساعت که نجومی برای [illegible]
منع کرده بود در شهر متوقف شده اند قسمتی او روزی سواری از ان طرف گذشت آن مکان را خالی [illegible] آدمی دیده پرسیدند
که این خانه را که ساخته است مردم عرض کردند فلانی همان وقت مسکین را برطرف کردند قبله و کعبه بمجرد استماع
این حکایت فردای آن روز رونق افزای باغ شدند و شب و روز همانجا بسر میشود دیگر آنکه آقا صاحبان شفقت نشان
از سه چهار روز جواب خط سابق شما نوشته نزد من فرستاده بودند در لفافه همین کاغذ میرسد این بار رسید آن

باید نوشت لیکن کاغذ قدری طویل و عریض باشد برقعه وار اکتفا نباید ورزید برای من پارچه کوچکی کافی است و گر کوچک کار آمدنی
بخیر و عافیت اند لیکن از بیکاری فرزند دلبند خود خیلی مشوش می باشند باید دید چه می شود در سر نامه عرضی لفظ غلام خواجه امام الدین
بود معلوم نیست که این غلام را شما هم می شناسید یا نه سابق ازین برای یاران لقبها بود حالا گفتن چه فائده زیاده خیریت

رقعه ۸۰

منشی جریری مرتبت و لوذعی سحبان منزلت سلمکم الله تعالی بعد آرزوها مخفی نماند که امروز که پنجم شهر حال است صحیفهٔ محبت طراز
رسیده جهان جهان نشاط باین مشتاق ارزانی داشت بعنوان مکتوب شما مرقوم بود که شاید خطبهٔ دیوان نرسیده
والا با ترجمه میرسید آنچه گمان برده اید مقرون بصحت است اگر بداعی منتظر میرسید ترجمه آن نوشته می فرستادم معلوم نیست
که خط مشتمل بر خطبه در ڈاک فرستاده بودید یا بدست آدمی که باین طرف می آمد سپرده اید اگر در ڈاک داده اید نرسیدنش دلیل قطعی
بر تلف شدن است یا غالب شدن سهو بر متصدیان ڈاک در هر دو صورت ازان مایوس باید شد و اگر این هر دو علت پیش نمی آمد
که بهار سیده بود و جوابش نوشته شده بود و اگر تفویض بشخصی که عازم لشکر بود نموده اید بعد ازین خواهد رسید محتمل که آن مرد از جهت
بعضی ضروریات چندی دیگر در شهر توقف ورزیده یا در راه کدام مانعی پیش آمده المختصر هر گاه خطبه بفقیر میرسد ترجمه اش بخدمت خواهد
تمام شد این مطلب آمدم بر گفتگوی دیگر خطی که ملفوف خط خانگی خانصاحب و قبله میر انشاء الله خانصاحب فرستاده ام و بصاحب
نرسیده نرسیدنش از مجبوریهاست سرش این است که خانصاحب زیرا که من این خط بخدمت شان رسانیده ام دو خط
نوشته بودند یکی متضمن احوال خود که هر روز می نویسند و آنرا در ڈاک سپرده بودند و دومین مشتمل بر هنڈوی پنجاه روپیه بدکان
مهاجن فرستادند از اتفاقات عباد الله خانسامان خانصاحب خط فقیر را در خط هنڈوی ملفوف کرده که باحتیاط تمام برسد
یا سهو واقع شد چون قاعدهٔ فرقهٔ مهاجن است که خط هنڈویها را بعد جمع شدن روانه می نمایند یک هنڈوی را زودتر روانه
نمی سازند ازین جهت سه چهار روز بدکان مهاجن ماند و در چهار روز هرکارهٔ مهاجن بلکهنو رسید و آنجا رسیده خدا داند که مهاجن
چه وقت باکرم علی خانصاحب رسانید بزن خانصاحب خبر کرد بالجمله اکرم علی خانصاحب خط مذکور به برخوردار کامگار میر محمد تقی خان سپرده اند
اگر فرستاده باشند فهو المطلوب و الا خدا بخش را در حویلی اسمعیل گنج فرستاده باید طلبید و دیروز هم خطی در لف خط خانصاحب
فرستاده ام آنرا هم برخوردار خواهند رسانید یا صاحب خود بطلبند

رقعه ۸۱

منشی بلاغت نشان نخلبند بوستان عبارت
براعت توامان سلمکم الله تعالی بعد آرزوی ملاقات شریف و تصور خوابهای خوش در شب مهتاب بالای بام و حظ بردن
از قلیان آلوبش خواجه وزیر خانصاحب دام لطفهم واضح باد که دیروز هر دو رقعهٔ طبع زاد صاحب ملاحظه نموده با ترجمهٔ تازه
دو بیتین در رقعهٔ خود هم پیچیده در لف خط خانگی خانصاحب و قبله میر انشاء الله خانصاحب روانه نمودم اغلب که یکروز پیش ازین
این خط بخدمت برسد یا اینکه از سبب بعد مسافت مکان خانصاحب از نخاس در رسیدن آن دیر بکشد بهر روز نیاز نامه بخدمت
والد ماجد صاحب نوشته فرستاده شد باین صورت که خط در ڈاک انگریزی روانه شده نزد دیوان صاحب خواهد رسید
ایشان بقاضی صاحب خواهند رسانید اگر جواب می آید نزد صاحب خواهد رسید لطیفه شاد مبدم یاد می کنم و می خندم بقاضی صاحب
هم آن لطیفه را اگر اجازت دهید بنویسم احوال لشکر این است که هنوز جائیکه بود هست کوچ شنیده نمی شود شاید
تا آخر ماه ربیع الثانی بلکهنو متوجه شوند این قدر هست که ازین زمین بفاصله یک کروه بیشتر رفته خیمه می زنند زیرا که

زیرا که در انجا از باعث مقامات قدری عفونت در هوا هم رسیده است لولیان این ضلع هم در لشکر آمده اند عجب
صورتی و طرفه خواندنی دارند لیکن این قدر هست که طرز خواندن و پوشاک لکهنو دیگر چیزست صورت باختیار خدا است
بر شهر موقوف نیست همه زنها در خواندن بلا بر سر غزلهای فقیر می آرند زیاده خیریت

رقعه ۸۲ افصح الفصحا و اعرب العربا سلمکم الله تعالی بعد دعای طول عمر مخفی نماند که ذریعة النشاط یعنی مکتوب و الطاف شما در سلطانپور
که بفاصله پنجاه کروه از لکهنو کنار نهر گومتی واقع است رسیده فرحت افزای خاطر نگران گردید هر دو رقعه که در لف آن
بوده است با ترجمه در همین کاغذ ملفوف است ملاحظه باید کرد لیکن این بار اندکی غور در آن ضرور است چرا که من از
سبب تنگی جا ترجمه الفاظ زیر آن نکرده ام شما خود نام خدا صاحب فهم رسا هستید در اصل رقعه نظر نموده لفظی را که از
مسموع صاحب بنا شده و معنی آن نفهمیده در همین کاغذ الفاظ ترجمه را دیده حالی خود بکنید و آن عبارت را با انتظام درست
نمائید و نیز بعضی الفاظ را که معنی آن صاحب می دانند و در رقعهای دیگر هم ترجمه آن نگارش پذیرفته از قلم انداخته است
حالا بعنایت ایزدی شما آن حال نمی آرید که لفظ لفظ را بشما بفهمانم العاقل تکفیه الاشارة صاحب بجای خود
وقت فرصت ترجمه رقعها را مطالعه نمائید بیشتر خود بخود دریافت خواهد شد و هر جا از باعث سهو من در تحریر یا تجدید
شدن خط یا سبب دیگر نحو امید نفهمید من نشان خواهم داد مسوده که در خط سابق بر صاحب فرمایش کرده ام
زود نوشته باید فرستاد و مضمون خط قاضی صاحب یافت شد بر یک فقره که در خط صاحب بود بسیار خندیدم این را ظرافت طبیعت
می گویند و همین جان تحریر است صد آفرین احوال لشکر این است که بر بیست و سیوم شهر حال از گومتی عبور واقع شد و انشاء الله تعالی
چنانچه از دندخبر با موافق زبانهای متعدد مختلف است بعضی بر آنند که نهم ربیع الثانی داخل لکهنو می شوند و بعضی بر این که بطرف
ایلهنی کلان رو باله آباد برای شکار کوچ خواهد شد و بارهٔ چنین می گویند که به ملو و بریلی که از لکهنو بفاصله منزلی دارد
میروند و نیز خبر پست مخفی که بیگم فیض آبادی که چاق شده بود باز بیمار شد و اهل عیادت همانجا میروند و الله اعلم بالغیب
هر چه از قلم قدرت مترشح شده جلوه ظهور خواهد داد و تازه این است که پیش پریروز جناب عالی بیشتر سر خیمه حضور پر نور
در سلطانپور از گومتی عبور نموده اشرف علی خان داروغه داغ تصحیه را برای وا نمودن این پیغام بحضور معلی
فرستادند که حضور درین سفر با وجود کثرت مقامات در فیض آباد هیچ را یاد نفرمودند و میر اکبر علی را هم نفرستادند
حالا هر روز که مرضی مبارک باشد تشریف آورند و تشوم ملازمان والا فرمودند که مالک خانه را برای آمدن در خانه حاجت
باجازت کسی نیست هر گاه طبیعت خواهد بخانه خانه صاحب است بعد از آن میر اکبر علی بوقت معین پیش جناب عالی
رفته اول تفهیم شدم فرمودند که من کاهی ببلطایف در اوقات بحضور نخواهم رفت زیرا که درین مدت سفر کاهی را
یاد نکردند و در فیض آباد شما را هم نفرستادند خلاصه بعد قال و مقال چنین قرار یافت که فردا صباحت پس فردا از اینجا
که سوار می شوم راست بخط مستقیم در خیمه حضور می آییم چنانچه دیروز موافق وعده تشریف آوردند و تا شش گهری نشست
مقبول و حصول مدعا دلخواه بود و چون این بار بلطافت همراه لشکر نیامده اند چهار جوکی [illegible] کاش
آمده بود

رقعه ۸۳ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی از یکسال [illegible]

که برای خدا یکبار مرا هم همراه خود در میله سورج کند باید برد و من هم وعده کرده بودم که ان شاء الله العزیز این بار شما را می برم
برای همین بشما گفته بودم که بجناب قبله و کعبه عرض کرده یک فیل دیگر بطلبید الا برای ما مردم یک فیل و یک میانه کافی بود
الحاصل درین ایام که میله نزدیک شده بود آدم او می آمد و دو سه روز پیش ازین که برای عیادت امیرخان مزبور رفته بودم
باز همین قصه بود و از سر نو وعده شد پریروز تا شام هیچ خللی در رفتن واقع نبود دفعةً واحدةً این سانحه درپیش شد من بعد
بصاحب گفتم که حالا حرف میله سهواً هم بزبان نباید آورد شما هم گفتید که هرگز نبلط هم از زبان بر نمی آرم صورت این است که
از روزیکه وارد لکهنؤ بودم کاهی بجز شما و بامیرالمؤمنین علیه السلام که صورت میلهای لکهنؤ ندیده بودم از روزیکه مولوی
عبدالقادر خان و رفقای ایشان وارد این شهر شدند و من چسپان شدند یکبار برای دو گهری وقت عصر در میله
آتهون و یک روز بر تالاب میان فتح علی رفته بودم و این همه گردشها بسبب یعنی بمیله هنومان و سورج کند و کنار گومتی
که اتفاق رفتن شد از دولت عمو صاحب شما خواجه امیرخان سلمه الله تعالی و والد ماجد شماست که همیشه مرا ترغیب میله و طعن
کاهل وجود نهاد داده بر سر آن آوردند که من هم در هر میله شریک این صاحبان می شدم و ایشان هر دو صاحب تابع
رای مرزا مغل بودند شما دران روزها صغیر بودید و در صحبت ما مردم کم می نشستید الحاصل آن پسره که مشتاق میله است از دیروز
خود را پیش من رسانیده شب هم همین جا بود مجبور ازینجهت که تنها همراه این طفل رفته چه خواهم کرد آغا صاحبان را که فیل
بجز ارفته است راضی بسواری چوپاله ساخته ام هر دو بزرگ بپاس خاطر من زر خرج کرده چوپالها از خانه یک سوداگر شیر علی
طلبیده اجوره کهاران از پیش خود داده اند و تاج الدین حسین خان عذر در پیش کردند و این بهانه نیست راست است
و این را هم خوب میدانم که جناب قبله و کعبه قائل تقدیر الهی هستند در بند این چیزها نیستند می دانند کسی که رفت باز نمی آید پس این
حرکات برای چه لیکن از زبان مردم رهائی نمی شود و زبان مطعون می سازند و شما بفضل الهی میلها دیده اید و تماشاها
کرده اید و سوای این بیشتر هم تجربه یک پدر و عمو میر قصید مثل دیگر بچها کاهی بی اختیار نبوده اید روح شما روح آدم بود سالها
بلکه از وهم چند قدم بیشتر باید که من بپاس خاطر این طفل که از دیروز بگردن من چسپیده است میروم و آقا صاحبان بپاس خاطر
من تمام شد این مطلب ان شاء الله العزیز وقت عصر من هم می آیم

رقعه ۹۴

خواجه خانقاه فهم رسا و سجاده نشین اریکه
عقل و ذکا سلمه الله تعالی بعد تمنای ملاقات شریف مخفی نماند که بتاریخ یازدهم شهر حال روز دوشنبه نوشته الفت
دو مسوده مرقومه هشتم شهر مذکور و دیروز که دوازدهم و روز سه شنبه بود صحیفه دیگر مرقومه سشم با دو مسوده و دیگر هر دو بزبان عربی
رسیده مسرور ساخت خواسته بودم که هر چهار مسوده را ترجمه نموده بفرستم لیکن دیروز صاحب عالم بهادر بسیر فیض آباد
تشریف برده بودند فقیر هم در رکاب بودم ازین جهت فرصت آن نشد که دست بقلم زنم امروز دو مسوده فارسی ترجمه
نموده درین لفافه پیچیده ام و دو تای دیگر که باقی مانده فردا یا پس فردا خواهم دید نوشته بودید که قریب پانزده خط فرستاده ام
ازین که در راه ضائع شوند مجبورم حیرانم که چه خاک بر سر خود بریزم صورت این است که من این معامله را می فهمم اصلا
در تحریر شما از قصور نسبت نمی توانم کرد همین است که هرکارهای ڈاک نرسانیده اند و این چه حرف است خاک بر فرق
دشمنان خود بریزید سر شما را من قابل تاج جواهر نگار میدانم دیگر آنکه من اینجا خطی بخواجه امیرخان صاحب نوشته در ڈاک

در ڈاک انگریزی خط فرستاده بودم و دیروز جواب هم آمد از خط مذکور دریافت شد که شاه علی در کالپی است امیر صاحب
بر حال او رحم آورده شاید چند کس را با خود متفق ساخته بطور چنده چهار روپیه ماه بماه مقرر کرده اند و اراده دارند که بعضی از اولاد
هم سفارش کنند و احوال لشکر برین نمط است که زبانی جمعدار صاحب کلان دریافت شد که در دو سه روز کوچ بلکهنو
میشود و در رقعهٔ آغا صادق صاحب باین مضمون بود که پس فردا کوچ بلکهنو است والله اعلم بالصواب لیکن اینقدر میدانم که
حالا سوای لکهنو بهیچ طرف کوچ نخواهد شد اگرچه یاران تعریف زمین فیض آباد بسیار می کنند لیکن بیت الخلافه
لکهنو را به از عمارت زرنگار فیض آباد میدانم و در وقتی که این آباد بود و لکهنو ویرانه باز هم لکهنو را پسند میکردم [illegible]
این شهرها می ستایند شنیده اند زیاده حیرت

رقعهٔ ۸۵ سرامد خواجگان عالی شان خواجه امامی صاحب سلمه الله تعالی
بعد اشتیاق تمها واضح باد که امروز که بستم شهر حال است بعنایت الهی [illegible] کوچ شش کروهی بطرف لکهنو اتفاق
افتاد و چنین قرار یافته که از اینجا در شش روز بلکهنو برسیم امروز جمعه است از فردا که شنبه است شش روز حساب بکرد
اگر خدا رسانید آورد روز پنجشنبه آنجا خواهیم بود مرضی جناب عالی بود که کوچ بکنند صاحب کلان بپاس خاطر کوچ خود شش
تعجیل کرده خدا جزای خیرش دهاد

رقعهٔ ۸۶ نهال بوستان شرف و جلالت [illegible] کرم الله تعالی امروز بخدمت [illegible]
آغا صاحبان احوال شادی همشیرهٔ خواجه قمرالدین نوشته شد چون مجمع بسیار کم است ایشان بطیب خاطر تشریف [illegible]
لیکن روز پنجشنبه رفتن صاحب بخدمت ایشان ضرور است خلاصه من هم تا فردا می آیم بطوریکه مناسب میدانم عمل می آرم
و شاه [illegible] نو مسلم [illegible] سنگ نانک شاهی سه جزو اخبار چهار شنبه است نزد من رسانیده بود خدا از دستم باید گرفت

رقعهٔ ۸۷ زنده کن نام سعدی و نظامی خواجه امامی سلمه الله تعالی دو روپیه و دو لفافه نزد آن معدن فضل و کمال میرسد
گرفته یک روپیه در قرض خود که برای آن هر دو منقل تازه وارد مسافر راه مکه آورده بود و دیگری بدهید و یک بکر میرزا محمد شفیع
برسانید و امروز بعد عصر فهمیدیکه دو گهری روز باقی بماند هرکاره لکهنو رسیده در دالان پایین [illegible]
بنشیند هرگاه خیرات علی نامی خدمتگار سیف الدوله بهادر که صاحب هم او را بخوبی می شناسند بیاید یک لفافه از این لفافه
که عبارتش عربی است بنامبرده بدهید و بگویند که دو گهری اشرف آباد داخل شده خانه حکیم میر صادق رسید
و از خانه حکیم مزبور خانه مولوی غلام ضامن صاحب دریافت نموده این لفافه را بدست مولوی صاحب ممدوح
بدهد هرچه در جواب بگویند آمده بخدمت شما گزارش [illegible] لازم است که [illegible] گهری روز باقی بماند [illegible]
تاریکی زمین و آسمان [illegible]
درین عرصه یقین است که نامبرده موافق قرار داد خود و کشش و شدت احتیاجی که دارد خواهد آمد و این لفافه فارسی را
پیش خود بگذارید هرگاه امروز که بصدای بیچیدان بیخبر از مقامات که بزعم خود خوش آواز و عازم فرخ آباد [illegible]
برای تحصیل زر است باید تفویض او باید نمود و هم بکوشش عمو صاحب خود عرض باید کرد که آمدن جناب عالی بخانه صاحب عالم
پیش از وقوع این امر پیش کسی بزبان نباید آورد زیرا که این مردم قاعده دارند که خبرها را شنیده جابجا مجالس
میرسانند مبادا اقبال قال جاسوسی بکوشش رئیس برساند و موجب تکدر خاطر نازکش شود و اگر بخدمت قبله و کعبه هم

۵۲

این حیص بیص کرده باشند امروز این قدر باید عرض بکنید که بر زبان نباید هر چند میدانم که بر منع کردن ما موقوف نیست خود بخود کسی نخواهید گفت لیکن چون از قبیل اسرار نیست شاید بمقتضای بشریت در عالم اختلاط بر زبان آید پس اگاه نمودن از بیخبری بهتر است رقعه ۸۸ نیر اوج اقبال منشی خواجه امام الدین خان سمرقندی دریافت نمایند که دیروز وقت شام هیچ یک رقعه و یک کاغذ مرین بهر چند کس و مقدمه زمین که امانت نزد لطفی بیگم بود آورده چون شما آنجا نیامدید نزد عمو صاحب شما گذاشته رفت یقین که شب بملاحظه شما در آمده باشد معلوم نیست که شما کجا رفته بودید شاید بدیدن کسی رفته باشید والا عادت شما نیست که جایی بروید و من امروز دوای دیگر شروع کرده ام چهار روز این را هم میخورم بعد از این آنجا آمده بنای آمدن خان صاحب مشفق می گذارم و فردا در حضور پیر و در مجلس تعزیت امام علیه السلام است هیچ ارشاد شده بود که بخواهید امامی بنویسید که فردا با هر دو برادر خود چار گهری روز بر آمده اینجا برسند عرض کردم که خواجه امامی درین مجلسها کم میروند فرمودند که این چه معنی دارد که آدم در مجلس تعزیت سید الشهدا حاضر نشود و در خانه ما قاعده نیست که کسی سب اصحاب بکند گفتم خواجه امامی این همه تعصب ندارد اگر کسی هم بگوید بد هم نمی برند چرا که ایشان کار با جناب امام علیه السلام دارند اگر کسی بد خواهد گفت سزای خود را خواهد یافت یقین که مرد با لیاقت این حرکت نخواهد کرد که علی رؤس الاشهاد تبرا بکند مرا آدم رذیل مقام شکوه هم نیست بهر صورت ایشان حاضر خواهند شد تمام شد سلسله قال و مقال با حضور حالا بشنوید که فردا اسپ و فیل و دیگر سواریها برای آوردن مرثیه خوانان و کتاب خوانان وغیره خواهد رفت درین صورت هیچ سواری خالی نیست که نزد شما برسد پس لازم این است که شما و خواجه عبد الصمد بحکم درمیانه با نشسته و خواجه اسمعیل خان را بالای اسپ عمو صاحب خود سوار کرده چار گهری روز بر آمده اینجا برسید آخر روز از اینجا هر سه برادر بالای فیل خواهید رفت فردا هم ضرور است آمدن ضرور است زیرا که حضرت خود فرموده اند و در نیامدن گمان تعصب خواهند برد و سوای این مکرر ادا کرده مجلس ترک باید آمد و در تعزیت کناره باید کرد رقعه ۸۹ رقعه دیروزه شما خواب بود لیکن بخت سعیدی و طالع حمیدی غلط بوده است از این جهت که بخت موصوف است و سعید صفت آن و همچنین طالع موصوف است و حمید صفت آن و ضابطه نیست که صفت و موصوف را یکجا مضاف سازند بخلاف فارسی که آنجا بخت سعید من صحیح دارد و طالع حمید من نیز و در عربی قاعده این است که هر گاه صفت و موصوف را می خواهند که مضاف بچیزی نمایند موصوف را مضاف ساخته صفت را بعد از آن ذکر می کنند و الف لام تعریف بر صفت می افزایند مانند بختی السعید و طالعی الحمید و الف و لام بر صفت برای آنست که در صفت و موصوف مطابقت ضرور است چنانچه در بحث صفت و موصوف شما هم خوانده اید درین مقام هر گاه بخت مضاف شد بضمیر متکلم ظاهر است که از قید نکره بر آمده معرفه شد پس صفت را بمتابعت موصوف معرفه باید ساخت لهذا الف لام تعریف بر آن زیاده کردند این مقدمه را بخوبی ذهن نشین ساخته آینده در تحریر رعایت آن می کرده باشید و کاری که شروع کرده اید آنرا بخوبی باتمام رسانید دیگر آنکه فردا شما برادر از دو گهری شب بیدار شده رخت پوشیده نماز گزارده نشسته بمانید من هم صبح آنجا خواهم رسید و شما را سوار کرده سواری حضور که بعد یک لمحه خواهد آمد خواهم برد رقعه ۹۰ آن روز که گوشت گوسفند برای وزیر حسن فرستاده بودم

بودم غرض من نبوده است که این چیز کمیاب و نعمت عظمی است بلکه مقصود من این بود که در یک نیم آثار گوشت یکی دو توله
روغن بود و با وجود قلت روغن این قدر چرب بود که گویا در آثار نیم سیر روغن هم زیاده دارد و این گزارش
باید کرد تو دیروز نثار علی آمده بود گفت خواجه حسین سه بار آثار و یک فلوس نقد هر روز رسید چند دیگر و سپاهی هر دو
حبشی غلام پدرم ماه بماه میرسانیدند از باعث وصول نشدن تنخواه ایشان آن هم نمیرسد و سوای این یک کس
که به از جای نمی آید بر احوال جیپاسه دلم کباب شد آخر رقعه بمیان اکرام احمد خانصاحب نوشته داده ام
پنجه و پیسه دادند خدا جزای خیر دهد مقدر را چه باید کرد مادرش خود بخود همیشه بپای خود زند و الا قبله و کعبه
بقدر پرورش او مرکوز خاطر داشتند بالجمله دیروز غزل دیگر گفته شد بیت غزل دو رخ تو ته ز دل پر شرارست

بتخانه به از این اگر این خانه خداست | پیدا نشان ناقه نه و از جرس نال | ربطی میان گوش من و ناله درست
قربان عدل ایزد پاکم که جابجا | خلق از غمت هلاک شد و تهمت قضاست | سوزن برون میار مسیحا که تا ابد
دست غم کسی بگریبانم آشناست | ای تیغ آبدار کسی زود هستی | کز قحط آب کوچه او رشک کربلاست
شاید ز کوچه خم زلفت گذار کرد | بوی هزار نافه ختن همره صباست | گه خون دیده ریخت و گه لخت دل قتیل
تنگ آمدم ز دست تو آه این چه ماجراست

رقعه ۹۱ معلوم نیست که مسوده گوشت آهو که نوشته بود دیده یا دیروز
بردید یا همین جا فراموش کردید و جناب قبله و کعبه امروز بخانه نصیر الدوله بهادر رفته بودند یا نه هرگاه تشریف
آنجا ببرند عرضی میر شو صاحب باید داد تکفل این مهم تفویض همت صاحب است و در مقدمه دعوت خانصاحب اگر دیروز گفتگو
طی نشده باشد امروز طی باید کرد و هر چه جواب حاصل شود باید نوشت که بعد از آن روزی قرار داده آید و من از سه چهار روز وای
بست که اثر شخصی بمن نشان داده بیرلی رنج است بعد البدن و ربدن گزنده نیست استعمال خواهم نمود و مقدمات
شجرة الامانی هر قدر که خوانده اید از اول تا آخر بطور خود در یکاری ملاحظه باید کرد و امروز آخر شب که شیوا شد این غزل
بخاطر رسید غزل ستم که تا لاله برقان گلشن آموزم * بروی خاک بسمل طپیدن آموزم * ز بسکه دشمن جان و
دل خود دم هر دم * جفای تازه بآن چشم پرفن آموزم * عجب مدار ز بیتابی من شیدا * که طرز شیشه خود دریدن
آموزم * بجنت بتکده ملک حجاز را نخرد * بشیخ کعبه چو دین برهمن آموزم * چنان بلا طلب افتاده ام بعادی عشق *
که سوی برق دویدن بخرمن آموزم * اجل بگرد مریضی دگر نگردد اگر * باهل تعزیه انداز شیون آموزم * قتیل
از غم آن نشتر نگاه مدام * کشودن رگ جان از رگ زدن آموزم * رقعه ۹۲ نوشته اید که این شعر بوستان سعدی لفظ چه دارد شعر
گرچه شاطر بود خروس بجنگ * چه زند پیش باز روئین چنگ * صورت این است که این شعر سعدی است لیکن در بوستان نیست بلکه در گلستان است
زیرا که هرگز بوستان در این وزن نیست بلکه وزنش این است فعولن فعولن فعولن فعول بیت اولش همین است شعر بنام جهاندار جان آفرین *
حکیم سخن در زبان آفرین * معلوم می شود که اتفاق خواندن بوستان در طفولیت نیفتاده اگر یک بیت هم از آن بگوش شما میرسید البته
میفهمید که نظم است نثر نیست هرگز این قدر مغالطه رو نمیداد زیرا که کتابهای نظم سوای دیوان شاعر که قصیده و رباعی و مخمس و مسدس در آن
داخل است مثنوی می شد یا مثنوی از ابتدا تا انتها در یک بحر واقع می شود و در نثر شعرهای مختلف الوزن می آید بهر صورت این شعر که در گلستان سعدی است

اول صحیح ثانی آن جیم فارسی مکسور واقع شده و که بمعنی استفهام می آید نه چه بر وزن مه و تفتیش این است که هر چند خروس
در جنگ چالاک است لیکن پیش باز چه طاقت دارد که بجز روبین خود تواند زد و جناب قبله و کعبه بکرد نبین بس هم معنی
این شعر فرموده بودند لیکن نه در مقام خوبی این معنی بلکه از روی تمسخر ملاهای مکتبی میگفتند که بعضی ملاها این شعر را چنین
می خوانند من بر و بنا این را فراموش کرده بودم بخیال رسید که شاید کدام شعر بوستان مشتمل بر این لفظ باشد که من بخاطر دارم
از این شعر دریافت شد که لفظ چه بمعنی دیگر صحیح و آنچه منظور صاحب است از این لفظ بر نمی آید بالجمله ترجمه شما نقصان دارد
فقره دیگر تحریر نموده بنظر رسید و برای مقدمه معلوم هرگاه من می آیم تجویز می کنم دیگر آنکه عرضی میرزا صاحب قبله و کعبه بنام
کرنل نصیرالدوله بهادر که در این وقت رقعه میرزا صاحب آمده بود نوشته بودند که عرضی من اگر نزد نواب نصیرالدوله بهادر
رفته باشد که خبر استفسار جواب کشم و اگر هنوز همین جا باشد چندی در فرستادن آن توقف باید کرد که من فردا بکانپور میروم
هرگاه از آنجا بر می گردم مصلح خواهم شد بنا بر اطلاع همین وقت نوشته شد از این اندیشه که مبادا از فرد احباب قبله و کعبه سوار
شوند و عرضی بصاحبزاده برسانند و طرف ثانی از اتفاقات بحضور بفرستند و از آنجا دستخط شدن بیاید و صاحب عرضی
طلب کرده و دستخط از بودن او خجالتها بکشند و بردن عرضی موجب جنگ زنی بر دم شود <u>رقعه ۹۳</u> احوال مشاعره
بر همنوال است که چون روزهای موسم زمستان کم عمر است و تا فارغ شدن مردم از طعام و طی کردن مسافت تا اینجا
و انعقاد بزم رفتن صحبت سه پهر می رسند از این جهت صحبت بیروزه ضعف شب کشید جا بجا در واز بسته شده بود و حجره بجا
با وصف خوشگوئی بدستور بوده است تمام جسم مبارک ایشان عرضه است و آواز را هم کسی نمی شنید لیکن من و خدا که غزلها
خوب گفته بودند و احوال آن گستن و با او معلوم شد شما را این هر زه چنانچه کار است آینده که بیاید حرف نباید زد
اینها عادت حرف زدن با اهل بازار دارند این مادر فحبه اول عمومی شما بعد از آن مدرسها بایشان پایه رسانیدند که حالا
کرده می نشینند دیگر اینکه بندگی صاحب بخدمت آقا صاحبان رسانیده شد گفته شده می شود که اگر شب هم ایشان همین جا
بیایند کفتم بابد و بید خلاصه وعده در میان نیست آمدن و نیامدن موقوف بر طبیعت صاحب است دیگر آنکه آغا صاحبان از آن
زعفران پری که تصنیف شما در فارسی است طلب کرده اند به دست بجو بنظر رسید <u>رقعه ۹۴</u> دیروز طرف عصر رسیدم رقعه ای
آورده بود چون آنوقت صاحب در استراح بودند و یکدو کار دیگر متعلق او بوده است حواله کدام زن خدمتگاری کرده
فیت زن مذکوره آنرا بر پلنگ صاحب گذاشت معلوم شد که از آنجا کدام بچه برداشته برد و بمطالعه نرسید خلاصه تحریر این
بود که امروز رقعه که صاف صاف نوشته بودید عبارتش خیلی چست و درست و بجیت بود و اصلاح صاحب مسوده و مقابله نیز
دیده شد هزار آفرین بر ذهن وقاد و سلامت طبع و استقامت سلیقه شما کسی نهای صاحب همه است بود سوای یک کمان
که غلط محض بود یعنی نسبت آن پسر حیدر علی زیرا که میر مزبور باین منصب نتواند رسید و اگر رسید هم از قدرت الهی چه بعید
لیکن بالفعل خود آرزوی او باین مقام نمی تواند رسید حالا مفصل بشنوید که این مسوده را لاله امرت لال درست کرده
اصلاح از من گرفته بود دیدن من بعینه صاف نموده برای ملاحظه فرستاده بودم بایشان نوشتم که این مسوده صاف شد را من پیش خود
نگاه داشته ام صاحب این منقول عنه پیش خود دارند بر کاغذ دیگر نقل آن برداردند من بعد بخاطر رسید که امتحان فهم

قوت قلم شما باید کرد پس بی تأمل نزد شما فرستادم لیک شرط آنکه باید که دخل صاحب بیجا بود مخصوص این فقره که از کلک بیگانه
شما برنخیزد خوب آن است مثل سرمایهٔ نهید دست آن مثل گوهر بر خود بچینید و این فقره هم از آن بسیار است و سررشته
انتظام و اعجاز قریش چنین این نور سلطنت را منور ساخته و بجای لفظ صفیانه بیاید قدر خوب نوشته اید آن یک لفظ برابر هزار
لفظ بلکه هزار فقره است شما می دانید که من پاس خاطر کسی ملحوظ ندارم عیب آن هم را نشدانسته روی او نگذارم و درین مقام
تحمل ندارم من خود این مسوده را دیده بعد از شکر ایزدی بجا آوردم تمام شکر بسیاری اما لکنید لیکن این قدر عرض و معاملهٔ شما
بلکه خود را نادان محض و طفل مکتب دانسته عرق ریز باید کرد تا بمقامی برسید امروز خاطرم از طرف شما مطمئن شد و لفظ ...
درست نیامده بود آن لفظ لفظ صباست مسوده نزد شما می رسد ملاحظه باید نمود دیگر دفع هم که نوشته اید باکیزه بوده ...

۹۵ رقعه ۹۵ رقعه ۹۵ خواجه امامی صاحب سلمکم ... طریقت قطاع الطریق شیوه شیوهٔ این برید این دو لبهارامی معنی این شما صفت صرف می کنند
فضل اصلاح شما بر مسوده معلوم شد و بد خیلی معتقد شما شده است شما نیز او را بخوبی بشناسید از مخالفان نیست از زمرهٔ خیرخواهان
او شماست مردیست بسیار قابل و صاحب فهم درست سوای آن شخص اول که مسوده اش را اصلاح کرده اید خلاصه
تحریر نموده بمن داده رفته است که نزد خواجه صاحب بفرستید که این را هم اصلاح بکنند حالا من بشما میگویم که این مسوده را
خوانده بی تأمل قلم روان بکنید اندیشه نباید کرد این مرد را امتحان شما منظور است با اجازت من هرچه
من بگویم بکنید و همین شخص امروز می خواست که مسوده اصلاح شده را برای نقل بگیرد من برای این که
مبادا اطراف ثانی بشنود و ملالی در دلش راه یابد ندادم لیکن این عزیز خود خواهش کرده است مضایقه ندارد و صاحب مسوده
اول هم از دوستان صاحب است اگر می بیند خوش می شود لیکن باین صورت چه ضرور که از نه کار بهتر باشد و مسوده اصلاح
شده با نام مصلح دفعه باو برسد تمام شد الیوم لقفت ... فی خلقی وارسلت الی امرت لال ... الی المولوی صاحب
وانهم ارسلت ... این الطین ... الخواجه وزیر ... صاحب ... بطرف ... عند ...
الیقان ... چون این مرد فوراً این مسوده را نوشته است شما در همین طرف ...
که بیوار خانه امرت لال برگردد اصلاح بکنید و حواله او نمایید ... الی ...
۹۶ رقعه ۹۶ ... آداب ... این مسوده را عزیزی پیش من آورد و گفت که این را اصلاح کرده بمن بدهید ...
من فرصت کجا دارم الحاح بسیاری نموده گفت که یکی از شاگردان خود بگوئید که درست کرده بدهد لهذا نزد شما فرستاده
باید که آن را بطور خود هرجا هر چه درخاطر بگذرد نوشته درست بکنید من آن را ملاحظه خواهم کرد هرجا که تحریر صاحب بجا خواهد بود
آن را نگاه خواهم داشت و هرجا که حق بدست طرف ثانی خواهد بود جانب او را خواهم شد و شما را اطلاع خواهم کرد
۹۷ رقعه ۹۷ دربای لطافت برسد نوعیکه دیروز نوشته ام میر رضا علی باید داد و آن کاغذ دیروزه را اگر اصلاح
کرده باشید بفرستید که مالک تقاضا خواهد کرد الیوم جاء المیر محمد علی و قال ارسلت ... الفصاحة ... جاد ...
الی الخواجه امامی و هو طلبنی عنده لامر قلت لای امر قال لا اعلم ... الآن ...
... الیوم وقت المغرب ... الیوم ...

که در اول تحریر این رقعه میر محمد علی اراده تماشا نکرده بودند این وقت عازم شدند و رقعه را نانوشته ایشان نیز دادم
کتاب لام من خواهد آورد رقعه ۹۸ کاغذ غزلهای من که دیروز بدست خواجه رحمت الله خان فرستاده بودم رقعه ۹۸
اگر نوشته باشید چرا آدم من نگفتید و الا همین وقت نوشته بفرستید و این جزو اشعار میان مهر الجلا دیک تخته کاغذ ساده
بندی هم گرفته پیش خود نگهدارید که بوقت ضرورت خواهم گرفت و خط والد خود نیز که اسمی من بود گرفته بعد مطالعه
بشوئید یا بدرید یا هرچه بخاطر رسد و عمو صاحب خود را بگوئید که سه غزل از غزلهای قدیم بخواجه رحمت الله خان بدهند
که در مشاعره بخوانند لیکن یکبار خود هم از زبان خواجه صاحب موصوف بشنوند رقعه ۹۹ از این غزل شما معلوم شد رقعه ۹۹
که طبیعت شما موزون و مناسب بفن شعر است لیکن بسیار متوجه این نباید بود چرا که لذت این بی پیر آدمی را از تحصیل
علوم شریفه باز میدارد و کم گفته باشید مضایقه ندارد و رفته رفته قدری حرمت هم خواهد رسید و در تصحیح و غلط قوت تمیز
پیدا خواهد شد آن وقت تعلیم اسرار این فن هم بعمل خواهد آمد این هر دو خط را حواله میان امیر محمد که آن شب از
بانده آمده بودند هرگاه بیایند باید نمود یقین است که برای گرفتن فرمایش مرزا مغل خواهند آمد رقعه ۱۰۰ رقعه ۱۰۰
دو غزل تازه که دیشب اتفاق افتاده و درین کاغذ نوشته شد نقل آن در دیوان باید کرد و این بیت را
که یک مصرعه اش این است مصرعه شکوه بهر چه از آن شوخ پریزاد کنم * در حاشیه دیوان در ردیف میم دیده نوشته باید فرستاد

غزل اول

بهار بی سر لاله زار آمد / طپیدن دل پر خون بالکار آمد
نشد چه حبس قدم مرگ قفل گو بکشا / دل ستم زده نالان بکوی یار آمد
ز آه و سرد چو گل شد شگفته خاطر / مرا گمان که نسیمی از آن دیار آمد
صدای تیغ نمی آمد بگوش از تحریر / دو دیده تا سر کوی تو وان نگار آمد
دمی که رفتی و جان شد ز رنج نالت / چگویم این که چها بر تن نزار آمد
بود بگردن این طفل خون من که چنین / ز دیگر گریه کستان بسر مزار آمد
فتاده لرزه بر اندام صیان در محشر / بجمعی که قتیل سیاه کار آمد

غزل دوم

برد دل بنگاه و وقت می کشید نها / گرد کار چو خوشش از نهفته پیدا نها
تا بکی در نمایش جا بجا دیم … / همچو نقش پا بجا ما و آرسیده نها
تیغ جای من تحلی کز ادب … / نیست صید بسمل از حسرت طپیده نها
گریه اش من غیرت … / بهر کشتم باشد این آسان چه دیده نها
می کنند نصیب من خنده گل ریز / از غم گل اندامی بیرهن دریده نها
می جهد دم بسمل خون من بگرد او / مرغ روح تا باشش … پریده نها
آنکه دی ز قتل من شاد شد قتیل او / در عزای من … اشک لب گزیده نها

رقعه ۱۰۱ فردا خطی بعبارت صاف صاف اسمی مولوی شیر علی صاحب یکپاس روز بر آمده بلکه از این هم کمتر نزد من بیاید رقعه ۱۰۱
باین مضمون که هر چند آن تحریر که در عرضه سابق بعمل آمد منافی طبع ادب پسند بود لیکن تا وقتی که نقصان متاع خود را
بکاملان نفروشند چگونه از حسن و قبح آن آگاه شوند ازین جهت از جاده ادب انحراف گزیده بود و امیدوار عفو است
و فقره چند که در حق این هیچکاره چکیده قلم اعجاز رقم بوده است ذخیره مباهات در مجالس و محافل شد گو بنای آن
بر تفریح اطفال باشد این قدر بعبارت دیگر نوشته اشتیاق خود را باید نوشت رقعه ۱۰۲ شما از پیش خود رقعه ۱۰۲
رفتن آن طالب العلم همراه والد خود و برگشتن از منزل اول همراه پدر و یکدو مطلب دیگر تراشیده بزبان عربی بنویسید رقعه ۱۰۳
یا از جناب قبله و کعبه بپرسید این برای آن است که تا رسیدن من فصل در تحریر واقع نشود رقعه ۱۰۳ امروز

۱۱

امروز میر محمد علی مسوده خرم بیک آورده بودند جا بجا اصلاح خوب کرده اید دل بسیار خوش شد میرزا بیرم خیلی عذر البیان
صاحب بستند و خطهای قاضی صاحب میرسید بعد مطالعه مهر زده ملفوف خط خانگی روانه نمایید لیکن دیگری آنرا نه بیند و در بعضی مقام
نقطه خشو دکه یعنی رضامندست ملاحظه نمایید غرض من این است که درین خط بعضی جاها نقطه دار داده ام می نویسید باقی از نسخه
اول در خاوو او ببینید اگر برآمد خیر والا در خاو شین نقطه دار باید دید تجارها عارضی بفضل الهی آرام است لیکن غذای یک روز بدهید
و برای جرب تماغ و گلاب مالیدن امروز شروع کرده ام باید دید بعد این جرب از استعانه شما دو مداوا می کنم جرب است
رقعه ۱۰۴ فردا کهچری با جرا که از اغذیه فصلی هندوستان است برای صاحب خواهد رسید قدری انتظار باید کشید البته
یکپاس روز برآمده فرستاده خواهد شد و برانچه کیم باقی رستم بیک دستور مسوده معه آنکه نوشته باشید بفرستید رقعه ۱۰۵
سه خط سربسته و یک خط بی لفافه نزد صاحب میرسید خطی لفافه از طرف میر نصیر الدین صاحب است ملازمان شریف در خط
فقیر بود باید خواند و سه خط دیگر را نزد خود نگذاشته و خط که یکی از آنها معه کاغذ صاحب علی صاحب است و دو از آنها میان علی حسین
به بیچو باید داد که بدروازه مولوی صاحب ممدوح رسانیده بلای که سر دروازه اطفال را درس میدهد بگویید که یکی برای مولوی صاحب است
و یک دیگر برای میان علی حسین صاحب مرزا صاحب فرستاده اند و اگر ملا بدروازه نباشد بخادم حسین یا تفضل حسین بگویید و اگر اینها هم نباشند
اسمعیل الطبیب بگوید که مرزا قتیل این دو خط داده اند یکی برای میان علی حسین است و یکی برای مولوی صاحب لیکن حسین بیگ که هم
نیز با آنجا همراه بیچو باید کرد و قدغن باید کرد که این هر دو خط آنجا رسانیده باز نزد آقا صاحب بیاید و هرگاه بیاید خط میر نصیر الدین صاحب
که بنام آقا صاحبان است باو باید داد که رسانیده خود بخانه خودش رفته رخت نو برای پوشیدن من بیارد و در روز دیگر فقیر را
معاف باید داشت بعد از این می آیم و تدبیر آوردن خانقاه می کنم رقعه ۱۰۶ محمد جان باورچی حضور عرض کرده بود که در ایامی
که ملازم نواب ضابطه خان بودم سوای برنج پلاو هیچ نمی پختم ازین قسم چند بابا ورچی دیگر که بودند یک یک پلاو هر یک می پخت و مقدار
هر طعام زیاده از یک نیم آثار برنج نبود حکم شد که فردا همین پلاو بپزد بجناب قبله و کعبه عرض باید کرد که ازین طعام قسط خود
برای آن قبله خواهم فرستاد و از فضل الهی امیدوارم که چهار گهری روز بر نیاید که طعام آنجا برسد لیکن باز هم انتظار ضرورست
رقعه ۱۰۷ بیاض آقا صاحب که غزلهای تازه در ان نوشته شده بخانه آشنای مستعار رفته است لیکن بالای بیاض از همین ورق
نوشته شده حالا صاحب ما می باید که درین هر دو بند نظر بکنید بر هر غزل که من صاد کرده ام آنرا در دیوان نباید نوشت و هر چه خالی
از علامت مذکوره باشد بی تامل در هر ردیف بنویسید رقعه ۱۰۸ این وقت رقعه بخدمت آقا صاحبان که بیشتر ما نوشته تفویض
ادم خود نموده ام نامبرده بخدمت شریف می آرد صاحب نقل این غزلهای تازه بردارید و کاغذ مذکور باز بآدم من بدهید که آقا صاحبان
مکرر بسیار مهر تا وقت نقل کردن همانا آدم را نباید گذاشت که جای برود دیگر از سوانح این که دیشب بسالها رت لال بیچاره مرد وامروز موافق عقیده خود
حواله آتش کردند پسر بیچاره خیلی در غم پدر خاک عزا بر سر می کند من این عزیزانم بسیار دوست می دارم که از اخلاص کیشان حق الوداد
فردا من و آقا صاحب اراده تعزیت داریم اگر اتفاق افتاد از همان راه آمده صاحب همراه می گیریم اطلاع نگاشته آمد
رقعه ۱۰۹ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی من این وقت از سبب قیل و قال کاسمان قرار دهی توانم آمد وقت نماز ظهر یا عصر
می آیم و اگر همین معامله است مجبورم و از ذالی دیروزه که پیش ما بیچو است هفت کیله و چهار نارنگی بصحابت رستم اینجا باید فرستاد

رقعه ۱۰۴ رقعه ۱۰۵
رقعه ۱۰۶
رقعه ۱۰۷
رقعه ۱۰۸
رقعه ۱۰۹

و باقی اطفال باید داد کلید را شما هم بچشید بنگوئید که کلید کوچک بنگالی الاصل خیلی لذیذ نمی‌شود و آینده هر چه از این قسم
بیاید من در خانه نباشم شما مختار صرف کردن آن هستید حاجت باجازت من نیست زیرا که یقین کلی دارم که اگر چیز خوش طعم
خوش طعمی خواهد بود حصه من خواهید گذاشت بلکه اگر برای شما خواهد آمد از و هم برای من خواهید فرستاد و یا نگاه خواهید داشت
زیرا که آنچه می دهید که مرغوب طبع فقیر است از هر جا که بدست می آید برای من می فرستید و نوید دیگر برای صاحب این
که مدتی پیش از این چهار دیوان فقیر بخانه میرزا جعفر صاحب نقل شده بود از انجمله دو دیوان برای دوستی فرستاده بود آنها دو دیوان
دیگر نزد ایشان بود از این دو تا می باقی مانده یک دیوان گم شد و یک دیگر در صندوق بوده است که بدست آمدش از بعضی مواضع
بمشکل بر می‌آید از آن دیوان گم شده از جایی بدست آمد در میان این دیوان بعضی غزلها هست که شما ندارید انشاء الله العزیز فردا یا
پس فردا در دو سه روز نقل آن باید برداشت زیاده خیریت رقعه ۱۱۰ خواجه امامی صاحب سلمه الله تعالی این وقت آغا صاحب رقعه ۱۱۰
تکیه و مسند در کار است بحضور قبله و کعبه عرض کرده همین وقت تکیه و مسند حواله آدم آغا صاحب باید نمود که امشب برات خواهد
اگرچه بکروز اول می بایست که آدم بیاید لیکن بهر طور که باشد همین وقت باید داد رقعه ۱۱۱ امروز از هوای سرد ترسیده دوا رقعه ۱۱۱
در بدن نمالیدم برهنه نشستن هم چندان دشوار نبود لیکن غسل بعد از این بلای عظیم است دیگر اینکه مغل زنی چهار کلاه بحضور آورده
بندگان اقدس چون میدانند که من این چیزها دوست نمیدارم از راه لطافت طبع یک کلاه بمن هم مرحمت فرمودند من هم
حضور بعید از ادب دانسته گرفتم چون خودم نمی پوشم برای شما فرستاده ام اگرچه در حق شما هم روا نمیدارم لیکن بهر صورت
نزد شما می رسد خواه بکار خود آرید خواه بکسی بدهید بهتر این است که بکسی بدهید رقعه ۱۱۲ از رقعه دیروزه احوال پرسش رقعه ۱۱۲
دریافت شد همه کم قدران در وقت بهم رسیدن تنگ نانی که مدریوزه باشد با اولاد خود همین حال دارند اگرچه دولت تعلق
به بخت و اتفاق دارد لیکن بظاهر باعث افلاس همین حرکتها می شود و دولتمندزاده هائیکه با اولاد خود این شیوه پیش میگیرند
آنها نیز داخل همین جماعه هرزه چانه بی ننگ و عار اند ملکیها نیز همین حال دارند که اقربای خود و حویلی نحس و چند درخت را گذاشته
جای دیگر نمیروند و بزعم باطل خود خود را به از شهریان میدانند دیگر آنکه دو روپیه رسم بخدمت می آرد یکی بشاه علی ارزانی باید داد و یک دیگر
بآن هر دو زن کور باید رسانید زبده الفصاحه از شاگردی طلبیده ام گفت در مدت العمر نام زبده الفصاحه نشنیده ام و خواجه جی را هم شما هم
بآن بهتان عظیم گفتم در مجلس شما می شنید که گفت خدا داند دیگر آن شعر که پیش صاحب آنجا هیچ بخدمت بر نشد باید داد هم کار دیگر پیش دارد رقعه ۱۱۳ رقعه ۱۱۳
امروز خطی برای میر نصیر الدین محمد صاحب نوشته وقت ظهر یا عصر بدست آدم خود ضرور باید فرستاد که فردا روانه کرده آید و مسوده
عربیه هنوز باصلاح نرسیده بعد مطالعه درست نموده فرستاده خواهد شد معلوم نیست که سید حسین خان دیوان را رسانید
یا نه امروز دو غزل دیگر بخیال رسیده است دیگر آنکه میر محمد علی صاحب احوال میرزا خرم بیگ و سیف الله خدمتکار را نوشته
آورده اند با خود بخدمت شما برای اصلاح حاضر می شوند یا مصحوب خدمتکار خود خواهند فرستاد باید دید برای اطلاع
نوشته شد لیکن تامل اصلاح باید کرد اندیشه بخاطر راه دادن خوب نیست رقعه ۱۱۴ خواجه خواجگان سلمکم الله تعالی رقعه ۱۱۴
این وقت لفظ کوزه را که با کاف تازی و واو معروف و رای نقطه دار است در برهان قاطع ملاحظه نموده احوال آن
که بچند معنی می آید کوزه پشت بمعنی خمیده پشت مشهور است و در عوام کوزه پشت می گویند در صورت یک جا می بود

زیاده چه نوشته شود معلوم نیست که این های هوز در اصل هم صحت دارد یا در عوام چنین شهرت یافته شما بقول در یافت کرده بنویسید
و در پی لطافت نرسید غرض من از تحقیق لفظ مذکور همین صحت و غلطی های هوز است که بمعنی چه دانسته اید های هوز مگی هم
یا بغیر های هوز بیاید دیگر معنی سر و کار ندارم رقعه ۱۱۵ خواجه صاحب بلند مکان سلمکم الله تعالی کاغذ پرزه بعد نقل غزل تازه رقعه ۱۱۵
یقین که نزد آقا صاحبان مخدوم فرستاده باشید درین سیپارے و گشنیز حصه شما هر دو برادر وقت تقسیم حصص اشخاص خاص
سوای مجلس کرم سازان مرحمت شده بود گرفته هر دو حصه یکجا کرده شد شما باهم تقسیم بکنید حصه علی السویه از مجموع نصف شما بگیرید
و نصف بخواجه اسمعیل خان بدهید از هشتاد و دو سیپارے چهل حصه شماست معلوم نیست که خط اله آباد امروز روانه شد یا نه فردا
که عید اضحی است برای یکدو ساعت نزد آقا صاحبان باید رفت لیکن اول نهر باید طلبید رقعه ۱۱۶ مانی نگارستان فصاحت رقعه ۱۱۶
و ارژنگ ایوان بلاغت سلمکم الله تعالی خط دیروزه که اسمی میر نصیر الدین صاحب بود بمطالعه فقیر در آمد از همین جهت دیروز شما در
که بسیار خوب نوشته بود دیر درد و مقام اول شکی واقع شده بود آخر معلوم شد که من در خواندن غلط کرده بودم عبارت
شما صحت کلی داشت و این غلطی که از من اتفاق افتاد از برکات خط زشت آنصاحب است حق این است که حق سبحانه و تعالی
بیشتر خط خوب بجهال و بی بصیرتان عطا می فرماید بسیار کم دیده می شود که منشی بلیغ یا دیگر صاحب کمالی خط هم درست داشته باشد
لیکن چون شما را صناعت کمالی مرکوز خاطر نیست بس که بطور خود خط متوسط شکسته هم بهم رسانید مضایقه ندارد دیگر آنکه
خود بعد سلام نیاز از طرف من بگوئید که مژده بعضی پشیمه در بازار بسیار است جناب سامی را اگر مربی ساختن مرکوز است بسازند
چیست که ما هر سنگه دیروز مسوده آورده بود باغیر رقعه ۱۱۷ دیروز غزلها از دیگر چیزها جدا کرده فرستاده شد و سوای رقعه ۱۱۷
این هر چه بود از خاطر رفت حالا هم قهوه و گشنیز می آرد تمام شد این مدعا بخانه تاج الدین حسین خان صاحب رفتن مضایقه
ندارد لیکن وقت دو پهر باید رفت زیرا که امروز از سبب عید احتمال نبودن ایشان هم بخانه قوی است بهر صورت وقت
دو پهر از وقتها دیگر بهتر است موافق قاعده هر بنده خدا در چنین روز اول به اسپ دید و وادید می رود یا آخر
روز و آنچه درمیان است راحت خود را در آن میجوید مختصر اینکه درین رفتن و نرفتن شما مختار اید لیکن رفتن بهتر رفتن میچ
اگر ملاقات شد خوب است والا سیری هست و بهتر این است که یک رقعه که یکی بدین مضمون برای خانصاحب نوشته
وقت سوار شدن همراه ببرید مضمونش اینکه داعی نیازگین برای تهنیت عید حاضر شده بود اگرچه دولت ملازمت نصیب نشد
لیکن حاضر شدن بدر دولت هم باعث هزار سرور است حق تعالی این عید و هزار عید دیگر مبارک کناد اگر صاحبخانه را آنجا
یافتید رقعه را بخانه رسیده مرخص بایده خواهید کرد و اگر نیافتید حواله میر صاحب یا میان نجیب الدین نامی یا آدم دیگر کرده
برگردید و آقا صاحبان هرگاه بخانه باشند خبر دریافته باید رفت دیگر خیریت بجناب قبله و کعبه مهو صاحب خود از طرف من مبارکباد
عید عرض باید نمود رقعه ۱۱۸ ازین بنده غزلها که برای شخصی نوشته ام یک غزل نو که قافیه آن خروشان و فروشان رقعه ۱۱۸
در دیوان بنویسید بعد از آن غزلهای این بنده را ملاحظه بکنید بعضی غزلها تمام نوشته شده است و بعضی از سبب
ناتمام مانده چنانچه برای همین جا خالی گذاشته ام پس شما را می باید که همین غزلهای ناتمام در دیوان بر آورده
غزلهای بنده را با آن مقابل بکنند هر چه باقی مانده باشد از روی دیوان بر کاغذ دیگر نقل کرده مصحوب حامل رقعه هم

این قدر محنت نیست دو شعر از غزل زمین نمی دانست چنین نمی دانست و یک مصرع هم از زمین محل خود را شناخت بسمل خود را
شناخت باید نوشت دو غزل زمین عید است مصرع اول یک شعر را تغیر داده ام شما هم همین صورت بنویسید حاجت با ظهار
نیست عند المقابله معلوم خواهد شد رقعه ۱۱۹ خواجه صاحب من ظاهرا الان بیگ را شما بر طرف کرده اید من از حالات
نامبرده خبر ندارم چراکه احوال آدم عند المعامله معلوم می شود یا در سفر شما بهتر می دانید که مدتی در سفر و حضر پیش شما بوده است
البته تقصیری کرده باشد که نوبت با ینجا رسید بعقیده من احمق و تکراری بوده باشد لیکن خائن و دزد نیست مرد بیکاره
ستدین و بدخواه آقا هم نیست اگر بدانید که همین قدر گناه که بحث و تکرار می کند جواب داده اید و اگر این عادت را بگذارد
مورد تقصیری نیست او را بفهمانم تا بعد از این هیچ گپی نخورد و اگر سوای این مقصر شده است که از دل دور است بهر چه
برترش آدمها بسیار اند نخواهش داده روش سیاه باید کرد و دیگری بجای او باید گذاشت و اگر چنین نیست تقصیرش
معاف باید نمود که آدم قدیم است و رازدار و خیرخواه می گوید که مرا بی قصور جواب داده اند گفتم تو غلط می گوئی من هرگز باور ندارم
که فلانی بی سبب کسی را تقصیروار قرار داده جواب بدهد مفصل این احوال را بر نگارید که چگونه است رقعه ۱۲۰ خواجه اما سلمکم الله تعالی
چون پیروز متصل برای دفع جرب عرق لیمو در بدن جذب شد دیشب آثار بخار برای عیادت حاضر بود لیکن بفضل الهی
شامل حال شد امروز در غذا پرهیز خواهم کرد دیروز شخصی چند تا دلی سیاری بطریق هدیه پیش من آورده بود قدری
برای صاحب هم فرستاده شد چراکه مال فتوح تنها نباید خورد رقعه ۱۲۱ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی
رفیق و کاشته مینا چند که عرضی شان بخط قاضی صاحب برای حضور پر نور در قلمدان شماست نزد شما می آیند و اراده
جناب قبله و کعبه دارند لازم که با آئین شایسته تقریب نموده جناب والا را از آن آماده سازند که نذر لائق نامبرده قبول فرمایند
و این قدر هم ارشاد شود که ما در مقدمه بابو میا چند بدل سعی خواهیم کرد دیگر این که مشار الیه می گوید که در مذهب هنود این ایام
میمنت نهاد و ده روز دیگر در رسانیدن عرضی نزد میرزا شهزاده توقف مناسب است و بی ارشاد هر روز بخدمت حاضر
خواهد شد هرگاه که نحوست ایام زوال خواهد پذیرفت خود برای بردن عرضی عرض خواهد کرد رقعه ۱۲۲ پیروز
بخانه اش را بسه خان صاحب بسر بردم امروز باز بحضور آمده ام دو روز دیگر اینجا توقف است باز مایم و لکهنو جواب آن را
پیروز دو روپیه خرج راه داده بیاند رخصت نموده شد و خط هم برای دو کس نویسانیده است لیکن هیچ نخواهد شد
باید دید چه می شود و چهار روز خارش مالیده بودم امروز دوای دیگر شروع شد این را هم دو روز دیگر سوای امروز
می مالم اگر فائده کرد بهتر و الا بهر چه تدبیر جرب عمل شما خواهم کرد رقعه ۱۲۳ از جزودان من مسودات فقیر که صاحب
بخط خود نوشته اند بر آورده نزد خود بگذارید و باقی را حواله بهجو بکنید و میر امجد علی از خانه شان طلبیده باید گفت که فردا
روز جمعه است بخدمت آقا صاحب عرض کرده سواری بدر دولت سلطانی باید فرستاد تا و بهر خوب خواهد گذشت
رقعه ۱۲۴ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی فیل برای سواری میر سید شما و خواجه حاجی و خواجه عبد الله سوار شوند
همین وقت بیائید لیکن دستار بافی سفید همراه باید آورد و اگر چه اینجا احتیاج آدم نیست لیکن باز هم رحیم بیگ را برای جلو باید گرفت
شب همین جا بسر باید برد و فردا صبح هم همراه شما بمجلس سوار خواهم شد رقعه ۱۲۵ دیروز که دوازدهم شهر حال و روز پنجشنبه

در روز پنجشنبه بود رحیم بیگ لفافهٔ شکوه‌آباد را آورد و بعد مطالعه عریضه را استوا کردم و خط اسمی خودم را که نوشته‌ام فرستادم کتابهای
امامیه مثل حق الیقین و ترجمهٔ شرایع سرانجام پذیرفتن اندکی دشوار است زیرا که این نسخ درین زمان عنقا شده است اینقدر
کسی نمی‌پرسید و حالا که هر کس خریدار این چیز است دل یکبار دیدم اینکه گران تر دست می‌آید مثل مثنوی آن دوم که در ایران
عهد دولت صفویه بی جدول طلا بر کاغذ ساده بخط نسخ بیش شصت و هفتاد و هشتاد نبود و در وقت شاه سلطان حسین که سید ... اسلام
صفویه هست بهشت آنهم کسی نمی‌خرید و بیک روپیه گران می‌دانستند قدر هر چیز موقوف به رواج است شنیده باشید که همایون
پادشاه چون بعد هزیمت خوردن از شیرشاه افغان دوباره در اکبرآباد جلوس بر تخت سلطنت کرد موافق وعده نظام سقا
که وقتی پادشاه را از تلاطم دریا نجات داده بود نصف روز پادشاهی داد و جمیع امرا و اهلکاران را تابع فرمانش کرد نظام
برای اینکه یادگاری در جهان بگذارد همین حکم کرد که روپیه و اشرفی از چرم ساخته بیارند وقتیکه ساخته شد وضیع و شریف
آنرا در بازار برده بصرف در آوردند اهل بازار بلا تکرار بقیمت اجناس گرفتند خلاصه اینکه این کتابها مثل کتب دیگر بنام
بدست نمی‌آید مگر کسی بطور خود از ناداری یا از راه طمع بشرطیکه دو نسخه پیش خود داشته باشد بفروشد و هر فروشنده نسخه ساده
بر کاغذ سمی که می‌آرد دست روپیه یا سی روپیه قیمت آن می‌کند و می‌گوید که این نسخه خیلی صحیح و محشی و از نظر میرزا کاظم علی صاحب
شاگرد مولوی دلدار علی صاحب گذشته است حال قیمت این و طرف ثانی هم پانزده روپیه فرستاده نسخهای کوره از مثل گلستان
و بوستان و سکندرنامه و یوسف زلیخا خیال کرده فرض کردم که پول دیگر هم خواهد فرستاد و لیکن بالفعل ازین مقدار قلیل چه کار می‌آید
بهر کیف من از روز یکه شما نوشته اید بچندکس گفته ام که ازین نسخها هر نسخه که بهم رسد باید آورد شخصی از بزرگان دین اقرار نموده
که نسخه صحیح محشی از نظر خود من و دیگر بزرگان گذشته را می‌آرم این قدر گفته سکوت ورزیده است هر گاه مکرر حقی گویم
و اشتیاق مشتری برو ظاهر می‌شود سی روپیه یا چهل قیمت آن خواهد کرد و چون دلال و بایع هر دو صادق و از بزرگان
دین اند و در تکرار قیمت تکذیب‌شان لازم می‌آید پس می‌باید که بلا حجت هر چه طلب نمایند بدهم نه از قیمت آن کم می‌توانم کرد
و نه واپس می‌توانم داد زیرا که در هر دو صورت خودم ذلیل و بی اعتبار می‌شوم درین صورت چه باید کرد سخت مشکل است
و قاضی صاحب هم مجبور اند پیش ایشان یک دو نفر که از شهر برای درس می‌آیند آنها با این کتب معرفتی ندارند لیکن لطف
هیچ نباید گفت هر گاه نسخه بقیمت مناسب دست خواهد آمد اطلاع کرده خواهد شد از زر قلیل فرستادن خریدار دل می‌ترسد که مبادا
کتابی به پانزده روپیه بگیریم و در نظرش مال چار روپیه باشد و تصحیح دیوان انشاءالله خان بالفعل هر دست ممتنع ازین سبب که کاتب
نوشته است با اصل مقابل ... دیوانی که نزد مصنف است در غلطی بدتر این دیوان است مگر تصحیح آن در حالی صورت امکان دارد که
غزلها بسعی میرزا احمد از کاغذهائیکه در میان صندوق است بیرون آید و میرزا منوچهر جهد در آن نماید و این کار بسیار
میرزا احمد از خانه خان موصوف بعد المشرقین دارد گاهی می‌آید و زیاده از دو روز نمی‌ماند و سوای این ازین جهت که چند روز
که در سرفه خون بر می‌آید و داشت تخفیف و نقاهت شده است و از باعث نزله شدید الطباع هم او را از تحریر و مطالعه شدید مانع می‌شوند و تصحیح
کتب بی تعمق نظر صورت نمی‌بندد پس بمجبوری دیوان بعد درستی جدول بطوریکه هست بخدمت خواهد رسید و ازین حرکت
که شما بجای خود چارشیرت را می‌بینند دل بسیار خوش شد اگر امری از امور ضروری هر کار ... مهمات دنیا داری در پیش باشد

آنوقت لقمان این عمل می شوم و در عالم بیکاری از خوردن و خوابیدن هزار درجه همین بهتر است چون مطالعه تعلق
بشوق دارد و بقول استاد که میگوید مصرع شوق در هر دل که باشد رهبری در کار نیست * حاجت باستاد نیست هرچه
است خود بخود در شما منکشف خواهد شد و در عالم بی شوقی اگر صد بار پیش من میدوید باز هم فائده نمیداشت بالجمله ایطای
جلی همانست که سوای روی در ان تکرار حروف زائده باشد اگر بعد دور کردن آن حروف روی مصرع ثانی همان باشد
که در مصرع اول است قافیه ازین عیب پاک است مثل شفیقان و رفیقان و الا ایطای جلی دارد چون عزیزان و رفیقان
چه بعد دور کردن الف و نون جمع عزیز و رفیق که باقی میماند در روی موافقت ندارد و همچنین خندان و نالان ازین سبب
که درینجا الف و نون صفت فاعلیت است هرگاه دور کرده شد خند و نال باهم قافیه نمیشود و خندان و پنهان و رفیقان
و پنهان و خندان و رفیقان هیچیک ازینها ایطای جلی ندارد زیرا که پنهان یک لفظ است الف و نون آن زائد نیست و در خندان
الف و نون برای فاعل و در رفیقان برای جمع است پس هر دو باهم متحد نیستند ازهم متغایر اند لیکن اتحاد و مذهب است
بعضی بر آنند که خندان و رفیقان نیز ایطای جلی دارد و گویند که حروف زائد اگرچه در هر دو مصرع جدا جداست لیکن چون
زائد افتاده است بعد دور کردن حروف زائده از هر دو مصراع هر دو روی ازهم جدا می شود درین صورت ازینهم اجتناب ضرور است
و پاره بران رفته اند که زوائد در هر دو مصراع جدا جدا درکار نیست اگر باهم متحد اند البته ایطای جلی نامیده می شود و اگر باهم
متغایر اند هرگز ایطا نیست و شاگردان نام همین قافیه است که مشتمل بر ایطای جلی باشد تمام شد این حکایت هم آقا صاحبان
کرم سلام و اشتیاق می فرمایند و تاج الدین حسین خان صاحب از چار ده روز بلکهنو تشریف آورده در بار حکیم مهدی علیخان
می کنند مشاهره ایشان سه صد روپیه مقرر است یک قسط پیشتر داده بودند که در قرض میر صاحب رفت و دو قسط دیگر که از باعث
نبودن شان در شهر تا حالا بدست نیامده بعد سه چهار روز هر دو یکجا گرفته می شود بعد از ان مایم و ولایت علیخان
و خان موصوف چون درین روزها هیچ ندارد و از قدیم باد دست و تنگی است از شرم جواب خط شما نمی نویسید لیکن معامله بد
و تنگدل و مال مردم خور نیست خط اسمی میرزا ابو الحسن خان فرستاده جواب آن در سلف خط خود باید فرستاد رقعه ۱۲۹ رقعه ۱۳۶
مخفی نماند که پریروز که سلخ رجب و روز یکشنبه بود خط شما که مرقوم بیست و سوم شهر مذکور بود رسید و هنڈوی ده روپیه
و پریروز که غره شعبان بود بمعرض وصول درآمد پریشب میرزا علی هم کدخدا شد هر دو فیل حضور و پنج اسپ و دیگر سپاهیان
و تلنگها و ساز عربی و روشن چوکی از اینجا بخانه میر موصوف رفته بود تا در را از انجا بلباس کدخدایان آراسته از راه تخت
بچهاونی آورده ایم خواجه عبدالله از باعث بیزرکی مزاج سوار نشده بودند و میان حاجی دیگر و گنگارام بر یک فیل دنبال اسپ ایشان
بودیم دیروز از حضور هم خلعت باو مرحمت شد تمام شد این احوال حالا حکایت دیگر این است که چون جد امجد شما را
با اطفال محبت بسیار است و تمامی بچها با خواجه وزیر صاحب انس گرفتن و ماندن ایشان از سبب تشریف داشتن
جناب والده ماجده شان بچهاونی اتفاق افتاده آنجا همه اطفال بی آرام و در یاد شان بودند و اینجا این صاحبان از
ندیدن آنها حالت مرغ بسمل داشتند ناچار بنابرین گذاشته شد که محسن و محتشم اطفال عمها را همین جا بیارند چون ممکن نبود
که محسن بی مادر بخود ماند با مادرش را نیز آوردند و محتشم را نیز که مسکین بی مادر است و زنی که در پرورش ادمی باشد

می باشند جهان بجای دایه و عاشق اوست با زن مذکوره همین جا آورده اند چون نظامی و حسن هم در این باره بی شریک غمشم
آنها نیز با نها بیگه در کنار ایشان بزرگ شده اند از شهر جهان دلی نقل کرده اند حالا از اطفال سوای محمد میرک بعد رسانیدن و درستی
مکانات او نیز همین جا خواهد آمد در حویلی نخاس کسی نیست زوجه میر عبدالله است که اینجا برای دیدن والدین خود آمده است
دلش خوش نمی شد که در شهر جا بدهد هر دو دختر عموی او وسط شما نیز در شهر اند یکی از اینجا هم آمده بود تا اینکه اما احوال حسن پرسیده بودید
واقعهای محبت خود یاد کرده اید یعنی چه آیا در دنیا کسی هست که محبت با فرزند خود نداشته باشد بلکه انسان چه موقوف است
که حیوان با وجود بی نصیب بودن از عقل و لطیفه بچه خود می باشد الحمد لله حسن و حسین هر دو برادر به خیریت هستند و دیگر اطفال
هم که شما گذاشته رفته اید یک یک بفضل الهی در زیر سایه عاطفت جد امجد شان شب را بروز می آرند خاطر شریف از این باید
جمع باید داشت و شکوه آباد موقوف نیست اگر آقا بکابل نرسند باید رفت رحمت خدا بر حوصله و همت شما که راه مردم غیور
همین است این عادت عادت پیغمبر ماست که بی رنج و محنت نان بزرگان خورده در یک مکان می گذرانند بلکه اگر سواری
فیل از بیغیرتی بدست آید صد بار پیاده راه رفتن به از آن است نقشه زمین و مکان نو این صورت است که از دروازه اول
تا بدروازه دوم یک قطعه زمین است که وسعت آن یک و نیم برابر بلکه دو چند صحن بیرونی حویلی نخاس است یک بنگله معقول
دران طیار شده اند چون در خانه زنها از خواجه جان رو میگیرند شاید برای خواجه موصوف همانجا حویلی تعمیر کرده شود
و از دروازه دوم تا کنار چاه قطعه زمین صد ذراع در طول و پنجاه ذراع در عرض خواهد بود در آنجا جدا جدا بر همین زمین
ساخته خواهد شد و از کنار چاه تا دیوار احاطه تمام زمین مذکور قطعه زمینی است مائل به نشیب بقدر پنج زینه طول آن از صد
ذراع بیشتر و عرض پنجاه ذراع بوده باشد این قطعه تمامش باغی است دو باغبان هم برای درستی آن نوکر شده اند
بالفعل پانصد درخت گلاب و ششصد درخت بیله و موتیا دران موجود است و انگور هم از قسم حبشی و سفید وغیره قریب شصت عدد
درخت همچنین درخت چنبه و مولسری و دیگر نهالهای میوه حالا زرع اند و سوای این برای بقول و دیگر چیزها زمین
بسیار خالی است تمام شد طول و عرض زمین مذکور که پانصد روپیه بر دیوارهای احاطه آن صرف شده و هنوز سوای چیزهای
و تیتهای بوریا که برای پرده محل سرا ساخته اند مکانی ندارد بعد رسیدن البته مکانهای متعدد تعمیر خواهد یافت خدا کند که
روانگی شما بیهوده صورت نبندد و لیکن شما را سعی در رضامندی آقا مناسب تر است هر چه مرضی صاحب والا جاه باشد عمل باید آورد
تا حال آنچه شما با صاحب والاشان گفت و شنید کرده اید همه معقول و مربوط بوده است آینده هم خدا افضل خواهد کرد
بر کم و بیش مشاهره هیچ موقوف نیست تا قوت در بدن است نوکری باید کرد که نان بزور بازو عجب لذتی دارد فی الحال
ابوالحسن خان مرد خوبی و آدم سیرچشم صاحب توفیق است دوستی با او ضائع نخواهد شد رقعه بنام میرزای موصوف در همین
رقعه ۱۲۶
خط ملفوف است باید رسانید باید دید که خانصاحب کی بحضور می آیند خدا کند که زود برسند تا مقدمه شما یکسو شود بخدا که
از استقلال شما خیلی شکر گزارم زیاده خیریت **رقعه ۱۲۷** بلگر بیگی قلمرو براعت و قهرمان ملک لغت سلمکم الله تعالی
سلام شوق سوگز امتداق واضح باد که رقیمة الوداد محرره هفدهم شهر حال در لف نمیقهٔ انیقهٔ مخدوم معظم خواجه محمد امین
احراری النسب سمرقندی الموطن که نشو و نمای ایشان از خاک صفاهان است متضمن صحت و عافیت جمیع صاحبان

در جواب سطور مرقومه فقیر غالیه سامی کاکل وصول گردیده چشم نگران را مایه داد روشنی گردانید سبحان الله شاد فارسی
بوغاج آل آل شلال الفاظ ترکیه پرسش طرفه کاریست اللهم زد دل از جا لا که طبیعت شما بسیار خوش شد در تمام خط هیچ جا
غلط نبوده است الا دو جا این غلط را غلط نمی گویند بلکه خطا باعتبار کثرت و شهرت است و آن این است که شما ارشمیدس
و ابلونیوس را که دو حکیم زبردست بوده اند مثل جالینوس و بقراط و ابوعلی دانسته معالجه را بآنها منسوب ساخته بودید هر چند آن
هر دو کس در طب هم مهارت تام داشته اند لیکن بکثرت فراولت در فنون ریاضی مشهور بمهندسی و هیأتی شده اند و اقلیدس
نیز همین حال دارد و آینده احتراز ضرور است این سقم سقم عبارت نیست بلکه غلط در تحقیق احوال واقع شده بالجمله درین روزها
اکثر با شربه و دراج و بلدرچین بحضور پر نور از طرف جناب عالی می آید و کباب و قورمه و آب یخ که خورده می شود یاد می آید
و جای شما سبز و سیر و تماشا هم لطف دیگر دارد مرگ خودم که این گونه کیفیت گاه گاهی بعد سالها در شهر نصیب مردم می شود بعد
مسافت روز کوچ زیاده ازین نیست که از حویلی شما تا لسوسرج گنبد رفتن و آمدن و اگر زیاده ازین اتفاق افتد از خانه خود بهنوما
رفتن و آمدن تصور نمایید و دیگر ابیس علیه السلام آدمی است افیونی بیشتر مثل شیخ محی الدین عربی علیه الرحمة با عالم فرنگ
سروکار دارد رنج سفر را طبع راحت طلبیش برنمی تابد بجای خود نشسته ارسطوی زمانه است هر روز نجم تیری می باشد لیکن گاهی
نوبت به دیر و نیز میرسد خلاصه آدم بیچاره ایست اختلاط خوبی دارد دیگر اینکه پریروز یک خط دیگر از عموی شما نوشته ذرا
رسانیده ام یقین که رسیده باشد یا برسد در همان خط سطری چند برای شما هم هست ملاحظه خواهید کرد حالا از طرف عبارت
شما خاطر فقیر جمع است لیکن اندک خط پیدا باید کرد و برای تحصیل همین عمر است وقتیکه خط پیدا شد خط کجا و بدانید که بهترین
علوم علم تحصیل معاش و هم رسانیدن ترفع در امثال و اقران است خوشا بخت فرزندی که بزور بازو حق والدین ادا
نماید از اطوار شما می بارد که چیزی خواهید شد بهر حال از فارسی حرف زدن دست برنخواهید داشت که این دولت
نصیب هر کس میشود دیگر چیزها از کتاب حاصل میتوان کرد و این بغیر صحبت دست نمیدهد هر چند مشکل است برای شما
بر آسان است زیرا که تسویدات شما همه مطابق روزمره است آنچه در خطوط می نویسید همین در حرف زدن بکار برید حالا
هم فارسی شما قابل مذمت نیست این قدر هست که کم حرف میزنید و در اثنای حرف زدن دم بخود می شوید و این خوب نیست
روانی از همه چیز بهتر است امروز در اینجا مقام بود فردا هم و کوچ بیشتر زیاده خیریت رقعه ۱۲۹ مسیحای مضامین مرده
و شگفتگی آور طبایع افسرده جریر قدرت فرزدق بلاغت سلمکم الله تعالی بعد سلام و اشتیاق فارغ از حد و نهایت
واضح باد که رقیمه محبت شیمه مرقوم بستم شهر حال متضمن صحت و عافیت و بیان دیوانگی و هرزه چانگی شخص معلوم مشتمل بر عبارات
ترکیه حلقه طوق کمر وصول گردیده خاطر مشتاق را نشاط حاصل که طول ذکرش مبطل تناهی ابعاد باشد ازانی داشت
او تعالی باین یاد آوریها طبیعت ذات نصیب کند اکبر قیم اول کیشی بولگون لار ده تلیه بولوب و زهره کیم قیلور اندیشه
سیز قیلور بر کون بوایش لار بولایق دیب چیقاتی بی سببی بولغای لار نیکا کیم کیتی کیشی بو کیشی دین کوب نفور ایرور
و عبارات شما زبان اتراک همه خوب بود صد آفرین و هزار مرحبا لیکن چون هنوز مشق آن چنانکه باید ندارید در بعضی
صیغه ها غلط واقع شده بود و این مضایقه ندارد می شود رفته رفته صاف تر خواهد شد حالا هم از نیرزا مغل بهتر بود نام

رقعه ۱۲۸

بنازم عرق ریزی عموی شما را که چه قدر زود تر شما را باین زبان آشنا ساخت وادیها را مرتب ادبها از تا شیر باطن اشراق سوا طی
آن غواص دریای عرفان است الامر دم آستخوانها درین راه شکسته اند و بمنزل مقصود نابلد گردیده اند الحال امروز که بیست و سوم
ماه است بملاپور رسیده ایم و فردا بسر بیتراسی خواهیم رسید و خط شما دیروز بمرزاپور بنام بکانی رسیده بود حالا از دو منزل شیر خبر است
و بعد ازین هم نخواهد بود و شیر اگر برآید عجب نیست لیکن بحکم خوردن از قسم آهو و بازینه کجا شاید بلید بحیح و دراج بهت باید دیگر انکه والد
والا ماجد خود از طرف من بعد سلام باید گفت که زود تر زود تر وقائع نعمت خان عالی خوض بکار برده قطعه جوابی که مصرع اولش این است
مصرع ای وای چون کنم که ایرای شد سقط + و قافیه حساب و کتاب و ردیف کرد واقع شد برآورده بر کاغذی بخط نستعلیق
قطع نظر از زشتی و زیبائی آن بنویسند و آنرا در خط خود پیچیده زود تر بذاک رسانند که در لشکر بمن برسد پیشتر هم خطی بخدمت ایشان
یعنی قاضی صاحب متضمن همین مطلب نوشته ام محتمل که رسیده باشد و ایشان هم جواب آن بقلم سپرده باشند تازه اینکه پیش پیروز
یک شیر دیگر در شیاره مرزا مهدی علیخان صاحبزاده و صغر علیخان نوه جناب عالی تنها بدست خود شکار کرده آورده بودند
هیکل است و نر شد تمام راه که می آئیم بچهای شیر در پنجرهای چوبین می خروشند یک بچه را جناب عالی بحضرت صاحب عالم
نیز وعده کرده اند بلکهنو که میرسند می دهند ایشان در موسم زمستان محتمل که نزد حضرت خدیو آفاق روانه فرمایند دیگر
چون خط تمامی رسید سواری جناب عالی از شکار مراجعت بخیمه کرد و یک شیر کلان بر فیل بار بود حالا سی شد و برو است یعنی
سی و یک لیکن شیر امروزی کلان تر از همه شیرها و بسخت لشخندی بود یعنی هرگاه گلوله زنل خورده از پا در آمد و بر دیه
فیل حضور نشست و بعد تمام حملها می کرد لیکن طاقت حرکت نداشت آخر تکیه ها از چار طرف برده با ریدن گرفت و در دهن
گرفته آنرا اثر ولیس می ساخت و می غلطید و می خروشید خلاصه اگر جناب عالی را موتم الاشبال بگویند می زیبد زیاده حسرت

رقعه ۱۲۹ مخفی نماند که خط بهجت نمط موافق معمول دیروز که بیستم رمضان بود مگیاس شب در حویلی قدیم شما
بمطالعه فقیر در آمد آنچه نوشته بود دید که غلطی در دو لفظ از باعث تعجیل بعمل آمد نه از بیخبری یقین است که چنین اتفاقها افتاد
من هم از اول همین نوشته بودم لیکن مرا باین چیزها سروکار نیست اگر شما تمام برهان قاطع و صراح در سینه داشته باشید بالی
برای صاحب حاصل خواهد شد البته چون میانه من و شما محبت روحانی است دلم خوش می شود لیکن اگر شما خط خام که نویسندها در بازار
می نویسند بنویسید باز هم تنگ نمی آیم انچه من بآن مسرور میشوم اینست که زری دو شوکتی و نامی در چشمان پیدا بکنید و اقربای شما
چیزه خوار و محتاج شما باشند بسیاط الب الکلم و فاضل هستند که بگدائی نان می خورند و از عادات بد طعون خلق خدا می شوند بس
لیاقت و رشادت و بزرگی انسان موقوف بر صفات حمیده اوست که آن رحم و کرم و خلق خوش و مروت و فتوت و جود و احسان
بر همچشمان کردن و خود ممنون یکی از اقربای خود نگردیدن و دیگر امور غیر نیست شاه میرای ما در فحجه که جهانی را مسخر کرد همین صفات
پسندیده این حاکم و چانه داشت لیکن این جلب نکرد فریب بسیار میفروخت رونمای ماه مبارک تا امروز که بیستم رمضان شد بخوبی گذشته باشد
انچه باقی است این هم بآسانی خواهد گذشت بالجمله خداکند که زود از صاحبان بورد نوشته برسد که تمام مردم بجاهای خود روانه شوند و بعد
حصول اطمینان هر کتابی باید بر کار خواهد شد اینجا خواهد رسید خاطر جمع باید داشت لیکن وقت فرصت از کار سرکار دیدن کتاب توجه شدن
[illegible] بعد [illegible] بردن جا هر گنه یک دستور العمل از هم اینجا خواهم فرستاد هر چند کاغذ [illegible] از سرکار هم لیکن این [illegible] والسلام

در بعضی جا و بعضی امیان بکار خواهد آمد حالا بهمین قدر اکتفا می کنم که خرد و بزرگ در حویلی تو همه بخوبی عدم
و عافیت اند آنچه دیگر نوشتن آن ضروری خواهد بود بعد ازین خواهم نوشت این وقت سخت تشویش دارم سبب آن زود
این که مزاج آقا صاحب سراپا لطف و احسان آقا محمد صادق خان صاحب سوای این دیگر چه نویسم که تا آن درجه علیل
که اگر این بار سلامت بمانند و جان بر شوند یقین من خواهد شد که صد سال بلکه بیشتر دیگر زندگی خواهند کرد شما هم دست
بدعا باشید آنچه بر دلم می گذرد من میدانم چون بهتر دیدنیست این احوال را نگویم پس پریروز عجب روز بدی بود که ما همه
مایوس بودیم لیکن باز به بهوش آمدند و سوء نفس هم برطرف گردید امشب زیاده از آن تب بود امروز از طرف شما بندگی گفتم
پرسیدند که کیستند و خود بخود گفتند که میرزا امامی پسر خواجه قاضی خان است و باز گفتند که بیشتر خود بسیار اینجا می آمد
حالا شاید درین شهر نبوده باشند پریشب در حویلی ما آمده بود لیکن ما را نیامد این قدر که من نوشته ام در چار گهری تمام کرده بودم
و آواز ایشان با وجود بردن گوش مقابل دهن شان بگوش من نمی آمد از ده سخن یک سخن بدشواری بگوش می رسید
و بدقت فهمیده می شد عمل جائز برای ایشان حکیم تجویز کرده بود قبول نکردند لیکن دو سه دست که خود بخود در عالم غشی آمد آن هم
همان باعث زندگی شد برادر خدا کند که این مرد زودتر صاف شود مرا اینحالات دیده عجب المی است که ناگفتنی است لیکن چه
باید کرد که این امر باختیار کسی نیست امروز روز مسهل ایشان است دو آدم نشانیده برای ضروری در حضور آمده ام از کار
عمل میکنند و چند دست اجابت می شود امید صحت است از لاغری و نقاهت چه گویم که هرگز شناخته نمی شوند خطی درین مقام
نمود ته برای آقا ابو الحسن صاحب که از فرط محبت زیاده از ایشان در بلا گرفتار اند باید نوشت احوال امروزه بلکه اینوقته
که هنوز زود بهتر ده اند این است بعد ازین هر چه صورت می بندد نوشته خواهد شد امیر صاحب هم ازین سبب بسیار مغموم اند
پریروز امیر صاحب و دیروز قاضی صاحب هم آمده بودند امیر صاحب را گمان میرود که امروز هم بپرسند در تمام شهر مردم
تب کرده اند لیکن تب ایشان عجب تبی بود باعث اینهمه فساد همین است که ایشان صفرای محض واقع شده اند این
غور باید کرد که چار چار روز در بیت الخلا میروند ما ازین می ترسیم که مبادا قولنج شود خدا چنین نکند دیگر حالات که در عالم
کرب معاینه کرده ام چه نویسم که تفصیل آن در طومار گنجایش پذیر نیست **رقعه ۳۰** مخفی نماند که خط بهجت نمط مردم
ذیقعده از شکوه آباد ملفوف عریضه رسیده مسرور ساخت آنچه از عدم قبول نذر قانونگویان و دیگر عمله کچهری و اخلاف
شخص معلوم نوشته بودید باعث اطمینان گردید نگرفتن نذر باعث مزید اعتبار و ترقی دولت خواهد شد و شخص
منوی بقرینه معلوم می شود که باشنده شاهجهان آباد است و اگر از جای دیگر است در آدمیان بزرگ شمرده باشد
چون او بمبالغه تمام شما را بر کرسی جا داد و خود پیش بر موندهه نشست مضایقه ندارد لیکن در صورتیکه زیاده از یک کرسی
دیگر موندهه در آن مکان نبوده باشد اگر دو موندهه هم در آنجا بود لازم همان بود که هر دو بر موندهه نشینند لیکن ظن غالب
همین است که آنوقت زیاده از یک موندهه نخواهد بود و الا شما بر کرسی نمی نشستید بهر حال اگر طرف ثانی برضا و رغبت
خاطر کسی را بر سر خود هم بنشاند باید که عذر نکند از خود ترفع بر آدم صاحب عزت منع و معیوب است هر گاه طرف ثانی مجوز
شود چه مضایقه از رفتن شما در آنجا من بسیار خوش شدم در خانه سوای خوردن و خوابیدن حاصلی نیست لیکن

دفینه

نبش کردن

رقعه ۱۳

برای دیدن شما می‌خواهد و هنوز شاید بمطلب اصلی نتافته بر رود از روز یک تازه به برکت رسیده اید و تا رسیدن
کلکته نوبت رفتن آنجا هم آنجا باید بود و بعد حصول طمانیت ازین امر چند روز دیگر هم آنجا باید برد و تا ایام فرصت
در رسد و شما رخصت گرفته اینجا بیائید دیگر اینکه کنور رتن سنگه برای بالکل باهنش معلوم که در سرکار صاحب نواب [illegible]
کلی داشت برادرانه مربوط بودند اگر دران ضلع پیر رسیده عرق بسیاری در مقدمهٔ شما ریختند لیکن از انقلاب فلکی آن [illegible]
بر هیچ شد یعنی منشی مزبور استعفا داده بوطن مالوف خودش که بنگاله است روانه شد هرچند حکم صاحبان بورد [illegible] کلکتر
بدین مضمون رسیده که فلانی خرابی موجب استعفا نوشته است لیکن نوشدارو پیش از مرگ فائده نکرد یعنی تا رسیدن حکم
نافذ طرف ثانی به بنارس رسیده بود من دو کلمه که مشتمل ذکر کنور جی نوشتم باعتماد محبت منشی مزبور بود تمام شد این مطلب

رقعه ۱۳۱

جناب مخلص و محبی آقا محمد صادق خان صاحب [illegible] بعنایت شافی مطلق بجان و تندرست اند از اطلاع آن بقلم آمد
پوشیده نماند که در جواب خط شما که چند روز پیش ازین روانه شده و ظن غالب که رسیده باشد جواب بعضی سوالها از خاطر
فراموش شده بود حالا می‌نویسم این است که قافیهٔ معمول را چون بعمل و صنعت حاصل می‌شود استادان قدیم معیوب
می‌شمردند و حالا در متاخرین داخل صنعت گردیده و قدغن نموده اند که در غزل زیاده از دو قافیهٔ معمول و در قصیده زیاده
از چهار نباید آورد لیکن کسی برین عمل نمیکند در غزل زیاده از پنج دیده می‌شود و در قصیده زیاده از نهم الحاصل قافیهٔ معمول
به ترکیب دو لفظ یا به دو جزو لفظ حاصل می‌شود و آنرا معمول ترکیبی نامند اما آنچه بدو لفظ مستقل بهم رسد مثالش درین شعر
موجود است شعر گردد بو سخن نو گردد * زین هر دو چه حاصل تو گردد * چون در هر دو مصراع لفظ گردد بطریق تجنیس
قافیه شده و گردد در مصراع اول ترکیب دو لفظ حاصل شده و در مصراع ثانی یک لفظ است لهذا معمول ترکیبی خوانند
که گردد در مصراع اول مرکب از دو لفظ کامل است زیرا که گر بمعنی اگر حرف شرط است و لفظ مستقل و دد بمعنی بهائم و سباع
چون اسپ و شیر نیز لفظ کامل و آنچه بترکیب دو جزو حاصل شود مثالش این است شعر یکی در بیابان سگی تشنه یافت *
برون از رمق در حیاتش نیافت * ظاهر است که تش جزو لفظ حیاتش هست برابر لفظی نیست که معنی داشته باشد
و نون مفتوح که از نیافت گرفته شد آن نیز لفظ مستقل نیست که جداگانه بیاید بلکه جزو این چار لفظ است که اینها بذات خود
مستقل و لفظ کامل اند و جداگانه می‌آیند یعنی ته و نه و تن و نی در صورت قافیه ترکیب پذیرفت به دو جزو لفظ مثال
مستقل بودن نه شعر چراغ روی ترا شمع گشت پروانه * مرا بجان تو از حال خویش پروانه * نه در مصراع ثانی
بمعنی نیست آمده و آن لفظ کامل است و نون فقط تنهائی آید همراه فعل ماضی چون نرفت و فعل مضارع چون نمی‌رود
استعمال می‌یابد چون میم نهی که خصوصیت بنهی دارد مانند مکن و مرو درین مقام شعرا و اهل کتاب همیشه میم آرند
و در روزمرهٔ اینجا هم نون می‌آید نکن و نرو می‌گویند مکن و مرو در روزمرهٔ زبان کم است لیکن اگر کسی در شعر بیارد
از بیجهری او ست تمام شد بحث معمول ترکیبی باقی ماند تحلیل آن پیشتر مفصل نوشته شد مگر [illegible] مذکر و مونث چهار گونه است
یکی حقیقی مقابل مرد مثل جمع زنان مانند جاهد زید و جاهدت هند دوم تقدیری مانند ارض و شمس که در اینجا اهل عرب
فرض کرده اند که تانیث آن در کتب از جهت آن آمده است که تصغیر این هر دو لفظ ارضیه و ذویره بوده است

اگر ازینها دو جمعی بود مذکر استعمال میکردند پس معلوم شد که اینها مؤنث تقدیری اند زیرا که در تصغیر مذکرها می شوند که انها را
گوینده می آید سیوم مؤنث معنوی و آن منحصر است در لفظیکه آخر آن الف مقصوره یا ممدوده بیاید مانند حمرا با الف ممدوده و حمرا
الف مقصوره لیکن این تانیث در غیر ذوی العقول منحصر است و اگر علم کسی از ذوی العقول باشد یا صفت آن پس مرد را بطور مرد
استعمال خواهند کرد و زن را بطور زن مانند موسی علیه السلام که برین وزن است چه ضربت موسی درست است نه ضربت
موسی و مثل عذرا که نام محبوبه ایست درینجا ضربت عذرا خوب است نه ضرب عذرا این مثال مثال علم بود و مثال صفت باشد حبلی
باشد که زن حامله را گویند و مؤنث سماعی مخصوص نمی تواند شد لیکن بحسب ظاهر چند لفظ دیده شده و آن این است که اعضای بدن
آدمی چون چشم و گوش و ابرو و بینی و دست و پا و غیر آن همه مؤنث باشند و شمس و هرچه باین معنی آمده و فردوس و هرچه مرادف
آنست و باقی چیزها موقوف بر دیدن کلام شعرای عرب بالغت است در مؤنث معنوی اگر کسی ضمیر مذکر هم بیارد غلط نیست
چنانچه در کلام الهی الفلک المشحون وارد شده چه فلک بمعنی یک کشتی و کشتیها آمده و در هر دو صورت مؤنث است پس صفت
آن مشحونه می بایست دیگر هر جمع عربی ورای جمع ذوی العقول حکم مؤنث دارد مانند قامت الرجال لیکن قام الرجال هم درست است
من فرق این مراتب در قانون مجید بخوبی بیان کرده ام و آنچه متصدیان و امثال شان می نویسند همه غلط و بی محض است
لیکن اعتراض بر نوشته اینها نمیرسد مگر کسی که با صحبت مفرط هم رسد آگاهی باید نمود بلکه خود هم در کچهریها هر گاه قانون نامه یا
روبکاری نوشته شود بهمان دستور که مروج انجاست باید نوشت زیرا که اینگونه عبارتها در تحریر صاحبان عالیشان از
فارسی و عربی رواج پذیرفته است در خاطر آنها همین منقوش شده در صورت کسی که خلاف آن یعنی صحیح بنویسد بتحریر محض
میدانند مجبور اطاعت قوم باید کرد هر گاه رنگ تحریری برای اصحاب فهم و ذکا و آشنایان کتاب و صاحب قلمان بتحریر
محققان ریخته شود از الفاظ غلط و مشکوک و سقیم احتراز ضرور است تمام شد این مطلب حالا بشنوید که علم هر کس که حاصل شده
از فیض مطالعه کتب است و کتب مدرسه آنچه خوانده می شود قطع نظر از آنکه یاد بماند بفهم کسی درست نمی آید پس صاحب شوق را
لازم است که عند الفرصت با معان نظر کتب را ملاحظه نماید البته بعد مشاق فائده دست میدهد این نیست که در خدمت
محنت بری غذیه زیاده خیریت رقعه ۳۲ استند بفصحای صفاهان بیگلربیگی دار السلطنة برعث وحجال سلمکم الله تعالی رقعه ۱۳۲
بعد تزیین صفوف متون عبارات بدسته و لباس الفاظ رنگین قبا پوش معنی اشتیاق تازه و آرزوهای بی اندازه
در میدان قرطاس تقلیلی عارا جولانگاه افراس فوج دریا موج بیان می سازم که در روز که بست و هفتم شهر حال و از چهار روز
بیت الشرف آفتاب سعادت یعنی فرودگاه لشکر ظفر مظهر جناب عالی دام اقباله از هم متیازه بود و امروز هم دائره
دولت همین جا شرف افزای قرب جوار آنست فردا باید دید لیکن غلبه برای مقام است غیرت بیان فرزدق و جریر
در شک سبعه معلقه شعرای بلاغت نشان مکتوب محبت اسلوب از اول تا آخر مرغوب جاذب القلوب کان کل سطر منه
و محق بجذب قلوب المشتاقین بعد نصف النهار که چاشت کرده دراز کشیده بودم توسط چپراسی هندی یعنی هرکاره ڈاک
رسید و اوقات را خوش ساخت مصرعه ای دقت تو خوش که وقت ما خوش کردی عبارت این صحیفه
لیاقت تحسین و آفرین داشت جزاک الله فی الدارین خیرا و خطوط دیگر که در ان بهیچ بود دیدم و بعده جواب خط

خط والد و عموی شما دیروز تحریر یافته‌ام و جواب خط صاحب موقوف بر امروز بود از ین جهت که یکی از دوستان
صدرالدین محمد خان آشنای والد شما می‌خواست که خطی از طرف خود به آن خان عالیشان نوشته بدهد با این توقع که آن
آن را در لف خط خود روانه سازم بالجملة الصبح تا این وقت که دو پهر رسیده انتظار برده‌ام چون دیدم که تمام محو ارسال آن خطها
بروز دیگر حواله نمودم دیگر احوال برین منوال است که امروز هم خیمه در ٹیاره است و دو سه روز حرکت بحیال نمی‌آید تا دیروز [illegible]
محسوب شده بود امروز ده تا شد صبحی که جناب عالی سوار شده بجنگل تشریف بردند قریب لشکر شیرا بیل گرفته و دو چار شده [illegible]
بقل بزمین غلطیده چگونه زنج یابد که مقدار گله هم قریب نیم یاد است یا کمتر ازین باشد خدا داند دیگر امیر علیه السلام را تب
از رفتن باز داشته بود بجنگل که رفته باشد و آنچه نوشته بودم که همیشه فارسی حرف زنید غرض این بود که هرگاه صحبت با عمو صاحب
خودمان خواجه امیر خان دست دهد آن وقت هر قدر که بگوئید فارسی بگوئید و در تمام روز یکساعت بیرون بیائید و تمام روز
در خانه باشند و بر خواجه امیر صاحب چه موقوف است با جد امجد خود و عمو صاحب کلان هم همین معامله داشته باشید و بدر شما [illegible]
که از راه تفنن با شما حرف میزند بلکه شرم بسیاری که دارد مانع اوست آمدم بر مطلب دیگر زمین ٹیاره که از تحریر و خیمه‌گاه حضور
پر نور است عجب صحرای و طرفه آب روانی دارد که وصفش بزبان ادا نمی‌توان کرد مانی قلمی باید که نقشه را بکشد حضرت
صاحب عالم بهادر دام اقباله بفرمایش جناب عالی نقشه این زمین را با سواری نواب صاحب ممدوح بر ورقی کشیده اند لیکن [illegible]
کرده است در لکهنو بر ورق دیگر درست نموده پیش طرف ثانی خواهند فرستاد دیگر خیریت

رقعه ۱۳۳

روشن بیان و دری سمان نکته دانی انعم الله علیکم بمدارج البلغا بعد سلام مسنون و اشتیاق روز افزون واضح و لایح باد که
یاد ندارم که هیچ خطی از شما درین سفر رسیده و جواب آن تفویض قلم نگشته از خط امروزه شما که مرقوم بست و دوم [illegible]
بود ترشح می‌نمود که جواب خطی که رقمزده کلک بلاغت سلک شما بتاریخ چهاردهم ماه مذکور اسمی فقیر آثم بود و نصاحب سبیں عزیز تر از جان من
صورت این است که بتاریخ هفدهم و یک خط اسمی خواجه امیر خان صاحب تمام کردم و از لفافه فراغت شده از حضور پر نور رسید که برسر
دستارخوان نشسته منتظر شما هستم زود تر بیائید گفتم خوب است عرض بکن که فلانی برای استنجا رفته است حاضر می‌شود آن وقت
سوای این چاره ندیدم که قدری کاغذ از تخته برید و سطری که حاوی جواب خط شما باشد نوشته تو بی لفافه خط خودم
که اسمی عموی شما بود گذاشتم شاید آدم مدبر زن میر انشاء الله خان صاحب راه گم کرده نور چشم من بدین چه موقوف است اگر من ده یا
خط نبویسیم و شما از تنگی فرصت جواب آن نتوانید من مست از تحریر نخواهم داشت و من توقع از شما دارم که اگر من جواب صد خط
با اهمال گذارم باید که شما شیوه تحریر را از دست ندهید و یک خط دیروز برای شما که بست و سوم و روز شنبه بود نوشته
طراز ارسال پذیرفت لیکن بر سر نامه از سهو تاریخ بست و دوم نوشته شده بعد فرستادن خط و ڈاک یاد آمد این خط جواب
خط پریروزه شما خوب است و عموی شما خوب شد که از غبار خشم ترسیده جواب خط نوشتند خط شما یا خط والد شما بعینه خط
ایشان است زحمت در عالم اتحاد کشیدن چه ضرور مشکل این قدر خطوط با شما می‌نویسم و بجناب حضرت قبله و کعبه‌ام آداب [illegible]
بخدمت عمو صاحب کلان شما بگذارش سلام اکتفا کرده‌ام از همین سبب است که خطوط دعای اسمی شما مردم بعینه عرضه بجناب قبله و کعبه [illegible]
بخدمت وزیر صاحب حق تعالی همیشه شما را چون قرص نیر جهان افروز لبریز نور دارا دو شکراب مولوی صاحب

و نواب صاحب و قبله دریافت نمودم و عیش من تلخ شد و قتیکه آنجا می آیم دریافت می شود که چه روداد و شما لسیار چه کردید که فصول کبری شروع نمودید لیکن این قدر میگویم که حواس را پریشان نباید کرد و دماغ را ضعیف نباید ساخت و فرمود
این استاد را مطلق بدنت نخواهید کرد شود که انچه یاد گرفته اید همه فراموش شود و از راه راست کج رفته سر گوجه
مقصود را غلط نکنید و دفعه واحدة در چاه شک و حیرت که عادت این فرقه است نغلطید هر چند آدم ذهین تقلید کسی نمیکند
و هر چه بخاطرش می خورد آنرا می پسندد تر کی را ترک نباید کرد انقدر که شما می نویسید مردم استخوانها شکسته اند و باین مقام
نرسیده اند و نیز بمو می خود باید گفت که آدم نزد نلکهراج فرستاده رقعات خود را نه وطلب نمایند طرف ثانی هرگاه رقعه من
خواهد دید خواهد داد و احوال لشکر این است که دیروز هم یک شیر کلان شکار شد و امروز منزل ما تر است پس فردا
آنروی نهر جوکا محط الرحال بهادران نصرت اندیش رکاب جناب عالی خواهد شد ان شاء الله العزیز القدیر بروز سه شنبه
داخل لکهنو میشویم و اگر ازین در گذریم روز پنجشنبه خود از دست نمیرود دیگر خیریت رقعه ۱۳۴ نور عینی المعی جریر زمان
فرزدق دوران سلمکم الله تعالی بعد اشتیاق واضح باد که امروز بیست و دوم شهر حال روز یکشنبه است یک شیر دیگر
شکار شد و خیمه بجای خود است هر چند پیش خیمه اندیر روز رفته است خدا داند فردا هم کوچ می شود یا شیر دیگر بر می آید
پس تا امروز شش شیر بشمار رسیده لیکن عند التحقیق معلوم شد که هیچیک از نها نر نبوده است تا دیروز سید قسم کرملی
نر هم بود امروز معلوم شد که همه ماده بوده اند اگرچه اینجا در هر منزل سیر و تماشای تازه است و دوا شد خاطر حاصل میشود
لیکن روز بروز آبهای بمیزه مضعف معده نصیب مردم می شود جا بجا بر روی نهر جل و زرق استاده است بالجمله خدا حضرت
صاحب عالم و جناب عالی را سلامت دارد که داعی را از دولت ایشان آبهای سرد و نان گرم و لحوم شکاری میسر است
و در مراجعت لشکر اختلاف بسیار است نزد بعضی این است که ازینجا تا مییاد پور یا بهور که هوایش سموم و دیه و آبش همه
آب حنظل است رفته از انجا بمحمدی خواهند رفت و از محمدی بخیرآباد رفته از راه سندیله بلکهنو میروند و بعضی برین که تا
شاه آباد خواهند رفت و نزد بعضی چنین ثابت شده که از مییاد پور برگشته به بهرایچ خواهند رفت خلاصه اگر بهرایچ
میروند سیر خوبیست و باشتر هم رفته ام مینا هم موجب فرمایش والد ماجد شما آنجا هم میتوانند رسید میر یوسف علی در
خریدن مینا خیلی اهتمام دارد لیکن چکنند زمین سخت آسمان دور تنها چه طور برود دیگر اینکه عرضه بخدمت ملازمان
نواب محمد سعید خان بهادر ملفوف این خط میر سید بخش علی باید داد که رسانیده بیاید بلکه جواب این عرضه و جواب
خط فقیر از مرزا محمد صادق خان هم طلبیده در خط خود ملفوف باید ساخت و احوال میر علی صاحب را اگر پیش عمو صاحب
یا والد شما میآیند رسیده باید نوشت که بطرفی میروند و روزها در راه بسر انجام یافت بالاتمام شد این خط بخت و دولت همعنان
شما باد رقعه ۱۳۵ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی بعد اشتیاق تا مخفی نماند که دیروز که غره ربیع الاول سنه ۱۲۲۵ هجری بود
دو قطعه مکتوب شما یکی در ڈاک جناب عالی و دومین ملفوف خط غلام حسین خان صاحب بدست آدم تاج الدین خان صاحب
با هر دو رقعه فقیر که دران ملفوف بود رسید لیکن خط میان جهبو دران نبوده است معلوم شد که گذاشتن آن در لفافه
از خاطر فراموش شد حالا اگر خط مذکور پیش شما باشد در خط دیگر هم پیچیده نزد غلام حسین خان صاحب بفرستید و اگر گم شده است

یاد کردن نعمت

بخاطر خوردن ای بخاطر آمدن

رقعه ۱۳۴

رقعه ۱۳۵

است بخواجه محمد صالح بگویید که بمحمد کامل خان بگویند که خط اول صاحب در راه تلف شد خط دیگر بهمان مضمون مختصر نوشته
بدهید که بدست آدم معتبر روانه کرده شود و هرگاه بیایند در خط خود پیچیده نزد عالیجناب صاحب مقدم الذکر باید فرستاد تمام شد
این مطلب اینجا میگویم که در خط شما لفظ چپر یعنی قاصد و هرکاره بود نوشته اند که چپر شخصی را میگویند که همراه خود احکام
پادشاه برای امرای برد و جائیکه القاب باشد خواه دام ظلکم خواه دام ظلهم هرچه بنویسید درست است و سوای این هر
شخصی مخاطب دام ظلکم و برای غائب دام ظلهم می نوشته باشید رقعه ۱۲۰ مخفی نماند که دیروز که سیزدهم جمادی الاولی
روز چهارشنبه بود قاضی صاحب لفافهٔ خواجه امامی ساکن بنارس نزد من فرستادند در لفافهٔ مذکوره عرضه بنام
خواجه پادشاه خانصاحب و خطی بنام این حقیر و دو خط دیگر بنام آقا صاحبان مخدوم رافت نشان دیگر و کلا ...
دین بدنیا فروش بوده است خط خود را بمطالعه در آورده هر دو خط مکتوب الیه جدا جدا داده و رسانیده شد جواب این همه ...
ملفوف این کاغذ است باید خواند از دریافت احوال میرزا هنگامه صاحب تخت الی بدل رسید لیکن چون مرد جواد است
مشکل او زودتر آسان خواهد شد زیرا که اکثر اوقات دیده میشود که آدم سخی و جواد زود بافلاس رسیده است و دفعه برون
از وهم مردم در رزق برای او حیران و امی شود که صدها از مائده او زله ربائی می کنند صاحب تعجب هم محبت پنهانی با و دارد
فکری برای او کرده باشید یا خواهد کرد و نیز از حصول علم بحقیقت حال اقضی القضاة قاضی نجم الدین علیخان صاحب ممنون ام
حق این است که این گونه آدم خجسته سیرت کجا پیدا می شود نقل دیوان ... امداد خان که نزد والد شماست بنوز بمقابله
نرسیده مصنف آن روزی برای دیدن من در حویلی چهاپا دلی یعنی بخانه جد امجد شما آمده بود از عصر تا سه پهر نشست من
د قاضی صاحب گفتیم که برای چند روز دیوان بدهید که با نقل آن مقابل بکنم گفت چه فائده که این دیوان که من پیش خود
دارم غلط تر از دست و تصحیح این نسخه موقوف بر همت و سعی میرزا احمد منشاست تمام شد این گفتگو احوال خان مزبور
این است که از دو ماه برطرف شده و سبحان قلی بیگ را غضب که آشنای چهل ساله اش بود او را در تمام شهر رسوا نمود
یعنی چند هجو برایش گفته که جابجا نقل آن برداشته شده و او سوای این کار دیگر این کرد که هجو بعضی اعزه شهر گفته نزد
خان موصوف فرستاد این عزیز بی تامل آن هجوها از نزد طرف ثانیها با این خیال فرستاد که گوینده را شلاق بکنند آنها
چون برین معنی مطلع شدند سبحان قلی بیگ را طلبیده پرسیدند که ای عزیز تو خود را چه فهمیده بودی که این راه رفتی
حالا با توجه سلوک تو بر زم سبحان قلی بیگ گفت که میانه من و صاحب تمام معامله دنیا بود که بر سر آن هجو می کردم این قدر
گفته قرآن را بر سر گذاشت که اگر من یک مصرع در هجو صاحب گفته باشم قرآن مجید که مرا بزند چون من درین روزها هجو ایشان
کرده ام و او نمی تواند که تهمت مرا بکند لهذا از راه جبن این بنا را گذاشته است که هجو اعزه خود گفته تخلص من داخل نموده است
تا بزرگان و بزرگ زادگان در پی آزار من شوند چون خان موصوف هجو بعضی بیگناهان گوشه نشین و دیگر اجله ...
کرده بود همه را گفته سبحان قلی بیگ یقین حاصل شد که این هجوها گفته خان مزبور است و دفعه مستعد آن شدند
که بلای بر سر خان موصوف نازل بکنند این مرد از این خبر دست و پا چه شده داماد و پسر خود و دیگر آشنایان خود
نزد طرف ثانیها فرستاده بالحاح و زاری پیش آمده با یمان موکده و احلاف عرضیه از این بلیه محفوظ ماند گر ...

और
तब तब वह और
तैनाती की
मैं मशीन ...
...

وصف الدوله دیروز کیک کتک نزده بودند از خوف جناب عالی دام اقباله احدی مجال آن ندارد که بجانب لیسی و صفا و ستارا
و رامپور سفر بکند آدم برای نقل کتابهای عربی بالشی باسه که بجند کس گفته ام الی یومنا هذا احدی بیاورده امروز شخصی حق الیقین
بخط ما تیر آورده بود سی روپیه قیمت می کرد نهایت بیست و پنج می فروخت چون یا مردم را انتهای قیمتش هفت و هشت
در نظر است و این را هم گران میدانیم زیرا که اگر هیچ باشد بدست آید ارزان است و پس کردیم دیگر خیریت و فصیح و شریف
در حویلی صاحب خوش و خرم بسر می برند خاطر جمع دارند رقعه ۱۳۷ نقاب کنوز براعت و حافظ آثار لذاعت سلمکم الله تعالی
معاوضه محبت طراز مرقوم یازدهم شهر حال در لف صحیفه انیقه ممتاز نوع فتر مدرس رقائم ستة عشر جناب خواجه محمد امین احرار
دام مجده متضمن صحت و عافیت همه بزرگ و کوچک و عذر غلطی که در خط سابق بود بتاریخ هجدهم ماه مزبور روز پنجشنبه وقت پنجم
برقع خفا از عذار لعبای وصول مسرت شمول برکشاد و مطالعه آن غنچه دل را صبای شگفتگی جاوید در کنار نهاد بلی عادت نیست میگوییم
که عبارت مشتمل بر روزمره که شما می نویسید بر همه می چربد بالجمله عذری که در خصوص وقوع غلط طراز تحریر پذیرفته بود مسموع و مقبول است
چون دعوی را آگاه کردن شما از صحت و سقم الفاظ و عبارات مرکوز خاطر است و در هر چیز باصلاح برمی خیزم لهذا می نویسم که در آخر
خط امروزه هم دو غلط بود و عبارت مذکور این است لب باقی اینکه باعث ذلت یا زیاده ازین سبب است که قلم برداشته نوشتم
مخفی نماند که غلط اول در املا واقع شده و آن تحریر لفظ ذلت با ذال معجمه است که بازای معجمه صحت دارد این لفظ را بدین صورت
نوشته باشید این غلط مخصوص شما نیست شعرای ایران و علمای یورپ هم شریک حال صاحب اند لیکن آنها ملوم اند و شما
پاک از لوم هستید زیرا که اگر بنیاد دیوار افتد ملوم است و نابینا خبر اگر از شما غلطی سرزند مضایقه ندارد از علما و شعرا وقوع چنین
خطای فاحش خیلی مستبعد می نماید و غلط دیگر این است که باعث زلت یا زیاده ازین سبب است ظاهر است که لفظ باعث
درین مقام گنجایش ندارد همین قدر کافی است که زلت یا زیاده ازین سبب است و اگر لفظ باعث داخل عبارت باشد آخر عبارت
چنین خوب است که باعث زلت یا زیاده همین است این غلط غلطیست که این را صاحب طبعان فصیح بیان می فهمند کار بر جلنبرنژ
چاره نیست زیاده خیریت اما بیکسری یعنی عمومیت را بعد از سلام بگویید که دیروز که هفدهم بود خطی متضمن احوال ایشان که گیتی
اسمی آن صاحب در ڈاک روانه نموده شد رقعه ۱۳۸ خواجه قنفذ دستگاه افصح الفصحا و ابلغ البلغا سلمکم الله تعالی
بعد اشتیاق حالی یاد که رقیمه بلاغت طراز منبی از صحت و عافیت در لف خط میر صاحب دست آشنای و اعی شتاق
گردیده و تسوید کشش خیلی محظوظ ساخت آفرین صد آفرین بر پیر و زیک خط دیگر اسمی شما نوشته روانه نموده شد خواهد رسید انجه
از اخلاص و بمقراطیس حکیم مرقوم بود مقرون بتصدق است بیچاره چه کند اختیاری ندارد من نیز مجبورم لیکن بهر صورت
رفتن او مناسب است اگر اینجا خواهد ماند تباه تر خواهد شد عمو شما که خدا ایشان سلامت دارد در خط خودش که الحال
راقم بود نوشته بود که خطی متضمن سفارش این مرد بنام مرزا افضل نوشته خواهم داد خدا ایشان جزای خیر دهد که رحم بسیار
بر مساکین دارند این بار در خط شما لفظ سیم بود و شاید از دمقراطیس یاد گرفته اند صفاهانیان درین مقام لت و دست تنگ
و لاشه و شیرازیان بیاج استعمال میکنند سیم هم بد نیست آخر زبان اهل خراسان است زبان توران نیست و احوال
همین قدر هست که در خط فقیر که اسمی و الد شماست تحریر پذیرفته است دوباره در خط صاحب اعاده آن نمودن تحصیل حاصل است

پیش بود از همان خط دریافت خواهید کرد و این که اکثر اوقات فارسی حرف میزنید خوب می کنید فارسی روز بروز عجب دور آمد
مردم در هندوستان استخوانها شکسته اند و کوچه مقصود را نیافته اند و فارسی بزبان شما آید وقتیکه خوب حرف خواهید زد
و فارسی یاران خواهید شنید قدر این نعمت خواهید شناخت یقین بدانید که شاعر یا منشی شدن امکان دارد ولیکن فارسی حرف زدن
خیلی مشکل است اگر این خط را ملاحظه خواهید کرد و این عبارت که شما می نویسید و هیچ علی نخواهید یافت بجهت اینکه این الفاظ گوش زد
کسی نیست زیاده خیریت اگر سیدی علیخان برای درس گرفتن بخدمت والد شما بیایند از طرف من بعد سلام شوق باید گفت که
پیشتر خطی برای سیدی حسین خان ملفوف خط اسمی حکیم سیف الدین احمد خان فرستاده بودم تخیل که رسیده باشد و در همان خط
سلام و اشتیاق بخدمت شما هم بود و آنهمه خطوط که برای استاد شما میرسد شما همه را برای خود بدانید و با لاله امرت لال شد بار
در اثنای راه اتفاق برخورد افتاده روزی ها می گفتند که فرد من برای دستخط بحضور فرستاده است حالا معلوم نیست که دستخط شده یا خیر
رقعه ۱۲۹ دیروز که سیزدهم شعبان روز یکشنبه بود خط مسرت نمط مع عرضه که اسمی جد امجد خود نوشته بود دیدار رقعه چنین که
جد امجد ایشان هم دوستان بود بمطالعه درآمد حالا غزلی که من طلبیده بوده ام نباید فرستاد انشاءالله العزیز بروز یکه می آیند همراه خواهید آورد
لیکن یک کاغذ را تلف نباید ساخت و می خواهم که نقل غزلهای حال ها سرا در حاشیه دیوان بخط برادر شما نویسانیده شود تا شما در
نیفتید و غزلهای مشاعره حال هم بوالد ماجد شما رسانیده شد جناب ممدوح در حاشیه دیوان نوشته باشند نزد شما فرستادن
ضرور نیست زیرا که اگر دیوان آنجا می بود مضایقه نداشت حالا چه فائده این بار صحبت مشاعره از ضیق فرصت صاحب مشاعره
منعقد نشد و بعد از این هم نخواهد شد و من هم درین روزها الحمد گفتم برای مشاعره می گفتم و رفتن در مشاعره بپاس خاطر صاحب
مشاعره بود حالا اگر ذوالقرنین هم مشاعره بکند اراده ندارم که بروم آمدم بر احوال دیگر بدانید که سعادت علیخان در دفتر
برادر و پدر خود می چربیدند بلکه سوای نظام الملک آصف جاه احدی از امرای عصر محمد شاه هم در شعور با او نسبت نداشت لیکن
حالا این نواب خیلی غنیمت است روز یکه بر مسند نشست از پس هم بعد دو روز آن پیاده های ناکه را حکم کرد که بر غیر مردم کس
از زن و مرد بهر طرف که خواهد برود و هر چه از نقد و جنس برد و هیچ کسی مزاحم نشده باشد و سوای اهل معامله مردم بسیاری از
قیدیان نیز رها شدند جد امجد شما هم خلعت شش پارچه کار چوبی مع سرپیچ و جیغه و مالای مروارید یافتند و هر روز بدربار
میروند و باریاب دیوان خاص می شوند و از قرائن و آثار چنین معلوم می شود که مشاهره برای وزیر صاحب
و امیر صاحب و قاضی صاحب هم معین شود و درین عرض مدت که هنوز یکماه نکشیده نواب حال هزارها خلعت
بمردم بخشیده باشند و نقل چهار روز است یا پیشتر که بدرگاه حضرت عباس سواری جناب عالی باین جبروت
رفته بود که تمام بازار را رنگین کرده بطور آذین بندی اجناس فاخره در هر دکان چیده شده بود و چند جا در راه
بالای بام نوبت میزدند و بر سر هر بام لولیها رقص می کردند و سامان سواری چه بگویم که در تقریر نمی آید
از هودج زرین جواهر نگار و زین های مرصع کار و دیگر حشم و خدم که چشم فلک ندیده است همراه بود و از کثرت
خلق دو قدم راه طی کردن برابر دو کروه مسافت بود مردم بسیاری در کوچه ها زیر غلطیده و ضربها خوردند اقبال جناب عالی
در تمام راه زر نقد بهر دو دست بر لولیان و فقرا می انداختند و بدرگاه رسیده یک صد و یک اشرفی و یک پان طلا که پا و بالا

یک سیر وزن بوده است نذر کرده اند بعد مراجعت هم تا شام انبوه مردم کم نبود آمدم بر احوال میرزا حاجی صاحب
ایشان علاقه که خود در سرکار بیلی صاحب داشتند خلعت آن منشی امیر حیدر رشد و خود شان در حضور جناب عالی می‌شوند
جناب عالی را بر ایشان خیلی نظر عنایت است چنانچه خلعت هفت پارچه مع جیغه و سرپیچ و مالای مروارید و پالکی جهالردار بایشان
مرحمت شده شما را درین عرصه دو سه بار رسیده اند رقعه که شما نوشته اید حالا بایشان نمودن مناسب نیست بطور دیگر
از طرف شما نوشته خواهم داد و بر رقعه چه موقوف است من برابر هزار رقعه هستم روزنکار شما درین سرکار بمعرفت میرزا معصوم خود
مرکوز خاطر دارم مطمئن باشید و منتظر لطیفه غیبی باشید رقعه ۱۴۰ پوشیده نماند که پریروز که چارشنبه و سلخ جمادی الاولی
بود خانصاحب مکرم تاج الدین حسین خانصاحب داخل شهر شدند و بپای صاحب کلان در مکانی از عمارات انگریزی نزد
بکوٹهی صاحب مع فوج فرود آمدند منشی امیر حیدر بحکم صاحب بهادر مصروف مهمانداری و دیگر مهمات است لیکن مصرف طعام از سرکار
بمنشی موصوف خواهد رسید و دیروز که غره جمادی الآخره بود در حویلی مولوی حسین علی خان صاحب با فقیر هم ملاقات شد
تا دیر گفتگو ماند طعام هم یکجا خوردیم شاید اطعمه دیروزه از طرف مولوی صاحب بود جد امجد شما اراده کرده بودند که طعامی برای
خانصاحب بفرستند منع کردم برای این که زیاده از سه روز نهایت چار روز مکث نمی توانند کرد و سوای طعام صاحب کلان
از جاهای دیگر هم طعام می آید در صورت ارسال اطعمه بربادی زر خود است فائده طعام نیست که مهمان از ان لذتی برد
نه اینکه نصیب اعدا شود هرگاه باراده اقامت چندروزه اینجا خواهند آمد مضایقه ندارد و سوای این میانه شما و خانصاحب
رسم تکلف درکار نیست اگر از اول معمول مرسوم شده بود که هر وقت خانصاحب وارد شهر شوند طعام برای ایشان باید فرستاد
حالا هم مناسب بود چون پیش ازین در محرم اتفاق نیفتاده بود حالا بی جهت غیر از تکلف محض صورتی نداشت نقل امروزه
این است که از صبح باران شدید باریدن گرفت تمام راهها خصوصا راه کوچها گل شد خانصاحب بهمین علت و نیز از جهت
رفتن بملاقات بعض احبای آزرده شدند که دو دو بار برای دیدن ایشان آمدند و در خانه نیافته مایوس برگشتند بخانه
مولوی حسین علی خانصاحب نتوانستند رسید آقا صاحبان مخدوم برای بازدید که دیروز خانصاحب نزد ایشان
رفته بودند بخانه مولوی حسین علی خانصاحب آمده سه ساعت کامل که یکپاس هندوستانی باشد نشستند چون دیدند
که خانصاحب نمی آیند و چیزی هم نخورده بودند مرخص شدند حالا وقت عصر اگر خانصاحب اینجا وارد شدند مشارالیهما خانصاحب را
دیده نزد میان آقرین خواهند رفت یا فردا هم صبح آمده رخصت خواهند کرد خبر روانگی خانصاحب فردا گرم است لیکن
باید دید شق غالب همین است که فردا روانه شوند چون خانصاحب سراپا عنایت عظمت و جبروت شما که درین روزها
نام خدا بهم رسانیده اید و کیفیت جمع شدن مردم ذی اعتبار در خیمه شما و دیگر حکایات چنانچه بیان کردند من هم از راه
خوشامد و زمانه سازی که شاید روزی بحسن سلوک پیش آیند قدری پسته که نیم آثار وکسری باشد در یک خریطه
برای شما فرستاده ام مناسب آن بود که ڈلیها بفرستم چون دیدم که جد شما سوای ڈلیها که برای دیوانصاحب
طلبیده اند ڈلیهای دیگر هم از قسم رسمی برای شما فرستاده اند بهمین پسته اکتفا کردم حلوای سوهان خوب بود لیکن
باین خیال که مبادا بار سنگینی برداشته باشد از ان هم دست بردار شدم تحفه مختصر مساکین و اعیان قبول باید نمود

رقعه ۱۴

غره جمادی الآخره

ذهود باقر بیک را در تنهائی بجای خود از طرف من باید فهمانید که قمار را کم بازند و آینده امیدوار اضافه باشد صاحب
والامناقب حق خدمت کسی برباد نمیفرمایند و زبانی خانصاحب که صاحب والا جاه خواجه های را فرخ آباد طلب خواهند کرد
و عهدهٔ منشی گری بود بنام ایشان مقرر خواهد شد تمام شد تقریر خانصاحب والا شنوید که هر چه بشود و تعلق بخت اتفاق
دارد الحمد لله که آقای شما و عمله کچهری هیچکی از شما ناخوش نیستند بالفعل که شاه آقا هم درین ملک است بسبب فتنه او
هر چه خواهد شد خواهد شد آنچه نوشته ام در دل نگاهدارید و خوب کردید که کهاران باز کرده شتید مال عاریت جای ماندگی
نیست خدا شما را لایق آن بکند که دوستان کهرکهریه و اسب بلکه فیل از شما بعاریت برده باشند دیگر ماجرای تازه
سوای خیریت وضیع و شریف نبوده است که تحریر در آید لیکن فرد مشاعره است غزلهای تازه بعد ازین خواهد رسید
من هم از دیروز نخاس آمده ام دیگر این که دیروز جد شما حویلی نو تعمیر میرفتند در اثنای راه با خانصاحب
ملاقات شد لیکن این ملاقات داخل ملاقات نیست اگر فرصت می شود خانصاحب نزد جد شما می آیند زیاده خبر

رقعه ۱۴۱ مخفی نماند که خط شما مرقوم دوازدهم صفر سنه ۱۲۲۹ هجری رسیده مسرور ساخت روز رسیدنش شنبه
بجدیم شهر صفر بود در چند خط رقعه آقا صاحبان و کروکشتا کر حواله قلم نکرده اید این قدر تساهل هم خوب نیست
بعد یک دو خط چیزی مینوشته باشید و بسیار خوب شد هندوی صد روپیه فرستادید انعنی موجب برکت و رزق
و سبب خشنودی خداست فرستادن این هندوی در عین ضرورت اتفاق افتاد من امروز در حویلی نو تعمیر
آمده و والد و عموی شما را همین جا طلبیده گرم اختلاط بودیم که هرکارهٔ ڈاک این خط را آورد این وقت که دو پهر روز
عموی شما کاغذ هندوی گرفته بنا بر ضرورت آتش دادن دوای کیمیا رخص شده نخاس رفتند آنجا رفته کاغذ زر تحویل
داده مبلغ از مهاجن طلب خواهند کرد و از کسانی که هندوی بنام آنهاست یکیک یا دیڑه کولی یا جیتی رام در عوض
این مژده خواهند گرفت این زرها که شما می فرستید همه بشادی می شوند ازینجا معلوم شد که در دنیا هر چه هست
زر است وای بر حال کسی که زر ندارد کمالات روی زمین اگر در کسی جمع باشد در دنیا هیچ عزت ندارد
زن و فرزند و پدر و مادر و برادر همه شخص سخی و صاحب مال را دوست می دارند از مختاری مرزا ابو الحسن خان
دیوان دل بسیار خوش شد چون مرد سینه صاف و خوش همت و دوست است هر قدر که ترقی برای او
صورت بندد دلم شاد می شود لیکن از باعث برخاستگی خاطر خانصاحب کرمفرما تاج الدین حسین خان دل بر آتش غم و غصه
کباب کرده دیده باید دید که ایشان بر سر کینه می مانند یا استعفاء داخل سرکار میکنند بهر کیف اگر ایشان بمانند شما هم بمانید
والا نوعیکه صورت بندد حیله پیش کرده ترک نوکری نموده اینجا بیایید خدا رزاق است آدم سخن مردانه را از دست
ندهد لیکن اول بخانصاحب موصوف باید نوشت که من در ترک علاقه رفاقت جناب از دست نخواهم داد درین نوکری
چه موقوف است اگر مداخل هزارها متصور باشد یکساعت آب درین جا نمی خورم کیاها می این زمین مثل عقرب می گزد بعد از آن
با ابو الحسن خان دیوان بهانه دیگر پیش آورده ترک علاقه باید کرد و الا آئین انگریزی نیست که کسی بپاس خاطر کسی
ترک نوکری نماید بلکه با خود می شود و ضرورت تحریر خط برای خانصاحب ازین سبب است که مبادا شما در دوستی

ایشان نوکری بگذارید و مردم گمان برند که از بیم صاحب کلکتر نوکری را گذاشتند یا صاحب موصوف خود ایشان را
طفل و نارسا دانسته جواب داد هر چند میرزا ابوالحسن خان زیاده از خانصاحب با شما بذل محبت و شفقت خواهند کرد و در
هم لسبی خان معزی الیه منصور لیکن حق احسان خانصاحب که مقرر زیاده ازین است امور دنیا اتفاقی است بران نازان
نباید شد همیشه اهتمام دران باید کرد که زبان مردم دراز نشود و از زبان مردم باید ترسید دیگر آنکه در القاب کسانی که در سن از خود
بزرگتر باشند یا محبت و شفقت پیش نیاید لفظ مشفق نباید نوشت قبله نوشته منبع عنایت و احسان یا مخدوم اسپکاه باید نوشت
زیاده خیریت

رقعه ۱۴۲ رقعه شریف در لف عرضی سامی جناب قبله و کعبه از لشکر ظفر اثر مرقوم دهم ربیع الاول
در اسعد ازمنه بتاریخ چهاردهم تقویمی و سیزدهم رویتی بروز شنبه که عبارت از دیروز باشد رسیده مسرور ساخت حق تعالی
در همه اوقات درین سفر همراه باد از خط دیروزه چنین ترشح می نماید که هنوز دو سه ماه تشریف داشتن ملازمان والا صاحب
والا مناقب عالیشان در همین ضلع اتفاق افتد خدا کند که در همین لیالی و ایام پولی بدست شما بیاید تا از کسیکه قرض گرفته
بمصرف می آرید ایمن شوید و آنچه باقی ماند اینجا بفرستید و دلهای ما را واشد می دست دهد من درین مقام تعجیل و اضطراب ندارم
لیکن شما تمام خدا احوال اهل زمانه را خوب می دانید و در فرستادن باورچی چند چیز مانع شد یکی بدست آوردن باورچی
جوان خوش ظاهر و پخته کار در صناعت طبخ شما هم بجای خود انصاف بکنید که شخص صاحب این جامعیت کجا پیدا می شود و اگر
هست لکهنو را این یا پانزده کی می گذارد دوم نصیحت بزرگان است که آدم را لازم نیست که بخانه آقا یا امیر عظیم الشان سوای
آقا باورچی یار کابدار یا طباخ معرفت خود بیارد این امور را بذمه داروغه یا ورچیخانه باید گذاشت زیرا که بیشتر این گونه مردمان
متوهم و متلون الطبع و طفل مزاج واقع می شوند و رفقای شان دشمن یکدیگر گاه باشد که بعد طعام خوردن وجعی در معده
پیدا شد و تخمه یا هیضه رو داد خورنده بهان مرض جان داد و باورچی و خویش هر دو بدنام یا مقید شدند یا معرض تلف
در آمدند لیکن این اندیشها در جاهای بزرگ مثل جناب عالی و امرا قیاس و دیگر امرای بد طبع متوهم است صاحب والا مناقب
شما مرد بزرگ و دانا و رفقایش نیز نیکو خصال اند اگر به جای همین معامله باشد پس باید که در دنیا کسی سبب نوکری کسی نشود
برباورچی چه موقوف است خدمتگار هم می تواند که آقا را زهر هلاک کند همیشه دوستان برای دوستان هدایا از قسم حلویات
و غیر آن میفرستند اگر همین وسوسها گنجایش داشته باشد ممکن نیست که کسی چیزی از دست کسی یا فرستاده کسی بخورد
لیکن با اینهمه احتیاط این را می خواهد که برای اعاظم امرا که برشتن و مقید نمودن آدمی قادر باشند باورچی نباید برد و هدیه
و پیشکش از خوردنیها نیز نباید آورد و به همین دعوت چنین کسان زر نقد برای مصرف باورچیخانه مقرر است که همانجا
پخته شود نان بار برای این نفرستم که جوان و خوش ظاهر و صناع از کجا بیاید و اگر باشد هم هفت روپیه لکهنو را کی از دست
می دهد و سوای این طباخی و خدمتگاری دو عهده که بذمه خود می گیرد چند روز است که پیر بخشش نام شخصی که عمرش
زیاده از بیست و پنج نباشد و صورتش هم صورت آدمی است پیش من امیدوار نوکری صاحب والا مناقب آمده بود
من هم راضی شده بودم می خواستم که او را بهفت روپیه خرسند ساخته بفرستم چون در همان ایام خط شما متضمن ترجیح
صاحب عالیجاه رسید و این اندیشه هم بخاطر راه یافت که مبادا ایشان هم پسند نکنند اگر باز هم زری داده مرخص نماید مضایقه

مضایقه ندارد و الا بحث خرابی است اگرچه پیشتر یکی دو آدم که از طرف من رفته اند بولی بازنشسته برگشته اند دل اجازه نداد
برای اینکه مبادا آنجا خطر طرف ثانی بکند روکه این مرد از لکهنؤ آدمهای ناکاره را این قصور که زری بدست آرند در حق
من دعای خیر گفتندی صرفه روانه این طرف می کند بالجمله اگر شما بتوسط سید بخش کور را بشاهزاده هفت روپیه راضی نمود
بلشکر نفرستم و الا فلا

رقعه ۱۴۳

مخفی نماند که تاریخ هجدهم رجب خط فرحت نمط بمن رسید و مطالب [illegible]
آنچه نوشته بودید که شاید جواب بعضی سوالهای من از نسخه چاپ [illegible] وقت تحریر خط در خاطر شما نمانده باشد [illegible]
این است که من هنگام تحریر جواب خط شما با وجود این که آن خط را برای همین مسلم گذاشته بودم که آنچه استفسار نموده باید
خاطر نشان شما سازم لیکن چه بگویم که وقت تحریر جواب چنین بخیال رسید که آن خط را پاره کرده ام زیرا که معمول و مرسوم
همین است که هر خطی که از طرف شما میرسد بعد مطالعه برای حفاظت پاره می کنم تا نعوذ بالله دو بیاید الا خطی که متضمن مطلبی می باشد
آنرا بعد تحریر جواب [illegible] می سازم چنانچه این خط را هم چون مشتمل بر سوالی چند بود نگاه داشته بودم از اتفاقات آن وقت چنین
در دل گذشت که شاید حواله [illegible] کرده ام ازین سبب بعضی سوالات را جواب نوشته شد و بعضی را ملتوی نموده بعد روانگی جواب
روزی خط مذکور جائیکه گذاشته بودم از آنجا پیدا شد و آن وقت خیلی متاسف شدم من بعد قلم را برداشتم و جواب آنها را در آن [illegible]
حواله کور دیال کردم که بڈاک برساند چون رسیدن خط در ڈاک انگریزی از یقینیات است لهذا این وقت اعاده آن نکنم
اگر بعد ازین خط صاحب آید و اشاره از خط من که سوای لفافه خالی شما است نخواهد بود دیگر آن چیزها خواهم کرد و الا حاجت بجا
چه ضرور لیکن از شما توقع آن دارم که اگر آن خط نرسیده باشد ضرور الاباز در خط خود اعاده آن سوالها نمائید زیرا که بعد تحریر این خط
خط شما را معدوم محض ساختم و تمامی سوالها بخاطر نمانده است لیکن در آن خط هم ذکر لفظ اسامی هیچ نکرده بودم زیرا که تا در لغت احوال
لفظ دیده نشود در خاطر جمع نمی گردد و صراح احوال لغت بکمال اختصار می نویسد و همچنین در لغات دیگر الا در قاموس
ازینجهت چند روز صبر کردم تا قاموس از خانه شما طلبیده دیدم لفظ اثامی با ثاء مثلثه بدین صورت اثامی هیچ جا نیامده و غلط
محض است لفظی است که متصدیان ساخته اند و اسامی بسین بی نقطه و فتح الف بر وزن جمع الجمع هم است لیکن در فارسی
بر یک کس هم اطلاق آن جائز است و توقف دو سه روزه در جواب خط ازینجهت بعمل آمد که تاج الدین حسین خان صاحب در سیر تماشا
حاضر بود خط جناب ممدوح هم ملفوف این خط است ملاحظه باید نمود این بار در خط من بندگی مرزا حاجی صاحب نوشته که اگر اوقات
از من مستفسر حال شما می باشند دیگر وضیع و شریف خانه بعافیت هستند من درین روزها برای دیدن [illegible] رفته بودم و چهار روز
آنجا بودم اگرچه شبها این مکان هوای خوب دارد و روزانه نظر را از دیدن سبزی درختان سیرابی حاصل است لیکن آن چیزی [illegible]
بجا زیاده خیریت

رقعه ۱۴۴

ابو ذعی المعی من سلکم الله تعالی بعد اشتیاق زیاده از تحریر و تقریر واضح باد که دیروز که دوازدهم
ربیع الاول سنه ۱۲[illegible] هجری بود مکتوب دلنواز در لف عنایت نامه عموی والاقدر شما که مرقوم نهم شهر مذکور بوده است [illegible]
طراز رخسار [illegible] وصول مسرت شمول و مضمونش ذهن نشین گردید روانی عبارتش تمامه آرزو [illegible] بود لیکن بعد ازین دو لفظ که در مکاتب
یاران مستعمل است شما از عدم تتبع لغت مجبور احتراز ضرور است یکی اینکه نوشته بودید که سرفرازنامه مملو از اخبار [illegible] من اخبار جمع خبر است [illegible]
و این لفظ صفت ذوی العقول است نه صفت غیر ذوی العقول و خبر هرگز داخل ذوی العقول [illegible] نمی تواند شد

[illegible] یعنی پاره پاره کردن

دوم اینکه معارض همین عبارت از کلک بلاغت سلک شما ترشح نموده بود که شرف صدور بخشیده ریش افکار دل را
آشنای مرهم اطمینان کرد اگرچه این فقره لایق تحسین و آفرین است لیکن همین لفظ افکار که صفت ریش واقع شده جای
گرد پوشیده نماند که ریش دو معنی دارد یکی زخم دوم صاحب زخم را گویند و ریش بمعنی دل زخم دار است دل بوصف
دریش صفت آن دریش دل بمعنی زخم دل می آید و ریش افکار هیچ معنی ندارد و ظاهر است که اگر ریش را مضاف و افکار را
مضاف الیه قرار دهیم مفید معنی نمی افتد و اگر افکار را صفت ریش بدانیم باز هم همین حال دارد این غلط مخصوص شما
نیست اکثری از منشیان صاحب دعوی درین مقام لغزش پا می نمایند خصوصا در لفظ اخبار اخیار که در رقائم کسانی
دیده می شود که مغرور همه دانی جانشینی فرعون و نمرود را سزاوار اند لیکن چون شما ذهن خوبی دارید و مشتاق صحت
الفاظ می باشید و پدر شما بیگلربیگی ملک تحقیق است صدور این اغلاط از مثل شما فرزند دستگاه موجب تنزل از مقام اعتبار
دیگر آنکه سوای خط میان کلشیر و سید محمد خان که جواب هر دو فرستاده شد هیچ خطی ملفوف خط صاحب نبود که جواب
آن ازین طرف نرسیده امیر صاحب نوشته اند که جواب خط غلام علیخان نفرستادید خدا شاهد است که نه خط میر سعد الله خان
بمن رسیده و نه خط غلام علیخان شاید از سهو در خط نپیچیده باشند بالجمله این قصص حکایت است حالا سر رشته مطلب دیگر بدست
می آرم این است که اراده جناب عالی دام اقباله این بود که از تیراسی که نام دهی است بر کنار نهر جو کا سوای تیراسی مشهور که
معبر گنگا است بلکهنو بر گردند لیکن باظهار جوتسیس و هم موافق عرض حکیم مهدی علیخان بسمع مبارک رسید که در جنگل
سر راه که دیروز مضرب خیام دولت شد شیر بسیار است چون خود بدولت عاشق شیر و شیر اند باین طرف بر گشتند ازین
جهت در مراجعت تعویق واقع شد بلا اغراق و غلو میگویم که دی شب شب ماه درین میدان لطفی داشت که کیفیت
آن امری است وجدانی تحریر و تقریر او نمی توان کرد جای شما بود تمام صحرا فرش نور داشت دیروز هم دو شیر دیگر
شکار شد و یکتای دیگر پیشتر حالا هنگ جیده تا شد چند روز درینجا گشت است بعد ازین باید دید خبر عوام است که برای
شکار فیال از گنگا عبور خواهند کرد لیکن هنوز بمعرض ظهور نرسیده زیاده خیریت

رقعه ۱۴۵

میان امامی صاحب سلمه الله تعالی
بعد سلام شوق واضح باد که دیروز که چارم ربیع الاول ۱۲۰۴ سنه هجری بود از ریتا بهر کوچ سه کروه یا چار کروه
بکنار نهر گمتی رسیدیم اینجا جیونده نام جانور کوچک بود که نیش آن در یکساعت آدم را فنا می سازد و علاج جز
دوای بیدراج سیاه نیست باین طریق که آن را بر سر قلیان گذاشته قلیان را بقوت تمام بکشند تا زهر آن از بدن
بیرون آید بسیار است لیکن الحمد لله که یک کس را هنوز نگزیده قاعده این بی پیر است که خود بخود نیش نمی زند تا وقتیکه
زیر دست کسی نیاید خلاصه امروز درینجا مقام است و فردا هم بقرینه مقام دریافت می شود دیروز مزاج دشمنان
جناب عالی دام اقباله قدری حرارت بهم رسانیده بود ازین جهت تمام راه بسواری پالکی داخل سرادق دولت
گردیدند لیکن امروز بفضل الهی است صبح سوار شده در دوازده کله تفنگ انداختن دوازده بلدرچین شکار
کردند دیروز حضرت صاحب عالم بهادر چند دو پیازه و بهرته بادنجان و لوزینه و حلوای خوبانی پخته برای
جناب عالی فرستاده بودند امروز پنج اشرفی نذر الوش در سواری گذرانیدند خلاصه صحبت بسیار خوب است اگر

اگر آسمان چشم نکند امید است دیگر آنکه شما را و والده را بعد و عموی شما را درین سفر بسیار یاد می کنم اگر شما بیایید ازان میگویم که این سفر نیست عجب سیری است که روح را تازه میکند خدا نواب وزیر الممالک بهادر را زنده دارد که روزها آنجا کسی فرستاده شخصی عرض کرده بود که امروز خیمه فیلان طرف روان باید گردد ارشاد شد که آنجا آب بسیار کم است و ترف تامل بعرض رسانید که سقاها رفته آبها می آرند ارشاد شد که من برای حظ نفس خود نمی خواهم که خلق خدا تصدیع شود و امید که این عیب بر دری که در مزاج جناب عالی یافته میشود شاید در امرای سلف باشد و الا امرای این وقت را هیچ نسبت بایشان نیست و نبوده و از عنایت جناب مرشد زاده چه عرض نمایم که هر شتر را سواری رتبه عنایت می شود و هر کاره می آید برای فقیر خود چوبدار سعین است و دو سه روز میشود ازین هم که خیمه بکنار آب اتفاق می افتاد و جای خالی کیفیتی داشت آن روی آب چه قلمهای خوب نشسته بود اسنقلی بود لیکن که برود و بیارد و سوای این مردم را با خط اطلی چه سروکار و قلم خوب برای خوشنویس باید بار ایخطی که خوانده شود سروکار است بالجمله ازین قطعه زمین چار طرف راه است از انجمله راهی بلکهنو هم می رود تقول باید ره از عوام خبر مراجعت هم گرم است باید دید دیگر آنکه خطی بنام منوچی پسر لاله فقیر چند مهاجن ملفوف است به بخش علی باید گفت که برسرل بخته که دکانهای قصابان در آنجاست رفته حوالی لاله فقیر چند خزانچی حیدر بیگ خان تحقیق نموده این خط را نزد منوچی برساند زیاده خیریت

رقعه ۱۴۶

خواجه امامی طال عمره دو خط شما یکی بیشتر که دران احوال زن ضارب شوهر خود مرقوم بود دیگری دیروز که بست و یکم بود رسید من برای اینکه فائده تمام بشما رسد بر کاغذ جداگانه شرح رقعه مینوشتم اگر بجای خود آن رقعه را با کاغذ من مقابله خواهند کرد معنی عبارتها بخوبی دریافت خواهد شد باین صورت که لفظ اول رقعه را با لفظ اول شرح مقابل بکنید و لفظ دوم را با لفظ دوم همچنین سوم را با سوم و چهارم را با چهارم و جای که مطلب ازان الفاظ خوب نمی آید آنجا توضیح بیان کرده شد حالا بپاس خاطر شما ترجمه هر لفظ زیر آن لفظ ثبت شده لیکن درینصورت معنی عبارت در بعضی جا خوب فهمیده نخواهد شد بهر صورت شما بجای خود مطالعه بکنید البته اکثر معلوم خواهد شد هرچه معلوم نمی شود خود آمده یاد خواهم داد یا باز در خط خود بنویسید که شرح آن نگاشته آید و احوال لشکر این است که در بعینت کوچ بسعبرد باندی گهات که پل آنجا بسته شده رسیده بودیم یک مقام در منزل پنجم و یک در منزل اولین اتفاق افتاده اینجا که آمدیم خبر بود که برای اشتانی گذاره بهیر از پل دو مقام خواهد بود تا دیروز که بست و یکم بود پیش خیمها و بهیر بسیاران روی آب رفته بود و امروز خبر کوچ گرم بود لیکن دیروز وقت دو پهر جناب عالی از شکار چمن که برگشتند بخانه صاحب کلان جا پاتی اتفاق شد و بعد ازان سه گهری کامل خلوت ماند از انجا که برگشتند حکم بیان آفرین و تحسین رسید که پیش خیمها و فیلان دیگر اسباب که بطرف دریا رفته است برگردانید بطرف لکهنو روانه بکنید بمجرد حکم هرکارها رفتند و تا نصف شب بلکه تا آخر شب اسباب دریا می آمد ازین جهت امروز باز مقام شد فردا کوچ است یاران بطور خود گفتگو دارند بعضی کیشی لار دیر لار کیم اول اوتوغ نصرانی ایم تا رجه نصرانی لار بحر دار ایردی ملکته انجنده قالو منیدر ایس ده اوزی جرنیک سله مجاره قیلیدی واین قشون اولدر دیلار و بعض موندان ایلیار لار کیم میرخان افغان انگریزی جرنیک زره قرقتوبجه ده اوجدی و گنه کیشی لار اولدردی تینگری بیلسون

[illegible]

تا بنگاله ایشان و ذریات فقاگوهری را از اینجا ما گرفتیم حضرت الدوله تا فیض آباد و سیزده نوبت در نزدیک یار کیم و توپ از بسیار کوه تا قلعه آنجا نشستن مخواهند چون جناب عالی و صاحبکلان انگلیسی بند و بست ایجون گنجایار رقعه ۱۴۷ پوشیده نماند

رقعه ۱۴۷

گرو الدشما از تاریخ بستم باتفاق میر صاحب دیر حویلی نو تعمیر آمده اند امروز که روز شنبه و بست و سوم است بجانب وقت سه پهر خواهند رفت بهمین حساب پیروز عرضه شما آخر روز رسید رحیم بیک عرضه مذکوره را این وقت که دو پهر هنوز نزده اند آورد عرضه و خط آمی خودم المطالعه در آوردم رفتن شما بمیله پیشتر پیش از تحریر شما در خیال من بود و این هیر اشند جان هیر اشند است که میرزا دیپرشش را در من میداد و گرد کنگارام می در نقل طلبیدن میر بخش احوال تمام او می برند آنچه از حالات منشی نوشته بود معلوم شد هرگاه صاحب اینجا می آید و او استعفا نوشته است فهمیده می شود و بقول شما بهر صورت آدمی را تابع بخت و اتفاق باید بود و اصل این است که امور دنیوی همه متعلق اتفاق است عقل و تدبیر درین مقام دخل ندارد لیکن عقل هم چیزی است که آدم بآن مطعون نمی شود یعنی دانا را باید که کاری نکند که عقلا او را ذلیل دانند با عوام سر و کار نداشته باشد هزار شکر می کنم که شما اینجا نمی آیید اگر بطریق رخصت بعد چندی اتفاق افتد مضایقه نیست والا برکمی و بیشی علاقه نظر انداخته نباید همین کم و زیاده میشود و فی الواقع دانایان نسبت با هیچ دانسته اند و بیدانند درین عرضه سوای این عبارت که منافع آنها تعلق از آن دارد غلطی نبود زیرا که تعلق بآن دارد می بایست حالا حسن بفضل الهی چاق است خاطر شریف جمع باشد عند الفرصه گاه گاهی رسم تحریر با آقا صاحبان مخدوم هم جاری باید داشت اگر ایشان در بند رسمیات نیستند لیکن بار تقاضای محبت همین را می خواهد و کنگارام جی خود را فدای شما می دانند آقا صاحب کلان نام خدا حالا تندرست و از سینه کناره کرده اند از قسم طعام و شیرینی و میوه فصل هر چه بدست می آید میخورند دیگر خیریت رقعه ۱۴۸ اشتام دیروزه رحیم بیک سه کهیس در نقل

رقعه ۱۴۸

و خط میر نصیر الدین محمد در دست همراه بهلبانی که زر نقد مهاجنان از برلی آورده بود اینجا آمد من چون سرنامه را خواندم دنگاه برحیم بیک کردم دانستم که شاید میر موصوف این ثوب را برای من فرستاده باشند بخاطر این بود که همراه همین بهلبان مستور ساختم زیرا که من عادی این چیز نیستم لیکن چون خط بمطالعه در آوردم معلوم شد که دو جفت کهیس که چهار عدد باشد برای ناهر سنگه فرستاده اند آن وقت خود جای گفتگو باقی نماند چون از بهلبان پرسیدم که این خود دستاست چهار کجاست گفت بعلت محصول پرمٹ که در عمل انگریز بهادر جاریست بر کنار دریای گنگا بر مهدی گهات گذاشته آمده ام سه روپیه بدهند که فردا بر گذر مذکور رفته آنرا هم بیارم فقیر با آقا صاحب گفتم ملازمان آقا صاحب زر نگو بادو داده کهیسها را از و گرفتند معلوم شد که کهیسها را در روپیه گذاشته بود که جا بجا داغدار شده بنوعیکه بغیر شستن داغهای مذکوره دور نمی تواند شد پس بهمین قرینه معلوم که میر موصوف کهیسها بمهاجنی داده باشد و آن مهاجن در بهل خود گذاشته اینجا روانه نموده بهلبان حرامزاده این حیله پیش کرده تا زری بدست آید و الا محصول چهار کهیس سه روپیه نمی تواند شد خوب از ما چه میرود ما بطرف ثانی این احوال را خواهیم نوشت امروز ناهر سنگه هم آمده اند هر سه کهیس تفویض ایشان نموده شد هر وقت که کهیس چارم می آید آن هم سپرد ایشان خواهد شد یک روپیه از بتوه بر آورده با آقا صاحب می دادند که این را بگیرید دو روپیه باقی از خانه خواهیم فرستاد آقا صاحب نگرفتند بجان شما که ناهر سنگه هرگز مرد طماع نیست گاهی اشاره درین باب بطرف ثانی نکرده بلکه این قدر

[illegible]

این قدر بلی پر و است که خطی هم بنویسید میر صاحب از طرف خود بعمل می آرند خلاصه خط میر صاحب برای ملاحظه رسید
بعد مطالعه پاره باید کرد و از خط مولوی میر علی نقل نسخه ورود انگلستان نوشته حواله هم کنید و اگر نوشته گذاشته باشید
دوباره چرا بنویسید من یاد دارم که شما پریروز نوشته بودید **رقعه ۱۴۹** ضمیر خورشید نظیر مخفی نماند که درین رومال که بخدمت می آرد هشت ورق که مجزو کامل باشد پر از اشعار منشی محمد صادق است و شش ورق دیگر از اشعار شیخ احمد
هر دو را بخوبی نگاه باید داشت یک نسخه کاغذ چهار غزل تازه و پنج بیت دیگر دارد همه ردیف دارد در حاشیه دیوان باید نوشت
من این وقت بباغ میرزا حاجی میروم شام که برمیگردم نزد شما میرسم این اشعار باین صورت اتفاق افتاد که پریروز
غزل اول گفته بودم و پریروز دو غزل که بعد از غزل اول نوشته شده و غزل ردیف ندانست و پنج شعر در ردیف
دور و دیروز اتفاق افتاد از باعث بعض موانع از انجمله رفتن بخانه میان آفرین و اختلاط آن سید که فرمایش نسخه نو
کرده بود این غزل تمام نشد شما همین پنج اشعار بنویسید من ابیات باقی گفته خواهم نویسانید و هرچه دیگر دست می دهد
آن هم نوشته خواهد شد **رقعه ۱۵۰** المنشی طلیق اللسان خواجه امام الدین سمرقندی که رشک صفاهانیان در محاوره زبان
دریافت نمایند که خطی بنام میرزا صادق خان صفاهانی در لف خط خودم که اسمی و الدماجد شماست فرستاده ام
طلبیده بگوئید که این خط را المتصل حویلی میان آفرین جائیکه یکروز میرزا آقتیل را طلبیده بودند رسانیده بیا بلکه بنام میرزا صادق
نشان باید داد و اگر حسب اتفاق جای رفته باشند باید گفت که خط را حواله پیر مردی که بابو نام دارد و در دم دروازه صاحب
می باشد نموده بگوید که این خط خط میرزا قتیل است هرگاه آغا صاحب بیایند خواهی داد و دیگر آنکه پریروز جناب عالی میرزا عباس
پسر اشرف علی خان را که لباس انگریزی می پوشد برای دریافت خیر مزاج بجناب حضرت صاحب عالم فرستاده بودند
اول روز اتفاق افتاد و آخر روز میرزا اشرف علی داروغه دیوانخانه را که نایب رمضان علیخان ایشک آقاسی است
با دوازده گلزاری گل کلاب چنبیلی و ده بز و دو چهکره آرد و دال ماش و پنج کوزه روغن لطیف و خوشبو و پنج
رساول فرستاده بودند خلعت بمشار الیه میداد ندار ترس حضور گرفت و اصلش این است که امام علی خان راجه
این ضلع پنج چهکره غله و پنجاه بز و بست و پنج کوزه روغن و همین قدر رساول و ده گاو برای ضیافت
بحضور جناب عالی آورده بود و جناب عالی این قدر را اینجا فرستادند لیکن دو گاو و پنج فراموش
کرده بودم این هم آمد بود و همین قدر برای صاحب کلان آمد بود دیروز رسم که سواری پیش
سرادق دولت حضرت مرشدزاده گذشته بود آداب بدست خواص عرض کرده بود لیکن ملاقات نشد درین کار خواهد شد **رقعه ۱۵۱** خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی دیروز بیاس خاطر
شما در مقدمه شیخ محمد حسین عرضی بجای معلوم فرستاده بودم آنچه دستخط شده است راقم را از او
همین گمان بود لیکن بپاس خاطر شما نوشته شد نوکری در سرکار ایشان خیلی مشکل است کسانیکه
این سرکار را ندیده اند هوس دارند و آنها که نوکر اند در فکر ترک بسر می برند لیکن توقعی که در ترک نوکری رو میدهد از
بر نیامدن تنخواه است در انتظار بر آمدن تنخواه اول تنخواه دیگر جمع میشود بیچاره ها اینقدر پول بخانه ندارند که از تنخواه دست بردارند

رقعه ۱۴۹

رقعه ۱۵۰

رقعه ۱۵۱

رقعه ۱۵۲ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی انشا ندرکی را که خود بنفس نفیس تحریر فرموده اند میر نصیر الدین برای مطالعه رقعه ۱۵۲
بسید جناب ممدوح درین روز ها غایت جار شرب را تصحیح رسانیده با دمی گیرند و عبارت هم کم کم بطور خود می نویسند
می خواهند که از تصنیف صاحب هم خطی بردارند لیکن اگر آدم جناب ممدوح بیاید آدم خود همراه آن آدم کرده باید فرستاد
این از برای آن است که شما آدم ایشان را خوب می شناسید والا این قدر سعی مصرف نداشت در این رقعه هم برای
همین نوشته شد والا اگر جناب ممدوح خود دو چار شده می طلبید ند حاجت برقعه هم نبود زیاده خیریت رقعه ۱۵۳ رقعه ۱۵۳
خواجه امام الدین سمرقندی الاصل سلمکم الله تعالی مسوده افسانه تازه رسید دل بسیار خوش شد صد آفرین بلکه هزار مرحبا بخششی
و کوب بخششی یا زو عینکر در بعضی مقام های شما اندکی بخشیده است این هم از سبب عدم مواظبت است این قدر بخاطر داشته
باشید که در تعریف هر کسیکه در کتاب ضرور افتد نام آن شخص را بعد فقرات مشتمل بر مدح او ذکر می کنند اگر چه مطلب در تقدیم
نام او نیز حاصل میشود لیکن پسندیده تر این است که اسم ممدوح بعد فقرات مدح مذکور نمایند این چیز داخل غلط نیست
بلکه از عدم معرفت تحریر دست می دهد زیاده زیاده رقعه ۱۵۴ میان امامی بعد سلام شوق واضح باد که خط شما مرقوم رقعه ۱۵۴
چهاردهم شهر حال امروز که هفدهم ماه مذکور است رسیده مسرور ساخت عبارت خط قابل تحسین و آفرین بود والا در دو لفظ
غلط واقع شده یکی قاآن توقاق بمعنی خون ریختن بجای قاآن توکاق هر چند در ترکی قاف و کاف یک است
لیکن توقاق بمعنی زاییدن است و توکاق بمعنی ریختن دوم در مدح امیر صاحب این فقره در احوال دفتر اطلس
نوشته اید امیر صاحب کوچک دل هم که خدا خاک ایشان را برای رحم بر حال غریبان سرشته است واحد دوش ادا کرده اید
و چنین می بایست که خدا خاک ایشان را بآب رحم بر حال غریبان سرشته است و آنچه از بکسی مرد معلوم مرقوم بودن
شما نشناخته اید مترحم است من زیاده روپیه برای خرج راه باو داده بودم شش یکبار و پنج یکبار لیکن چون شیوه فقیر
مراعات حال بنی آدم است حرامزاده باشد یا حلال زاده احوال او را نیز خواه راست خواه دروغ شنیده
رحم میکردم بهمین طریق مردم صدها گرفته اند و هیچ یکی از ینها آشنای من نبوده است لیکن بیزری شوالان از من
حسن سلوک می دانند که فلانی از راه دوستی با سلوک می ورزد و نمی دانند که من آشنای صاحب غیر هم در دین کرا
می شناسم رقعه ۱۵۵ هر دو کاغذ مرزا حاجی صاحب تفویض رستم خان باید نمود و من و نا سنگه بعد چاشت آنجا رقعه ۱۵۵
خواهیم آمد آخر روز شما را همراه گرفته باز اینجا می آییم و کاغذی غیر از کاغذ مرزا حاجی صاحب است آن در جزودان شما گذاشته
من خود آمده دریافت می کنم رقعه ۱۵۶ نوشته نماند که میر عبدالله بیچاره بتاریخ بیست و نهم جمادی الاولی رقعه ۱۵۶
۱۲۴۹ روز دوشنبه در حویلی نو تعمیر مرض سل و دق برحمت الهی پیوست از نه ماه این عارضه داشت و تدبیر بسیار
کرد لیکن خوب کرد اگر پرهیز هم میکرد چه میشد باتفاق اطبا کسی ازین بیمار بیماری جان نبرده است خلاصه از دو ماه در حجره
بسر میبرد و میگفت که آب و هوای اینجا بسیار با مزاج من موافقت کرده روزیکه مرد از یکپاس شب مانده سر رشته
نفس کم کرده بود و فواق شروع شد یک و نیم پاس روز باقی مانده جان بجان آفرین سپرد پیش روی دروازه
همین حویلی تکیه فقیر است از چهل سال فقیر مذکور درین تکیه میبود و سال گذشته قضا کرد حالا کوچک ابدال او مالک است

است بحر و پیه داده و آن مرحوم را برای قرب در تکیهٔ مذکور دفن کردند اگرچه غم مردن او نظر بجوانی او بحر و سوخته
لیکن نار سوزش تا دیر بعد مردن او چسپیده روزش می پوشید و خود را آنقدر بخاک زد که خود بگ قالب تهی نموده بود و طبیعت
محسن هم چند روز ناساز بود و شفا یافت لیکن باز ذرا بد غذا چیزی بد پرهیزی شد و بیماری عود نمود و حالا فضل الهی است
معالجهٔ تمام خانه بدست میرزا فتح علی برادرزادهٔ حکیم شفائی خان است این بود احوال تازه که نوشته شد من هم دو سه چند
مدت سوداوی بود و شانه بدرد بهاک شدیدم لیکن از یک هفته صحت کلی حاصل است خربوزه هم که خوردم بخوبی هضم شد
از بعضی چیزها پرهیز می کنم مثل بادنجان و شنبلید و دال ارهر و لال مرچ انشاء الله تعالی بعد چندی این را هم
می خورم حالا عمارات چهاونی هم قابل دیدن است صبح و شام اگر کسی بالای بام خانه که مشرف بر آن عمارات است
و دکانها تا آنجا برسد ایستاده شود مرقع مانی و نگارستان چین در نظر جلوه میدهد با وجود عدم رضای مردم آبادی
در اینجا بسیار شده است روزی حضرت صاحب عالم بهادر با پاپای جینا تعالی دوباره بتماشای کوهی دلکشا رفته بودند
من هم در رکاب بودم بعد مراجعت باشارهٔ حضور پر نور چند فقره در وصف آن تحریر در آمد نقل آن پیش والد نمایند
حق تعالی شما را بکام دل رساند اینجا بارد در خانه همه آمد مهاجق اند رقعه ۱۵۷ نسرین نوبهار انشاء پردازی
و عندلیب بستان بذله طرازی حفظکم الله تعالی یقین کلی است که بعد آمدن فقیر باین طرف هم شغل فارسی بطور خود
با موی شفیق داشته باشید من هم در دو سه روز میرسم لیکن خدا کند که باران باستد که عبور سهل است والا
در کوچه های لکهنو راه رفتن خیلی دشوار خواهد بود آمدم بر مطلب چهار انار و یک ناشپاتی و یک سیب و چند دانه انگور
و چند نان خوبانی و قدری پسته و کشمش از حضور برای من آمده بود تحفه تمنا فرستاده شد باید که بطور سهل
میانه خود ها حصه کرده بخورید زیاده خیریت مگر آنکه بعد تمام نمودن رقعه یک ککری کیلا که سیروه کیله دارد هم عنایت شد
این هم میرسد رقعه ۱۵۸ خواجه امامی صاحب طال عمرکم امروز که بست و یکم شهر حال روز شنبه است بر نهر
شهر بکانند و کاتا لالکهو کوچ کرده از منزل دیره رسیدیم بروز پنجشنبه تا جمعه که زود تر می آید داخل
شهر میشویم اگرچه دیروز هم این احوال نگارش پذیرفته سوای این مراجعت لشکر چیزی نیست که بر شما ظاهر
نشود لیکن هر کس از حال خود بخصوص صاحب خودش خبر میدهد زیاده خیریت رقعه ۱۵۹ خواجه امامی صاحب سلمه الله تعالی
اشتیاق شونکرا معلوم بولسون کیم خواجه رحمت الله خان تپنی تنگ بازیدی کیم انجری فرخ آباد بانی بروزنه
بولورمین لیکن حال لودر کیم سواری میسر توقدور اگر اون ذرتی با اون میش اقچه سن منی بیار سنک کوتی بخشی باز
خلاصه موافق ایمای خواجه صاحب موصوف لاله دیبی پرشاد چهارده روپیه بخدمت شریف خواهند رسانید
انصاحب از ایشان گرفته بخواجه صاحب موصوف بدهند و رسید مبلغ روز دوم حواله لاله دیبی پرشاد نمایند
و حال لشکر این است که دیروز که بست و هشتم صفر بود از فیض آباد کوچ کرده این طرف رسیدیم امروز مقام است
فردا داخل فیض آباد می شویم باید دید چند مقام در اینجا می شود دیگر خیریت رقعه ۱۶۰ شخصی این کتاب برای
فروختن آورده بود لیکن قیمت زیاده از صد می گوید پنجاه روپیه میخواهد میگوید که مزد کاتب فی جزو بحر روپیه داده ام حالا

انصاف بدست شماست هرچه شما بگویید قبول می کنم خدا داند طرف ثانی چه فهمیده است که این خط نوشت از خط آقا صاحب
دیر عماد و نسخه پنجاه روپیه قیمت کتاب بر زبان دارد اگر پسند صاحب باشد بگیرید مضایقه ندارد میان علی حسین امروز
روانه جونپور شدند سلام بخدمت شریف گفته عذر حاضر نشدن از کم فرصتیها کرده اند دیروز و پریروز که جواب رقعه
بود سه غزل تازه گفته شد شما همین وقت نقل آن گرفته همین کاغذ را که غزلها بر او نوشته شده از رقعه بریده همراه
خواهید داد که نزد آقا صاحبان خواهد برد و من امروز از دوا الیدن فارغ شدم فردا محمدی را طلبیده سر تراشی می کنم
رقعه ۱۶۱ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی خط آمی والد شما میرسد بعد مطالعه اگر ممکن شود همین لفافه را قدری آب
داده و بصمغ بسته ملفوف عرضه خود روانه سازید و خط قاضی صاحب که اسمی آغا صاحبان است رستم امروز میبرد
اگر پیش از عصر آدم جواب شان رسانید آن را هم ملفوف باید نمود و الا خطوط امروزه در ڈاک بفرستید خط آغا صاحبان
در خط دیگر خواهید فرستاد دیروز خط مرد معلوم رسید مرد که جلد سندلاگی چند خورده است حکم کرده ام که میرزا صاحب
خط مذکور را باین علت که غزلهای هندی نوشته بود بردند و الا ملاحظه شما میرسید رقعه ۱۶۲ خواجه امامی صاحب
سلمکم الله تعالی بعد اشتیاق مخفی نماند که از دیروز در عجب ریگستانی افتاده ایم که هیچ میسر نیست امروز مقام است
فردا کوچ لیکن مقام امروزه درین ارض ذات الرمال بر من ناگوار است صبحی بار برآمده بود و بیاد [illegible] کشتند [illegible]
پنجره و پیه بدست همین آدم میرسد گرفته پیش خود نگاه دارید هرگاه مهوش معلوم بیاید باید داد که بیچاره بمصرف خود در آرد
رقعه ۱۶۳ خواجه صاحب من خط محمد شفیع که اسمی فقیر آمده بود برای مطالعه میرسد و رقعه دیگر که بنام پسر اوست نیز
فرستاده شد بعد مطالعه خطش رقعه را برستم باید داد که بخانه مشار الیه برساند و آقا صاحبان مخدوم وقت شام آدم
خود را نزد من فرستاده بودند چون من عادت ندارم که درین چیزها نام خود داخل کنم یا نوشته پیش خود بگذارم از
رسیدن رقعه بسیار خجالت کشیدم لیکن بطور خود ابیات مذکوره را یاد می کنم اگر یاد می آید فهو المطلوب و الا امر دیگر بطور
دیگر درست می کنم رقعه ۱۶۴ خواجه امامی صاحب سلمه الله تعالی راقم داعی تا این وقت مهمان میرزا حاجی صاحب
بود حالا بحوالی آقا صاحبان لطف نشان رسیده چون خبر تشریف آوری این صاحبان تا شام گرم است لهذا
موافق وعده دیشبی امشب نتوانم رسید فردا بعد چاشت باتفاق میر صاحب ازین مخدومان مرخص شده خواهم رسید
رقعه ۱۶۵ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی هرگاه خط بوالد خود بنویسید برای ملاحظه داعی هم خواهید فرستاد
من یاد دارم که نقل آن تاریخها پیش شما هم بود شاید از خاطر شریف رفته است و میر امجد علی هم نقل آن نگرفته اند
من هرگز بخاطر ندارم و دیشب یک ماده بدست آمده بود و قطعه آن نیز درست شد لیکن چون عدد مصرع بشمار در آورده
ده عدد کم بود مجبور متوجه ماده دیگر شدم بعد زمانی این ماده بدست آمد قطعه ز نقره ساخت پی شاه دین پناه
صفدری ** وزیر اعظم سند آن سپهر جلال ** دمید جان نتیجم ناگهی ازین تاریخ ** نشان عهد و کمال
و سعادت و اقبال ** دیگر آنکه امروز یا فردا در عالم فرصت این چهار غزل تازه فقیر را بر کاغذی نقل کرده بدست
آدم خود نزد آقا صاحبان مخدوم باید فرستاد فردا بتکلیف میرزا حاجی صاحب کربلا می روم و از آنجا بار بحضور می

می ایم زیاده خیریت رقعه ۱۶۶ خواجه امامی صاحب دریافت نمایند که معلوم نیست که دیروز یا امروز مرزا محبوب
رقعه ۱۶۶ پهلوان وان مرد جو گندم ریش که وقت آمدن این جا شما را بالای بام طلبیده سفارش او کرده بودم آمده بودند یا نه
و صاحب در مقدمه هر دو کس بطوری که گفته بودم بجناب قبله و کعبه عرض کردید یا وقت مناسب نبود بهر حال اگر گفته شده باشد
مفصل بنویسید والا بگویید و فردا جواب بنویسید رقعه ۱۶۷ خواجه امامی صاحب سلمکم الله تعالی نخود روپیه درست کرده
رقعه ۱۶۷ فرستاده شد باید گرفت و نزد والده میان گنو رفته باید گفت که مرزا قتیل مشترکه دوستانش تحصیلداری پرگنات
انگریزی بودند سفارش اکثر مردم با آنها می نوشت و همه بقدر مقسوم خود کامیاب می شدند دریولا که آشنایانش همه معزول
شده اند سفارش یک روپیه تا آنها روانمی دارد و سابق هم خط نوشته باهل حاجت می داد این نیست که زر برای کسی طلبیده
مکرر و سه بار بعضی دوستان راسخ این هم عمل آورده بود و گاهی که کسی همین جا داده از پیش خود داده است این قدر
گفته باز بگویید که این نخود روپیه بگفته شما از پیش خود برای آن زن که فرستاده اند باو بدهند زیاده خیریت رقعه ۱۶۸ انچه نامه
رقعه ۱۶۸ که عرضی شما اسمی جناب خانصاحب قبله و کعبه پریروز که پنجم ماه مبارک بود رسید چون من اینجا نبوده ام و والده شما هم از باعث هجوم
فرستادن آن نزد من فراموش نمودند امروز که از خانه آقا صاحبان اینجا آمدم بمطالعه من در آمد تحصیلداری در حقیقه
غیر ازین داخل مناصب عزت در سرکار کمپنی انگریز بهادر است همه وابسته تلطف و عنایت آقای عالیجناب است
اگر صاحبان بورد این تجویز را پسندیدند لیکن امید تحصیلداری بشما ارزانی والا جای اندیشه نیست خدا آقا را سلامت
دارد اگر او را پرداخت شما منظور است بطریق دیگر کامیاب خواهید شد نزد من اینهمه در اصل از سبب مهربانی آن دوست
که بظاهر حاضر باشی و خدمت شما باعث آن باشد دریولا آشنای از من یوری خطی بمن نوشته بود خط مذکور بعزت
آقا صاحب مختار بمن رسید شخص مذکور نوشته بود که چهار عامل برای پرگنات حضور تحصیل تجویز شده بر پوست شان
بفرخ آباد رفته است یا نزد صاحبان بورد هر جا که باشند درست بخاطر نمانده است و صاحب والا مناقب منتظر جواب
هر گاه این التماس پذیرا خواهد شد عمال مذکور که یکی از آن شما باشید بر سر پرگنه خواهند رفت تمام شد مضمون
خط آشنای مذکور بیچاره همین قدر نوشته بود اگر فضل الهی شامل حال شما شود این شخص را رفیق خود خواهید کرد
مسکین در اینجا حالی ندارد بعد مدتی ده روپیه سکه برای پسر خود فرستاده بود بخانه او رسانیده شد و سیدی حسن خان
خطی به برادر خود میان سید علی نوشته بودند که تحصیلداری بنام خواجه امامی صاحب مقرر شد چون سیدی و سیاه
از طریق انگریزان بکلی خبر ندارند وضیع و شریف اینجا گمان بردند که شما از من کوری رفتید و این قدر نوشتند که در سرکار
انگریز انچه تجویز میشود پیش از انکه شخصی برکاری منصوب نموده آید جا بجا همین شهرت میگیرد که فلان خدمت بفلانی قرار یافت بهر حال
فال نیک اثری دارد و انچه در افواه و السنه جا گرفته است روزی در همین روزها بظهور می آید لیکن یاد دعاگویان را در وقت ترقی
یاد باید داشت آنچه اینجا چنین واضح باد که رقعه کوچکی که اسمی من درین عرضه بود بمطالعه در آوردم من بعد خطی اسمی آقا صاحبان
مخدوم نزد شان فرستادم هر وقت که جواب رسد نزد خود نگاه می دارم در خط دیگر ملفوف کرده خواهم فرستاد و آنچه
در خط سابق نوشته بودم که دو جا در خط شما غلطی دیده شد تفصیلش این است که این تحریر در عالم تعجیل و تردد خاطر معتبر نیست

شما هم میدانید که محو با جای خطی نوشته می شود مثل باهای بوز مینویسند لیکن از سبب سرعت یا متعلق بودن خاطر بکار
دیگر بایکلی انتقلم شما ترشح نمود انشاء الله العزیز وقتیکه بر مطلوب ظفر می یابید و اطمینانی بهم میرسد آنوقت برهان قاطع و دیگر
یکدو کتاب لغت نزد صاحب فرستاده خواهد شد صاحب من من ازین خوشی ندارم که شما بوعلی سینا شوید ظاهر خود را
درست بکنید من ترقی شما در دنیا می خواهم اگر خدا علم و دولت هر دو بدهد سبحان الله کور چه می خواهد دو چشم بینا
و اگر علم بقدر ضرورت عطا فرماید و دولت زیاده از حد لیکن بعزت تمام نه بذلت زهی طالع و خهی عنایت خداوند
این بار خطی برای ناهر سنگه نبود چون او بذات خود دشمنان خبر فرحت اثر شماست و میداند که محبت او در دل
شماست لهذا از راه اختلاط کلمه بر زبان می آرد لیکن از دل نیست اگر جواب صد خط نخواهید نوشت او خط صد و نهم [illegible]
امروز مردکه از دو بهرا اینجا دار رداست شام خواهد رفت خطش ملفوف است و دو کاغذ دیگر یکی عنایت نامه حاجی اسمعیل
نامی دوم کاغذ غزلهای مشاعره حال رقعه ۱۶۹ سلمکم الله تعالی پوشیده نماند که لفافه اسمی آغا صاحب مجمع الفضائل حضور رقعه ۱۶۹
پر نور بر توسته بست و یکم شهر حال بمن رسید و احدی بران مطلع نشد صورت حال این است که من بیرون که روز دوم
شهر حال بود خبر روانگی امیر صاحب بتاریخ بست و ششم شنید برای رخصت ملازمان جناب مسیح بنجاس آدم برای [illegible]
ایشان بر هم زدم حالا در شروع ایام برشگال روانه خواهند شد و دیروز که بست و چهارم و روز شنبه بود آدم
آقا صاحب دام مجده آن لفافه را مخفی آورده رستم را بیرون دروازه برد و باو سپرده در رفت رستم نیز با خفای تمام
بمن رسانید خط میرزا ابو الحسن خان و بوان هم در لف آن بود همه بخوبی خوانده شد و کسی ندانست چون من در ینجا کم
و آغا صاحب آنجا جواب از طرف ایشان بعد ازین خواهد رسید و بر جواب چه موقوف است ایشان شب و روز
در یاد شما هستند تحریر خطوط در مقام داعی شدن ضرورت احوال تازه میشود باقی همین یک خطی برای همه دوستان
کفایت میکند بعد آوردن بر شما که بر سر نامه نام آغا صاحب نوشته بود دیدید والا احتمال آن بود که چوبداران
و پیاده ها بهر کاره ڈاک می گفتند که میرزا فضیل بنجاس رفته است و هر کاره مجبور در دریافت حال اینجا می آمد اگر
من تنها اینجا خط را میگرفتم باز هم قباحتی نداشت و اگر جائی میرفتم صاحبان خانه خط را گرفته از راه بی تکلفی میخواندند
لیکن این احتمال من خیلی ضعیف است زیرا که من وقت آمدن خود همه آدمهارا چه چوبدار و چه پیاده طلبیده تقید کرده
آمده بودم که هر گاه خطی بنام من آید شما آن خط و هر کاره را پیش آغا صاحب بیارید هر گز بنجاس یا جای دیگر نخواهید فرستاد
اگر خلاف این بعمل آورید از نوکری برطرف خواهید شد آغا صاحب هم قدغن کردند و تهدید نمودند درین صورت
آمدن خط بنجاس احتمالی نداشت لیکن بسیار بد اتفاقی کار کرد دید رحمت خدا بر شما دیروز وقت شام در خطوط
خانگی خطی بنام صاحب بڈاک فرستاده شد در خط مذکور چند لفظ تعزیت حادثه جانکداز هم هست اعاده آن
چه ضرور حالا بعد ازین که عرضه برای جد امجد خود نوشتید آمدن مولوی کلیم الدین مفتی عبد الله و دیگر ارباب
عزت و تاسف شدن حبیب والا قدر از دریافت این سانحه حواله بقلم باید نمود تا در نظر این مردم عزت شما جاگیر
در قصه که در مقدمه روانگی خانصاحب از لکهنو بحضور نمود دید بسیار بجا شد زیرا که نمودن رقعه وقت استفسار

استفسار صاحب الاجاه از احوال خانصاحب زیبا بود از طرف خود چه تکلیف داشت صاحب من بعد ازین آنچه بفهمم
آنرا حکم قطعی دانید مشوره خیال نکنید هرچه مناسب وقت بود رای شما پسندیده نماید بعمل آورده باشید ایام بخدا
رقعه ۱۷۰
رای شما صائب و نزد من پسندیده است رقعه ۱۷۰ خواجه صاحب عالی قدر سلمه الله تعالی پریروز خط بهجت نمط
رسید موجب مسرت فراوان گردید نوشته بودید که تاج الدین حسین خان باز تحصیل ارسی پیوند مامور شده مگر
لیکن این لفظ را معمور بعین مهمله نوشته بودید پوشیده نماند که ماموریه صیغه مفعول از امر بالتمام آمده است و درین مقام
همین انسب می نماید و معمور بمعنی آبادان تعریف شهر است درینجا چه گنجایش دارد و معنی این شعر مرزا رفیع سودا
هوا جب کفر ثابت ہی وہ تمغای مسلمانی ❖ نہ ٹوٹی شیخ سی زنار تسبیح سلیمانی ❖ این است که تمغا بتای فوقانی
مفتوح و میم ساکن بمعنی زریکه گذربانان و راهداران بحکم حاکم از تاجران و دیگر رهگذران گیرند این معنی لغوی
و در استعمال بمعنی سود و نفع است و سلیمانی سنگی است برنگ کبود که درمیان آن رگ سفیدی می باشد که آنرا زنار
میگویند غرض شاعر این است که کفر و اسلام هردو در اصل یک است و فرق ظاهری نزدیک اهل تحقیق نامعتبر هرگاه
کفر ثابت شد همان ثبوت کفر سود مسلمانیست یعنی اسلام عین کفر و کفر عین اسلام است هردو از هم جدا نمی شوند چونکه
زنار از تسبیح سلیمانی منفک نمیتواند شد همین صورت کفر از اسلام و اسلام از کفر جدا نمیگردد و شیخ با این تقوی و عبادت
که زنار را از تسبیح سلیمانی جدا سازد تمام شد این هم دیگر اینکه حال الحمد لله بفضل شافی مطلق از سابق بهتر است اگرچه هنوز
بحالت اصلی عود نموده لیکن کم کم بطور سابق اختلاط میکنند و میخندند و این دلیل تام بر صحت است گو پیاده بر ا
نمیتواند رفت اکثر که میل طبع بلعبت گلی میشود یا دل رغبت بشیرینی میکنند با دم خود میگویند که فرمایش مرزا صاحب بیان
وقتیکه می آید سوال هر دو چیز میکنند من البته لعبت گلی میطلبم لیکن چون طبیب از شیرینی خوردن منع کرده است
بهر طور که میشود از سر او وا می کنم اگر گاهی اتفاق می شود یک نبات ریزه باو میدهم یا شیرینی میٹھه لیکن چون نزد حکیم
اینهم مضر است بقدر قلیل هم در مقدمه معالجه دیوانچند آنچه جناب قبله و کعبه شما بنویسند بران عمل نمایند نیک و بد را
با انجام کار در نظر داشته باشید دیروز مشاعره بود از باعث آمدن بعضی احباب خاطرداری آنها و ورود شاهزاده
مرزا جهانگیر بهادر زیاده از پنج غزل هر غزل هفت بیتی اتفاق نشد در خط آینده فرستاده خواهد شد مرزا جهانگیر شاهزاده
روز پنجشنبه بست و چهارم محرم داخل لکهنو شدند جناب عالی با حشم تمام که شاید آصف الدوله باین صورت استقبال
شاهزاده نکرده باشند پذیره شده بودند شاهزاده موصوف با وصف غرور سلطنت و بدمزاجی جناب عالی را
در یک هودج پهلوی خود نشانید شاهزاده موصوف رخت انگریزی می پوشد و بر جانوری ارغوانی رنگ سوار میشود
چهار کس دیگر از رفیقانش همین هیئت دارند فقیر را هم یک روز اتفاق صحبت باو شده همین که سلام کردم کرسی طلب کرد
رقعه ۱۷۱
و فقیر را نشانید و چیزی هم همراه خود خورانید دیگر خیریت رقعه ۱۷۱ بعد اشتیاق واضح باد که دیروز که پانزدهم شهر حال بود
لفافه خطوط شما رسید و رقعه مختصری که بنام من بود آن هم بمطالعه در آمد تاج الدین حسین خانصاحب به پیوند رسیده
کاغذ دیگر برای کاتب خواهند فرستاد و امروز آقا صاحبان خط دیگر که برای من در زبان اردو نوشته بودید فرستاده اند

واحوال دریافت گردید و خط پیشتر هم نزد صاحب فرستاده شد یکی حسین بیک خواهد آورد و دیگی بطور خود درین ڈاک گرفتن
سلیست بعد ازین اگر خط ایشان خالی باشد درین لفافه فرستادن مصلحت نیست بدر دولت حضرت صاحب عالم فرستادن مصلحت
من با آغا صاحب مختار فهمانیده ام که اگر بعد ازین خط خواجه امامی اینجا بیاید اگر آن وقت من اینجا باشم بهتر والا پیش خود
نگاه داشته بتوسط آدم خود در گوش من اطلاع بکنید هر جا که مناسب خواهد بود خواهم طلبید یا نزد خود نگاه باید داشت آدم
براحوال دیروز جدا مجد شما بعد مطالعه خط خیلی بی حواس شدند امروز رقعه بمن نوشتند که خواجه امامی هفت از دست رفت
خدا داند حالا درچه بلا گرفتار خواهد شد صلاحی به ازین نیست که خواجه قاضی آنجا رفته او را همراه خود
بیارد و تاج الدین حسین خانصاحب بعد مطالعه خط شما بر منغص شدند و بمن نوشتند که شما بجناب خانصاحب
وقبله عرض بکنید که خطی بنام من متضمن نفرت خود از کار شکوه آباد و اطاعت عامل آنجا و رغبت خواجه امامی باین کار ساعی
لطف و عنایت صاحب والا جناب پاس حکم حضور بنویسند و این قدر مضمون دیگر هم باشد که برخوردار بالفعل از حکم آقای خود
چاره ندارد لیکن آیین وقت روانگی صاحب عالیشان او را آنجا خواهم گذاشت و مترصد از تفضلات خداوند انه آخر
که او را وقت روانگی یاد فرمایند تمام شد مضمون تاج الدین حسین خان صاحب این وقت هنوز نزد تاج الدین حسین خان همی بودن
رقعه قبله و کعبه و نزد قاضی صاحب برای نویسانیدن رقعه قبله و کعبه بنام خانصاحب رفته است به هر چه جواب آن در همین قرار
می باید در خط ... خطوط خانگی خواهد بود نوشته خواهد شد و خانصاحب هم زودتر میرسند اگر حضور از روانگی ایشان
بپرسند شما همین قدر عرض بکنید که بروز پنجشنبه یازدهم شهر حال یقین که روانه شده اند من بنابر احتیاط رقعه دیگر بی لفافه
اسمی شما درین خط پیچیده ام احیانا اگر صاحب والا مناقب بپرسد که خط مرزا قتیل متضمن این مضمون پیش شما کجاست
باید که همین رقعه را بنمائید دیگر خیریت

رقعه ۱۶۲

خطوط مرقومه بست و دوم شهر حال رسیده موضع مطلب گردید
آنچه از احوال همشیره زاده دیوان ابوالحسن خان نوشته اید دریافت شد معلوم نیست که این مرد عزیز پسر میر باقر علی
مرحوم است یا پسر کدام کس دیگر اگر پسر میر باقر علی است پس دوست قدیم این است پدرش با من محبت بسیار داشت
پیش از که جدا شدن در لشکر نواب نجف خان مرحوم سی و چار سال یا پنج سال پیش ازین بودن میر مرحوم در خیمه
سید مرجان اتفاق می افتاد من هم در همان ایام از شاهجهان آباد وارد لشکر بودم و سید موصوف از محبان
من بود و اکثر اوقات از او تاق خود برخاسته در او تاق او میرفتم میر باقر را هم آنجا می دیدم گاهی از صبح تا وقت
چاشت و گاهی از سر شام تا نصف شب باهم اختلاط می کردیم در همان روزها هفت روز نسخه بدیع المیزان
که در علم منطق است پیش من می دید چون از توره کوچ بیشتر شد من بنابر ضرورتی با کبرآباد روانه شدم بعد از آنکه
باز به لشکر رسیدم شنیدم که میر مزبور بشاهجهان آباد روانه شد خاندان ایشان خیلی بزرگ است ایشان
در کشمیر ملقب بسادات مدنی اند میر مرتضی نامی فاضل زبردست صاحب اجتهاد در مذهب امامیه گذشته اند که خواجه
محمد علی با این همه کمال شاگرد ایشان بود میر موصوف عموی میر باقر علی می شوند میر باقر مرحوم را پسری بود در
کمال ذکاوت و اهلیت و وجاهت و تقوی در شانزده سالگی قطبی یا میبذی می خواند بیچاره مدقوق شده

شده و زندگی را تغیر یاد کرد و شاید برادر و کلان همین آشنایی شما باشد این نقل طرفه نقلی است که میر باقر بعضی اجناس از قسم
کتاب وغیره پیش اکرام الله خان فروخته بود چون دو سه بار خان موصوف بر وعده وفا نکرد میر مزبور در پی
تقاضا می شد بعد خان موصوف گفت که خدا هیچ آدم شریف را معامله با کشمیری نصیب نکند که عجب مردم بی حیا
و بی دین می باشند میر باقر گفت که شما هم راست می گوئید یعنی کشمیری تمام شد این داستان و آنچه از احوال آن کوت
برکوچی حواله قلم کرده اید طشت از بام افتاده است و از اهم این قدر را انتقام منظور نیست سبب این است که چون شایبه
حیا درین قوم باقی نمانده و خود را داناترین خلائق میگیرند این عمل را بزعم خود بد نمیدانند و علاوه آن دیوثی را
داخل عیش می شمارند یعنی زن خود را در بر روی خود نگاییدن می دهند و همچنین خواهر و دختر را نیز هر چند در حیثیت زن
که حرمت خود است خواهر و دختر کیستند چون زن کوت برکوچی را دیگران می گایند اولادش هم مشکوک است درین صورت
نکاح زن زن اوست نه دختر دختر او این قدر که از ذکر این عمل بد می زنید یا اگر کسی بگوید که شما کوت برکوچی هستید غضب
می آید سبب این است که در نظر مردم صاحب این عمل ذلیل و خوار است و هنوز ایشان درین صناعت به مرتبه کمال
نرسیده اند و در بند تشخص ظاهری یعنی در بارداری و تجمل ظاهری هستند اگر این قید در میان نباشد رخت زنان
می پوشند میان زنانه و این قوم چه فرق است ایشان هم بالطبع راغب این می باشند که لباس زنانه بپوشند
و چه عجب که در خلوت همین عمل را هم کرده باشند لیکن این مرد کوت برکوچی بحسب ظاهر خیلی خلیق و دست جود هم دارد
و تحمل حرف ناملائم هم ندارد از همین جهت عرقش باقی است لیکن لعنت خدا بهر حال شعر چه توان کرد مردمان
این اند ۞ با همین مردمان بباید ساخت ۞ از کیسه خود چه می رود هر کسی که به تواضع پیش آید با و ملاقات باید داشت
میر نصیر الدین در بنارس و مولوی منیر علی در مرشدآباد اند اکثر خطوط این صاحبان می آید میر موصوف در هر خط
مستفسر احوال صاحب و متاسف بر کمی مشاهره می باشند من هم خیلی خون جگر می خورم لیکن امور اختیاری نیست
اتفاقی است بهر سبیل رتبه همین است میر نصیر الدین صد روپیه از مال پدر خود می یابند و بازوی خود چیزی پیدا کرده
آن ملکی بچه از مدتی پیش منشی بود نانش می خورد حالا در سررشته امانت به نیابت شخصی نوکر پنجاه روپیه شده است
لیکن این را یاد داشته باشید که این نوکری زیاده از دو ماه نیست چون منشی دو سه بار بلکهنو که آمد خدا داند که کدام تقریبی
همونیش فرود آمده بود بهمان تعارف این مرد که وبال گردنش شده بود برای رفع بدنامی این قدر بعمل آورده است الا ... قطعا عداوت
هر چند تشیع این مرد که هم مثل عوام است بلکه مثل بازاریان تمام بزرگانش خارجی بوده اند والله زمانه از وجود آدم فهیم و عقل خالی شده است
والا اینک آدم بود که با اینگونه خر گره با حرف نزند این ملکی بچه بخت خر است برادر کوچکش در ... هزار بار بر روی ... حرمت مرد که این
که برنام آن دوست شاه میرا جان ... گویا از گوش جسته است مرد که پیش مردم اظهار ... خود را ... میسکند و بزعم خود ... که من ...
بسیار خوش خوش هم شد و جا خود در دل من میکند خطوط مرسله جابجا رسانیده شد نگارنامه خود را در جواب نوشته ملفوف همین خط کرده اند و نزد
آقا صاحبان هنوز نفرستاده ام حالا آدم می برد جواب بعد ازین خواهد رسید رقعه ۱۷۳ هر چند در نهر الفصاحه الفاظی که برای
نویسنده مکتوب مقابل شخص مساوی و بزرگ و خورد در کار باشد مذکور شده لیکن بعضی چیزها که تعلق به مرتبه طرف ثانی دارد که عند التحریر بکار آید

رقعه ۱۷۳

و در کتاب مذکور پیرایه تحریر پذیرفته در اینجا نوشته می آید و اینها را طرق و سنن و آداب نامند که بعضی از اینها سوای قلم و زبان تعلق بجوارح نیز دارند یعنی باعضای بدن انسانی مخفی نماند که در مقابل شخص مساوی خود را بنده و مقابل خود را قبله و قبله حاجات هم گفتن درست آید صاحب و قبله و قبله و کعبه نیز و استاذ و مرشد را هم باید گفت و به پدر زن نیز مضایقه ندارد بشرطیکه آقا نباشد لیکن پدر را نباید گفت و لفظ پیر و مرشد سوای استاذ و مرشد بدیگری نباید گفت لیکن استاذی که علوم کتابی بیاد این کس دهد به استاذ در فنون دیگر مثل کشتی و غیره صناعات کم رتبه در مقام دادن را عنایت کردن نامند و به پدر سوای به رسید عنایت نباید گفت و در خطاب آنجناب باید گفت یا جناب قبله یا جناب و حضرت هم مضایقه نیست لیکن مثل تو را اینها حضرت یعنی پدر استعمال نباید کرد و در غایبانه پدر را والد یا قبله گاه باید گفت اگر همین اشخاص مقابل باشند روبروی آقا هیچ و پسر خود را در مقابل این صاحبان سوای شخص مساوی غلام زاده گفتن مضایقه ندارد و روبروی شخص مساوی صاحب شخص بنده زاده باید گفت روبروی پدر نام او باید برد و همچنین روبروی بزرگانی که از پدر در مرتبه زیاده باشند مثل عم بزرگ و خال بزرگ لیکن اینجا غلام زاده گفتن نیز درست باشد چرا که سوای شخص مساوی که آنجا خود را بنده گفتن سزاوار است و پسر خود را بنده زاده در مقابل اینها خود را غلام و فدوی باید گفت و برادر را روبروی بزرگان لفظ صاحب اضافه نباید کرد یعنی اگر کسی از بزرگان سوال کند که پدر شما چه نام دارد باید گفت که زید یا عمرو زید صاحب و عمرو صاحب نباید گفت و روبروی اینهمه صاحبان پدر و برادر کلان را استاده شده سلام باید کرد و در مکتوبیکه برای بزرگی نویسند پسر خود را برخوردار فقط یا برخوردار کامکار نباید نوشت غلام زاده زید یا عمرو یا فدوی زاده و برای آشنای همسر بنده زاده باید نوشت آدم بر آداب آقا آقا بر چند قسم می باشد یکی اینکه این کس از سبب او کامیاب مطلب گردد یا اینکه از پیش خود سلوک می ورزد لیکن او را نیز آقائی است مثل سپاه دار یا عامل پرگنه یا دیوان ایشان را پس چنین آقا را مربی و محسن و نوکر را رفیق و همدم و مصاحب نامند درین مقام عنایت کردن بجای دادن و پدر خود روبروی او قبله گاهی و قبله گاهی صاحب و والد گفتن مضایقه ندارد و سلام هم به بزرگ خود باید کرد و او را قبله و کعبه و قبله حاجات باید گفت و در عالم اختلاط خداوند هم گفتن مضایقه ندارد و تعظیم دوستان هم باید کرد و تشریف بیارید و چه میفرمائید هم به دوستان و بزرگان گفتن معیوب نیست اما برای او عرضی باید نوشت برای بعضی لی ... برای بعضی بامدد پسران او را نام بکمال عزت باید برد و روبروی او تعظیم هر یکی باید کرد آدم بر آقای ذی جبروت مالک الملک که در تملک او دیگری شریک نباشد آدابش این است که روبروی او خود را غلام و پسر خود را خانه زاد باید گفت غلام زاده نباید گفت و پدر خود را نیز غلام و برادر کلان را نام یاد باید کرد بی اضافت نمودن صاحب و دادن او را مرحمت کردن یا دادن باید گفت عنایت کردن نباید گفت و روبروی او تعظیم هیچ بزرگی نباید کرد و غیر الله هم الفاظ بزرگی امیر در حق کسی بر زبان نباید آورد و او را بدربار جناب عالی یا حضور باید گفت و عند الخطاب پیر و مرشد خداوند و اولادش را مرشد زاده و روبروی او لفظ بهادر بر پسرانش زیاده باید کرد و آمدن آنها تشریف آوردن نباید گفت الا بزرگان دین را و حضور او بزرگی تمام نام باید برد و بزرگان او را نیز یعنی پدرش را حضرت جنت آرامگاه

آرامگاه باید گفت و بدر کلانش راحت آرامگاه کلان و تا خود نپرسد سخنی آغاز نباید کرد و اگر مطلبی ضروری افتد ذکر شده
دست جور کرده ادا باید کرد و اگر برای کاری رفتن حکم کند تسلیم کرده باید رفت و وقت باز آمدن و ادا کردن مطلب نیز تسلیم باید کرد
و وقت مقابله او یک سلام و بعد از آن تسلیم کرده استاده باید شد یا باید نشست و اگر در روز سه بار یا ده بار آمد و رو برو
رفتن اتفاق افتد در هر مقابله سلام و تسلیم باید کرد و شاهزاده را امیر و میرزا نباید گفت و عند الخطاب لفظ کرامات بر
زبان آورده عرض مطلب باید کرد و بندگان عالی و جناب عالی غائبانه آنها را باید گفت بلکه صاحب عالم اولی بود

فصل ۱۷۴

پوشیده نماند که طبیعت قوتی است خالی از شعور که در سنگ و درخت و حیوان و آدمی امانت نهاده دست قدرت است
مثلاً سنگ را که از پایین به بالا می اندازند مجبور است که از بالا به پایین آید اگر مانعی نباشد مثل سقف یا درخت یا چیز دیگر پس
حرکت سنگ را که از پایین به بالا رفته قسری نامند یعنی باختیار دیگریست باختیار سنگ نیست و از بالا به پایین آمدن او حرکت طبعی نامند
یعنی طبع سنگ چنین اقتضا نموده که از بالا به پایین آمد و میل آهن به مقناطیس هم ازین قبیل است و بالیدن درختان
و سبز شدن برگ نزدیک باریدن باران و وزیدن باد مراد نیز خصوصیت طبیعت دارد همچنین که چنین تر از گرگ ظاهر است
که اگر گرگ را به زنجیر بسته مقابل آن بز را بند نیز یا استاده کنند از بیم خواهد گریخت یا خواهد رمید یا خواهد مرد پس ترسیدن
آن از گرگ امریست طبعی یعنی در اصل خلقت از گرگ می ترسد و میل نمودن اطفال شیرخوار به پستان مادران و ترسیدن از
پرنده و ترسیدن جوان و پیر در مکان تنها وقت شب یا در جنگ نیز امری است طبعی پس آنچه امر طبعی است هرگز زوال
پذیر نیست و ترک آن محال و قوت دیگر است که در سنگ و درخت نباشد خصوصیت بحیوان و آدمی دارد که آنرا عادت
نامند و این قوتی بود که از تعلیم و فیض صحبت دیگری حاصل می شود مثل گربه ولایتی که چون در ابتدا با کبوتران یکجا
شود حمله بر کبوتری نکند یا فیل که دو سه بار آدم را کشته باشد حمله بر آدمی نکند یا بوزینه که هر کس او را به چوب یا چیز دیگر از قبیل
بترساند سلام برو کند و عادت آدمی از قبیل وظیفه بسیار و عبادات و مثل زنان حرف زدن و رقصیدن و خود را
زن داشتن و قمار باختن و شراب خوردن بسیار باشد و این امور طبعی نیست اگر صحبت قماربازان بهم نرسد
هرگز قمارباز نخواهد شد همچنین صحبت بی باکان لیکن بعضی کسان که صاحب قوت قدسیه اند حسن و قبح هر چیز را دریافت
می نمایند و صحبت اصحاب رذیلت را ترک کنند و ترک عادت هم چون ترک طبیعت بسیار مشکل است لیکن ممکن است
که بعد مرور ترک عادت صورت بندد بخلاف ترک طبیعت که ممتنع باشد و موجودات دو گونه بود یا آنچه بقدرت
الهی از وقتیکه موجود گشته بحال خود است مثال عقول و افلاک و ماه و مهر و دیگر ستارگان یا آنکه یکی بصورت
دیگری نشود چون آب و آتش و باد و خاک یعنی باد بصورت آتش و آتش بصورت باد و همچنین خاک آب و آب خاک نشود
یا فنا پذیر شود دیر چون درختان میوه دار و بی میوه مثل درخت انار و سرو یا زود تر چون درختان غله و بعضی گیاهی
خود رو که سال بسال از زمین سبز گردند و قلب ماهیت آنست که هیئت چیز متغیر شود و این نیز ممتنع است مانند گندم شدن
نخود یا بعکس یا طلا شدن مس که در مذهب اهل جنون حقیقی قرار دادند اما قلب ماهیت یعنی آدمی بقدرت الهی خود بخود
ممکن است چون بعضی جانوران کوچک که بعضی جانوران را بصورت خود سازند اگر شخصی بکمال باطن قلب ماهیت چیزی نماید

اگرچه دانایان قبول ندارند لیکن موافق عقیدهٔ خلق خدا این است که این حرکت اگر از پیغمبری بظهور آید آنرا معجزه نامند و اگر از ولی کرامات و خرق عادت و اگر از فاسق سحر و اگر از کافر استدراج گویند چون خرق بمعنی دریدن است و عادت بمعنی خو کرامت را نیز خرق عادت نامند باین جهت که این کس عادت خود را پاره کرد یعنی از عادت بشری بیرون آمده این کار کرده شاید عادت درین مقام بمعنی طاقت بشری باشد و لفظ علحده در اصل علی حده بوده است لیکن در فارسی علحده نوشته می شود و در عربی علی حدة و فرق در عقل و عادت این است که این عبارت که فلانی این همه صاحب همت است که گوشت فرزندان خود در وقت ضرورت بمهمان می خوراند خلاف عادت باشد ظاهر است که این حرکت خلاف حرکت انسانست خلاف عقل نیست یعنی ممکن است که شخصی از راه جنون یا کم عقلی در عالم فقدان لحم فرزندان خود را کشته بمهمانان بخوراند و خلاف عقل آنست که ممتنع باشد مثل پیچیدن آسمان در کاغذ باد و طلبیدن آفتاب از آسمان بزمین مثل شمس تبریز برای پختن گوشت که در عوام مشهور است این خلاف عقل باشد قلب ماهیت هم ازین قبیل است

رقعه ۱۷۵ خواجه امامی سلمکم الله تعالی رقعهٔ آقا صاحبان متضمن طلب امیر صاحب بمجلس دعوت که فردا قرار داده اند بخدمت ملا زمان ممدوح رفته بود معلوم شد که شما آنجا نبوده اید و الا چند سطری اسمی شما بخط من بوده است خلاصه اینکه امیر صاحب عذر معقولی بتحریر در آورده اند و سوای این فی الواقع مناسب آن بود که طعامی برای این صاحبان که از سفر آمده اند از ان حرف میر سید هرگاه در عدم ارسال طعام ضیافت حیله تعزیت رافع اعتراض باشد آمدن بخانهٔ ایشان نیز در کرو همین عذر است هرچند این بیچارها از تکلفات رسمی مبرای محض اند لیکن چون عیال داران را ضرور است که پابند رسمیات باشند عذر امیر صاحب مسموع و معقول شد آمدم بر احوال شما دیروز خود در عالم بیخبری وعده کرده بودند امروز از رقعهٔ امیر صاحب نیامدن شما نیز ترشح نموده بهر حال از جناب قبله و کعبه پرسید اگر آمدن شما قباحتی نداشته باشد فردا باتفاق مرزا محمد صاحب بیایند و اگر از جناب والا ممنوع شوید همین عذر از طرف صاحب مسموع و معقول است لیکن بمرزا محمد صاحب باید گفت که آمدن شما طفیلی نبوده است داعی خود گفته بود و سوای این از نوکران ام نیستند که در رکاب آقای آمدید فردا همراه آدم من بیایند رقعه صاحب بطرف تا بنها نموده ام و در مقابله رد دعوت معیوب است زیاده خیریت

رقعه ۱۷۶ واضح باد که انشای دیروزهٔ شما را دیدم خوب نوشته اید لیکن غرض من ازین فرمایش چیز دیگر است و آن این است که از اول در براعت استهلال مناسبات باغ و چاه و برج و حمام و نهر را بیان بکنید ذکر موسم ضرور نیست و در اثنای تعریف این چیزها مدح نواب نصیر الدوله فارس الملک محمد علیخان بهادر سپهدار جنگ پسر جناب عالی ضرور است زیرا که بانی این چیزها ایشانند تمام شد این هم دیگر باید شنید که این وقت نزد جناب قبله و کعبه رفته تحقیق باید کرد که خصم شمس الدوله بهادر که قضا کرده است چند ساله عمر داشت حضرت امروز شنیدند چون بی اجازت جناب عالی جای نمیروند و روز جمعه دربار نمی شود لهذا اراده دارند

رقعه ۱۷۵

رقعه ۱۷۶

که فردا میر اکبر علی را نزد جناب عالی بفرستند و بروز دوشنبه خود نزد حضرت عالی بروند و ابیات شما که در بین انشا موزون کرده ام
دو لفظ غلط بود یکی طبع و دیگر مدح که هر دو بروزن عقل اند بسکون حرف دوم و شما بروزن کرم که بمعنی بخشش است بحرکت حرف دوم
آورده اید و خود در یک مصرع طبع صحیح بسته اید مصرع مذکور هم در همین قطعه است اگر اینجا صحیح است آنجا غلط چرا گفته اید اگر آنجا صحت دارد
اینجا چرا غلط بسته اید خیال این غلطها ضرور است از دشمنان خرده گیر باید ترسید سبیلش این است که هر چه مسوده بکنید آن را خوب
ملاحظه نموده صاف بکنید بعد صاف کردن باز یک یک لفظ را ببینید که در معنی چه طور است و در نشست چه طور است و املایش چه صورت
دارد هر چند بدانند و لفظ فارسی باشد حقیقت آن در برهان قاطع دریافت می شود و اگر لفظ عربی باشد و شما از حقیقت آن
آگاه نباشید در شعر موزون مکنید در نثر مضایقه ندارد و در حاشیه مسوده بنویسید که من از حقیقت این لفظ آگاه نیستم رقعه ۱۷۷ رقعه ۱۷۷
میرزای صفاهانی من سلمه الله تعالی امروز بخانه خانصاحب می روم فردا انجا نمی رسید و صاحب از انجا عزم دولتخانه شما دارم بهتر
این است که امروز وقتی لال سنگه کان کولی رفته خبر بیارد که برفی شیر کوچک کوچک ورق نقره بران چسپیده طیار است یا کهنه شده
از زه افتاده اگر نو ساخته باشد فردا چار تنکه برفی و سه فلوس شیرینی پتهه و یک فلوس لڈوی مونگ بیارد و با لڈوی [illegible] چور
بیارد و خدا اکند که برفی تازه بدست آید هر گاه احوال برفی تحقیق شود فردا طلبیده منتظر من باید بود و امروز وقت سه پهر بعد رفتن
لال سنگه بازار خبر برفی کهنه و نو باید نوشت شیرینی پتهه و چیزی دیگر اگر کهنه هم باشد بیارد و بیست تنکه را همین برفی بیارد که اطفال
هم خواهند خورد من اگر بسیار بخورم یکپاو بلکه کمتر خواهم خورد چار آنه را نیم سیر خواهد داد بالکل ار بیارد اگر دیروز هم طیار شده باشد
تا فردا کهنه نخواهد شد بلکه مجبوری ساخته پیر پروز هم تا فردا از لذت نمی افتد قربان پڑا کریمی پیر پروزه رقعه ۱۷۸ احوال من رقعه ۱۷۸
روز بروز حالا بهتر است تازه اینکه چون ناشتی آورد ا بر پروز بسیار مفید افتاد امروز بطور خود در یک خریطه آرد نخود بریان کرده سیر
ابو العباس را روان کرده ام بعد یکپاس که به بیت الخلا رفتم چه می بینم که درویش از بیست حصه یک حصه مانده است و قدری بجای
برنج بهیکه باشد باری چوچه مرغ خورده خواهید بدم و بعد آرور را نه انار و لایتی می شود و زن بهیکه بر تری سه فلوس بود در خدمت عموصاحب
کلان خود از طرف من بگفت که روز یک چاق شدن پیر سیر خواهم شکست اول بخدمت شما حاضر شده بکنار آن آرد بیاورد بخشید مسکه بالای
آن خواهم ریخت و قند خوب طلبیده اما ست خواهم خورد و یک آبخوره کلان آب تا بنا نده تحقیق کرده خواهم برد زیاده خیریت رقعه ۱۷۹ رقعه ۱۷۹
امروز دو پهر بخدمت شما حاضر خواهم شد چای نخود هم خورد آنکه هم شاید کرد لیکن قدری نبات کالپی قند ریک پیاله کوفته باید گذاشت
که من همراه خود خواهم برد امروز برفی دکان کولی و قند در برنج شیره خشکه داخل کرده ام برای آقا صاحبان مخدوم
میفرستم و این در مقدار کم است بعد حلی پنه روز مضاعف آن بخدمت شریف خواهد رسید رقعه ۱۸۰ شما از احوال مزاج خود دو کلمه رقعه ۱۸۰
بنویسید باز بانی تفویض سامعه آدم من بکنید امروز اول صبح برای دیدن میرزا ابو طالب خان بهادر به اندر دکرده ببیتاب
بودند رفته بودم از شفقت ایشان چه بگویم که مرا دیده در خود فراموش کردند و از دور دویدند و مولوی حسین علی خان صاحب
با سهچین عارضه گرفتار شده اند دیشب چند بار قی کردند و امروز شاید مسهل گرفته اند خدا جمیع بزرگان و شفیقان را
از آلام جسمانی نجات دهد زیاده خیریت رقعه ۱۸۱ لال سنگ رفته اد حیلی نوتیمر من که از دو سه روز برای ورود رقعه ۱۸۱
بعضی دوستان به انجا می نشینیم رسانید آن وقت شیخ امام بخش ناسخ و میر ستاد علی رشک و میرزا حاجی صاحب و آقا صاحب [illegible]

نشسته بود و قلم و دوات هم درین حجره قدیم مقفل بود جواب نوشته نشد الحال می نویسم که رفتن نزد شخص معلوم بسیار بیجا بود بعد یکدو روز باز بروید تا بر سر مهربانی آید بعد خوب شدن معامله شما را یکسو نماید و بهمو صاحب کلان خود از طرف من باید گفت که علاوه معمولی بحضور باید رسانید که این خصوصیت از دست رو و تامل و توقف خوب نیست و از امیر صاحب بپرسید که خطوطها کالپی روانه شده بود و دیروز رقعه بدو عزیزی آمده بود از ان رقعه سخت نحت و لیتیمی می باید لیکن چون غور کردم حق بجانب آن بیچاره بود زیاده خیریت

رقعه ۱۸۲

خواجه آقامی صاحب دریافت نمایند که امشب آمدن متعذر است شما آرام در خانه بخوابید و اگر کسی از شما احوال من بپرسد بگوئید ما خبر نداریم هرگز اینجا ازیشان نباید داد اگر دانسته هم باشد نباید گفت دیگر آنکه پارچه چینی پاک من زیر پلنگ و زیر صاحب با توپی دالان افتاده است حواله این آدم باید کرد فردا از نظر خیریت ایام

درین زمان میمنت توامان جوهر شمشیر زبان فصاحت جوهر ابرصنه محمدت صورت نمائی آینه انجلا گردد که همین عنایش مجموعه بی نظیر و مشوقه بی بدیل اعنی منشات بلاغت آیات مرزا محمد حسن قتیل بتاریخ بست و هفتم صفر المظفر از عنف بتن خاکپای طلبه علوم عبد الرحمن خان بن حاجی محمد روشن خان مغفور در بیت السلطنه لکهنو بتصحیح معتمد العلما مستند الفضلا استادنا و معادنا مولوی الهی بخش بسط الله ظلالهم ابدا سر از نقاب انطباع بر آورد چون تاریخ وفات مصنف مرحوم که از مقطع مصرعه ثانیه غزل مندرج دیوان باستماع رسیده خالی از لطف نبود لهذا آنرا مع غزل رقم نمود

غزل ریخته کلک جواهر سلک عمده شاعران عدیم العدیل مرزا محمد حسن متخلص بقتیل

غم عشق تو پایانی ندارد	چه دردست اینکه درمانی ندارد	جنون را گو که سوی ما نیاید	کسی اینجا گریبانی ندارد
چه می اندر رتبه خار مغیلان	سیه روزیکه دامانی ندارد	اثر در گریه مجنون مجوئید	که لیلی چشم گریانی ندارد
ز نقش کشته ناز تو پیداست	چه حیرتهاست که پایانی ندارد	سوال بوسه شاید زانکه نتوان	لبش می خندد و جانی ندارد
مسلمانان مسلمانش مگوئید	قتیل کافر ایمانی ندارد		

قطعه تاریخ وفات آن والا صفات که ماده اش از نتایج افکار سر دفتر موزخان روزگار شاه بیت دیوان نکته دانی سرلوح بیان معتقد الی مولوی کرامت علی اظهر سلمه الله الاکبر از مصرعه ثانیه مقطع غزل مرقوم است و مصارع لطافت منابع او بصنعت تضمین از مصرعه ثانیه مشرحه قلم جادو رقم یکتاز میدان فصاحت نیزه افراز معرکه بلاغت کاشف نکات خفی و جلی استاذی میرزا صاحب علی ادام الله افضالهم

قتیل نکته پیرو مرد افسوس	چه دردست اینکه درمانی ندارد	ز دست ماتم و حسرت مسلّم	کسی اینجا گریبانی ندارد
نماید در من جان حزین چاک	سیه روزیکه دامانی ندارد	که گوید در غم آن قیس معنی	که لیلی چشم گریانی ندارد
بود آئینه از روی همه خلق	چه حیرتهاست که پایانی ندارد	بتفکر سال او دیدم بجو لبش	لبش می خندد و جانی ندارد
	ز روی کثرت عشق او گویا	قتیل کافر ایمانی ندارد	

۱۲ ۲۲

قطعهٔ تاریخ انطباع تراویده خامهٔ گهربار اعجاز نگار اوستادی میرزا ناصر علی نصیر سلمه الله القدیر

شد معدن الفوائد میرزا قتیل طبع — تا در ره سلاست معنی شود دلیل
از روی انبساط دلا سال انطباع — بشنو بگوش به گهر معدن قتیل

۱۲۹۵

قطعهٔ دیگر از مشفق مهربان خواجه محمد حسن صانه الله عن جوادث الزمن

چو مطبوع شد رقعات قتیل — دوباره درین مطبعهٔ بی عدیل
که باشد به تعیین سالش دلیل — درین فکر بودم که هاتف غیب
فشردم تاریخ او با جهید — بگفتا مکاتیب میرزا قتیل

۱۲۹۵

قطعهٔ دیگر از راقم عبد الرحمن خان عفی عنه

زهی انشا فصاحت عنوان — طبع شد از کرم رب جلیل
جستم از پیر خرد تاریخش — گفت پاکیزه عبارت قتیل

۱۲۹۵

بسم الله الرحمن الرحیم

سپاس خارج از دائره مقیاس صانعی را ارزد* که نقصان بدر و کمال هلال ادنی صنعتی از صنائع کمال او* و حمد فراوان و منت بیکران قادری را سزد* که در ظهور عجائب قدرتش از بر آمدن هلال و گرفته شدن ماه قواعد فلاسفه و ضوابط اهل تنجیم ادبن تر و لغوتر از اصول واهیه زن پیر زال* همه مخلوقات بر عظمتش گواه است* و از تمامی مصنوعات بوحدانیتش انتباه* اگر هلال است ایما به بیمثالی او می نماید* و اگر بدر است کلف ریبا از آئینه دلها می زداید* اگر ماه است بر مهر حسنش دال است* و اگر مهر است اشارت بجبروت و جلال* بعثت مهر سپهر انبیا علیه الف الف تحیة و ثنا از صنائع سینه دوست* و ظهور معجزه شق القمر از بدائع بدیعیه او* خرق عادات آن باعث خلقت مخلوقات و در تمام کائنات مثل ماه چهارده هویدا و آشکار* و معجزات آن مهر سپهر رسالت کالشمس فی نصف النهار شریعتش سراسر حکمت است* اقتدا بیش تمامه هدایت* و از ینجاست که هرگاه منجمین ضلالت شریعتش گفتند* بدروغگوی نقد اعتبار یکدست از دست دادند* و حکما چون راهی از خود رفتند* سر نگون بچاه ضلالت در افتادند* مومنی که یک لحظه بشرف خدمتش رسید* مستحق نعم جنت نعیم گردید* فرخا وصف مردانی که با وصف حجرت و اکتساب میامن خدمت باهر گشتن بخطاب انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا سرفراز گشتند* و خوشا حال کسانی که با وجود بیگانگت قرابت و اتباع کما حقه و ادامت صحبت بخلعت اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم معزز و ممتاز* علما و فقها که بایین ادیان دین و مصاحبان سید ختم المرسلین اتباع و اقتدا گزیدند* پیشوایان طرح دایم است کردیدند* رهرو راه راست برآورده ایشان را خطری نیست* و حافظ ضوابط منضبط ایشان را

بحول ... [illegible] ... ابتدای ماه ... شریعت را ... خصوصیت ...
... تعالی ... [illegible] ... عبدالرحمن ولد حاجی محمد روشن خان ...
بر قوانین مستنبط فقها از ... احکام نجوم ... پندارد چه هر چند از اصول
ایشان کلیات آن تفهیم می آید از اکثریت قطع نظر جزئیت آن ... این ضابطه در یافت روز سلخ که از ... یکهزار و دو صد
و چهل و ... هجری تا حال که ... یکهزار و دو صد و شصت و پنج هجری است هر گاه مراعاتش نموده شد خطا ... لهذا اگر برین ضابطه حکم باکثریت
نموده شود زیباست و ... این ضابطه را ضابطه گفتن ... مستخرجین را باید که ... این ضابطه اگر چه ... مطابق ... یقین ...
بلکه در صورت تطابق از حکم احکم الحاکمین ... بر خلاف عادت ... و آنچه مطابق عادت باشد قدرت بر آن
بطریق اولی * تفصیل این اجمال آنکه مثلاً ازین ضابطه ... روز سلخ تاریخ بست و نهم است اگر بتاریخ سی ام سلخ گردید استبعادی ندارد
و همچنین بالعکس این خلاف عادت ... ملخص آنکه چون اکثر احکام این ضابطه در صورت مراعات غلط نشد بناءً علیه این ضابطه را بنا بر تفریح
ناظرین در عبارت صاف بسلک تحریر در کشیده به ضابطه هلالیه موسوم گردانید * مقدمه چون درین ضابطه حاجت
بدریافت اعداد بعضی از حروف تهجی می افتد لهذا اولاً دریافت اعداد آن ضرور است و آن برین نهج است

آحاد	ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
عشرات	ی	ک	ل	م	ن	س	ع	ف	ص
	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰
مآت	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ
	۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰
الوف	غ								
	۱۰۰۰								

تنبیه چون خواهند که روز سلخ ماهی از مراعات ضابطه که مرقوم می شود بدانند حروف شهور و حروف هر سال را مع اعداد آن در ذهن محفوظ دارند **بیان حروف شهور**

ب ۲	ب ۲	ج ۳	ه ۵	و ۶	ا ۱
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	جمادی الاولی
ب ۲	د ۴	ه ۵	ب ۲	ا ۱	ج ۳
رجب	[illegible]	رمضان	[illegible]	ذیقعده	[illegible]

و مجموعه این حروف شهور ذی حجه و ابد ه ا ذ اج است و این حروف شهور از تبدیل سال بدل نمیشوند اگر چه سال [illegible]
رجا مانند مثلا ف برای محرم قرار یافته خواه محرم سنه ۱۲۶۵ باشد و خواه سنه ۱۲۹۴ و خواه سنه [illegible] همین [illegible] است
حروف دیگر بخلاف حروف سنین که از تبدیل سال مبدل شوند چنانکه عنقریب ذکرش می آید حروف سنین

[illegible]	۳ ج	ط ٥	ا ا
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
٤ د	و ٦	٢ ب	٦
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

و مجموعه این حروف ا ه ج ز د ب و د باشد و چون سنه ۱۲۳۰ هجری آید باید که باز از الف شروع نمایند

د	و	ب	د	ز	ج	ه	ا
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

چنین تا آخر حاصل آنکه بعد گذشتن هشت سال این حروف را بترتیب از سر برای هر سال قرار داده باشند و عدد آن حروف را
در ذهن محفوظ دارند همین قیاس است و چنین باصطبری یعنی هر گاه عازم دریافت این معنی شوند که ازین حروف کدام حرف
برای کدام سال از سالهای گذشته تعیین پذیرفته باید که راه عکس ترتیب پیش گیرند یعنی شروع از دال کنند بدین طریق

ا	ه	ج	ز	د	ب	و	د
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

باز از دال برای سنه ۱۲۵۶ هجری بنای ابتدا نهند و بر الف برای سنه ۱۲۴۹ هجری ختم کنند و همچنین تا آخر
ضابطه هر گاه این دو نوع حروف مع اعداد معلوم شد پس لازم است عدد حرف ماهی که دریافت طلوع هلال
آن منظور است با عدد حرف سال همان شهر جمع کنند و یک عدد دیگر از جانب خود بران بیفزایند و از مجموع هفتگان
طرح دهند اگر قابل طرح باشد یعنی اگر از هفت زیاده باشد و آن مجموع تا پانزده خواهد رسید نه زاید از آن و چون
از پانزده هفتگان طرح سازند یک عدد باقی خواهد بود حاصل آنکه بعد طرح در باقی نظر کنند اگر یک شد بر آمدن هلال روز یکشنبه

خواهد بود و اگر دو ماند روز دوشنبه و اگر سه ماند روز سه‌شنبه و اگر چهار ماند روز چهارشنبه و اگر پنج ماند روز پنجشنبه
و اگر شش ماند روز جمعه و اگر هفت ماند روز شنبه مثلا چون خواهیم که روز طلوع هلال محرم الحرام سنه ۱۲۶۵ هجری
دریافت نمائیم باید که هفت را که عدد حرف میم ماه محرم است یعنی ز با یک که عدد حرف میم سنه ۱۲۶۵ هجری است
یعنی ا جمع کنیم و یک عدد دیگر از جانب خود بران بیفزائیم مجموع نه گردید هفتگان را ازان طرح دهیم و از باقی ماندن دو
حکم کنیم که اگر خواسته ایزدی است بروز دوشنبه ابر روی هلال ماه محرم سنه ۱۲۶۵ هجری با ماتم داران جناب خامس
آل عبا علیهم التحیة والثنا اشارتی تعزیت خواهد فرمود و همچنین اگر قصد کنیم که دریابیم که روز طلوع هلال صفر
کدام روز است باید که دو را که عدد حرف شهر صفر است یعنی ب با یک که عدد حرف سنه ۱۲۶۵ هجری است یعنی ا
جمع کنیم و بر حاصل جمع یک عدد از جانب خود بیفزائیم مجموع چهار شد و آن قابل طرح نیست گویا همین چهار باقی
ماند پس از باقی ماندن چهار حکم کنیم که اگر مشیت خالق لیل و نهار مددکار است بروز چهارشنبه بروز هلال صفر
خالی از خوف و خطر خواهد بود و بر همین قیاس است استخراج حکم طلوع هلال ماههای آینده و گذشته فاتقن
هرگاه خواهند که روز سلخ شهر ذیحجه سنه ۱۲۶۴ هجری دریافت کنند باید که سه را که عدد حرف شهر ذیحجه است یعنی ج
با چهار که عدد حرف سنه ۱۲۶۴ هجری است یعنی د جمع کنند و بر حاصل جمع یک عدد از جانب خود بیفزایند و از مجموع که
هشت شد هفتگان طرح دهند و از باقی ماندن یک حکم کنند که طلوع هلال ذیحجه سنه ۱۲۶۴ هجری بروز یکشنبه
بوده و همچنین هرگاه بدریافت روز برآمدن هلال ماه مبارک رمضان سنه ۱۲۶۴ هجری قصد کنند باید که پنج را که عدد حرف
شهر موصوف است یعنی ه با چهار که عدد حرف سنه ۱۲۶۴ هجری است یعنی د جمع کنند و بر حاصل جمع یک عدد دیگر بیفزایند
و از مجموع که ده حاصل شد هفتگان طرح دهند و از باقی ماندن سه حکم کنند که بروز سه‌شنبه هلال ماه مبارک رمضان طلوع
نموده براعت استهلال بشارت فتح ابواب جنان بکلید صبر صائمان اشارت فرموده و همین قیاس است تا آخر
نصیحت این قدر بعلم الیقین فرایاد خاطر دارند که ظهور صنائع صانع بیچون حسب قواعد مستخرجه عقول ما مشتی ناقص و عقول
لازم نیست بلکه اگر حکم ضابطه مقرره مطابقت بطلوع هلال القدرت قادر لایزال نپذیرد از بخت و اتفاق پندارند بل این مفهوم هم
از صنائع صانع بی همتا انگارند خاتمه حال این ضابطه برین منوال است که قطعه قرطاسی بوسیده
بران سطری چند از عبارت فارسی بخط مایقرا اهیجی مرقوم که خالی بودن مطلب خالی از دشواری نبود اعلم علمای زمان
افضل کملای دوران حبر محقق نحریر مدقق واقف نکات خفی و جلی مولوی احمد علی چریاکوتی برای شاگرد خود که
استاذ اساتذه روزگاراند یعنی عالم باعمل اکمل بی بدل المعی عصر لوذعی آوان شیخ وقت سراپا احسان جناب
مولوی خادم حسین خان صدر الصدور کتب کانپور بن ذی العز والجلال صاحب الفضل والکمال تذکره
مورخان سلف سند تواریخ دانان خلف جناب مولوی عبدالقادر خان افاض علیه سجال العفو والغفران
تاریخ هدیه ورده آورد آورده بودند از انجا بذریعه ارکان ریاست اعمده سقوف امارت ماهران علوم عجیبه واقفان
فنون غریبه مخترع نکات و لطائف الطف مولوی علی اشرف و دلی اشرف ما برجست اقتدار افاده ایشان

افادها ساطعة و لا زالت شموس افاضاتها بازغة [illegible] بوساطت هر دو صاحبزادهٔ [illegible] صاحب مد ظله العالی به
پایان تصحیح آن رسید و الحال که ماه صفر سنه ۱۲۶۵ هجری است بحلیه عبارت صاف و توضیح مناسب و بسط انسب حلی
پذیره کوشش اختتام گردید امید از ناظرین آنکه ابتدای عمل قسیمه نمایند و بدعای خاتمه بخیر این سراسر گنهکاران نعم فرمایند

تمت

صحیحنامهٔ رقعات مرزا قتیل

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۵	۹	عرق نمکی	عرق بمکی	۳۸	۲۰	تهمنت	تهنیت	۶۵	۴	تعجب	هم تعجب
ایضاً	۱۲	که	کهر	۳۹	۲۳	بفرسید	بفرستید	//	//	بخدمت الا	بخدمت
//	۱۳	موم	هموم	۴۱	۱۰	دو	در	//	۴	زیبای	زیبائی
۷	۶	برکران آمد	برکران اند	//	۲۱	وتمام	تمام	//	۱۶	بکپاس	بعد یکپاس
۱۱	۱۱	ازان	شما ازان	۴۳	۹	این	این را	//	۲۷	باین چیزها	باین چیزها
۱۲	۲۶	خطی که	خطی	۴۴	۳	نفز	نغز	۶۷	۱۲	قصیدهٔ	قصیده
//	//	ڈام	ڈاک	//	۱۴	گهرکهریه	گهرگهریه	۶۹	۲۲	خوب است	بوده است
۱۵	۹	نرآمده	ترآمده	۴۵	۸	آید	اید	۷۳	۱۶	چربند	چرید
//	//	کهبعد	که بعد	۴۶	۱	هردو	طلبیده هردو	۷۴	۱۰	الطمیة	الطعمیة
۲۰	۲۲	بیستر	بیشتر	//	//	حواله	حوالهٔ او	۷۹	۱۳	یکی دیرروز	یکی دیروز
//	۲۵	شمام	شما هم	۴۹	۴	سلطان	سلطان پور	۸۰	//	اکرایشان	اگرچه ایشان
۲۴	۱۸	صلاح وقت	صلاح	۵۲	۳	نمانید	نمائید	۸۱	۱۸	گل گلاب	از گل گلاب
//	۲۶	اینجا	آنجا	//	۱۷	خواب	خوب	۸۲	۱	انسانه زکی	افسانه ترکی
۲۸	۱۳	باساخته	یا ساخته	//	۲۶	نتظار	انتظار	۸۴	۳	جواهر	جواس
۳۱	۲۱	میسند	پسند	۵۴	۱	من	من این	۸۰	۱	مینیوسیم	مینیونیسیم
۳۳	۲	باز	سرباز	//	۱۸	نالا	ناله	۸۱	۲۳	بیشتر	بیشتر
۳۶	۱۲	یکدوروز	یکدو روز	۵۵	۱	فلک	کلک	//	۲۷	کسال کاوت	کمال کاوت
//	۱۷	چارشنبه	چنانچه چارشنبه	//	۱۳	کهسوده	که آن مسوده	۹۱	۲	کر	کرد
//	۲۲	بربیع الآخره	بربیع الآخر	۶۴	۲۱	حریر	حریری	//	۸	پائین	بپائین
//	//	خطاسمی	خط اسمی	تمت				۹۳	۱۲	ابوالعیاش	ابوالعباس

UNIVERSITY LIBRARY

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

دستخط [illegible]

[illegible] و [illegible] شد و [illegible]

[illegible] تشریف [illegible] گفته تا خورده [illegible]

[illegible]

تو لنگ [illegible] سیما [illegible] [illegible] [illegible]

ھا ھا تیر تنہ بیا تیر تنہ تیر تنہ [illegible] بندورا [illegible] [illegible] تنہ [illegible]

سا سن تیر تنہ سنسر تیر تنہ [illegible] تیر تنہ [illegible]

[illegible]

DUE DATE

ف ٨٩١٥د٣٣٦ ٢٦٧٢٦ ق ١٣م ن ٣م

معرفة التواتر (رقعات برافيتي)

Date	No.	Date	No.